

LATGALIEŠU PASAKAS

~~~~~  
PROF. P. ŠMITA IZLASĪTAS  
~~~~~

1937

Izdevēja Latviešu folkloras krātuve Rīgā, Pili

S A T U R S

I ZVIERU PŌSOKYS

1. Vylks ar lopsu	5
2. Zvieri syudz grākus	6
3. Lopsa sludynoj mīru	8
4. Kas baileigōks par zači	9
5. Sunš ar kači	9
6. Ezš ar lopsu	10
7. Zvieri rūk upi	11
8. Zvieri taisa ceļu	12

II BREINUMU PŌSOKYS

9. Trejs kienená maitys	13
10. Dvāselá ūlá	17
11. Lobi brōli	18
12. Kienená maita ar valnu	20
13. Valns ar sovu mōcekli	23
14. Jauneklis meklej bailis	27
15. Puiseitš ar maitineiti	31
16. Kaliejs ar nōvi	32
17. Trejs zvejniki	34
18. Vārdivá par leigovu	35
19. Trejaidys sīvys	36
20. Mōsa meklej sovus brōļus	38
21. Ceļojums iz áļni	40
22. Valna maita par sīvu	42
23. Dzeivá dabasūs	44
24. Draugi dzeivī i nōvī	45
25. Kienens par ubogu	46
26. Laimis paleidz maitai sprāst	47
27. Vīnacá, divacá, trejacá	49
28. Kienená maita stykla kolnā	51
29. Gudris zyrgs	53
30. Zyrgs par paleigu	56
31. Putyns par paleigu	65

32. Zalta putyns	67
33. Zalta zivtená	72
34. Breinuma lampa	73
35. Gaļdeņ, klōjis!	75
36. Burvju dziernavenis	77
37. Divi brōli	79
38. Navaldamys vuškys	81
39. Akminš, atdarīs!	83
40. Krimšs ar sīvu	86
41. Breinuma dāly	87
42. Laimis mōtá	92
43. Paregōšona	94
44. Laimá i nalaimá	96
45. Nagaideita laimá	99
46. Saticeigī brōli	100
47. Laimeigs i nalaimeigs bārns	101
48. Laimá i bagateiba	102
49. Dīvs žāloj sūda	104
50. Svātī rejī	105
51. Breinumu kaliejs	106
52. Atsagrīzīs razboinīks	108
53. Nateirīs valna kolps	109
54. Dīvs sūda ļaunu cylvāku	111
55. Svātīs celáveirs	113
56. Stabulá, kas dzīd	115
57. Eņgelá sūds	117
58. Lobīs dāls dabasūs	120
59. Taisneiga i grieceiga cylvāka nōvá	122
60. Dzārōjs i jō sīva	123
61. Valns par pļōvieji	124
62. Sakūsta ausš	125
63. Cylvāku sūdi	126
64. Laimeiga cylvāka kraklys	128
65. Gudrō maita	129
66. Eistī draugi	131
67. Strodadaguns	132

68. Slynkō sīva	135
69. Tāva padūmi	137
70. Dōrgi padūmi	138
71. Tāva nūslāptō nauda	140
72. Gudrōs atbiļdis	142
73. Nu pārkiuná izglōbtis kienená dāls	143
74. Valns par precinīku	143
75. Pogrobā paslāptis tāvs	144

III JŪKU PĒSOKYS

76. Akminá saspīšona	146
77. Ocu lišona	148
78. Kod kūkim lopys bierš	149
79. Zyrga pereišona	150
80. Baranku leits	151
81. Galá pi kōpustim	152
82. Veirs sīvys dorbūs	153
83. Putyns vāļ mežā, īsmu jau drōž	154
84. Kam bīš lobōks sapyns	155
85. Nabogs i bogotnīks	156
86. Gudris mōneitōjs	157
87. Garō dīna	159
88. As ar taipaļ dūmoju	162
89. Pīmōneitis padūma deviejs	163
90. Daleitō olga	165
91. Laimeigīs zeileitōjs	166
92. Laimeigīs cylvāks	169
93. Dōrgīs kačš	170
94. Pīvīlis tīsneš	171
95. Izškolōtis viersš	173
96. Laimeigī zagli	174
97. Svāti kanepōs	175
98. Laimeigō vōrdōtōja	176

I ZVIERU PŌSOKYS

1. Vylks ar lopsu

Vīnu ņaizi zīmys laikā braucá vīns saiminīks pōrdūt zivš. Lopsa, tū maneidama, steidzās dreizi iz prišku, izataisōs par nadzeivu i guļ iz vyds celá. Nu lelu priku saiminīks tik kū nasabrauc lopsu, pazavieris iz prišku, īraudzāja lopsu, pajámá jū aiz ástis i īsvídá rogovōs.

Cikom saiminīks pabraucá kaidys divys verstys, lopsa izsvaidāja zivš, izlácá nu rogovu i īskrāja tyvijá mežá. Kod saiminīks jau aizbraucá aiz meža, tūlaik lopsa lasāja pa vīnai zivtenái kryumeņūs. Tagad lopsa paādusá, cik varádama, nūglobōja cytu sáv pozusī.

Vylks, garom īdams, saūdš zyvu smoku, pīgōjš pi sovys mōsenis, vaicoj: «Kur tu tik daudzi zyvu esi pīzvejōjusá? As jau divys dīnys naasmu iedš, maņ tagad ļūti gribīs ášt. Īdūd maņ ar kaidu zivteni!»

Lopsa atbiļd: «Áj patš zvejōtu! Áj iz upeiti, pameklej vīnā vītā, kur ir izciersts lads, tī tu vari ībōzšt ásti i turāt, cikom táv napīzačársīs zivš. Tik sorgojīs tō, kab ásti napakustynoj i navolkoj ōrā, cytaižōk táv nikō nabjš.

Vylks paklausa mōsenis padūmu, īt iz nūrōdeitu upeiti, atrūn tī vysu i iztaisa, kai teikts. Īsvídš ásti, patur kaidu stuņdi i rauga ásti vilķt ōrā, a tei ōrā nazavalkās. Tys vylkam tik pa prōtam. Jys siež i nazyna, kai atmoksōt lopsai par taidu lobu padūmu.

Cikom vylks prīcōjās nu lobu vakariņu, pa tū laiku gōja vīna bōba pec iudiná. Īraudziejusá vylku, jei nasās, cik varádama, iz solu i sasauc vysu solys ļaužu vylku sist. Vylks, rádžādams taidu najauku lītu, gribāja bāgt paceli, a navarāja vairs izvilķt ásti: beja pīsolusá.

Tá pīskrāja ļauds, cyts ar ciervi, cyts ar sokumim, cyts ar izkapti i nūsyta brōleiti.

Lopsa, mōsená, aizskrāja smīdamīs iz sovu olu.

2. Zvieri syudz grākus

Kačš gōja pa ceļu i satyka zači. Začš vaicoj: «Kur jiuš īsit?»

Kačš atbiļd: «As īšu iz spovedi.»

«Voi mani pījimsi?» .

«Kō deļ nā! Īsim ŗaizi, bŷš eisōks ceļš!»

Kod beja nalelu gabaleni pagōjuši, kačš pavaicōja nu zača: «Kū tu nāš leidza bareibai?»

«As nasu leidz lobu kuli auzu.»

Īdami tōļōk, jī satyka vylku; vylks vaicoj: «Kur jiuš īsit?»

«A īsim iz spovedi.»

«Voi mani ari pījimsit?»

«Deļkō nā! Áj viņ! Tik pasoki, kū tu pajiemi leidza bareibai?»

«Pajiemu leidza divys tuklys aitys.»

Vysi trejs nu gōja runōdami tōļōk i satyka lopsu, kura otkon pavaicōja: «Kur jiuš, kungi, tai īsit?»

«Īsim iz spovedi.»

«Voi mani ari, leli kungi, pījimsit?»

«Deļkō taidys augstys kundzis napījimt? Tik pasoki, kū tu pajiemi leidza āšt?»

«Pajiemu leidza daudzi zyvu i captys galis.»

Tai jī gōja tōļōk, stōsteidami sovus nūtykumus. Pagōjuši kaidu versti, jī satyka lōci i aizklīdzá lelā bolsā: «Vasals, mŷsu kieneņ! Kur tu īsi?»

«Ejmu taipať kū nūmedāť. A kur jiuš tai vālāsit?»

«Īsim syudzāť sovus rupūs grākus i ari lyugtumám jiusu.»

«Nu, ka lyudzit, to īšu.»

Pagōjuši kaidu gobolu, bet vēl nivīns naižadrūsynōja pavaicōt nu lōča, kū jys ir pajiemš leidza āšt. Tod lopsa, aprgrīzdama meikstu māli, sacāja: «Māš grybātumām zynōt, kū lels-kungs nas sāv leidza āšt?»

«Nasu lobu tuklu cyuku.»

Tod lopsa, lōčš, vylks, kačš i začš gōja tōļōk i satyka vēl suni, kurs nāsá leidza daudzi kaulu.

Pagōjuši kaidus verstus, jī pīgōja par nalaimi pi ļūti garys i dzilis dūbis, kurai nabeja radzams nikaidš gols. Začš ar kači laimeigi pōrlācá par grōvi, a vysy cyti zvieri īkryta dūbī. Apāduši vysu sovu bareibu, zvieri sōka žālōtīs par bodu. Tod sacāja lopsa: «Kurs māš nacīži aizklīgsim, tū tivleņ āssim,»

Sunš niu beja nacīži aizklīdzš, i jū zvieri apreja pyrmū, a lopsa aizglobōja suná kōjis. Tod lopsa staigōja ar lōci zam rūkom, a vylks, nikō loba nacerādams, beja nūzasleipīs vīnā olā. Kod jū pamanāja, tod apādá i jū, a lopsa otkon aizglobōja vylka kōjis.

Dreiži otkon beja bods klōt. Lopsa sōka graužt suná kōjis, i lōčš prosa, lai dūd jam ari. Lopsa atbiļd, ka jei ādūtá poša sovys kōjis. Tod i lōčš, būdams ļūti olkons, atādá vysys sovys četrys kōjis leidz paž celim. Pec kaida laika lopsa otkon sōka graužt vylka kōjis, a lōčš atādá sovys kōjis jau leidz pošom beigom. Lopsa rādžādama, ka lōčš jau sōka beigtīs zámī, pōrkūdá jam koklu. Ar lōča gali lopsa niu dzeivōja vasalu nedeli.

Tod lopsa īraudzāja, ka iz dūbis molys strods gribāja taisāt perekli. Šū rādžādama, lopsa runōja iz strodu: «Nataisi tá pereklá, as apiesšu tovus bārnus!»

Strods nagribāja atstōt sova pereklá i lyudzá lopsu, lai jei atļāun palikť. Lopsa atbiļd: «Ka gribi palikť perekli, to pīnāš maņ tik daudzi žagareņu, ka as varu izleist nu šōs dūbis!»

Niu strods pīnāsá tik daudz žagareņu, ka lopsa patiši tyka nu dūbis ōrā.

3. Lopsa sludynoj mīru

Rubyns sādāja bārza zorā. Klēt dagōja lopsa i soka: «Lobs reits, rubineņ, kai styprs, vasals? As kai tik izdzierdu tovu jaukū baļsteni, tai tivleņ i atgōju tevš apraudzeitu.

«Paļdis, paļdis, lapseņ, par lobu vōrdu!» atteicá rubyns.

Lopsa apzamátá par kurslū i soka: «Kū tu runoj, rubineņ? As pi vacuma nadadzieržu. Tu lobōk nūlāktu zámī i pazarunōtu ar mani, pastaigōtu pa zōleiti.»

«As beistūs lākt zámī,» atbiļdāja rubyns. «Mýsim putynim nav jōstaigoj pa zámī, kur mýsus var sagiuņ i apāšt kaidš plieseigs zviers, a bārzā maņ nikō nav jōzabeist.»

«Voi ta tu maņš beistīs?» ar laipnu māleiti runōja lopsa. «As tak tova draudziná i maņš táv nav jōzabeist.»

«As tevš nazabeistu,» sacāja otkon rubyns. «Var gadātis i kaidš cyts zviers, kurs mani var sagiuņ.»

«Ari cytu zvieru, rubineņ, nazabeist; tagad nu zvieru vaļdeibys ir izdūts jauns lykums, kurs aizlīdz vysaidus uzbrukumus. Tagad jau vysi dzeivoj labi i sadereigi. Zvieri jau vairs na tik ar putynim, a i sovā storpā dzeivoj mīreigi: vīns ūtra naaizteik.»

«Da! Tys gon ir labi!» sacāja rubyns. «Tagad paņ eukur skrīn suni. Ka tys býtu pa vacam lykumam, to táv býtu jōbāg kryumūs, a tagad ari táv suņ nav kō beitis.»

Lopsa kai tik padzierdā par sunim, tai tivleņ saslāja ausš i sōka vārtis, iz kuru pusi bāgt. Tū rādzādams, rubyns sōka vaicōt: «Tu varbýt gribi bāgt? Delkō? Tagad tok jauns lykums; suni vairs naaiztikš.»

«A kas jūs zyna?» atbiļdāja lopsa. «Vysaidi suni godōs. Varbýt jī lykuma nav dzierdiejuši?» I aizšmaucá prūjom.

4. Kas baileigōks par zači

Ŗaiz začam apnyka dzeivá, i kai ar naapniķš, kod vysy jū vojoj? Pa dīnu jū dzonoj medinīks ar sunim, pa nakti jam jōzagloboj nu vylka, lopsys i cytim zvierim. Ari ierģlis i vonogs nu augšys pec jō verās. Paņ nīka kačš gotovs kluptž začam viersā.

«Gryuta muna dzeivá,» dūmōja začš. «Navā dzeivinīka, kas bȳtu vairōk vojōts i nycynōts par mani. Parkū maņ taidam dzeivōt iz pasaulā? Īšu lobōk iz azaru sleicynōtūs.»

I začš, dzeivis apniķš, cylvōja iz azaru, lai padareitu sáv голу. A azara molā beja pulka vārdīvu. Jōs, na mozōk kai začš, baileigi vārās apleik, voi naiš kaidš vojōtōjs. Zači pamaniejušys, jōs cīži nūzabeida, jō nūturāja tū par pašu nazvieru, i vīna pec ūtrys — plunč! — iudinī. Začš pamanāja, ka vārdīvis nu jō bāģ, nalācá iudinī.

«Oho, puis!» jys nu prīcys izaklīdzá: «Jōs vysys nu maná vīna aizbāģa. Kū as bādōju? Var rādžāt, ka vārdīvjom vāļ slyktōka dzeivá, kai maņ.»

I začš nu lelys prīcys sōcá tai smīt, ka jam pōrpleisa lyupa.

Nu tō laika začam pōrpleisusá lyupa, a jys nikod vairs nav dūmōjš par dzeivis apnykumu i gola dareišonu.

5. Sunš ar kači

Senejūs laikūs sunš dzeivōjš par lelu kungu: vosoru ģuliejš kanēpōs pakrieslī, i zīmu iz ceplá; a naboga kačeitš dariejš vysus tagadejūs suņu dorbus: vosoru ģōjš ģonūs, nakti zīmā i vosorā, sorgōjš mōji, dzonōjš zagļus. Navīnu ŗaizi jū sagrōbusá skaudeiba par breīvu, vīģlu suná dzeivī, a nazynōjš, kai pi taidys dzeivis tikģ. Ģon runōjš ar suni, lyudzš, lai šam paleidžūt, voi lai pastōstūt, kur taidu breiveibu ģimģ, bet nā i nā!

Ŗaizi kačeiš, sadziņš lūpus dīnys-vydā, skrāja iz suni pastōstāt tam kai draugam sovus šōs dīnys pīdzeivōjumus. Izmekliejš vysur i naatradš suná, jau gribiejš iņ iz atpyutys. Umai, īdams car kanēpom, padzierdš, ka nazkas krōc. Skotōs — sunš i tam zam golvys grōmota. Kačeišam gribājās zynōt, kas tei par grōmotu. Klusu piīt jys klōt i izvalk tū. Verās, verās — izraksteits: breiveibys grōmota. «O, o!» dūmoj kačeiš, «tō pec jam tik vīgla dzeivá! Labi! lai nu sagiun mani,» i kačš prūjom.

Tá pazamūda sunš, verās: grōmota kača dāpōs. Sunš pakaļ, kačš bāgt! Jau sunš gribāja giuņ kači aiz ástis, a tys pa ustobys pakšu izskrāja augši i pasliepš tī grōmotu. Gon sunš lyudzās, gon gaudōja, a nikō. Kačš grōmotys naatdává i sunám dagōja darāt vysus kača dorbus.

Kačš sagōdōja vīglu dīnu. Syltys putrenis paiedš, guļ sauleitī iz lūga, i kod atīt zīmys soltums, lāc iz ceplá i guļ; a naboga suneitš solst ōrā. Bīži viņ īskrīn jam prōtā mīgā pazaudeitō breiveibys grōmota, i deļtō pasliejš purni iz augšu, jys žieleigi kauc. A kod pamona kači, tivleņ vūrkdams viersā skrīn i bāda kačeišam, kod teik suná nogūs. I kačš, kai tik pamona suni, sarīž spolvu, izlaiž nogus, aizsprausloj i, cik spākā, skrīn pa pakši iz augšu, kur guļ breiveibys grōmota.

6. Ezš ar lopsu

Vīnu Ŗaizi lopsa staigōja pa mežu bareibys vaicōtu, i staigōdama izgōja iz desmit verstu garu grōvi. Tī jei sateik ezi i sveicynoj: «Vasals, kūm!»

Ezš atbiļd: «Vasala, vasala, kūmeņ!»

Lopsa prosa: «A iz kō mās saderāsim?»

Ezš soka: «Maņ, kūmeņ, koč iz kō!»

Lopsa soka: «Saderāsim iz bērnu! Ka as apskrišu tevi, to tu maņ dūsi sovus bārnus; ka tu apskriši mani, to as dūšu tāv sovus.»

Ezš ir ar mīru, nu it obi skrītūs pa grōvi desmit verstu tōlumā, i obeji nūstōj vīnaidā attōlumā. Lopsa prosa: «Kūmeņ, voi jau sazataisiejīs?»

Ezš atbiļd; «Pagaidi vāļ drusku!»

Lopsa i gaida, a par tū laiku ezš izapynās lopsai ástī i soka: «Jau gon!»

Lopsa kai dūd skrītīs pa grōvi, dyuná viņ grīžās pa gaisu. Skrīn, skrīn — nūskrīn da grōva gola, i kai svīžās atpakaļ, tai ezš izskrīn nu ástīs i sauc: «O, kūmeņ, as jau seņ tevi gaidu.»

Lopsa padūmōja — nikō darāť — klōt jys ir. Jei prosa; lai ezš vāļ řaizi it atpakaļ skrītūs. Ezš ir ar mīru i izatynās ūtru řaizi lopsai ástī. Lopsa skrīn atpakaļ i nūskrīn da gola. Kai jei svīžās atpakaļ, ezš otkon izskrīn nu ástīs i sauc: «Kūmeņ, as jau seņ tevi gaidu.»

Lopsai dagōja atdūť sovi bārni ežam. Gudram i gudra nalaimá.

7. Zvieri rūk upi

Kod Dīvs pavielāja dzeivinīkim upi rakť, tod vysī saskrāja i stōja pi dorba, i kod dorbs bejgs, Dīvs atgōja tō apzavārtu i strōdnīku atolgōtu. Vysī upis racieji beja nūstōjuši ryndā, iz vysim beja dorba zeimis i tik vīns putinenš, vōlyudzá, lakstāja pa kūku zorim i dzīdōja. Dorba zeimis iz tōs nabeja, Dīvs prasāja, deļkō nagōjusá ar cytim strōdōť. Vōlyudzá atbiļdāja: «Maņ bailá beja, ka dyunī nasazīst skaistū svōrku, kurus tu maņ, Dīveņ, devi.»

Tod Dīvs atbiļdāja: «Kai radzu, tī skaistī svōrki tāv vairōk iz ļaunu na iz lobu. Paturi sovus svōrkus, a par strōpi tāv nabýš dzárt upis iudiná i vīneigi ar rosu nu kūku lapeņom tu remdeisi slōpis.»

8. Zvieri taisa ceļu

Kod Dīvs pavielāja ļaudim taisāt ceļu, tod vīns cylvāks napaklausāja i teicá: «Kam maņ tō celá vajag? As varu i pa stygu īt, i par kryutim lākt.»

Par strōpi Dīvs pōrmeja jū par kūrmuli i teicá: «Kod táv navajag celá, tod tu pa tū i nastaigōsi. Rōpoj pa stygom i kryutim! A kuru dīn atsadrūsynōsi īt pa ceļu, tū dīn beigsi sovu dzeivi.»

Deļtō niu, kod kūrmulš pōrīt škārs par ceļu, tivleņ beidzās.

II BREINUMU PŌSOKYS

9. Trejs kienená maitys

Kienenam beja trejs maitys i kupčam trejs dāly. Vīnu ņazi rogonā nūzūg kienená maitys, i nikas nazyna, kur jōs palyka. Tod kienens syuta pa sovu kienisti zini, kod kas atrass jō maitys, tod tīm atdūš jōs par sīvom. Kupča dāly sazarunoj i vysy trejs pajem pa lelai dzeļža vāzai i laižās celā. Īdami pa jyurys molu sateik cylvāku i tys soka iz jūs: «Metitās ceļūs pret mani!»

«Kas tu taidis esi, ka mās māsīmās ceļūs?» vaicoj brōli.

Svešinīks atbiļd, ka jys ir styprōks par vysu pasauli. Tymā vītā, kur jī sazatyka, beja brīsmēigi lels akminš. Kupča dāly soka: «Ka tu esi taidis styprs, atvāl itū akmini!»

Svešinīks parauga vālť, bet navarāja akminā i pakustynōť. Tod parauga vālť vacōkīs kupča dāls — drusku pakustynōja. Vidiškīs varāja labi viņ pakustynōť. Jaunōkīs Veļu Jōņš — tai saucā jaunōkū kupča dālu — ar vīnu rūku atvālā akmini. Zam tō akminā beja lela ola.

Svešinīks, kurs skaitāja sevi par ļūti stypru, rādzādams, ka ir vāl daudz styprōki par jū — a jys styprus ļūti cīnāja — nagribāja vairs ar jīm škiertīs i palyka par draugu. Kupča dāly gribāja kai naviņ tikt olā dūmōdami, ka kienená maitys kas naviņ parōvā zam zāmis. Tod jī dabōja vierša ōdys, pīveja viervu i pīsāja pi vierša ōdys. Taidā šyupeli jī dūmōja laistīs olā; bet tys tū syuta, i navīns nagryb laistīs zam zāmis. Golā Veļu Jōņš sāst šyupeli i pīsoka jīm, kab gaideitu pi olys, kod jys pakustynōš šyupeli i ar šū dūš zeimi, kab tūlaik rauť iz augšu.

Nūzalaidīs olā, Veļu Jōņš verās, ka tōli pa lobai rūkai nazkas bolts speiđ. Jys laižās iť iz tū pusi, iť, iť i daĩt pi piļsātys, kurā vysys mōjis tārauda. Īdams pa īlu rādz caur lūgu, ka aiz golda sād vacōkō

kienená máita i šyun. Jys iit tymā mōjī. Kienená máita jū irauga i vaicoj: «Kai tu tá tyki?»

Jys izstōsta, ar kaidu nūdūmu atgōja. Tod kienená máita gryuši nūzapyuš i soka: «Nazynu, voi tu vareisi moni izglōbț? Muns veirs ar trejom golvom i ir ļūti styprs.»

A Veļu Jōņš nimos nanūzabeist i soka: «Kas bȳš, lai ir, bet raudzeišu gon ar jū spākōtīs!»

Kienená máita nūzaprīcoj, padzyrda ar veinu i nūgloboj jū zam gultys. Par laiku atskrīn jōs veirs — zámá viņ nūreib — i soka: «Kur tá krysteita cylvāka smoka?»

«Pa pasauli skraideidams pīzalasieji vysaidys smokys, deļtō tai runoj. Kas tá dává cylvāku?» atbiļđ kienená máita. Jei jam padūd vakarinis, pec vakariņu sōc īskōț golvu. Koleidz īskoj golvu, jys aizmīgst. Veļu Jōņš rádž, tagad patš izdeveigīs breidš, tryukstās nu gultys zamaškys i apcārt jam vysys golvys. Tod kienená máita soka jam: «Áj tōļōk i izglōb munu vidiškū mōsu!»

Īt jys tōļōk i iit piļsātā, kurā vysys mōjis sudobra, rádž, ka vīnā mōjī sād vidiškō mōsa. Jys tivleņ iit tymā mōjī i izstōsta kienená máitai, ka atgōja jū izglōbț. Jei taipaț sōc bādōț: «Voi vareisi mani izglōbț? Muns veirs ar sešom golvom i ļūti styprs.»

Bet Veļu Jōņš palyudz veinu, palein zam gultys i soka: «Tik aizmidgej, tod redzeisi!»

Zam vokora atskrīn jōs veirs — mōjis viņ nūtrič. Jei jū paboroj i sōc īskōț golvu, jys nūzaskraidiejš dreiži viņ aizmīgst. Veļu Jōņš tivleņ tryukstās nu gultys zamaškys i apcārt jam vysys golvys.

Tod jei pasyuta Veļu Jōni tōļōk iz jaunōkō mōsu. Īt Īt jys i iit piļsātā, kurā vysys mōjis zalta, pošā skaistijā mōjī irauga jaunōkū kienená meitu. Tivleņ iit tymā mōjī i pastōsta, deļkō jys atgōja. Bet dzierđ otkon tū pošu nu jaunōkōs máitys, ka jōs veirs ļūti styprs i ar deveinom golvom. Veļu Jōņš jau nūsitš divejus, nimos nanūzabeist. Tod jaunōkō máita soka: «Munu veiru nikaidš zūbyns najem, tik jō

poša, bet jys tū vysod tur pi sevš; deļtō kod jys aizmīgš, tāv daiš izrauč jam nu rūku.»

Veļu Jōņš taipā palyudz veinu i lein zam gultys. Par nazcik laika atskrīn jōs veirs — lūgi viņ nūreib. Jei tivleņ jū paboroj, padzyrda ar lobim i styprim dzierīnim, tod sōc īskōt jam golvu. Kai tik jys aizmīgst, tai Veļu Jōņš tivleņ izraun nu jō zūbynu i apcārt jam vysys deveinys golvys.

Jaunōkō maita lūti nūzaprīcoj, ka jau tagad būs breiva, i lyudz Veļu Jōni nūvāst jū iz tāvu. Tod laižās jī it, a kienená maita rādž, ka Veļu Jōņš vys verās atpakaļ. Jei vaicoj: «Tāv varbūt gribīs zalta? Ka grybi, jem kaidu gobolu!»

Veļu Jōņš tik parauga jimt, kai vyss mīsts sazalej par ūlu, tod jys pajem ūlu i ilik kuldā. Īdami caur sudobra piļsātu, pajem vidiškū kienená maitu. Otkon Veļu Jōņš it i verās atpakaļ. Tod kienená maita, kura dzeivōja sudobra piļsātā, vaicoj: «Tāv varbūt sudobra žāl, jām ka gribi kaidu gobolu!»

Kai tik jimš Veļu Jōņš, tai vyss sazalej ūlā, tod jys lik kuldā i nūit iz vacōkō kienená maitu. Ari pajem tū piļsātu ūlys veidā i tagad nūit iz tū vītu, kur Veļu Jōņš památā vierša ōdu.

Tod pyrms sāsť vierša ōdā vacōkō maita. Veļu Jōņš pakustynoj viervis i brōli, kuri palyka iz zāmīs, izvalk kienená maitu. Izvylkuši sōc ap jū streidātīs. Jei soka iz jīm: «Veļcit, būs vāļ!»

Valk jī vāļ, izvalk vidiškū kieneni maitu i otkon streidōs. Tod kienená maitys lik jīm vāļ viļkt; i jī izvalk tagad jaunōkū maitu. Nūlaiž otkon vierša ōdu pec Veļu Jōnā, sādōs jys, a ūlys, kurōs beja sazaliejušys piļsātys, lūti beja gryutys i nūtryuka viervis. Tai brōļu rūkōs palyka tik viervis goly. Brōli nu dūmōja, ka Veļu Jōņš jau ir nadzeivs, lai gon kienená maitys runōja cytaiž; a jī nazaklausāja i laidās prūjom ar kienená meitom iz kienená pili.

Veļu Jōņš nūgaidiejš lobu laiku pi olys i nikō nasagaidiejš, laidās it jau tagad pa kairai rūkai i sateik tī rogonu. Tod lik jys

rogonai, lai jei jū iznas nu zámis zamaškys iz bolta pasaulá. Rogona gon nagribāja klausāt Veļu Jóná, a jys moz dūmōdams, sādōs tik rogonai mugorā i sōka ar dzeļža vāzu glōstāt. Rogona, ka tik dreizōk atsakratāt nu taida loba drauga, laidās pasaulī. Palaidá tod rogonu ar mīru i patš nūgōja iz prīšku; pagōjš kaidu gobolu, jys īraudzāja nalelu ustabeni. Īgōjš ustabeni Veļu Jōņš tī atroda vīnu vacu veceli, kurs vīns patš dzeivōja šymā ustabeni, i pi šō vecelá tod i Veļu Jōņš palyka dzeivōt.

Kienenš, dagaidiejš sovu máitu, palīk ļūti prīceigs i tivleņ gryb izpiļdāt sovu sūliejumu: sataisāt kōzys. A kienená máityš nalīk taisāt kōzu leidz tam laikam, koleidz jōm kas sašyuš taidys kūrpis, kaidys beja zam zámis. Kienenš tivleņ pasludynoj itū vysai kienistái. Izdzierd Veļu Jōņš, tod ap pušnakti pastota zalta piļsātu, pajem kūrpis i reitā lik večam nūnásť kūrpis iz kieneni. Tod kienená máityš otkon lik sašyuš taidys drābis, kaidys beja jōm zam zámis. Kienenš otkon pasludynoj par itū vysim. Ap pušnakti Veļu Jōņš otkon pastota zalta piļsātu, pajem drābis i reitā nūsyuta veceli ar drābjom iz kienená pili.

Tagad jau kienená máityš pōrzalīcynōja, ka Veļu Jōņš, jūs glōbiejš, ir iz šō pasaulá, jō nīkas vairs navarātu taidys drābis sašyuš. Vysu vairōk nu tō prīcōjās jaunōkō kienená máita i jōs beja padūms, ka nataisāt kōzu, koleidz nabēs taidu kūrpu i drābju, kaidys beja zam zámis. Jaunōkō kienená máita lik tivleņ aizjiugt zyrgus, sāst ar veci, kurs atnásá drābis, i lik jam vāsť iz sovu sātu. Nūvad vecš kienená máitu iz sovu ustabeni, kur jei pajem Veļu Jōni i atbrauc iz kienená pili. Tagad jau kienenš sataisa jaukys kōzys i máityš dagaidiejšys eistō sova glōbieja, vairs nazapretoj. Tod Veļu Jōņš apprecej jaunōkū kienená máitu, vīdiškīs kupča dāls vīdiškū máitu i vacōkīs vacōkū máitu.

10. Dvēselá ūlā

Bejusá kienená máita vōrdā Līza, kas dzeivōjusá piļsātā Novgorodā. Dzeivōjš ari kienená dāls, saukts Jōņš keizars, kas jōjš karā par trejdeveinom zámom. Jys piļōjš pi Novgoroda, pamaniejš tī ustobā guni dagūt i ģgōjš vydā. Jū pōrjāmusá Līza, īvadusá pošu sovā pili i jō zyrgu stallī. I tī jī dzeivōjuši vīnā pilī, cikom bejš jōit karā. Taišni iz tōs piļsātys gōjš īnaindņiks, i Jōņš keizars niu jau gribiejš iļ karā, a Līza jō napalaidusá, pasciejusá, ka lobōk vīna šei pošā iškūt karā.

Reitā Līza pižacālusá, pajāmusá sovys piļš atslāgu i izvodōjusá jū pa vysu pili, tik vīna kambara naslāgusá valī, kurs bejš aizsits ar lyuku. Tod pišaciejusá, ka lai jys itymā kambarī naīt.

Kod kieneninā Līza nūbraukusá karā, tūlaik tik vīns patš Jōņš keizars palicš tymā pilī. Jys staigōjš pa vysu pili i jam īzagribiejis iļ pazavārt, kas ir tymā kambarī, kur ar lyuku aizsits. Tod jys spierš ar kōji tymōs durovōs i iz řaizis durovys izlākušys ōrā nu ándžom. Ģgōjš tymā kambarī, jys īraudziejš tī cylvāku karōjūtis, kam pa obejim sōnim karōjušōs bucys. Tod saciejš tys cylvāks, kas karōjis: «Lyudzu padūt maņ itū bucu, kas karōjas maņ lobijā sōnā!»

Jōņš pasniedzš jam itū bucu, a tymā bucā bejš ašnis. Kod tik tys cylvāks izdziersš itū bucu ašná, kai iz řaizis jys atsarōvīs nu kiedom. Tys bejš beznōvis cylvāks, nu jys tivleņ pajimš i izdzinš Jōni keizaru nu tōs piļš. Tod Jōņš siedis rotūs i nūbraucš prūjom.

Kod pōrbraukusá Līza, tūlaik jei ļūti nūskumusá, īraudzeidama beznōvis veiru jau valī. Tys ar jū gon runōjš ļūti laipnim vōrdim, a Līza pavysam nagribiejusá jō runys klausātis.

Vīnu řaizi Līza teišom saslymusá, tūlaik beznōvis cylvāks nūjōjš medeibōs i atjōjš pi jōs Jōņš keizars. Līza jam pasciejusá: «Tu jōj iz taidu i taidu vītu, kur dzeivoj veirs, kas vysu zyna; tys zyna, kur atsarūn beznōvis cylvāka dvāselá.»

Jōņš niu siedīs zyrgam mugorā, jōjš meklāt tū veiru, kas vysu zyna. Kū mekliejš, tu atradš.

Tys veirs pasciejš Jōnám: «Jōj iz jyuru; tī ir vīna sola, iz tōs solys tu atrassi peili. Pōrplāš tū peili, tymā bjš ūla, tū ūlu tu pajem, aiznás iz pili, nūkurynoj korstu cepli i ģmát tī jō dvāseli!»

Kod jys nūbraucá iz tōs solys, atroda peili, sagiva i pōrplásá pušu. Kod tik jys tū ūlu, kas bejusá tai peilī, pajiemš rūkā, kai iz řaizis beznōvis cylvāks palicš slyms, jo tai ūlā beja jō dvāselá. Kod Jōņš keizars atbraucš, nūkurynōjuši cepli, ģmatuši tī ūlu i tymā pošā breidī beznōvis cylvāks nūmirš. Niu Līza ar Jōni keizaru dzeivōjuši laimeigi, i varbýt, ka jī vāļ tagad dzeivoj.

11. Lobī brōli

Beja div brōli dveini. Tai ģim nūmyra tāvs, mōtá, palyka vīni poši. Taidš beja vīns, taidš ūtrys, ļaudš navarāja pazeiř. Jī jōškūši pasaulī, kū tī pīdzeivōškūši, kū provedeiškūši? Dajōj pi krystcelá, iz tō krystceļu akminá stūps. Pastota iudiná glōzi: ka bjškūtá izkoltusá — zeimá, ka vīns nu šūs nadzeivs. Jī škirās, klonōs vīns ūtram, cikom viņ var vīnam ūtru sarádzāt.

Vīns brōlš jōdams sateik vylku, gryb tū sauř. Vylks lyudzās: nasauř šō, šys bjškys jam izgodnys. Brōlš nasaun. Sateik lōci, gryb sauř. Tys ar lyudzās, kab nasauř, tō ar nasōvá. Sateik ļovu, tys taipāř, tō ar nasōvá. Vysi trejs zvieri skrīn jam pakaļ.

Puisš ģjōj kienená gorodā, iz nakti ģzaprosa pi mīškōneicys. Naktī šys dzierđ gorodā lelu saneišonu. Mīškōneica pastōsta, ka reitu vesškūtš kienená maitu iz taida kolna, kur jai bjškūtá smiertš. Jei beja žieleiga deļ ļaužu, deļtō vysu raud ģ žālojās.

Reitā puisš sāstās iz zyrga, jōj iz kolnu. Atvad kienená maitu zalta krāslā, pasādynoju iz kolna, a poši nūbāg. Šys ar sovīm zvierim nūzaver: izīt valns nu kolna molys. Puisš laiž sovus zvierus valī, šī tivleņ saplieš valnu, i kienená maita spryuk nu nōvis. Tod šys prosa kienená maitai paīskōt, šam golvu: trešs gods, kai šam golva naiškōta. Kienená maita sāstās i īskoj; puisš aizmīg.

Vīns lelskungs īt pazavārtu, kur palyka kienená maita. Jys īrauga puisi, nūsaun jū, sakopoj gobolūs, līk bucā i bucu palaiž jyurī. Tod jys atvad kienená maitu i stōsta: šys ratavōjš. Kienens gryb atdūt kungam puškienistš i maitu par sīvu. Maita naič, pagaideīškūtā.

Zvieri gryb glōbt, sovu saiminīku. Lōčš pataisa tyltu pīlaseitu bišu kūzulu, ļovs daboj dzeivō iudinā i myrušō iudinā. Vylks jōj pa tyltu, izgrīž bucu viersā i atbrauc atpakaļ. Meža vucyns sadauza steipys. Pasmierej ar myrušū iudini — saaug mīsa; pasmierej ar dzeivū iudini — puisš celās augšā. Jys jōj tod otkon iz naktš pi mīškōneicys. Mīškōneica atskrīn iz kienená, pastōsta, ka pi šōs guļ jau ūtru nakti cylvāks ar trejim zvierim. Kienená maita pastōsta tāvam, ka tys eists šō glōbiejs. Atvad tod tū puisi iz kieneni, jys sazalauloj ar kienená maitu.

Pec godu diveju znūts prosōs apzavārtu, kurā styurī mōjis. Kienens pīsoka naič vīnā mōjī, a šys, vysu apzavierš, aizroksta ōrspusī sovu i zvieru vōrdu i īt vydā. Izskrīn rogonā ar deveinom golvom, lyudzās nalaist, zvieru vydā, dūd šam nīdreiti, ar kū dzeiņ šūs nūst. Nu sisšonys ar tū nīdreiti vysī zvieri palik par akminim, piedeigi i patš palik par akmini. Tai niu izgaīsa kienenam znūts.

Atjōj ūtrys brōlš pi stūpa iz krystcelā. Jam ar priškā godōs zvieri, kas skrīn jam pakaļ. Šys atrūn tī izkoltušu glōzi, aplītu ar ašni, jōj brōļ mekleitu i nakti guļ pi tōs pošys mīškōneicys. Mīškōneica pastōsta vysu kienenam i nūvad jū iz kieneni. Kienená maita pīzeist jū par sovu veiru i nagryb laist, prūjom. Tik labi

dzeivōjš godu i ūtru ar māršu. Šys dzeivōjš da dzeivōjš, nazyns, kaidys kur mōjis. Īš apzavārtu. Īit vīnā mōjī, rādž rogonu i soka: «Lai tevi ād smiertš, ka nabŷš dzeivs muns brōlš ar zvierim! Muni zvieri izāšš jiusus vysys. Kab maņ brōlš ar zvierim bŷtu dzeivi!»

Rogona lyudzās: trejdeveinys kienēnu zāmis vajagūt apskrīt, kab dabōt taidu zōļu. Kas šam? Ka tik bŷtu! Rogona apskrīn i daboj. Kuru pasmierej, tys i dzeivs. Kai kreit niu viersā vysī zvieri: divi ļovi, divi lōči, divi vylki, ta i saād pušu.

Ūtrys brōlš niu atvad māršai veiru i soka: «Vo tovs eistīs veirs! As dzeivōju ar māršu.»

12. Kienená máita ar valnu

Daudž godu tam atpakaļ dzeivōja iz šō pasaulā vīns kienenš. Pi tō kienená beja vīna máita, kura beja cīži skaista. Jōs skaistuma navar ni ar vōrdīm izrunōt, ni ar spolvu pīrakstāt. Itei kienená máita nikur nu sova dvorca nastaigōja. Kienenš jū nikur nalaidá, nagribāja, kab ļaudš redzeitu jōs skaistumu.

Vīnā dīnā kienená máita izaprasājās nu sova tāva izīt pastaigōt pa dōrzu. Kienenš paklausāja i atlaidá sovu máitu pastaigōt. Laiks beja jau ap vokoru, máita izgōja dōrzā i staigoj. Preteim jai — nu kureinis pazajiemš — izīt jaunīs puisš i sōka runōt ar skaistū máitu. Meita nu ŗaizis, kai vysu laiku narādžādama ļaužu, nūzabeida, a pāčōk ar sōka ar itū puisī runōt i taipať vīnuvīt staigōt pa dōrzu. Tai jī, staigōdami pa dōrzu, sazarunōjās iz reitdīnys otkon sait vīnuvīt pa dōrzu staigōt. Tai kienená máita nūit iz tāva dvorcu iz sovu kambari, a jaunīs puisš tī iz vītys nūgaisa.

Máita sovā kambarī guļ i dūmoj par itū puisī, tys jai patyka, a tāvam nikur nikō narunoj. Iz reitdīnys meita otkon prosa nu tāva, kab jū palaištu pastaigōt pa dōrzu. Kienenš, nikō nazynōdams, otkon palaidá meitu pastaigōt iz dōrzu. Izīt máita iz dōrzu, a puisš

jau tī jū gaida. Maita īraudzeidama jai pateikamū jaunū puisī, palyka prīceiga, i sōka jī runōt par milesteibu i vysaidu bogoteibu. Tai cik jī tī staigōja pa dōrzu runōdami, jau dagōja tys laiks, ka vajag īt kienená maitai iz sovu kambari. Kienená maita runoj iz puisī, kab jys atītu pi jōs gostūs. Puisš, pasceidams: «Labi;» tīpaṭ iz vītys iznyka, a kienená maita īgōja sovā kambarī, atsagula i vys dūmoj par sovu mīlū puisī, kai jys reit vokorā atīš da jōs gostūs, i kaida jei bēs prīceiga. Ar taidu dūmu kienená maita aizmyga. Iz reita jei pazacālā i vysu dīnu da vokora gaidāja sovu mīlū satikšonu.

Vokorā kienená meita guṭ taipaṭ atsagulušōs iz gultys i gaida puisī. Jōs kambarī greidā pazacālā vīna dielā i nu greidys zamaškys izlein jaunīs puisš. Kienená meita, īraudzeidama itū, nūzabeida i gribāja kligṭ iz ratavōšonys. A kai pazyna sovu mīlū puisī, nu tyka apmīrynōta, i sōka vaicōṭ, parkū jys nagōja par durovom, a leida nu greidys zamaškys. Puisš rozstōstāja maitai, ka jō dzeivūklis ir zam jōs kambara, i jam ir taišņōk tikṭ pi jōs. Taipaṭ jys nagryb, kab jū redzeitu jōs tāvs, patš kienēnš.

Maita ar itū beja mīrā, a itys jaunīs puisš beja na cylvāks, a valns, i jys gribāja, kab kienená maita bētu jam par sīvu. Tai itys puisš ar kienená maitu sādāja i runōja. Puisš palyudzā maitu pi sevš i apsūlāja parōdāṭ jai sovu bogoteibu. Kienená maita pascāja: «Labi», i sazalasājās īṭ. Puisš tivleṇ pacālā nu greidys dieli i jī obadiveji nūzalaidā zam greidys. Tei kienená maita patyka taišni zalta dōrzā. Itys puisš nūvādā kienená maitu tōļōk pa sudobra celi i davādā pi lela azara. Tī pi azara molys stōvāja laiva, kienená maita ar itū puisī sādōs laivā, i jī nūbraucā tī nu azara molys. Puisš rōdāja maitai skaistu bazneicu, vysu nu zalta, i runōja: «Itymā bazneicā mās laulōsimās.»

Tōļōk parōdāja lelu i skaistu dvorcu i pascāja: «Itymā dvorcā mās provássim pymū nakti pec kōzu»

Tai puisš parōdāja kienená maitai vysu sovu bogoteibu, i jī pazagrīzá atpakaļ. Puisš pavadāja kienená maitu iz jōs tāva dvorcu.

Nu tōs ņaizis itys puisš sōka staigōt pi kienená maitys kotru dīnu i nakti. Kienens izdzierdāja, ka pi jō maitys kotru nakti nazkas runoj, a kai jys attaisa durovys nu maitys kambara, verās: nav nikō, Partū ka itys puisš beja na cylvāks a valns, jū tikai navarāja rādzāt. Kienens daudz ņaizu vaicōja nu sovys maitys, kas pi jōs staigoj kotru dīnu, a maita tāvam napīzazyna.

Cik kienens nasorgōja i golu golā dazynōja, ka pi jō maitys kotru nakti staigoj valns, a kienens tikai navar jū sagiut. Vīnu ņaizi kienens pasaucā da sevš sovus div rikteigus kolpus, i pascāja, kab jī sagiutu, kas staigoj pi jō maitys. Tam, kas sagiuš, kienens apsūlāja atdūt pusi sovys kienistis i taipaž sovu maitu jam par sīvu.

Pyrmis kolps pazajāmās sagiut, i nakti nūgōja gulātu kienená maitys kambarī. Kai īgōja kolps maitys kambarī, maita nu ņaizis pazyna, ka jōs tāvs atsyutāja kolpu jū sorgōt. Jei itū kolpu pīdzirdāja ar braņdīnu, kolps aizmyga i nadzierdāja, kai kienená maita beja pi valna. Iz reita pusi kambarī īgōja kienens verās, ka kolps guļ. Kienens tivleņ palyka dusmeigs i lyka itū kolpu pakōrt.

Iz rītyš dīnys nūsyuta kienens ūtru kolpu sagiut, kas staigoj pi jō maitys. Pi itō ūtra kolpa beja skustenš naradzamīs i taipaž mozenš maisens, kurymā varāja pajimt i ilikt koč lelu kienisti. Kolps īgōja kienená maitys kambarī i pajāmā ar sevīm tū naradzamū skusteni i taipaž maiseni. Kienená maita jū narādzāja i nakti pacālā nu greidys dieli i apzalaidā zam greidys, a kolps itū vysu rādzāja i taipaž gōja pec jōs pakaļ.

Tī kolps vysu laiku staigōja pec kienená maitys i valna pakaļ i dzierdāja, kai jī runōja par bazneicu i tū dvorcu i taipaž braukōja ar laivu pa tū azari. Tai jī dabraukdami iz ūtrys molys azara, izgōja pastaigōt. Valns památā kienená maitu i pascāja jai pagaidāt jō pi azara molys, kur stōvāja laiva, a patš nūskrāja tī da sovu kolpu

nazkū parunōt. Kolps ap tū laiku, koleidz nabeja valna, pajāmá sovu maiseni, ilyka bazneicu i tū zalta dvorcu, daskrāja pi azara molys, satvārā kienená maitu i pasādynōja laivā i jī abadiveji atbraucá pi kienená. Kolps parōdāja kienenám bogoteibu valna i rozstōstāja, kai jys ratavōja jō maitu. Kienenš beja cīži prīceigs i tivleņ salaulōja maitu ar sovu kolpu i atdává jam vāļ pusi sovys bogoteibys i jī sōka dzeivōt labi i laimeigi.

A valns īraudzāja, ka nav jō zalta dvorca i taipāž bazneicys; nūskrāja pakal pec tōs, daskrāja pi azara, verās: laivys nav. Jys sōka dzart itū iudini, dzārā, dzārā — pusi izdzārā, a jō vādars naizturāja i tryuka. Tīpaž pi azara molys jys nūsprōga, tai nu tō laika tī vairōk valna nav.

13. Valns ar sovu mōcekli

Vīna mōtá gribāja izmōcāt sovu dālu par amatnīku. Aizvādá jei jū iz piļsātu i gribāja atdūt pi vīna amatnīka par zelli. Īit pi kalieja i prosa: «Voi tu izmōceisi munu dālu par kalieji?»

«Deļ kō nā?» atbiļd kaliejs, «lai stōj i sōc strōdōt!»

Mōtá nagribāja atdūt dāla tī, kur ir jōstrōdoj i pi kalieja naatstōja. Aizit jei ar dālu pi gaļdinīka. Gaļdinīks pascāja tū pašu, kū kaliejs. Tai jei atstaigōja vysu dīnu ap amatnīkim i naatdává dālu ni pi vīna, jō vysur dālam jōstrōdoj.

Īt mōtá ar dālu iz sātu i rādž, ka celá molā iz akminá sād nazkaidis kungs. Tys kungs beja valns. Pīgōja mōtá ar dālu pi kunga i kungs vaicoj: «Kur staigōji, mōt?»

«Beju piļsātā, gribieju dālu atstōt izmōcāt par amatnīku, a vysur jōstrōdoj i tō deļ naatstōju!» atbiļdāja mōtá.

«Dūd maņ, as izmōceišu,» soka kungs.

«A tá navajdzās jam strōdōt?» prosa mōtá.

«Na, navajdzās,» atbiļķ kungs.

Mōtá beja ar mīru atdūť dālu kungam i prosa: «Kod ta as jū atpakaļ sajimšu?»

«Par godu atáj iz itū pašu vītu i pi tō pošā akminá sajimsi,» atbiļdāja kungs.

Mōtá atdává dālu kungam, a pošā aizgōja iz sātu. Progōja gods. Mōtá īt iz tū vītu i rádž, ka iz tō pošā akminá sād tys patš kungs. Mōtá pīgōja pi kunga i prosa: «Kur ta ir muns dāls?»

«Tivleņ atskriš,» soka kungs, «a ka tu jō napazeisi, to gaideisi godu vāļ!»

Tá kur beja, nabeja — atskrīn divpadsmīt biťš i grīžās mōtái ap golvu. Vīna biťš, grīzdamōs, pīzasyta mōtái pi byuda. Tai grīžās, grīžās biťš i kungs prosa: «Voi pazyni sovu dālu?»

«Na, napazynu,» atbiļdāja mōtá.

«Tovs dāls beja tys, kurs pīzasyta táv pi byuda, a ka napazyni, to gaidi vāļ ūtru godu!» soka kungs.

Aizgōja mōtá iz sātu i gaida vāļ godu. Progōja gods. Mōtá otkon īt iz tū akmini i rádž tū pašu kungu siežūt. Pīgōja jei pi kunga klōt i atskrāja divpadsmīt bolūži. Bolūži nūzamátá zámī i staigoj ap mōti apkōrť. Vīns bolūdš beja nu vysim līsōks i staigōdams vys kōjeni knybynōja.

«Voi pazeisti sovu dālu?» prosa kungs.

«Ītys muns dielenš,» soka mōtá iz pyrmō bolūža rōdeidama. Bolūži cālās i aizskrāja.

«Nā, napīzyni,» soka kungs, «tovs dāls beja tys, kurs kōjeni knybynōja, a ka napazyni, gaidi vāļ trešū godu!»

Aizgōja mōtá iz sātu i gaida vāļ trešū godu. Progōja gods. Mōtá otkon īt iz tū akmini i rádž iz akminá tū pašu kungu siežūt. Pīgōja mōtá pi kunga klōt i atskrāja divpadsmīt kumeļu. Staigōja kumeli ap

mōti apleik. Vīns kumelš beja līsōks i īdams vys ar kōji zāmi grabynōja.

«Voi pazeisti sovu dālu?» prosa kungs.

«Itys muns dielenš,» soka mōtā, rōdeidama iz līsōkō kumelā.

Cyti kumeli aizskrāja, a tys līsōkīs palyka. Tod kungs soka: «Tagad pazyni i pajām jū!»

Mōtā pajāmā dālu, kurs jau palyka par cylvāku, i īt obi iz sātu. Dāls soka mōtāi: «As palikšu par suni, i tāv priškā aizīš divpadsmit medinīki, tī medinīki bīš valni. Jī prasēs mani pōrdūť. "Tu mani pōrdūd, a syksneni, kura bīš maņ ap koklu, paturi sāv i napōrdūd. Ka pōrdūsi, tod as vairōk iz tevi naatsagrīzšu.

«Labi,» pascāja mōtā, dāls palyka par suni i skrīn pec mōtis pakaļ. Tā — kur bejuši, nabejuši — īt preteim divpadsmit medinīki. Medinīki pīgōja pi mōtis i soka: «Pōrdūd mýsim itū suni! Lopsa īskrāja olā i mās bez sunā navarom dabōť!»

«Piercit,» atbiļđ mōtā. Medinīki samoksōja mōtāi par suni symtu rubļu i aizgōja, a syksnenis sunā mōtā napōrdāvā. Īt mōtā iz sātu prīceiga. Nicik tōli jei napagōja i dāls jau beja klōt.

«Tagad,» dāls soka, «īsim iz tiergu, as palikšu par skaistu putineni. Putineni tu pōrdūd, a slozda napōrdūd!»

Aizgōja dāls ar mōti iz tiergu i dāls palyka par putineni. Pīit pi mōtis vīns kungs i soka: «Pōrdūd putineni!»

«Pierç!» atbiļđāja mōtā.

Kungs samoksōja mōtāi par putineni trejs symti rubļu i gryb pajimť putineni ar vysu slozdu, a mōtā nadūd slozdu. Sōka jī streidātis. Sagōja pi jūs cyti tierga ļaudš i nūsprīdá, ka kungs nūpierka tik putineni. Tai kungs pajāmā putineni, a slozds palyka pi mōtis. Nicik tōli mōtā napagōja, jau dāls stōvāja pi mōtis.

«Tagad,» dāls soka, «as palikšu par malnu kumeļu. Kumeļu tu pōrdūd, a apaušu napōrdūd!»

Dāls palyka par kumeļu i stōv mōtá iz tierga. Pīit klōt vīns kungs, samoksōja mōtái par kumeļu pīci symti rubļu i gryb pajimt kumeļu ar apaušim, a mōtá apaušu nadūd. Sōka jī streidātīs. Sagōja tierga ļaudš i nūsprídá, ka kungs nūpierka kumeļu ar apaušim. Mōtá atdává kungam kumeļu ar apaušim, a poša raudōdama aizgōja iz sātu. Kumeļu nūpierka tys patš valns, pi kura dāls beja atdūts mōceitūs. Sādōs valns kumelám mugorā i skrāja kai vīsulš pa mežim, pa pūrim, kab kumelš vairōk pīkustu. Atskrāja valns iz sātu, pīrōvá kumelám golvu pi jumta, īgōja patš ustobā i stōsta sovai maitai: «Sovu gudrinīku dabōju gon rūkōs!»

«Kur ta jys ir?» prosa meitā.

«Pi jumta golvu pīrōvu, lai pastōv!» atbīld valns.

Meita izgōja ōrā i jai tyka žāl kumelá. Jei pīgōja pi kumelá i gribāja palaist garōku povodu, a tikleidz atraisāja, kumelš izarōvá i bāg. Valns izdzierdá, ka kumelš aizbāg, i laidās dzeitīs pakaļ. Valns skrīn, ka zámá viņ reib. Kumelš pīskrāja pi kaidys jyurys i valns jau natōli. Puisš palyka par gulbi, valns otkon par vonogu. Puisš rádž, ka naizbāgš nu vonoga, palyka par keisi, valns otkon par leidaku. Dzonōjās leidaka pec keiša pa jyuru, a nūreiņ navar nu pakalis, jo keišam osys sprūgys. Tod leidaka soka: «Nūlōdeitīs keiseiņ, pazagrīz iz mani!»

A keišš soka: «Progoreigō leidaka, dūd maņ mīru!» Par jyurys molu staigōja kienená maita. Keišš izlácá iz krosta i nūkryta kienená maitys priškā par skaistu zalta gradzynu. Kienená maita pacālá gradzynu i izmaucá iz piersta. Leidaka palyka par kungu. Kungs izleida no jyurys i prosa kienená maitys atdūt gradzynu. Kienená maita gradzyna nadūd. Kungs ar spāku gribāja atjimt gradzynu. Kienená maita, rádžādama, ka atsaturāņ navar, nūrōvá nu piersta gradzynu i svídá iz zámis. Gradzyns palyka par druponom, Vīna drupanená, kura beja puiša sirdš, pazavālá zam kienená

mánytys kōjis. Kungs palyka par gaili, salasāja vysys drupanenis i soka: «Vairs as pec tevš nazadzonōšu!»

Tei drupanená, kura beja zam kienená máitytys kōjis, palyka dzeiva i soka: «A as dzeivs!»

Drupanená palyka par skaistu puisi. Kienená máitai puisš patyka. Jī obi ar kienená máitu aizgōja iz pili, apzprecēja i šudin dzeivoj laimeigi.

14. Jauneklis meklej bailis

Taids cylvāks beja, kur nikō nazabeida, a gribāja rādžāt baili — sazajāmās i nūgōja par pasauli mekleitu bailis. Atgōja zam vokora pi saiminika, prosōs pōrgulāt, a jys soka: «Pi maná vītys navā, a ka gribi, to guli kulā, bet tī navā labi!»

«A kas tī ir, ka navā labi?»

«Bīdej brīsmēigi! Tī i dīnu baiš, a nakti navar iztikēt!»

«Nu, tai deļ maņš vāļ lobōk!» tys cylvāks jau atsoka, «as bailis i mekleju!»

Pajámá gramnicys sváci i nūgōja. Aizdádžá gramnicys, iztaisāja rindži, vydā pastatāja sūleni, izvylka kartys nu kešys i sōka kartōt. Pazaver, a tī nu grīstu kaidis izkar kōji plyku, pec i ūtru. Jys soka: «Nu, kōp mudrōk! Kō tu grōbōjis? Kō tu gaidi?»

Tūlaik nūzakōrá rūka plyka i vys karināja. Jys kai aizklīdz vysā bolsā, kai aizalōdž: «Kū tu dūmoj tī? Ka as tevā beistūs? Kōp tivleņ zámī!»

Tys jau atsoka: «Nu, labi, ka tu nazabeist, a kas táv pazvolāja it tá i sādāt?»

«A maņ tá idává pōrgulāt, i as bailis mekleju! A tu, kaidis tu esi, i kū tu tá dori?»

Jys atsoka: «Mani mōtá nūžņaudžá bez krysta, i mani tá lyka iz pokotys, kab as naudys sorgōtu.»

«A kur tá ir nauda?»

«Ir trejs skreinis aproktys zámī.»

«Nu kōp zámī i parōdi maņ!»

Jys nūkōpá, izroka trejs skreinis i parōdāja jam. A jys tūlaik kai giva jū, syta, syta, cik dzeivu goru atstōja, pa durs izsvídá i pascāja: «Kab tu maņ vairōk nazarōdeitib, a to as tevi da smiertš nūsisšu.»

Vot jys i nūgōja, a tys cylvāks atsagula gulāt. Reitā celās saiminīks i soka: «Vajaga nūiņ pazavārt, koč jō kaulenš salasāt, jū mušeņ apādá jau gon!»

Īt, verās, a jys dzeivs i vasals! «A kas?» soka, «Maņ nikō natyka, as jiusim vāļ īdūšu naudys! Sazalosit vysī saiminīki nu dzeraunis i atnesit pyuru sávkurs!»

Atgōja vysī, atnásá pyurs, jys vysim atmierāja, vysys trejs skreinis izdalāja. Soka tī saiminīki: «Pajem tu sáv naudys!»

A jys soka: «Maņ navajag! As bailis mekleju!»

Sazajāmās i nūgōja. Gōja, gōja — atgōja iz mīstu, jaunā sātā īgōja i prosōs pōrgulāt. A jys atsoka tai: «Ok, cylvāks! mýsim pošim vajaga nu tánīnis bāgt! Vāļ dīnu, kai dīnu — par dīnu mās tá dzeivojom, a nakti ejmom iz vacū sātu gulātu. Itá bīdej cīži! Kab kas palyktu, to apāstu jū tá!»

Jys atsoka: «A as palikšu, as bailis mekleju, vāļ i jiusim baiļu parōdeišu!»

Jī nūgōja paceļu, a jys i palyka. Aizdádzá gramnicys sváci, apvádá rindži, atsasāda vydā i kartoļ. Ap pušnaktš kai pīskrāja valnu, smutu ar dzeļža kōjom, gribāja jū apāšt. Vaicoj iz jū: «Kam tu tá atgōji? Kas táv pazvolāja?»

«Maņ saiminīks pazvolāja, a kō jiuš tá?»

«A mýsim tá iraida naudys buca.»

Jys svídá iz jūs ar škaplerim, soka: «Kur tei buca? Izcelit maņ bucu!»

Jī izcālā, a jys sasyta jūs ar škaplerim i izdzyna, pascāja: «Kab jiuš vairōk tá naītu, a nā, to da smiertš nūsissū!»

Jī nūskrāja paceļu, jau naiš tī vaira nikod! Jys pec tō atsagula i gulāja da gaismys. Iz reita soka tī ļaudš, kur jūs sāta bejusá: «Vajag nūit jō kaulenš salasāt!»

Nūit, pazaver — a jys dzeivs i vasals, soka tai iz jūs: «Vaira tá nabīdeiškama! Varāsit dzeivōt. A vot jiusim naudys buca!»

Jī gryb jū aizturāt, aizmoksōt jam, a jys soka: «Nagrybu as nikō! Maņ jōit tōļok bailis mekleitu!»

I nūgōja paceļu. Aizgōja iz cytu kienisti, kur beja vīns viņ kienenš i kieneninā, i sulainš. Īgōja iz pili, vaicoj jys, parkū nikur nikō navā. A kienenš i kieneninā sōk raudōt cīži i soka: «Partū, ka pi jūs lela nalaimá! Maita jūs kai nūmyra, tai palyka prolōdeita par rogonu, i cik naktš apād pa cylvākam. Jau vysu kienisti izādá, iz itōs naktš iš sulainš, reitā kieneninā, pareitā kienenš i beigta dzeivá jūs!»

Jys soka: «As šudiņ išu iz jū, moža jei maná naapāsš!»

Soka kienenš: «Naáj, patš nu bailis nūmiersi!»

«Na, išu — as bailis mekleju!»

Sazalādā vokorā, nūit iz bazneicu — nūvádá jū sulainš i aizslādzá. Verās: tei kienená maita guļ zalta škiepstā, a iz vyds bazneicys brīsmēigi lela guba kaulu! Aizdádzá jys gramneicys sváci, nūgōja aiz oltora, pataisāja rindži, atsatupa iz ceļu tymā rindži, pajámá grōmotu i skaitā pōtors. Ka aizgōja pušnaktš, izlein kieneneitá nu škiepsta, ūž i soka: «A kur tá bjš cylvāks deļ apiesšonys maņ?»

Skraida pa vysu bazneicu, atskrīn aiz oltora. «A to tu tá esi?»

I gryb jū giuť, a jys ar škaplerim syt jū par rūkom, jei i nūkreit iz zámis. Tryukōs kōjōs, gryb otkon jū giuť, a jys otkon ar škaplerim. Vot jys kōvās ar jū cikom gailš aizdzīdōja, tūlaik jei atsastōja nu jō i atsagula škiepstā.

Reitā atīt kienená sulainš pazavārtu, voi jys dzeivs iraida. A jys tup ceļūs i skaita pōtors. Nūit jys iz kieneni, a kienens cīži rōds, a jys soka, vāļ iz ūtrys nakš īškys iz bazneicu.

Vokorā nūvadá jū sulainš i aizslādzá. A jys izkōpá augši pi vargaņu, iztaisāja rindži ar gramneicys sváci i gaida. Jei izgōja vīnpadsmytā stuņdī, par vīnu stuņdi jau agrōk i sōka meklāť, dastatāja šķierstu i gryb kōpť augši. Jys pajámá i krysta jū ar škaplerim, tai jei kryta i otkon kōpá, kōpá i kryta, tai jū mūcāja, cikom gailš aizdzīdōja, tūlaik i atsagula šķierstā.

Reitā atgōja sulainš, nūvadá jū iz kieneni, kienens prosa jū, kab palyktu, cikom jys jū ratavōš. Jys i palyka, nūgōja iz bazneicu iz trešys nakš i paleida zam šķiersta zamaškys, A jei jau izlein dasmytā stuņdī i meklej jū pa bazneicu. Cikom jei meklāja, jys tai šaltái ikōpá jōs šķierstā i atsagula. Jei atskrāja, saūdá i klīdz, kab palaistu jū, a jys soka: «Pōrzakrišť, to palaisškys!»

Jei soka, šei jau trejdesmit pīci godi krysta namatusá, šai aizamiersa, namōk. Jys soka: «Sok pec maná pakaļ: ikš vōrda Dīva Tāva, Dāla, svāta Gora, āmen!»

A jei soka: «Ikš vōrnōm, žogotom, vysim seikim putinenim!»

Nūzamūcāja jys ar jū gluži, cikom davádá jū da tō, ka jei pōrzakrystāja i sōka pec jō pakaļ skaitāť: «Tāvs mýsu».

Nūskaitāja «Tāvs mýsu» i prosa: «Tagad laid mani. Tivleņ gailš aizdzīdōš, a iz maná drābis dāgš!»

A jys nalaiž. Aizdzīdōja gailš i sōka drābis dāgť iz jōs i jei palyka plyka. Jys aizskrāja nu šķiersta, sagiva jū aiz rūkys i turāja cīži, a jei apzamátá par lōci, i par vylku, i par lopsu, par vysaidim zvierim ir par vysaidim tōrpim — pec tō izataisāja par vōrpsti. Jys tū vōrpsti sagiva i pōrlauzá iz celá, par kairū placu pōrsvidá, zam lobōs pozusš izgiva, kab naizkrystu iz zámis i tūlaik jei palyka par jaunu maitu, tai kai beja pec smiertš, Jys apsádzá jū ar sovu sveitu, atsatupa obadivi iz celá i sōka skaitāť pōtors.

Jau ausa gaisma, kod atgōja sulainš attaisāt durs i atroda jūs obadiv. Jys nūvádá jū iz kieneni, iz kieneni, a tivleņ i pazyna, ka jūs máita. I gribāja jī, kab jys pajymtu jū sáv par sīvu, a jys atsacāja, ka mužykam napīder ženātis ar kienená máitu. Jī gryb jam aizmoksōt, a jys nikaidys moksys najem, soka, ka bailis jau gon pīrádzāja, navā jam vaira kō meklāt, īš jau tagad iz sātu.

Nu nūgōja jys iz sātu dzeivōja tī, i šudiņ moža dzeivoj.

15. Puiseitš ar máitineiti

Vīnam veiram nūmyra sīva i palyka divi bārni: puika ar máitini. Tāvs nailgi padzeivōja i otkon apzaprecāja. Ūtra jō sīva beja rogona. Pamōtá, rogona, cīži naīrádzāja bārnu, i pastōveigi syudzāja veiram, ka bārni jōs naklausa. Vīnu ŗaiz rogona soka sovam veiram: «Vád bārnus iz mežu i atstōj tī!»

Itūs rogonys vōrdus dziedāja puika i jys soka sovai mōsenái: «Īsim, mōseņ, pīlasāsīm akmisteņus!»

Bārni aizskrāja, pīlasāja akmisteņu i atskrāja iz ustobu. Tod tāvs soka: «Īsim, bārni, iz mežu ūgōs!»

I jī aizgōja. Īt tāvs ar bārnīm, a puika pa vysu ceļu vys svaida pīlaseitūs akmisteņus. Tāvs īvádá bārnus dzilā mežā i soka: «Bārni, palosit ūgu, a as īšu molkys cierstu. Vokorā as atīšu i ŗaizī aizīsīm iz sātu!»

Bārni palyka, ūgys laseidami, a tāvs, pagōjš mežā drusku tōļōk, pīsāja pi kūka dieli i patš aizgōja iz sātu. Bārni losa ūgys i dzied, ka tāvs natōli ciersš molku. Jau bārni pīlasāja ūgu i sōka mástīs mikrieslis, a tāva vys nav. Sadūmōja bārni īt, iz tāvu i aizgōja. Verās bārni, ka tāva nav, a viejš kloudzynoj pīsītu pi kūka dieli. Tod bārni pa pīsvaideitīm akmistenīm atgōja iz sātu. Rogona lomoj sovu veiru i soka: «Reit otkon vād bārnus iz mežu i īvād dziļōk, ka jī sātys naatrostu!»

Atgōja reits. Lai gon tāvam beja žāl sovū bārnu, a darāt cyta nikō naatlyka i jys nūvādā sovus bārņus iz mežu. Puika otkon, idams pa ceļu, svaidāja maizis gorūzenis. Tāvs īvādā bārņus dzili, dzili mežā i soka: «Bārņi, losit ūgys, a as īšu molkys cierstu! Vokorā as pec jiusu atīšu!»

Bārņi palyka i tāvs, pagōjš drusku tōļōk, otkon pīsāja pi kūka dieli, lai viejš kloudzynoj, i patš aizgōja iz sātu. Bārņi pīlasāja ūgu i gaida tāva. Jau mātās mikrieslis. Bārņi sadūmōja īt iz tāvu, kur tys cierš molku, i aizgōjuši, atroda tū pašu dieli pīsitu pi kūka, a tāva nabeja. Bārņi sōka meklāt tō celā, pa kuru atgōja, bet naatroda, jo putineni beja salasiejuši nūsvīstōs gorūzenis. Jau īstōja nakts, bārņi paleida zam vīnys āglis gulātu i aizmyga.

Reitā pazamūda bārņi i īraudzāja pi jīm stōvūt kaidu baileigu sīvīti. Tei beja rogona. Rogona soka bārņim: «Voi nagribit, bierneni, āšt?»

Bārņi beja izolkuši i aizgōja kūpā ar rogonu iz jōs mōji. Rogona paborōja bārņus, puiku ilyka aizgoldā, a maitini aiz ceplā i boroj. Ŗaiz rogona izkurynōja cepli, izjāmā nu aizgolda puiku i soka: «Guļstis iz lōpstys, as tevi izcepšu!»

Puika jai atbiļdāja: «As nazynu, kai gultis.»

Tivleņ rogona poša atsagula iz lōpstys i soka: «Tai vajag gulāt!»

Napaspāja rogona izsacāt itūs vōrdus, kai puika īgryudā jū ceplī i tī jei sacápá. Palyka bārņi vīni poši i šudiņ dzeivoj tymā mōjenī laimeigi.

16. Kaliejs ar nōvi

Tū laiku, kod vāļ Dīvs staigōja pa zāmi, dzeivōja kaliejs vōrdā Jākubs. Vīnu Ŗaizi Dīvs nūgōja pi Jākuba zyrgu apkaustāt. Kod Jākubs zyrgu Dīvam apkaustāja, Dīvs prosa: «Kū gribi par

apkausteišonu, voi naudys, voi myužēigu dzeivōšonu dabasu vaļsteibā?»

Jākubs prosa: «Dīveņ, idūd maņ taidu ōbuļneicu ar skaistim ōbulim; a kas rauš ōbuļu, tys lai tī pīleip.»

Nōkušū dīnu smādis golā aug skaista ōbuļneica. Dreiž pi Jākuba atīt valns. Īraudziejš skaistus ōbuļus, valns lyudzās, lai atļāun nūplāš ōbuļu. Jākubs atļāun; a leidz kū jys pi ōbuļu čerās, tai tivleņ pīlypst. Jākubs nu pajem vasari i izdauza valnam golvā vairōk caurumu. Valns apsūlōs vairōk nikod naiņ pi Jākuba, lai tik laiž valī: Jākubs valnu ari palaiž i valns pa koklu pa golvu aizskrīn iz āļni.

Nōkušu dīnu pi Jākuba atīt valns ar trejom golvom, i lyudz, lai atļāun ōbuļu paplyukt. Jākubs ari atļāun; a leidz kū jys pi ōbulā čerās, tai patš pīlypst pi ōbuļneicys. Jākubs pajem vasari i izdauza valnam kotrā golvā pa trejs caurumi, i palaiž valī. Valns pa golvu, pa koklu iz āļni.

Trešū dīnu pi Jākuba atīt valns ar sešom golvom, i vad Jākubu iz āļni zyrgu kaustāt. A Jākubs soka, lai it lobōk paškeiņ ōbuļu. Valns ar mīru. A leidz kū pi ōbulā lik rūku, tai pīlypst pi ōbuļneicys. Jākubs nu īsit ar vasari i izdauza valnam kotrā golvā pa trejs caurumi. Valns lyudzās, lai laiž prūjom, i apsūlōs vairōk nikod naiņ pi Jākuba.

Tai nu tō laika pi Jākuba nagōja ni vīns valns. Kod Jākubs nūmyra, jys aizgōja pi dabasu durovu. Svātīs Pīterš prosa: «Kas aiz vōrtim?»

Jākubs atbiļd: «Kaliejs Jākubs.»

Pīterš atteic, ka Dīvs jam asūt sūliejš dabasu vaļsteibu, a jys naasūt gribiejš.

Tagad Jākubs aizgōja iz āļni, a tá jū nalaiž iškā. Valni jam soka: «Tu mēsīm tai esi sitš viers zāmis, āļnī tu mēsūs vysus nūsissi.»

Jākubs nu it otkon iz dabasim i lyudz, lai parōda tū pokovu, kurū jys ir nūkaļš. Pīters attaisa mozu šķierbeni, a Jākubs pa

šķierbeni iškā i sōka dzīdōt, Dīvam slavīs dzīsmīs. Dīvs apzažālojās iz Jākuba i pamat jū dabasu vaļsteibā.

17. Trejs zvejņiki

Senejus laikūs dzeivōja trejs zvejņiki, kuri giustāja zivš, pōrdávā i par tū dabōtū naudu dzeivōja. Vīnu ņaizi zvejņiki izvylka teiklu, vāļ naizjāmā zivš i pōrdávā teiklu ar vysom zivim. Taišni tymā laikā kūpā ar zivim beja izvylkta dōrga zalta vāza. Tys, kurs nūpierka teiklu ar zivim, pascāja, ka itei izvylkta zalta vāza tagad pīdar jam par tū, ka jū nūpierka kūpā ar zivim. Zvejņiki nagribāja atdūt itōs vāzys kupčam i nūgōja vysī pi kienená pavaicōt, kam pīdar itei izvylktō zalta vāza: jīm voi kupčam.

Kienēš izklausāja zvejņiku i kupča lyugumu, pascāja: «Itei zalta vāza pīdar kupčam, partū, ka jys pierka teiklu ar zivim iz sovys laimis.»

Kū darāt zvejņikim, ka jau patš kienēš runoj, ka zalta vāza pīdar kupčam? Jī atdávā itū vāzu kupčam, kupčš pajāmā itū vāzu, gribāja nāšt iz sovu sātu, a nu lelys pīcys vāza jam izkryta nu rūku iz zāmīs i pataisājās par jaunu dzeivu i skaistu maitu, kaidu navar ni pōsokā aprakstāt, ni izstōstāt. Kupčš verās, ka nu zalta vāzys pataisājās maita, jys nūzabeida, a maita daskrāja pi jaunōkō zvejņika i sōka jū bucōt i stōstāt, ka jei bjš jam par sīvu. Kupčam tyka žāl maitys i jys otkon nūvylka vysus pi kienená pavaicōt, kam pīdar itei maita. Atīt jī vysī pi kienená, rōda kienénām maitu i vaicoj, kai kienēš jīm pasacās. Kienēš īraudzāja maitu i jei jam nu ņaizīs patyka. Jys runoj: «Itei maita pīdar maņ. As jū patš pajimšu par sīvu.»

Maita sōka prasāt, ka jei gryb bjt jaunōkam zvejņikam par sīvu, a kienēš pasacāja, ka jys nikam naduš maitys, a izmoksōš kotram lelu naudu. Vysī zvejņiki beja ar itū mīrā i taipat kupčš. Kai

zvejņiki pajāmá nu kienená naudu i taipat kupcš, vysī izgōja ōrā i nūgōja iz sovu sātu prīceigi.

Kienenš īgōja pazavārtūs iz sovu leigaveni — verās: tī nav máitys, a stōv vacs pūds. Kienenš sažadusmōja i lyka izsvīst pūdu ōrā i pasaukt pi jō tūs zvejņikus i kupci, ka jī atdūtu jam naudu atpakaļ. Zvejņiki i kupcš atgōja i atdává naudu kienenám atpakaļ. Īt jī vysī iz sātu i lomōjās, verās preteim jūs izīt skaista máita i runoj: «Jiuš nagribājat maņš pajimt, jiusim lobōk nauda beja, a tagad jiusim nav ni naudys, ni máitys.»

Pasaceidama itūs vōrdus, máita nūgaisa. Nu tō laika zvejņiki nikod vairōk taidys laimis narádzāja. Vysu sovu myužu gon giustāja zivš, a bogoti nabeja.

18. Várdivá par leigovu

Tāvam beja trejs dāly: divi dāly gudri, trešīs pamuļkeiṡ. Tāvs gryb precāṡ dālus i īdává kotram dālam pa ōbulám, lai svīž ōbuļus i kotrs lai īt pakaļ pec sova ōbulá. Pamuļkeiṡ kai svīdá, ōbuli, tai ōbuļš īzaválá pūrā. Pamuļkeiṡ gōja pakaļ i pīgōja pi akminá, iz kura sādāja várdivá.

«Táv vajag bīt maņ pa sīvu, muns ōbuļš pīzaválá pi tevš», soka pamuļkeiṡ.

«Varu gon bīt», soka várdivá, «a voi tu mōceisi mani pajimt?»

Pamuļkeiṡ atgōja iz sātu. Jau beja sagōjuši i brōli. Tī vīns par ūtru stōsta par sovom skaistōm sīvom, a pamuļkeiṡ kluš. Tod tāvs soka: «Reit aizejmit pi sovom bryuṡom i atnesit maņ kaidu dōvynōjum!»

Dāly aizgōja. Atgōja pamuļkeiṡ iz pūru pi vārdivis i raud.

«Kō tu raudi?» prosa várdivá, iz akminá sādādama.

«Tāvs pīsacāja atnāst nu bryuṡom dōvynu jam, a kū lai as nu tevš jemu? Kū tu dūsi tāvam?» soka pamuļkeiṡ.

«Naraudi!» atbildāja vārdivá i paskriejusá zam akminá iznásá skaistu kraklu, svōrkus i grōmotu. Pamuļkeiņš rádž, ka tá na vārdivá, i prosa: «Voi ilgi tu jau par vārdivi?»

«Trejs godi kai nūlōdeita i vāļ trejs jōir par vārdivi», soka vārdivá.

Pamuļkeiņš pajámá dōvynys i aiznásá tāvam.

Tāvs vysvairōk prīcōjās par pamuļkeiņa bryutis dōvynom. Pec kaida laika tāvs pasacāja dālym atvást bryutis i sazalaulōt. Dāly aizgōja. Pamuļkeiņš atgōja pi sovys vārdivis i vārdivá soka: «Atāj Jōņūs! As siedeišu iz naudys kastis i tu mani ilič ozūtī i naudu pajám!»

Pamuļkeiņš aizgōja iz sātu. Brōli jau savaduši sovys bryutis.

«I kur to tova?» prosa tāvs.

«As sovu Jōņūs atvesšu», atbildāja pamuļkeiņš.

Atgōja Jōni i pamuļkeiņš aizgōja pec sovys vārdivis. Tymā strāčī vārdivá sādāja iz naudys kastis. Pamuļkeiņš vārdivi iļka ozūtī, pajámá zaltu i atgōja iz sātu. Sātā zaltu jys atdává tāvam, a vārdivi ilaidá aceplī. Brōli sōka smītīs, tāvs nūskuma, a pamuļkeiņš izleida iz ceplá i sād. Reitā brōli ar sovom bryuņom aizbraucá iz bazneicu laulōtūs. Ari pamuļkeiņš nūkōpá nu ceplá, izvyļka vārdivi nu aceplis, iļka ozūtī i aizgōja iz bazneicu. Brōli jau beja sazalaulōjuši i bazneickungs sōka pamuļkeiti laulōt. Tá vārdivá palyka par vysaidom čyuskom i tōrpim, a pamuļkeiņš jū vys turāja. Beidzūt palyka par vōrpsti. Pamuļkeiņš pōrlauzá vōrpsti i jō sōnūs stōvāja cīži skaista máita. Bazneickungs jūs salaulōja i pamuļkeiņš pa šai dīnai dzeivoj laimeigs, a brōli skauž jō laimi.

19. Trejaidys sīvys

Vīnam tāvam ar mōti beja vīna poša máita. Máita jau beja lela i vajdzāja jau dūņ pi veira. Atbraucá vīns bryugons svōtūs i máita

pazajámá iṭ pi jō par sīvu. Ūtrā vokorā atbraucá ūtrs i máita otkon pazajámá iṭ pi ūtra par sīvu. Trešā vokorā atbraucá trešs bryugons i máita ari pi trešō pazajámá iṭ par sīvu. Ar vysim trejim bryugonim máita nūzarunōja taisāṭ kōzys vīnā vokorā. Tāvs ar mōti raud, i nazyna, kū darāṭ: máita vīna poša, a trejs bryugoni. Jīm beja vāļ vaca kāvā i kuceitá. Vīnā dīnā īgōja veceiṭš i prosa tāvam ar mōti: «Kō jiuš raudit?»

«Kai mýsim naraudōṭ?» atbiļdāja tāvs i mōtá, «máita vīna poša, a pi trejim veirim jōdūd!»

«Aizspīdit par nakti klāvā máitu, kāvi i kuceiti i vyss býš labi», pamōcāja veceiṭš i aizgōja sovū ceļu. Atgōja vokors. Tāvs i mōtá aizspīdá klāvā máitu, kāvi i kuceiti. Reitā aizgōja tāvs iz klāvu pazavārtu i rādž, ka klāvā trejs máitys i vysys vīnaidys. Navar tāvs ar mōti pazeiṭ, kura jūs máita, kura kāvā i kura kuceitá. Atgōja kōzu dīna. Sabraucá vysi trejs precinīki. Precinīki zynōja, ka tāvam ar mōti tik vīna máita ir, sōka streidātis sovā storpā. Tāvs īvādá ustobā vysys trejs máitys i soka: «Jemit, kurs kuru gribit!»

Máitys beja vysys iz motu vīnaidys. Precinīki pajámá pa vīnai máitai, nūdzārā kōzys i aizbraucá.

Pymijam precinīkam beja krytusá eistō máita, ūtrijam kāvā i trešijam kuceitá. Pec kōzu pymā svātdīnī tāvs ar mōti aizbraucá iz pymū znūtu pazavārt, máitys. Veirs ar mōti navar atsateikt, ka máita vadakla cīži loba, gudra i strōdeiga.

Ūtrā svātdīnī tāvs ar mōti aizbraucá pazavārtu ūtru máitu. Veirs ar mōti navar atsateikt, ka máita cīži loba, gudra i strōdeiga, tik tei vainá, ka cīži daudzi ādūtá: paādūtá pi golda ar vysim ŗaizi, ejmūtá pi dorba i maizis kukuli nasūtá leidza.

Trešā svātdīnī tāvs ar mōti aizbraucá iz trešū máitu pazavārtu. Veirs ar mōti navar atsateikt, ka máita cīži loba, gudra i strōdeiga, tik tei vainá, ka izdzierstūtá, kur kas lomojās, tivleņ atstōjūtá vysu dorbu i skrīnūtá, koč iz ūtru cīmu. Tai tāvs ar mōti, cīmōdamīs pi

mánytom izzynōja, ka jūs eistō máita ir pi pyrmō precinīka, kāvā pi ūtrō i kuceitā pi trešō.

20. Mōsa meklej sovus brōļus

Vīnam kienenam beja desmit dālu, bet máitu nabeja. Ŗaiz kienens sacāja kienenināi: «Ka mýsim býtu máita, to as itūs desmit dālus nūnōveitu!»

Kieneninā nikō naatbīldāja, a kienenam i dālym naradzūt, pastōveigi raudōja. Dasmytīs dielens beja pavysam mozs, jū vāļ mōtā auklāja, jys rādzāja mōti pastōveigi raužūt.

«Kō tu raudi?» vīnu Ŗaiz prasāja dielens mōtāi.

«Kai maņ naraudōt, ka tāvs, kienens, pascāja: ka mýsim býtu máita, to vysus desmit dālus nūnōvātu», atbīldāja mōtā.

Mozīs brōleitš vysu izstōstāja lelōkīm brōleišim i jī vysi bāga iz mežu dzeivōtu. Mežā brōleiši kōpā kotru dīnu kūkā pazavārt, kaidš karūgs býš izcalts iz kienenam pilš. Ka boltýš, to brōleišim býš pīdzimš otkon brōleitš, i jī varās iť atpakaļ iz pili dzeivōtu; a ka sorkonīs, to býš pīdzymusā mōsenā i býš jōpalik mežā. Vīnā dīnā brōleiši īkōpuši kūkā, īzavārā sorkonu karūgu i pīzazvierāja naĩt iz sātu, a dzeivōt vysu laiku mežā. Brōleiši iztaisa mežā sāv ustabeni i dzeivoj. Jī beja nūzarunōjuši sovā storpā nūnōvāt kotru sīvīti, kuru satikš mežā, jo caur sīvīti vajdzāja jīm dzeivōt mežā.

Máitinā beja pīdzymusā cīži skaista i ar zvaigzneiti pīri, i beja jau desmit godu vaca. Vīnu Ŗaiz máitinā īzavārā sovu brōleišu krekleņus i prasāja nu mōtis: «Māma, mýsim ir puiseišu krekleni, kur ir tī brōleiši, kas jūs nosōja?»

Mōtā sōka raudōt i soka: «Vāļ kod tu nabeji pīdzymusā, tāvs pascāja: ka mýsim pīdzymtu máitinā, to as vysus desmit dālus nūnōveitu. Tovi brōleiši itū izzynōja, aizbāga iz mežu i vairs naatsagrīzā.»

Maitinā padūmāja: «Muni brōleiši aizgōja iz mežu maná deļ, išu i as iz mežu jūs mekleitu!»

Maitinā aizgōja iz mežu. Deveini brōleiši gōja medeibōs iz putynim i zvierim, a dasmytū atstōja mōjōs gatavōt iedīni. Mōsená gōja, gōja pa mežu i pīgōja pi brōleišu ustabenis. Tymā dīnā mōjōs beja palicš jaunōkīs brōleitš. Mōsená apzavārā ustabenis, īgōja īškā i prasāja: «Voi tu vīns patš tá dzeivoj?»

«Nā», atbīldāja brōleitš, «máš dzeivōjam desmit brōleiši; šudiņ deveini aizgōja medeibōs i as vīns palyku mōjōs.»

Mōsená saprota, ka tī ir jōs brōleiši, i palyka pi jīm dzeivōt. Na par ilgu laiku atgōja nu meža deveini brōleiši. Brōleiši beja aizmiersuši sovu nūrunu, ka nūnōvās kotru sīvīti, kuru satikš, i beja prīceigi, ka atnōcá pi jīm mōsená, i jōs nanūnōvāja. Mōsená dūmoj: «Ar kū as sovus brōleišus īprīcynōšu?»

Natōli nu brōleišu ustabenis beja rogonys dōrzs, kurā auga skaistys pučis. Mōsená aizgōja iz rogonys dōrzu, nūplyucá desmit pučeišu i atnasusá, īdává pa vīnai pučeitái kotram brōleišam. Na par garu laiku atīt rogona pec pučom i soka: «Kō deļ tu gōji puču plyuktu? As tō táv naļaušu! Tovi vysi desmit brōleiši par krauklim nūskriš!»

Brōleiši pazataisāja par krauklim i aizskrāja. Mōsená raud, i prosa rogonu atgrīzť brōleišus par cylvākim. Tod rogona soka: «Ka tu pōrdzeivōsi septeini godi narunōdama i nazasmīdama, tod tovi brōleiši palikš par cylvākim!»

Mōsená apzajámá tū vysu izpīldāt. Tai mōsená palyka mežā vīna poša i dzeivoj. Laiks gōja i jōs drābeitis pavysam beja sapleisušys, tai ka jai vajdzāja staigōt vysa plykai. Tīpať mežā beja atrodusá ūzula sīkstu, kurā par nakti gulāja.

Vīnā dīnā kienená dāls ar cytim medinīkim staigōja pa mežu medeibōs. Taišni kienená dāla priškā suni izdzyna plyku maitini, kura īskrāja ūzula sīkstā i nūzaglobōja. Sīkstys vīns gols beja

aizbōzts ar lopom, ūtrs caurs. Suni pīskrāja pi sīkstys i sōka rīt. Kienená dāls ar taurom sasauca cytus medinīkus. Medinīki sacāja: «Ka esi mōnš, máš tevi sausim; ka cylvāks, to izleiņ!»

Maitiná izleida i nikō narunōja. Medinīki sōka prasāt, kas jei taida ir, kai jei mežā, a maitiná naatbiļdāja nivīna vārda. Vysi nūsprīdá, ka maitiná ir māma. Kienená dālam maitiná cīži patyka i jys aizsyutāja sovus kolpus iz pili pec drābjom, vysu dōrgōkom.

«Lai jei ir māma, a dziedāt dzied, i as jū jimšu sáv par sīvu!» pascāja kienená dāls.

Kolpi atnásá vysudōrgōkōs drābis, apgierbá maitini, aizvadá iz pili i taisa kōzys. Kōzu dīnā maitiná izgōja iz gaņkom, lai sāstu zygūs i brauktu iz bazneicu. Jau beja pagōjuši septeini godi nu tō laika, kai jōs brōleiši aizskrāja par krauklim. Maitiná, stōvādama iz gaņkom, izavará sáv ap golvu grīžūtis desmit kraukļu i soka; «Desmit kraukleiši grīžās, voi nav muni brōleiši?»

Tivleņ kraukli nūzalaidá zámī i palyka par cylvākim. Maitiná sōka runōt i kūpā ar brōleišim nūdzará kōzys i dzeivōja laimeigi.

21. Ceļojums iz álņi

Vīnu ŗaizi kungs brauca gar meža molu i īraudzāja nalelu peitineiti, kurā beja mozs bārns. Kungs tū pajem i audzej jū sáv par dālu. A kod jys izauga, sōka kungu vairs naklausāt. Kungs jū spīdá pi vysaidim gryutim dorbim.

Ŗaiz kungs syutāja jū vieršus borōt, a vierši beja ļūti dusmeigi. Jys izkōpá pa grīstim augšā i pīlyka vieršim sīnu. Niu kungs dūmōja, ka vierši jū sabadās. Atgōjš iz kunga pili, jys sacāja, ka vieršus paborōjš, i kungs nazynōja, kū ar jū darāt. Tod jys syuta tū iz álņi, lai nu valna atnas trejs spolvys. Tod puika skrīn, skrīn — īrauga pi kaidys áglis saslāgtus divus cylvākus i tī soka: «Kur tu skrīsi, puika?»

Puika jīm atbiļd, ka skrīšūt iz ál̄ni. Tī soka, lai jys pavaicojūt nu valna, kod jūs atlaisšūt valī. Puika atsoka: «Labi, pavaicōšu.»

I skrīn jys tōļōk. Beidzūt īrauga celá molā ōbeļneicu, Tei vaicoj: «Kur tu skrīn?»

Puika atsoka: «Iz ál̄ni pi valna.»

«Pavaicoj nu valna, kod augš ōbuli munūs zorūs.»

Puika atsoka: «Labi, as pavaicōšu.»

Skrīn tōļōk i īrauga zemņiku ecejūt. Zemņiks soka: «Kur tu skrīn, puika?»

«Iz ál̄ni pi valna.»

«Tu pavaicoj nu valna, kō pec maņ maizá naaug.»

«Labi!» puika atsoka, «pavaicōšu.»

Tai puika nūskrīn iz ál̄ni, a valna nabeja sātā. Sātā beja tik valna sīva. Jei vaicoj: «Kō tu atgōji?»

Jys soka, ka pec spolvu. Tivleņ jei lyka puikai leiš zam maizis baļgis. «Jys var atnōkť nu dorba i táv var bỹť slykti.»

Puika paleida. Vokorā, kod atgōja, valns soka: «Kur tá ir krysteita cylvāka smoka?»

Valns izskraidāja pa vysim koktim, a nikō naatroda. Atgōja laiks, kod beja jōit gulātu, pi valna atsagula jō sīva. Kod jōs veirs aizmyga, jei sōka rauť nu jō spolvys. Izraun vīnu spolvu, i valns iz jōs borgi aizbrāc: «Kō pec maņ lobu vītu naasi sataisiejusá?»

Pec tam otkon valns aizmīg. I sīva taipať dora ūtru i trešu řaizi. Reitā, kod jōs veirs nūit pi dorba, jei atdūd puikai valna spolvys i izstōsta, kŭ jam vajdzeigs darāť, lai jō naīraudzeitu valns. Jei jam līk, lai ōtri skrīnūt, lai jō naīraudzeitu jōs veirs. Tod jys skrīn pa ceļu i īrauga zemņiku ecejom. Zemņiks vaicoj: «Kŭ valns sacāja?»

«Vajag daudz strōdōť pi zámis», i skrīn tōļōk.

Pīskrīn pi ōbeļneicys i soka: «Tod táv augš ōbuli, kod zīdi bỹš.»

Puika skrīn tōļōk i īrauga divus cylvākus pi áglis pīsītus. Jī vaicoj: «Kod mỹsus palaiš valī?»

A puika skrīn cauri i nikō nasoka. Nūskriejš lelu gobolu, jys klīdz: «Jiuš vysod būsit pi áglis daslāgti.»

Tod jī atsaraunās i skrīn pec puikys, lai jū nūgalynōtu, a nadanōc. Nu kungs jautōj: «Voi atnesi spolvys?»

«Da, atnešu.»

Kungs vairs nazynova, kū ar puiku darāt. Tagad jys syuta puiku cepli kurynōt. Puika izkurynoj ļūti korstu cepli. Tod atsauc kungu, lai jys pazaverās, kai jys izkurynova. Kungs lik puikai leiš vudā, a puika nalein. Lai kungs parōdūt, kai leiš. Kungs kai rōda, puika pagryuž jū dziļōk i jys sadag. Pec tam puika apzaprecej i dzeivoj laimeigi.

22. Valna maita par sīvu

Dzeivōja senejā laikā puīšu paaudzā. Tī šōs puīšu paaudzis solā vīnā kulā bīdāja: pec saulis rīteišonys kuļ kulā kotru dīn. Tī kiulā smuti partū, lai nūitu jauneklis iz kulu. Tī jī dūd maitu, kas grybūt-nagrybūt bētu jōjem. Tū maitu jī beja tai dabōjuši. Vīna šōs sādžys mōtā beja bārnu, vāļ nakrysteitu, pamatusā teirumā, a poša jei pļōvā labeibu. Smuti naradzamā veidā tū bārnu samaināja ar apsis pagali, kuru pataisāja par bārnu. Tai šai nabadzāi jōnosoj apsis pagalā.

Vīnu ŗaizi cīma puīši sapuļcājās kūpā vīnā vītā. A kulā tai kuļ i kuļ. Tī sōka runōt par tū kuļšonu. Vīns nu jīm īmaisājās runā: «Kas nu kula atnāsš slūtu, tam būs lela butelā braņdīna.»

Vīns nu veiklym i spieceigim jauneklim īsaucās: «As nūišu!»

Tai vysi beja mīrā moksōt apsūleitū moksū. Jauneklis aizīt pec slūtys i šī niu palīk gaidūt. Jys īt kulā i rādž smutus kuļūt. Jys, nikō nasceidams, slūtu pajem i laižās īt iz mōjom. A nu pakalis smutu bors pīzačārā i nalaiž jam īt. Smuti klīdz pylnā koklā i nadūd slūtys, jī soka: «Tāv grybūt-nagrybūt būs jōjem mūsū mōsa. Cytaidi būs

nōvā. Izbāgīt tu naizbiegsi no m̄ysu, i tagad mās palaissim leidz taidai dīnai.»

Jys atīt nūskumš ar slūtu. Iz reita jys nūit iz bazneickungu pavaicōt. Bazneickungs sacāja, lai jemūt: «Pi lauleibys as jū pōrkrysteišu, i sīva b̄yš tāv loba. Saukšonys b̄yš nōkušā svātdiņ izsauktys.»

Drusceņ jauneklis nūzaprīcōjās, it iz mōjom i sōc gatavōt kōzys, kas b̄yš jau par divi svātdīnis. Sataisāja kōzys i braukš iz apsūleitū vītu, kura beja reja. Tá izskrīn smutāns i soka: «B̄yš par pīci minoti.»

Jys nūit iz reji i pagaida laiceni. Izvad taidu skaistu maitu vīnūs zeidūs, vīnūs zaltūs. Īsāst obi rotūs i aizbrauc iz bazneicu. Bazneickungs nūkrystāja maitu, salaulōja, atbraucā iz mōjom, ādā, dzārā, doncōja i dzīdōja. Jaunō sīva soka, ka vajagūt brōlim ari nūnāšt āšt i dzārt. Veirs vaicōja: «Kū ta jīm vajaga nūnāšt?»

Jeī soka: «Goldu vajag klāvā izstatāt, tur pīlikīt dzierīņus, iedīņus i apsāgt.»

Tai padarāja. Reitā iīt klāvā: pylny škeivi i pylns golds zalta. Tik daudz samátā pogostā. Pīlasāja divi vōcelis zalta naudys. Salasiejuši zalta naudu, aizgōja ar mōti rudzu pļautu. Mōtāi vīns kiulš, a sīvai desmit, jai paleidzāja smuti. Skrīn krauklis i pret jū krōc. Jeī sōka vārtis i mōtā vaicōja: «Kō deļ tai verīs?»

«Brōli gostūs sauc.»

«Varāsīt reit nūit.»

Papļōvusā nūit iz mōjom, pasacāja veiram. Taisōs jau nūit. Jeī pīsoka veiram: «Ka kū jī dūš, a tu najam, naād ari daudzi! Tik jam i paprosi ūgļu i pupu. Kod tu zaltu jymtu, tī b̄ytu skaidys, a ūglis ir zalts.»

Obi divi sazataisāja, tod trejs sūli atpakaļ atspārā i laidās celā iz reji. Tī jīm dūd āšt pošus gordōkūs iedīņus i runōja par dažim nūtykumim i pōrdzeivōjumim. Pīdeigi jī it iz klieti, kur dōvynoj

jam zaltu, drābis i kas tik vajdzeigs. Jys prosa tik ūgļu i pupu, šam vajagūt iz kaļvi nūiņ. Jī nagribāja šam nūdūt, a pāčōk īdává.

Veirs ar sīvu īt iz mōjom. Ejmūt ūglis palyka gryutys, jī pazaver, ka ūglis palykušys par zaltu. Jī nūzaprīcōjās, kai šim nūtyka. Mōjī sīva pavielej kotru pupeni īspraust, zámī i klōtu pīsīt mīteni. Apstatāja vysu dōrzu. Iz ŗaizi izīt ōrā, verās: dōrzs kai kienenam. Brauc žydi, pierk ōbuļus, ari pošu dōrzu. Jys napōrdūd, jo sīva beja pīsaciejusá, lai nikam napōrdūd ni ōbuļu, ni dōrza. Tik kod braukš mōtá ar dālu, šim nu var pōrdūt. Beigōs brauc mōtá ar dālu, šei nu vaicoj: «Voi pōrdūsi šū dōrzu?»

Jys soka, ka pōrdūšūt, i ar pōrdává. Šei niu pajámá šōs pupys, sasāja kiulī i aizvádá. Jei beja jumprova Marija i dāls, kungs Jezus, i šōs pupys beja naboga dvāselis pi smutim nūmūceitys.

23. Dzeivá dabasūs

Ŗaiz dzeivōja vecš ar sovu váceiti. Obi jī beja jau vaci. Ŗaiz veceitš īstatāja zierni, a váceitá pupu. Ziernš auga, auga i saleika, a pupa izauga leidz dabasim. Vecš ar váceiti pa pupu izkōpá dabasūs. Tī jī īraudzāja mozu mōjeni, īgōja īškā i pazaprasāja pōrgulāť. Tōs mōjenis saiminīks, ari veceitš, soka: «Lobprōt as jiusus pījymtu, ka tik jiuš naāstu munu peirāgu!»

«Nā, nā, máš naāssim», atbiļdāja veči i palyka tymā mōjeni ī naktš mōjom. Veceitš parōdāja jīm vītu, kur gulāť, i patš aizgōja prūjom. Veči palyka itymā mōjeni ī atsagula. Gulāja, gulāja váciná i soka: «Oi, oi, maņ āst, gribīs!»

Tod váciná pajámá vīnu peirāgu i apādá. Reitā atgōja veceitš, saiminīks, i prosa: «Voi jiuš naādát munu peirāgu?»

«Nā, nā», atbiļdāja váciná i aizgōja ar sovu veci tōļōk. Pīnōcá vokors. Veči īgōja cytā mōjeni pazaprasāť iz naktš mōjom. Tī jī atroda taidu pašu veceiti, kai pyrmā mōjeni, i prasājās pōrgulāť.

Veceitš ilaidá i pīšacāja, kab naāstu nu jō dōrza ōbuļu, a patš aizgōja prūjom. Palyka veči vīni pošī mōjenī i atsagula. Gulāja, gulāja váciná i soka: «Ai, ai maņ gribīs paraudzāt veča ōbuļu!» i apádá vīnu.

Reitā veceitš atīt i prosa: «Voi naādát munu ōbuļu?»

«Nā, nā», atbīldāja váciná i aizgōja ar sovu veceiti tōļōk. Gōja, gōja jī i otkon pīnōcá vokors. Otkon jī iraudzāja mozu mōjeni i īgōja pazapasāt pōrgulāt. Tī otkon atroda taidu pašu veceiti, kai agrōkōs divejōs mōjeņōs. Veceišī prosa: «Voi navar pōrgulāt?»

Lobprōt», atbīldāja veceitš, «a ka jiuš nazavyzynōtu ar munim ratenim!»

«Nā, nazavyzynōsim», atbīldāja veči i palyka iz naktš mōjom. Tōs mōjis veceitš atstōja īgōjiejus i aizgōja prūjom. Veči atsagula i guļ, a vácináī mīgs nait, jai gribīs pazavyzynōt rateņūs. Pīcālá váciná sovu veci, sādōs jī obadiveji rateņūs i gribāja vyzynōtis, a tī rateni salyuza. Veči nūlyka molā salauztūs rateņus i otkon atsagula. Reitā veceitš atīt i prosa: «Voi vyzynōjatās munūs rateņūs?»

«Nā, máš nazavyzynōjam», atbīldāja váciná.

Tod vecš pīvádá vácini pi salauztīm ratenim i rōda. Vácináī nabeja kō atsarunōt i jei soka: «Máš tik drusku gribājam pazavyzynōt!»

Sazadusmōja veceitš i nūsvidá večus nu dabasim. Veči krysdami sazasyta i nūmyra.

24. Draugi dzeivī i nōvī

Dzeivōja divi ļūti lobi draugi, taidi sirsneigi draugi, ka lobōku navarāja bīt. Vīns draugs soka: «Kod mieršu voi dzeivōšu, lyudz mani iz sovom kōzom!»

Ūtrs, kai lobs draugs, apzasūlāja jū lyugt iz kōzom.

Pec kaida laika draugs nūmyra. Palykušis draugs sadūmōja precātis i pret kōzom tū piktdiņ aizit iz bazneicu da spovedš, izaspovediejš i pījiemš sakramentu, it iz sātu, a ceļš iz sātu gōja car kopim. Īdams car kopim, jys īgōdōja, ka jō draugs sacāja: «Kod mieršu voi dzeivōšu, lyudž mani iz sovom kōzom!»

Jys, kai lobs draugs, aizgōja iz kopim, pīsāja zyrgu pi prīdis kopu molā, patš attaisāja kopu vōrtus i aizgōja pi drauga dūbis. Dūbá atsataisāja i jys izalaidá pi drauga dūbī. Īraudziejš draugu, sazavasalōja i soka: «Mīljš draugs, svātdiņ maņ bjš kōzys, lyudzu tevi iz kōzom.»

«Paļdis, draudzeņ, ka tu maná naaizmiersi! Lyudzu pīsiest, izdzārsim drusku pi maná», atsacāja draugs i atnásá dzierīni. Īlej vīnu glōzeiti, draugs izdzer, īlej ūtru — izdzer, i trešū ir catūrtū, tai jam paīt cīži eiss laiks pi drauga. Dzieriņš beja tik lobs, ka draugam namonūt pagōja laiks. Jys soka: «Vajāg jau it iz mōjom.»

Kops otkon atsataisāja, jys atsavasalōjš ar draugu, izgōja ōrā, verās — i napazeist vītys, kurā atsarūn. Vaira ni tō zyrga, ni prīdis, pavysam sveši ļaudš. Šai tai jys izklaušyno, aizit iz tū pusi, kur beja sāta, sōk stōstāt, ka jys tá dzeivōja, pastōsta par sovu draugu. Tod jys izzynōja, ka jau trejs symti godu ir pagōjuši, cikom jys beja pi sova drauga. Taida beja tūs lobūs draugu mīlesteiba.

25. Kienenš par ubogu

Dzeivōja vīns kienenš i ļūti namīļōja ubogus i vysaidus cytus nabogus. Vīnu ŗaizi jys dabōja vīnu grōmotu, kur beja raksteits, ka tai dzeivojūt, jys palikš zamōks par kotru ubogu. Nu lelom dusmom kienenš saplieš grōmotu i lik tū isvīš ceplī.

Pec tam kienenám godōs iziļ dōrzā pastaigōtu. Jys rādž, ka ōbelī sād vīns putyns ar zalta spōrnim. Putyns paplieš sovus spōrnus i kienenš rādž, ka iz spōrnim ir roksti. Jys izlosa, ka kotrs

cyļvāks, kas nūtvārš šū putynu, tys zynōš vysu, kas nūteik boltā pasaulī. Kienens̄ gryb putynu nūgiuṭ, a tys laižās tōļōk. Kienens̄ otkon giun, a tys atsamatās tāpaṭ priškā. Tai jys tū giudams jau teik ōrā nu dōrza. Jys vys gryb putynu nūgiuṭ, tō deļ dzanās tam pakal, koleidz dazadur putynam pi spōrnu. Pec tam kienens̄ vairs navar atsaturāṭ, jū raun pec putna kai kaidis vīsulš. Tai jī skrīn. Putyns pōrskrīn par vīnu upi, a kienens̄ palik tymā molā. Putyns ūtrā pusī purynoṭ spōrnus, i kienenam̄ gribīs tū nūgiuṭ. Tō deļ jys nūzagierb i pōrmaun pōri. A tymā pusī jam otkon teik žāl drābju i plykam bṭj ari nateik. Jys grīžās atpakaṭ, kur beja drābis atstōtys, a drābju vairs naatrūn. Jys grīžās pi zemnikim, kas ora teirumā, i lyudzā drābis, stōsteidams, ka šys asūt kienens̄. Zemniki jem i izper jū runōdami: «Nakaunā, a na kienens̄. Kai tāv nav kauna mōnāṭ ļaudš?»

Kod jys īt tōļōk, sastūp cyuku gonus i lyudz paleiga, a tī ari nadūmoṭ klausātīs, jem i reida jū ar suni. Beigōs atsarodōs vīns veceiṭš, kurs apzažālōjās iz nalaimeigō kienená, i īdávā jam nūplāstys uboga drābis: īlōps iz īlōpa. A lai varātu pōrzasisṭ iz prišku, jys īteic nalaimeigam kienenam̄ aizajimṭ ar ubogu vodōšonu, jo tai jys ōtrōk tikšūt sovā vaṭstī.

Kienens̄ pazajem pi vīna uboga par vedieju. Tai jys nūstaigōja kaidus trejus godus, koleidz teik sovā vaṭstī. Ticš mōjōs sajiemš otkon varu sovōs rūkōs, kienens̄ tivleiṭ izdávā taidu pavieli, ka kotru ubogu ir jōpijem, jōdūd jam lobu padūmu i kai cytaidi jōpaleidz jō gryutai dzeivāi.

26. Laimis paleidz maitai sprāst

Vīna maita beja smuka, a natiklā. Vīnu řaizi sazadusmōja maitys mōtā iz sovys maitys i sōka jū pārtṭ celā molā. Tymā laikā cauri braucā kienená dāls.

«Kō deļ tu jū siṭ?» prosa kienená dāls mōtāi.

«Kai jōs nasissi?» atbiļdāja mōtá, «jei nu sylnom mōk zeidu dīgus sprāšt, a nagrybādama nu sylnom sprāšt, prosa nu maná lynu. Kur as tūs lai jemu, nabogs cylvāks?»

«Oho!» padūmōja kienená dāls, «nu sylnom zeida dīgus mōk sprāšt! Pi maná sātā pylns lynu, pajimšu as jū ar sevi!»

«Atdūd maņ sovu maitu!» soka kienená dāls.

«Jam!» atbiļdāja mōtá.

Kienená dāls pajāmá maitu i nūbraucá iz sovu pili. Maita beja cīži smuka i kienená dāls sadūmōja ar jū precātis. Vīnā naktī atgōja iz maitu jōs laimis i soka: «Tu naáj pi kienená par sīvu leidz tam laikam, cikom jys napaaicynōš mýsu kōzōs!»

Laimis aizgōja i reitā maita soka kienená dālam: «As īšu pi tevá pi veira, a tu paprosi kōzōs munys tantis!»

Kienená dāls beja ar mīru. Atgōja kōzu dīna. Sabraucá vysī gosti i sasāda aiz golda, a maitys tanču vāļ narádzāja. Kienená dāls prosa maitai: «Kur tod tovys tantis?»

«Máš jau atgōjam, tápať asom!» atsaucá aiz durovu. Atsataisāja durovys i iīt pyrmō tantá. Poša jei beja kai cyti cylvāki, a lyupa baileigi gara. Kienená dāls īzavára Laimī i prosa: «Par kū tāv tik gora lyupa?»

«As sovā myužā beju lela spriedieja, tō deļ maņ lyupa tik gara!» atbiļdāja Laimá.

Pec pyrmōs īgōja ūtra. Poša jei beja kai cyti cylvāki, a piersts rasnōks par vysu rūku. Kienená dāls īzavára jōs rasnū pierstu i prosa: «Parkū tāv tik rasns piersts?»

«As sovā myužā beju lela spriedieja, tō deļ maņ piersts tik rasns!» atbiļdāja ūtra Laimá.

Pec ūtrys īgōja trešō. Poša jei beja kai cyti cylvāki, a kōja cīži rasna i gara. Kienená dāls īzavára rasnū kōji i prosa: «Parkū tāv tik rasna kōja?»

«Nu spriessõnys,» atbīldāja trešõ Laimá, «ari tovai sīvai bēs tik paņ gara lyupa, rasns piersts i rasna i gara kõja, ka liksi pi spriessõnys!»

Kienená dāls nagribāja, ka jõ sīva taida bētu, tõ deļ nalyka pi spriessõnys i dzeivõja laimeigi.

27. Vīnacá, divacá, trejacá

Seņõk dzeivõja vīna vácineitá, jai beja máitiná i gūtená raibaleitá. Vácineitá nūmyra i atstõja sovai máitinái raibaleiti. Bõrineiti pajámá rogoná, kurai beja trejs máitys: vīnacá, divacá i trejacá. Rogoná sovys máitys žālõja, a bõrineitái lyka strõdõņ vysaidus gryutus dorbus i ganāņ gūvš. Iz gonim dává sasprāšņ i nūausņ ļūti daudz lynu. Kur tod bõrineitái tū izdarāņ? Jei daīņ pi sovys raibaleitis i raudņ. Raibaleitá soka: «Naraudi, máitīņ, as táv vysu paleidzeišu padarāņ. Īpyuņ tik maņ ausī i vyss bēs gotovs.»

Bõrineitá ĩpyutá raibaleitái ausī i lyni palyka par audaklu. Atdzan bõrineitá gūvš iz sātu, atnas audaklu i atdūd rogonai. Rogoná nūzabreinoj, ka jei varāja tik dreīži nūausņ audaklu.

Ūtrá dīnā jei syuta gonūs sovu vīnaci, lai tei nūzaver, kas bõrineitái paleidz strõdõņ. Aizīt vīnacá iz gonim, atsasāst iz kryuņš, bõrineitá paīskoj jai golvu i vīnacá aizmīg. Bõrineitá ĩpyuš raibaleitái ausī i audaklys otkon gotovs.

Ūtrá dīnā syuta rogoná divaci iz gonim. Tei atīt, bõrineitá jai paīskoj golvu i divacá aizmīg. Jei ĩpyuš raibaleitái ausī i audaklys gotovs. Rogoná pavaicoj nu divacis, voi narádzāja, kas paleidz bõrineitái strõdõņ, a kū to rádzās, ka beja aizmygusá?

Trešá dīnā syuta trejaci. Trejacá aizīt iz gonim, sáđ iz kryuņš i verās, kū bõrineitá darās. Jei paīskoj golvu i trejacá aizmīg divi acš, a trešõ palik valī. Bõrineitá ĩpyuš raibaleitái ausī i audaklys gotovs.

Trejacá nūzaver, ka bōrineitái paleidz raibaleitá, i pastōsta vysu rogonai. Rogona pasoka: «Raibaleiti tivleņ vajag nūkauņ.»

Niu bōrineitái lela bāda, kas jai paleidzās strōdōt gryutūs dorbus, kaidus rogonai jai aizlīk. Jei aizīt pi raibaleitis i raud,

«Naraudi, bōrineitá, ka mani nūkauņ. Gali apāšš, tu salosi kauleņus, nūgloboj cytus mežā zam apsis, a cytus īstoti. Pyrmōk tāv izaugš ōbeļneica, kura paleidzās strōdōt, i pāčōk zalta ziernš,» runoj raibaleitá, bōrineiti mīrynōdama.

Rogona nūkaun raibaleiti, apād gali, kaulus sasvīž zam golda; a bōrineitá raudōdama salosa vysus kauleņus, pusi kaulu īstota zámī i jai izaug par nakti skaista ōbeļneicēnā, a cytus pagloboj mežā zam apsis. Kaidu tik dorbu aizlīk rogonai, jei aizīt pi sovys ōbeļneicēnis i dorbs ir padareits. Rogona ar maitom breinōjās, kas bōrineitái otkon paleidz strōdōt, i nūtiemej, ka ōbeļneicēnā paleidz. Rogona nūcierš ōbeļneicēni, sadadzynoņ i palnus palaiž pa vieji.

Raud, otkon bōrineitá, jei aizīt iz mežu, pajem paliku raibaleitis kaulu i aprūk kanepōs. Nu tīm kaulym par nakti izaug skaists zalta ziernš, niu tys ziernš paleidz bōrineitái vysu strōdōt. Pušdīņu laikā rogonai syutāja bōrineiti kanepōs revāt. Tei vysod apzavārā zalta zierni i ar jū sazarunōja. Zalta ziernām beja daudzi lopu, a tik vīns zīds. Tys zīds palyka par putineni i dzīdōja, bōrineiti prīcynōdams. Ar jū varāja sazarunōt, kai ar cylvāku, i jys nāsā bōrineiti, kur tik jei gribāja. Nu zierņu pōkstīm bōrineitá sataisāja sāv skaistu zalta kleitu; tei kleita beja tik skaista, ka leidzeigys nabeja vysā apkōrtnī.

Bōrineitá prosa rogonai, lai jū palaiž iz bazneicu, rogonai i palaiž, jei apzavalk zalta drābis, sātās iz putinenā i aizbrauc iz bazneicu. Bazneicā putinenš nūzamat, jei tū ībōž kešā i lyudzās. Kai tik bazneicā beidzās lyugšonys, jei otkon sātās iz sova putinenā, aizbrauc iz sātu, nūvalk zalta drābis, nūgloboj i otkon rogonai rādž jū vacijōs drābjōs.

Ūtrā i trešā svātdīnī jei taipāz pazaprosa, rogonā jū palaiž, bōrineitā sāstās iz putinenā, aizbrauc iz bazneicu. Putinenš nūzamat bazneicā, jei tū ībōž kešā i pec lyugšonom atbrauc iz sātu.

Vīna kienenā dāls ari staigōjš iz tū bazneicu i pamaniejš jaunkundzi skaistijūs svōrkūs. Ŗaizi kienenā dāls izdūd pavieli, lai izmeklej maitu ar taidim skaistim zalta svōrkim, kaidus jys rādzāja bazneicā. Kurai tī svōrki bēs, tū jys pajimš par sīvu. Brauc kienenā dāls ar sovīm sulainim i verās: vysys maitys rōdīs sovōs vysskaistōkōs kleitōs. Rogonys maitys taipāz vysu parōdāja, a taišni taidu kienenā dāls tūmār naatroda. Tod rogonā soka: «Nās, bōrineitā, i tu sovys lupotys, parōdi kienenā dālam!»

Bōrineitā pyrmōk parōda slyktōkōs drābis, pec tam atnas sovus zalta svōrkus, kuri beja breineigi skaisti. Kienenā dāls, īraudziejš soka: «Tī ir, kurus as redzieju bazneicā, tu bēsi maņ par sīvu.»

Rogonys maitys brīsmēigi sazadusmoj i gryb bōrineiti nūsišt. Jei sāstās iz putinenā i izaceļ gaisā, nūzaprīcoj rogonys maitys, ka bōrineitā pazuda. Jaunōkō rogonys maita jau soka, ka zalta svōrki pīdar jai. Kienenā dāls sādyna jū karītī i vad iz pili, tod putinenš nūzalaiž i bōrineitā soka: «Vedit, kū vedit, munus zalta svōrkus navedit. Vedit, kū vedit, munus zalta svōrkus navedit!»

Kienenā dāls pazaver i pazeist, ka bōrineitāi pīdar zalta svōrki. Tod rogonys maitu pīsīn zyrgam pi āstis i sarausta gobol-gobolym. Bōrineitā ar kienenā dālu aizbraucā iz kienenā pili, sataisāja bogotys kōzys. Putinenš dzīdōja, muzykanti spielāja i vysī doncōja.

28. Kienenā maita stykla kolnā

Dzeivōja tāvs i mōtā. Jīm beja trejs dāly. Divi beja gudri, a trešis, jaunōkis — muļkis. Tāvs i mōtā beja slymi i jīm vajdzāja

miert. Pīgōja vacōkīs dāls pi tāva i mōtis, ka jī dūtu jam kaidu dali montōjuma. Tāvs pascāja: «Tāv, dāls, vysa montōjuma pusá!»

Tod atgōja ūtris i tāvs pascāja: «Tāv, dāls, ari pusá vysa montōjuma!»

Tod atgōja muļkis i sacāja: «Kas tod bēs maņ?»

Tāvs atbīldāja: «Tāv bēs tik iz ceplá gulāt! A kod as ar mōti nūmiersim, jiuš, bārni, mýsus apglobojit sausā kopā i aizejmit Dīva lyugtu, lai mýsim býtu vīglōk.»

Pec nailga laika veči nūmyra. Dāly jūs paglobōja. Niu vajaga dālym iņ iz kopim. Aizgōja vacōkīs dāls, atpeipāja dīnu i nakti i kod pōrgōja mōjōs, brōli vaicoj: «Kū tī redzieji?»

«Nikō tī nav, viejš pyuš, lopys čaukšt i cyta nav nikō!»

Vajag iņ ūtram. Tys ari pajámá tabaku i guni, peipāja dīnu i nakti. Kod pōrgōja mōjōs, brōli vaicōja: «Kū tī redzieji?»

«Nikō tī nav, viejš pyuš, lopys čaukšt, cyta nikō tī nav.»

Tagad vajdzāja iņ muļkam. Muļkis pajámá lelu grōmotu, kurā natryuka pōtoru nedelái kō skaitāt. Skaitāja i skaitāja dīnu i nakti. Tod pīzacālā tāvs i mōtá nu kopa i soka: «Tāv, dāls, mierstūt nadávám nikaida montōjuma, to tagad dūsim. Tu esi mýsu lobōkīs bārns, kurs mýsus atvīglynōji soltyjā kopā. Niu tāv dūsim trejs zyrgus — vīnu saulis, ūtru mieneša i trešū zvaigžņu zyrgu.»

Tāvs vāl pīsacāja, lai pa vīnu ausi zyrgam īlein i pa ūtru izlein ōrā, tod bēsūt ļūti skaisti gierbts. A kod otkon atpakaļ izleisšūt, bēsūt taidš patš, kai ir. A kod vajdzeišūt zyrga, tod izáj, pasvilpoj i bēs pi tevá, kō gribeisi.»

Tai muļkis atgōja iz mōjom. Brōli vaicoj: «Nu, kū redzieji?»

Muļkis soka: «Nav nikō, vieji pyuš, lopys čaukšt i cyta nikō!»

Tymā molā dzeivōja kienēš, kurs gribāja sovu maitu atdūt pi veira i pascāja: «Kas dajōš pi munys maitys pa stykla kolnu, tam jei bēs par sīvu!»

Gudrī brōli sōka sovus zyrgus borōt, i sukōt, lai tyktu pi kienená maitys, a muļkeiṣ gulāja iz ceplá. Kod atgōja pazeimōtō dīna braukṭ iz kienená maitu, gudrī brōli laidās celā, a muļkam idává labeibu nu palovom teirāṭ. Muļkeiṣ pajámá pasviļpōja i atskrāja jam saulis zyrgs. Muļkis dalyka labeibu pi zyrga nōsim. Tys kai pyutá i labeiba palyka teira. Tod jys izleida zyrgam caur vīnu ausi i caur ūtru izleida i pōrzataisāja stolts kienená dāls, i laidās jōt iz kienená pili. Muļka brōli tik vārās, kas tá jōja par kungu. Tys kai jōja, tai ŗaižī pi kienená maitys i nūskūpstāja tū. Tod kienená maita pīmīdzá jam pi rūkys ziegeli, spūdru kai zvaigzni, a jys atsagrīzá i atjōja otkon iz mōjom. Izleida zyrgam caur ausi, zyrgu palaidá i paṣ otkon iz ceplá. Atbraucá ari brōli i stōsta par stoltū jōtnīku, apbreinōdami jū i zyrgu.

Pec trejom dīnom kienēš braukōja ar sovim sulainim i maitu pa vysu vaļsti meklāṭ tō, kas jū nūskūpstāja. Ībraucá ari treju brōļu sātā. Pi tīm divim gon zeimis nabeja, a trešīs iz ceplá gulāja i nikō nasacāja. Kienená maita īraudzāja veirīti gulūt iz ceplá i soka, lai tys ejmūt iz šani. Brōli soka, ka tys asūt muļkis. Kienená maita īraudzāja spūžū ziegeli iz muļka rūkys. Tod jei pajámá i aizvádá iz sovu pili. Muļkis aizbraucá ar vysim sovim zyrgim, apzaprecāja i sōka valdāṭ.

29. Gudrīs zyrgs

Zemnīka sīvai beja bārns, puika. Tāvs ar mōti, koč beja nabogi, tūmār atvádá rogonu pabūrṭ, kas dālam sagaidams. Rogona pazavārá acīs i pascāja tai: «Tys puika ir ļūti laimeigs i jys dabōš sovu laimi rūkōs, as jam tūlaik vāļ idōvynōšu lobu moziņku zyrgu, ar kuru jys tik ōtri skrīš, ka nivīns jō navarās sagiuṭ!»

Tod rogonā aizgōja. Zemnīks sōka audzāṭ sovu vīneigū dālu. Kod dāls jau beja lels, jam izagribāja aizbraukṭ pameklāṭ sovys

laimis i tai jys aizbraucá. Celá jys satyka rogonu, kura idává jam zyrgu. Zyrgs tys beja taidis, ka nivíns navarāja jō sagiuṭ, i runōja jys cylvāka bolsā. Puika sādās zyrgam viersā i aizjōja. Jōj jys i rádž, ka sād ubogs i sviļpoj ar stabuleiti. Zyrgs soka puikai: «Atjám ubogam stabuleiti i atdūd jam sovu kraklu!»

Puika tai izdarāja. Tivleņ stabulis vītā jam beja iz placim blisá. Tai jys nu rádž, ka vonogs nas bolūdi. Zyrgs jam soka: «Sauņ vonogam!»

Puika tai izdarāja. Vonogs nu baiļom izlaidá bolūdi i aizskrāja. Bolūdš pazaskatāja iz puisāna i izsvidá vīnu spolvu. «Pajám jū,» teicá zyrgs puikai.

Puika pajámá i jōja tōļōk. Pijōj pi lela azara i tī rádž, ka zivreja nas leidaku. Zyrgs soka puikai: «Sauņ zivrejai!»

Puika tai izdarāja. Leidaka izrunōja: «Par tovu paleigu, as táv kaidu řaizi aizmoksōšu!» i izgaisa.

Tūlaik puika vaicoj zyrgam: «Kur vāļ īsim?»

Zyrgs teicá: «Jōj leidz pilái, tī dzeivoj grāfs, áj pi jō i palyudž dorba!»

Puika tai i izdarāja. Pijōja pi pilš, īgōja īškā i sōka lyugṭ dorba. Grāfs, radzūt tik lobu zyrgu, pijámá puiku par zyrgu gonu. Vīnam kolpam Jezupam, tys napatyka, i jys sōka žālōtīs grāfam. A grāfs, rádžādams tik lobu gonu, nimos naklausāja Jezupa. Patš grāfs vysod staigōja tik dryums, ka zyrgs puikai teicá: «Paproš grāfam, deļkō jys tik dryums!»

Puika tai izdarāja. Grāfs jam atbīldāja: «As asmu dryums deļtō, ka mežūni nūzoga munu sīvu i nivíns navarāja jōs maņ dabōṭ.»

Tūlaik puika aizgōja pi sova zyrga i vysu jam izstōstāja, kū grāfs pascāja. Zyrgs soka: «Áj i pasok, ka tu aizbrauksi jōs meklāṭ!»

Puika tai izdarāja. Grāfs nu prīcys soka: «Tūlaik as táv idūšu pusi sova monta!»

Jū dziedāja Jezups i sōka smītis, ka grāfs, lai lobōk naklausa šō puikys, kurs tik mōnej jū. I šūŗaizi grāfs napaklausāja Jezupa i izlaidá puiku celá. Jys jōj, jōj i rádŗ, ka stōv lels meŗš i tik dziļš, ka niparkū navar celá atrastŗ. Zyrgs soka: «Pajám stabuleiti i stabuláj!»

Verás puika, ka blisis jau nav, jōs vītá ir stabuleitá. Jys pajámá i sōka stabuláŗ. Verás: skrīn bolūdŗ i runoj: «Par tovu lobu sirdi, ka tu mani izglōbi nu vonoga, as táv rōdeišu ceļu leidz meŗūná mōjai!»

Tai bolūdŗ atvadá puiku leidz tai mōjai. Zyrgs tivleŗ pōrzataisāja par lauvu i teicá: «As bŗšu aiz durovom. Kod tu runōsi ar meŗūnim, izaklīdz vīnu ŗaizi i as atskrīšu!»

Puika īgōja ustobā i rádŗ, ka grāfa sīva sādŗ i raudŗ. Īraugūt puiku, jei vaicoj: «Kō pec tu atnōci itá, ka rádŗās meŗūņš, jys tivleŗ nūsissŗ táv golvu, jo jys ir ļūti styprs. Áj lobōk dreiŗōk prūjom!»

Puika jai atbīldāja: «Mani syutāja tovs veirs grāfs, i as bez tevŗ naaiziŗu nu šajīnis!»

Grāfa sīva, dziedūt tū, sōka vāļ styprōk raudōŗ i runōja: «Aizbāŗ as ar tevi navaru, jo munys kōjis ir pīsystys pi greidys!»

Tik jei tū izrunōja, atskrāja nu ūtrys ustobys meŗūņš i tivleŗ gribāja puiku nūsissŗ, a puika īzaklīdzá. Lauva atskrāja ar lelu blisi i nūsōvá meŗūni. Pec tam pajámá jū i aiznásá jū koŗ kur. Jys pajámá grāfa sīvu, i atvadá grāfam. Grāfs īdává puikai pusi sova monta i sōka laimeigi dzeivōŗ ar sovu sīvu. A sīva sōka skumŗ, ka jai cīzi žāl atstōtō meŗūná montu. Grāfs pascāja Jezupam, lai tys palyudz jō vōrdā puiku pastōstáŗ, kai var dabōŗ meŗūná mōjis. A Jezups napascāja puikai i patŗ aizbraucá pi paragūná pavaicōŗ celá. Tys jam parōdāja. Jezups aizbraucá. Jezups rádŗ, ka vonogs nas bolūdi. Jezups pazasmāja i braucá tōļōk. Ībraucá jys dzilā meŗā i nazyna, kur celá atrastŗ. Atskrāja bolūdŗ i soka: «Tai kai tu mani naizglōbi nu vonoga, tu nadabōsi meŗūná mōjis, áj lobōk iz sātu.»

A Jezups napaklausāja i sōka īŗ tōļōk, jo ar zyrgim braukŗ jys nimoz navarāja. Gōja jys, gōja, koleidz vylki jō naapādá.

Tod grāfs patš izstōstāja puikai, kō gryb jō sīva. Puika pascāja sovam zyrgam i kod zyrgs beja ar mīru, jys teicá grāfam: «Labi, as jōšu!»

«Par tū tu dabōsi vāļ pusi monta nu maná!» teicá grāfa sīva i puika aizjōja. Meža vydā tagad stōvāja lels azars. Puika vaicoj zyrgam: «Kū lai dora, jo navar azara pōrjōt?»

Zyrgs jam atbiļdāja: «Paspielāj iz stabuleitis!»

Puika sōka spielāt. Izgōja leidaka i runoj: «Par tovu lobū sirdi, ka tu mani izglōbi nu zivreja, as tāv teikšu trejs vōrdus, pasoki tūs, i tu bīsī ūtrā pusī azara. Pyrmīs vōrds: «viersā», ūtris: «vydā» i trešīs: «dybynā!»

Puika tai izdarāja. Kai tik pascāja puika: «viersā», jys ar zyrgu beja taišni viersā iudinám. Kod teicá: «vydā», jī beja zam iudiná, i kod teicá — «dybynā», jī beja jau ūtrā pusī azara. Pījōja jys pi mōjis, kurā dzeivōja mežūni, pajámá vyslobōkū montu i aizbraucá laimeigi pi grāfa. Grāfs īdává vāļ jam daudz bogoteibys i puika tod izauga lels, apzaprecāja ar grāfa mōsu i vysi kūpā dzeivōja tik labi, ka kotru svātdiņ taisāja olu.

30. Zyrgs par paleigu

Vīnā kienistī dzeivōja divi veči: veirs i sīva. Jīm beja vaca kāvá. Ni sīvai beja bārnu, ni kāvái kumeļu. Raizi vecš nūgōja iz tōleju piļsātu i nūpierka ōbuli. Atsagrīzās mōjōs, jys pōrgrīzá ōbuli pa pusái i vīnu pusi īdává sīvai, ūtru kāvái. Par kaidu laiceni vīnā dinā sīvai dzyma dāls i kāvái kumelš. Obeji auga pa stuņdom i pa minotim, auga skaisti i stypri. Veči atdává dālu školā. Puisāns beja ļūti gudrs i mōceišonōs jam veicās par vysim lobōk. Cyti bārni pavīdāja i dūsmōs gribāja jū pīkauņ, a jys kam tvierš aiz ausš, tam ausš nūst; kam aiz daguna, tam daguns nūst. Taida puisāna

izatureišonōs sacālā pret jū na tik cytus školānus, a i jūs vacōkus i rogonys. Rogonys gribāja jū nūnōvāt.

Ŗaiz atīt roгона iz jō mōti i soka: «Ka tu nanūnōveisi sovu dālu, tod jys nūnōvās tevi.»

«A kai lai as jū nūnōveju?» atbiļdāja vāceitā.

Rogona jai idūd kaidu ādamū, kuru pīsoka vāceitāi idūt sovam dālam, kod jys sastdīņ atsagrīzīs nu školys. «Kai tik dāls saāšš šū ādamū, tivleņ nūmierš.»

Rogona aizīt, a vāceitā gaida, kod dāls atsagrīzīs. Atīt sastdīnā, puisāns atīt iz sātu. Īdams caur klāvu, jys izdzierdá, ka zyrgs īsōcā stypri bubināt. Nikod tai zyrgs nabeja bubiniejš. Puisānam šys pazarōdājās sovaidi i jys īgōja klāvā i jautōja: «Kas tāv, zyrgs, vajdzeigs, voi tu naasi iedš, voi naasi dzierš?»

«Na, saiminīk», atbiļd zyrgs, «as asmu padzierš i paiedš, a as bubinieju tō deļ, ka tevi gaida nōvā. Atgōja roгона iz tovu mōti i teicā: «Ka tu nanūnōveisi sovu dālu, tod jys nūnōvās tevi». Tova mōtā apzajāmā tevi nūnōvāt. Rogona jai idávā taidu ādamū, ka tu tū apiessi, tu nūmierši. A tu tūs ādamū naād!»

Atsasveicynōjš ar sovu zyrgu, puisāns iīt ustobā. Mōtā, īraudziejusā dālu, īsōc pyulātīs i gatavōt dālam kū īkūš.

«Tu jau, dielen, esi par nedeli nuvōrdzš, izkaļš. Äd, kū Dīvs ir devš, as tāv asmu šū tū īgōdōjusā.»

Dāls atsasāst aiz golda, īsōc āš i rádž, ka jam mōtā dūd taidu lobu ādamū, kaida jys vāļ nav iedš. Puisāns naād šō ādamō, a paiedš sausu maizi, aizīt iz školu. Školā jys mōcōs vāļ lobōk, ir pašš pyrmīs cytu vydā.

Atīt roгона iz veceiti i vaicoj: «Nu kas, voi nūnōvieji sovu dālu?»

«Nā!» atbiļd vāceitā, «jys nagribāja āšš šō ādamō».

«Aha, as tāv sacieju, ka tevi dāls pyrmū nūnōvās. A as tāv grybu paleidzāt. Ādamū jys vāļ varāja naašt, a as tāv dūšu kraklu leidzeigi cytim. Kai jys jū tik apviļķš, tivleiņ nūmiers.»

Rogona, atdavusá kraklu, aizgōja.

Váceitá otkon gaida dālu. Atīt sastdīnā, puisāns it iz mōjom. I tik jys pīit pi klāva — dzied; da — jō lobīs zyrgs otkon bubinej i bubinej vāļ cīžōk.

Jys it klāvā i vaicoj zyrgu: «Kō tu, zyrgs, bubinej, voi tu naasi iedš, voi naasi dzierš?»

«Nā, saiminīk, as asmu paiedš i padziers i bubineju deļtō, ka tevi gaida nōvā. Otkon beja pi tovys mōtis rogonā i lyka tevi nūnōvāt. Jei tovai mōtāi idāvā taidu kraklu, kuru, kod tu apviļķsi, tod tivleiņ nūmiersi, a tu tō krakla navāļč!»

Ustobā jū sateik mōtā, kura iraudziejusá sovu dālu, isōc vaimanōt: «Ai, milū dielen, tu esi tai nūvōrdzš par nedelis laiku, apaudzš ar nateireibu. Tāv as deļtō asmu izkurynōjusá pierti, lai tu nūzamozgōtu, i izšyvu jaunu kraklu. Jam, dielen, vāļč tū i nosoj vasals!»

Dāls najem kraklu, a iz pierti aizit ar vacū, i nūzamozgōjš, apvalk tūpaļ pīsveidušū malnū kraklu. Pyrmūdīņ dāls otkon aizit iz školū. Tagad jau dāls i kumelš ir piļneigi lely, skaisti, stypri. Jauneklis tik gudrs, ka jam pavidej vysi školāni. A aiztikļ ari nikas jam nadreikš.

Iz váceiti atīt rogonā i vaicoj: «Nu soki, voi nūnōvieji dālu, voi nā?»

«Nā!» atbildāja váceitā.

«As tāv tai nūsacieju, ka jys pyrmū tevi nūnōvās. Nu nikas, pajām zīpu gobolu, tod jys nikai nanūzagrīzsīs nu nōvis izkaptš. Tik verīs, atdūd, cytaidi jiusus ar veci gaida nōvā.» Atdavusá zīpis i piklīgusá, rogonā aizit.

Váceitá gaida dāla. Atīt sastdīnā, jauneklis īt iz sātu. Tik jys pīit pi klāva, kai zyrgs otkon sōc bubināṭ i bubinej vāļ cīžōk nakai agrōk. Jauneklis īit klāvā i vaicoj zyrgam: «Kō tu, muns zyrgs, bubināj, kō tāv tryukst, voi tu naasi iedš, voi naasi dzierš?»

«Nā, saiminīk, as asmu paiedš i padzierš, maṇ vysa pīteik, a as bubineju deļtō, ka tevi gaida nōvā. Atgōja rogonā i otkon tovai mōtāi idāvā zīpis. Ka tu ar tōm mozgōsīs, tod tāv nōvā. Tu tōs zīpis tik pajem, a mozgōtīs nazamozgoj.»

Jauneklis īit ustobā i mōtā otkon vaimanoj i pyulejās: «Ai dielen, kai tu nūvōrdzš, nateirs palicš! Jem tá zīpeitis i pazamozgoj, tod bīš lobōk.»

Dāls pajem zīpis, a nazamozgoj. Pōrdzeivōjš svātdīni, jys otkon aizīt styprs, vasals iz školū. Školā mōceišonōs īt vāļ lobōk. Jys palik vāļ skaistōks i styprōks.

Rogonā otkon īt iz váceiti i vaicoj: «Nu, voi dālu nūnōvieji, voi nā?»

«Nā!» atbiļd váceitā, «jys ar tōm zīpom nagribāja mozgōtīs.»

«Rādž, as sacieju, ka jiusus dāls pyrms nūnōvās, nakai jius jū. Tagad gon as zynu, kas jū glōb. Tū vysu dora jiusu zyrgs, kas borojās klāvā. Zyrgs jam izstōsta vysus jiusu nūdūmus. Deļtō, lai varātu nūnōvāt jū, pyrms vajdzeigs nūnōvāt zyrgu.»

«A kai lai as jū nūnōveju? Jys naatļauš sovū zyrgu nūnōvāt», atbiļd váceitā.

«As tevi pamōceišu!» rogonā teicā: «Tu palicš slyma i guli gultā. Tovs veirs lai sād pi tovys pīgaļvis. Kod atīš jys, tod pastōsti, ka asi cīži navasala i ka ōrstis ir teicš, ka šū naveseleibu var izzōlāt tik ar tū, ka dzeivam zyrgam izrautō sirdš tyktu izvōreita i dūta slymijai. Jys jau pōrōk jiusus žāloj, lai līgtu zyrga sirdi sovai mōtāi jōs veseleibys deļ.»

Kai saceits, tai izdareits. Atīt sastdīnā. Jauneklis īt iz mōjom. Jys vāļ nadagōjš leidz klāvam, pa lelu gobolu dzierd, kai jō zyrgs isōc

stypri bubināt, styprōk nakai pyrmōs ʒaizis. Pīgōjš pi klāva, jys iīt iškā i vaicoj zyrgam: «Kō tu, muns zyrgs, bubināj?»

I atbiļđ jam zyrgs vāļ skumeigōk nakai cytom ʒaizjom: «As asmu lelys nalaimis nūspīsts, kura mūsus obejus gaida. Rogona atgōjusā izstōstāja tovai mōtāi, ka tevi glōbņ paleidzu as, i lai tevi nūnōveitu, vajdzeigs pyrms nūnōvāņ mani. Lai šū izdareitu, jei pīmōcāja tovu mōti, lai jei apzamatās par slymu, i tik slymu, ka itkai nadreikstātu nu gultys pazacālņ. Lai jei palyktu vasala, vajdzeiga dzeivam zyrgam izrautō sirdš. Ar šū jei gryb nūnōvāņ mani, pec tam ari tevi. Redzi, saiminīk, mūsus obejus gaida nōvā. Tāv jōdora, kū as tāv teikšu. Kod tu iīsi ustobā i redzeisi mōti iz nōvis gultys, kura lyuļš tevi munu sirdi, tod tu palyudž, lai tāv pādejū ʒaizi atļauņ iz manā apjōt trejs ʒaizis ap sovu mōji vysā vacūs tāvu bruņōtā apgierbā. Tu tod pajem sodlus, īmovus, vacō tāva zūbynu, jī tāv tū atļauš. Sasodloj mani, apgierb sāv brunī, apjōj divi ʒaizis ap sovu mōji, tod piāj pi gaņku i atsasveicynoņ ar sovīm vacōkim i pazateiņ jīm par lobu audzynōšonu. Pec tam iļeiņ maņ pa vīnu ausi vydā, pa ūtru ōrā i mās aizjōsim stypri, vasaly.»

Kai saceits, tai izdareits. Kod jauneklis īgōja ustobā, jys atrūņ mōti gulūt navasalu. Tāvs osorōs sādāja pi jōs gultys. Vacī runōja, kai beja rogonā lykusā. Nūzaklausiejis vacōku, dāls, runōja: «Mīļy vacōki, as tai cīži mīļōju sovu skaistū zyrgu i tagad maņ ar jū ir jōzaškir. Atļauņit pādejū, ʒaizi vacūs tāvu bruņōs apjōt ap sovu sātu, tod as jau ar vacūs tāvu zūbynu izgrīzšu jam sirdi.»

Veči atļōvā sovam dālam šū darāņ. Sasodlōjš uztycamū zyrgu, jauneklis apjōja divi ʒaizis ap mōji i tod, pīgōjš pi gaņku, atsasveicynoņja ar vacōkim. Jys iļeida pa vīnu ausi vydā, pa ūtru ōrā, palyka vāļ daiļōks i styprōks. Tod izasādās sodlūs i aizalaidās prūjom, tai kai nivīns narādzāja i nadzierdāja.

Iļgi skrāja jī augšōk tyuču, zamōk zvaigžņu, koleidz beigōs nūzalaidā lelūs klōnūs. Tai jī iļgi dzeivōja šymūs klōnūs.

Põrguliejs kaidu nakti, jauneklis pazamūda i aizgōja mekleitu kaidu dzeivōtōju. Ilgi jys gōja, koleidz beigōs tyka lelā piļsātā, kur jys sāv dabōja dorbu i iedīni.

A ņaizi, kod jys reitā gōja iz dorbu, īraudzāja skumeigu piļsātu. Vyss beja nūklōts ar malnu drābi, vysi beja skumeigi. Jauneklis izdzierdá, ka piļsāta skumeiga deļtō, ka kienens ņeitā vad sovu vacōkū maitu iz tyltu čyuskom apāstu. Tai jau beja jōdora, lai gon kienenam ļūti žāl beja sovu maitu. Jys sūlāja tam, kas izsorgōš jō maitu, daudz monta, pušķienistis. Dzierdāja, ka sorgōt izasaucīs tik vīns kienenam dāls, kurs gribāja precāt šū kienenam maitu.

Atgōjš iz klōnim, jauneklis vysu šū izstōstāja sovam zyrgam. A patš beja skumeigs. Īraudziejš saiminīku skumeigu, zyrgs sacāja: «Nabādoj, saiminīk, āj i mīreigi atdusi. Reits bjš gudrōks par vokoru.» Reitā septeinōs stuņdōs zyrgs izmūdynojs saiminīku.

Jauneklis īlein pa vīnu ausi īškā, pa ūtru ōrā i pōrzavierš vāļ par daiļōku i styprōku veiru, i siedīs iz zyrga, aizskrīn iz tyltu. Ar saulis lāktu kienens jau gatavōjās aizvāst sovu vacōkū maitu iz tyltu čyuskai. Tyka sajiugti četri zyrgi, kuri beja nūklōti ar malnim dečim, ari vysys mōjis beja malni krōsōtys. Kienenam maitu pavadāja ar muzyku, skumeigu maršu. Iz tylta jū atstōja vīnu, kienenam dāls ar sorgim, kuri beja apzajāmušīs sorgōt, beja saleiduši pa kōrklym. Iz klajuma kaidā attōlumā stōvāja tik vīnkōrši karaveiri. Šymā laikā tyltam tyvōjās mýsu varūnš. Rádzādams, ka vysi sorgi ir nūzaslāpuši kryumūs, jys dāvās tī. Kam ciers vīnu ņaizi ar pōtogu, tam sveita cauri; kam ciers divi ņaizis, tam ōda cauri. Patš jys piīt pi kienenam maitys, sazasveicynojs i īsōc gaidāt čyuskys.

Par nalelu laiceni jī izdzierd, ka zámá viņ reib, kai čyuska skrīn. A vāļ par verstu jei jau kreit pi zámis. Pakrytusá jei runoj tai: «Kas tá dreikšt pret manim karōt? As zynu, ka ir styprinīks, kurs ar manim varātu spēkōtis, a tys ir tōli cytōs molōs.»

Tod čyuska celās i laižās iz kienená maitu, lai apreitu dzeivu. Storp jaunekli i čyusku īzasōc brīsmēigs kars. Ilgi jī ceinājās, jau zaudā spēku. A jauneklām lūbās atcieršt tik vīnu golvu, palīk vāļ divejis. Jī sytās tōļōk, ka gaiss jaucās ar zāmi. Sajiemš lelu spēku, jys nūcierš ūtru čyuskys golvu. Palīk vāļ vīna, i jī spēkojās vāļ styprōk, ka vysapleik aptymst nu lelu putekļu. Jys pajem parūceigōk vacō tāva zūbynu i ar lelu spēku atcierš trešū golvu, a atcierstōs vītā izaug jauna. Tik divpadsmytā ņaizī atcierstōs golvys vītā pōrzarōda guneigys mālis, kurys izgaist palnūs. Tai styprinīks uzvar treju golvu čyusku i izglōb kienená maitu.

Ilgi lyudzās kienená maita, lai jys brauc jai leidza, jō tāvs jū apbierškys ar zaltu i atdūškys pušķienistis, a styprinīks nabraucā. Atciertš vysom trejom golvom mālis i atvielš miļzeigu akmini, jys nūglobōja jōs zam tō akminā i patš aizgōja iz klōnim, kur gulāja trejs dīnys i trejs nakts.

Kai tik tyltu atstōja styprinīks, kienená dāls pīskriejš pi čyuskys, ilgi vāļ saudāja i kopōja tū ar zūbynu. Beigōs jys pībīdāja kienená maitu, lai jei runōtu, ka jys jū izglōbā. Tai jī ar vysim viersinīkim aizbraucā iz kienená gavilādami i prīcōdamīs.

Par kaidu laiku styprinīks otkon atīt skumeigs iz klōnim pi zyrga.

«Kō tu, saiminīk, bādoj?» vaicoj zyrgs.

«Kai maņ nabādōt?» atbiļđ jauneklis, «ka reitu kienēš vad čyuskai iz tyltu sovu vidiškū maitu. Vysa piļsāta vīnōs bādōs. Kienēš glōbiejam izsūliejš daudz monta: sovu maitu par sīvu i pušķienisti. Atsasaucīs otkon tik vīns kienená dāls.»

«Naskumsti, nabādoj!» atbiļđ zyrgs. «Āj atdusi, reits bjš gudrōks par vokoru.»

Jauneklis nūit gulātu, a zyrgs stōjās iz vaktš. Reitā septeinōs zyrgs izmūdynoj jaunekli. Jys pa vīnu ausi īškā, pa ūtru ōrā i palīk vāļ skaistōks i styprōks. Pajiemš zūbynu i īzasiedīs sodlūs, jys

aizskrīn iz tyltu. Šymā reitā piļsāta beja nūgrymusá vāļ lelōkōs skuimōs. Kienens š vādá sovu vidiškū maitu čyuskai iz tyltu. Iz tylta kienens maitu atstōja vīnu, jo vysī sorgi beja saleiduši kryumūs, tik tōlumā iz klajuma stōvāja karaveiri. Styprinīks īraudziejš sorgus kryumūs, dāvās tī: kam dūd ar pōtogu vīnu ņaizi, tam sveita cauri; kam syt ūtru ņaizi, tam ōda cauri. Jys pīit pi kienená maitys, i pazemeigi sazasveicynōjš, īsōc gaidāť čyusku.

Par divi versti jau dzierzams, kai čyuska ar sešom golvom skrīn, ka zámá reib. Versta tōlumā čyuska klyup pi zámis i runoj tai: «Kas ar manim tá dreikšť spākōtīs? As zynu, ir lels styprinīks, a jys dzeivoj tōli cytōs molōs.»

Čyuska jau dūdās kienená maitai viersā, lai dzeivu apāstu.

Īzasōka brīsmēiga kaušonōs. Divejis golvys jau tyka atcierstys, kod styprinīks jau beja nūkuss. Kod nūciertá piktū golvu, obejim jau spāki gōja iz zudumu. Jauneklām beja gryuši atsapyušt. A styprinīks tūmār spākōjās i vāļ ar lelōku sporu i čyuska jau zaudāja sastū golvu, a jōs vītā izauga vāļ jauna. Tik pec divpadsmytōs golvys čyuska nūzakratājās i nūbeidzās. Jauneklis atciertá vysom golvom mālis i nūglobōja zam akminá. Ilgi kienená maita lyudzá jū braukť ar jū iz kieneni, a jys atsacāja, i izasāda iz zyrga, otkon aizskrāja iz klōnim, kur jys aizmyga ar styprinīka mīgu.

Kod aizjōja styprinīks, atgōja kienená dāls, kurs apzajāmá sorgōť, i pīskriejš pi čyuskys, ilgi vāļ kopōja i meja tū zam kōjom. Pec tam pībīdiejš kienená maitu runōť, ka tik jys jū izglōbš, pīcōdamīs i spieleidami aizbraucá pi kienená.

ņaiz otkon jauneklis skumeigs atsagrīž pi sova zyrga klōnūs.

«Kō tu, saiminīk, taidš skumeigs, kas tāv kaiť?» vaicoj jam zyrgs.

«Kai maņ nabādōť?» atbīldāja jauneklis. «Vīsa piļsāta sleikst osorōs. Reitā kienens vad iz tyltu čyuskai sovu jaunōkū maitu, pošu skaistōkū vysā kienistī. Kienens glōbiejam ir izsūliejš vysu kienisti i

sovu máitu par sīvu. A vysōs kienišōs atsarodōs tik vīns kienená dāls, kurs apzajāmá sorgōt šū skaistuli.»

«Nabādoj, saiminīk! Āj lobōk atdusi. Reits gudrōks par vokoru.»

Jauneklis atsagulst, a zyrgs stōjās iz vaktš. Reitā septeinōs jys izmūdynojo saiminīku. Jauneklis ilein pa vīnu ausi vydā, pa ūtru ōrā i palīk vāļ styprōks i skaistōks. Pajiemš vacō tāva zūbynu i īzasiedš sodlūs, jys aizskrīn iz tyltu.

Vāļ ar lelōkom bādom pavadāja kienens šovu jaunōkū máitu. Iz tylta kienená máitu atstōja vīnu, jo vysī sorgōtōji tivleit nūzaslāpā kryumūs, i tik karaveiri tī tōļōk stōvāja klajumā. Tymā laikā iz tylta nūzalaidā jauneklis styprinīks. Īraudziejš sorgus kryumūs, jys dāvās tī: kuram ciertā ar pōtogu vīnu ŗaizi, tam sveita cauri; kuram ūtru ŗaizi, tam ōda cauri. Jys sazasveicynōja ar kienená máitu i īsōcā gaidāt čyusku. Jau treju verstu tōlumā beja sadzieržama čyuskys skrīšona. Diveju verstu tōlumā čyuska klupa pi zāmis i runōja: «Kas tā dreikšt ar mani spākōtīs? As zynu styprinīku, a tys ir tōlejōs molōs.»

Pazacālusā jei laidās iz tū vītu, kur atsaroda kienená máita, lai jū nūreitu dzeivu. Īzasōcā lela spākōšonōs. Zámá juka ar gaisu, vysapleik reibāt reibāja. Šai čyuskai beja divpadsmit golvu. Nu jōs šņōkšonys kūki lūcājās kai vātrā. Ilgi jī ceinājās, cikom beigōs ar smogim ciertīnim styprinīks nanūciertā pādejōs četrys golvys. A pādejū četru golvu vītā izauga otkon četrys. Kod beigōs styprinīks divpadsmytū ŗaizi nūciertā šōs četrys golvys, tod tik čyuska aizakrōcā i salyma pi zāmis. Apciertš čyuskys mālis, jys jōs globōja zam tō pať akminā, kur agrōk globōja, i patš pīgōja pi skaistōs kienená máityš.

Ilgi lyudzās kienená máita i prasāja jū braukť pi kienená, tik beigōs jys beja ar mīru. Kienens beja sagatavōjš lelu bogotu maļteiti. Cikom jī atsagrīzās pi kienená, tī jau beja sabraukuši trejs

kienená dāly i gavilāja sovu uzvaru. Kienenš apsūlāja jīm sovys máityš i daudz monta. Tik ar styprinika atbraukšonu jī palyka skumeigōki, a pazadūt nagribāja. Jī pīrunōja kieneni. Jai gon vysys jō máityš līcynōja, ka glōbiejs ir šys jauneklis styprinīks. Pādejā breidī, kod jau kienenš gribāja dūt sovu svieteibu sovom máitom ar kienená dālym, jauneklis runōja iz kieneni: «Atļāunit, kienē, as gribātu rādžāt, ar kū šī varūni varātu aplīcynōt, ka jī izglōbá Jiusu daiļōš máityš. A as tū varu, ka atļāunit, pīrōdāt tivleit.»

Tod jī vysī gōja iz tū miļžu akmini, kur jauneklis beja globōjš čyusku mālīs i tōš parōdāja kienenám. Tod kienenš padzyna tūs kienená dālus, kuri caur maļym gribāja īgiuť jō máityš. A styprinīkam atdává vysu sovu kienisti i sovu jaunōkū máitu.

31. Putyns par paleigu

Vīnam kienenám beja dāls i tys dāls beja krūplis. Tāvs nazynōja, kai nu dāla tikť valī, i sadūmōja jū apprecāt. A dāls par tū nikō nazynōja. Jys, būdams krūplis, nimoz nadūmōja par taidom lītom, a kotru dīnu gōja iz bazneicu lyugť Dīvu, i taipať mōjōš tik Dīvu lyudzá. Tāvs gon zynōja, kaidš ir jam dāls, tūmār kai sadūmōja, tai padarāja.

Vīnā dīnā sagōja daudz máitu, nu kurom dālam vajdzāja izmeklāt sáv sīvu. Jōš vysys, sādādamys ustobā, runōja.

«As atnōču jō naudys deļ,» soka vīna nu máitom.

«Ka jys mani izmeklās, as tivleņ pajimšu jō montu i aptruceišu tū krūpli,» teicá ūtra.

Tai kotra máita ar smīklym runōja par kienená dālu. Blokus ustobai beja kienená dāla ustoba i jys, vysu tū dzierdādams, sōcá raudōt i nazynōja, kū jam darāt. Jam beja dusmys iz tāvu i iz sevi,

tūmār jys nūdūmōja izbāgṭ caur lūgu i koč kur aizbāgṭ nu taida kauna. Kai sadūmōja, tai padarāja.

Kod jys beja dōrzā i nazynōja, kur iṭ, īraudzāja iz sova placā mozu putineni, kurs jam pascāja: «Āj pa lelū ceļu, tī sāv laimis dabōsi i nu valna aizbiegsi!»

Dāls paklausāja i aizgōja meklāṭ laimi. Tai iṭ jys dīnu, iṭ nakti, beidzūt dagōja pi ustabenis i dūmoj, voi iṭ iškā, voi nā. Āsṭ gribājās i atsapyust vajdzāja. Tá pīskrāja tys patš putinenš i teicá: «Āj i pōrguli nakti, tá dzeivoj lobi ļaudš!»

Jys otkon paklausāja putinenám i īgōja ustobā. Tī dzeivōja veceiṭš ar sovu maitu. Maita beja cīži smuka. Kienená dāls, tū radzūt, nimoz nadūmōja, ka jei iṣ dzeivōṭ pi taida krūplá, i pōrguliejš nakti, otkon sazataisāja iṭ. Bet kas par breinumu beja, kod šei maita sōka lyugṭ, lai jys vāļ palik padzeivōṭ ar jīm. Dūmōja sevī krūplis, voi palikṭ, voi nā, i otkon caur lūgu atskrāja tys mozīs putinenš i teicá: «Palic!»

Jys vāļ palyka. Maita beja ļūti jautra, krūplám ari beja labi iz sirdš i jys pavaicōja tāvam: «Kō pec jiusu bārns tik prīceigs? As sovā myžā nikod nabeju tik jautrs i nivīna cylvāka naredzieju tik prīceiga, kai jiusu maita!»

«Tō pec,» atbīldāja tāvs, «ka bogotam cylvākam nauda i monts nadūd mīra i jam baiṣṭ, ka kas jū naatjymtu; a kas biedeigs, tys var prīceigs bṭ, jam navā nikaidys bailis i jō prīcys nivīns navar atjimṭ, kai tik vīneigīs Dīvs!»

Krūplis sōka tai raudōṭ, ka tāvam palyka jō žāl i jys teicá: «Ka tu, dāls, gribi dzeivōṭ tai, kai máš dzeivojom, jám munu maitu sāv par sīvu i dzeivōsim tá leidz pošai nōvái!»

Kienená dāls nūkryta ceļūs, i skūpsteidams rūkys vacam tāvam, atbīldāja: «Da, as grybu palikṭ tá, jo radzu, ka tá ir muns eistīs tāvs, kurs gryb tik lobu sovam dālam!»

Tai kienená dāls palyka dzeivōt̄ leidz tam laikam, cikom sataisāja kōzys. Kod jys ar maitu aizbraucá iz bazneicu laulōtūs, kienēš dabōja zynot tū, sažadusmōja i aizsyutāja sovus sulaiņus aizdadzynōt̄ ustobu, kur dzeivōja jō dāls. Kod dāls ar sovim braucá iz sātu, atskrāja otkon mozs putinenš i teicá jam: «Tova ustoba aizdadzynōta, braucit tagad pa šū ceļu, tī b̄jš lela pilš! Ejmit tī i dzeivojit laimeigi, ka Dīvs jiusim tū izdarāja!»

Tāvs ar maitu vāļ nagribāja ticāt, a kienená dāls teicá: «Da, tys iz cytys zámis putinenš, brauksim tī, kur jys m̄ysim teicá!»

I jys aizbraucá. Cik tī vajdzāja braukt̄, beidzūt dabraucá pi lelyš smukys pilš i palyka tī dzeivōt̄ laimeigi i sadereigi.

32. Zalta putyns

Vīnam tāvam beja trejš dāly: divi gudri, a trešis muļkeiṣ. Jī dzeivōja bogotā mōjī. Pi mōjis beja ōbuļu dōrzs, kurā, storp cytom ōbeļneicom beja vīna zalta ōbeļneica. Kotru nakti nu zalta ōbeļneicys zuda pa vīnam ōbulám. Tod tāvs sacāja sovim dālym: «Ejmit i vaktejīt kotrs sovu nakti zalta ōbeļneicu!»

Pymā vokorā nūgōja vacōkīs dāls i reitā, atgōjš iz ustobu, sacāja tāvam: «Vysu nakti sorgōju, a zalta ōbuļu zaglá nasagivu!»

Ūtrā vokorā aizgōja vyduskīs i taipaṣ, atgōjš reitā iz ustobu, sacāja tāvam: «Vysu nakti sorgōju, a zalta ōbuļu zaglá nasagivu!»

Trešā vokorā jōit trešijam brōlám — muļkeiṣam. Muļkeiṣ, īdams iz ōbuļu dōrzu, pajámá leidza odotys, pīspraudá sovōš drābjōš i aizgōja. Tai sād̄ muļkeiṣ ōbuļu dōrzā i gaida. Ap puṣnaktim jam sōka iṣ brīsmēigi mīgs. Jau muļkeiṣ gribāja atsaguļt̄, a īspraustōš odotys dyurās mīsā i jys tikai navar aizmiḡt̄. Pošōš puṣnaktīs atskrāja zalta putinenš, nūrōvá vīnu zalta ōbuli i aizskrāja. Muļkeiṣ gribāja putineni sagiuṣ, bet navarāja, beja par augši. Izausa dīna. Muļkeiṣ atgōja iz ustobu i stōsta tāvam: «Vysu

nakti sorgoju i redzieju, ka m̄ysu zalta ōbuļus zūg zalta putinenš. As gribieju jū sagiuṭ, bet nasagivu, beja par augši!»

Tāvs syutāja dālus meklāt putineni, kurs zūg zalta ōbuļus. Tāvam beja trejs zyrgi: divi lobi, a trešis nalobs. Gudrī brōli pajāmā lobūs zyrgus, muļkeitš slyktū, i laidās vysi trejs brōli celā. Tai jōja, jōja vysi trejs i pījōja pi krystcelim, nu kureinis gōja trejs celi. Krystceļūs beja trejs stūpi. Iz pyrmō stūpa beja raksteits: «Ka jōsi pa itū ceļu, patš b̄ysi paiedš, zyrgs naiedš!»

Iz ūtra stūpa beja raksteits: «Ka jōsi pa itū, patš b̄ysi naiedš, zyrgs paiedš!»

I iz trešō stūpa beja raksteits: «Ka jōsi pa itū ceļu, vylks zyrgu apāsš!».

Gudrī brōli aizgōja v̄ins pa v̄inu ceļu, ūtrs — pa ūtru. Muļkeišam beja jōjōj pa tū ceļu, iz kura beja raksteits: «Ka jōsi pa itū ceļu, vylks zyrgu apāsš!»

Muļkeitš aizjōja aiz pyrmō kolna i īraudzāja vylku. Tod muļkeitš vīgli nūkōpá nu zyrga i laidās iṭ kōjom, a vylks p̄iskrāja pi zyrga i apādá. Sadūmōja vylks paprasāt gōjiejam, kur jys iṣ. Tod vylks p̄iskrāja pi muļkeiša i vaicoj: «Kur tu īsi, muļkeit?»

Muļkeitš jam atbiḏāja: «As īšu meklāt tō zalta putinená, kurs m̄ysim kotru nakti zalta ōbuļus zūg!»

Tod vylks sacāja: «Siestis maṇ mugorā, as zynu, kur zalta putinenš dzeivoj!»

Muļkeitš sādōs vylkam mugorā i vylks nūnásá jū iz ūtru kienisti pi v̄inys pilš i soka: «Áj iškā i jam putineni, tik najám būreiša. Kod jimsi būreiti, zvoni zvanās i tevi sagiuṣ!»

Muļkeitš īgōja iškā, pajāmā putineni i gribāja jimṭ būreiti, a tá zvoni sōcá zvanāt, muļkeiti sagiva i nūvádá pi kienená. Kienenš teicá: «Ūtrā kienistī ir skaists zyrgs, atvād, tu tū maṇ i tod as táv atdūšu putineni i būreiti!»

«Labi!» atbildāja muļķeītš, aizgāja iz sovu vylku i pastōstāja vysu vylkam. Vylks soka: «Siestis maņ mugorā, as tevi aizvesšu iz tū kienisti!»

Muļķeītš sādōs vylkam mugorā i vylks aiznásá jū iz ūtru kienisti pi vīnys pilš. Tod vylks soka: «Áj iškā i jam zyrgu, bet najam ģmovu!»

Muļķeītš ģgōja stallī i dūmoj: «Kai maņ pajimņ zyrgu bez ģmovim?»

Muļķeītš pajámá zyrgu aiz ģmovim i gribāja vást ōrā, bet tá sōcá zvanāņ zvoni, muļķeiti sagiva i nūvadá pi kienená. Kienens teicá: «Ūtrā kienistī ir máita, sād, aiz golda i roksta. Tī glōzjōs lejās nalejams i dzerās nadzerams, tī putinenš skraida pa pučom i muzyka spielej naspielejama. Atvād, maņ tū máitu, tod as táv atdūšu zyrgu!»

«Labi!» pascāja muļķeītš, aizgōja pi vylka i izstōstāja, ka kienens lyka jam atvást tū máitu, kura ūtrā kienistī sād, i roksta. «Tī glōzjōs lejās nalejams i dzerās nadzerams, tī putinenš skraida pa pučom i muzyka spielej naspielejama.»

Vylks soka: «Siestis maņ mugorā i as tevi aizvesšu iz tureini!»

Muļķeītš sādōs vylkam mugorā i vylks nūnásá jū iz tū kienisti pi kienená pilš. Kienenam beja vajdzeigs dōrznīks. Muļķeītš ģgōja pi kienená i pazajámá pi jō par dōrznīku. Tai muļķeītš palyka pi kienená par dōrznīku. Pa tū dōrzu staigōja kienená máita. Dreži viņ muļķeītš ar kienená máitu sōka sazarunōņ i ģzamģlōja vīns ūtrā. Kienená máita ļuti mģlōja muļķeiti, jo jys beja smuks. Pagōja kaidš laiks i kienená máita sazarunōja ar muļķeiti braukņ prūjom nu kienená. Kienená máita lyka kolpim aizjuģņ četrus zyrgus lobūs rotūs, salyka rotūs sovys spielis, montu, putineni, sādōs poša ar muļķeiti iškā i brauc iz tū kienisti, kur ir zyrgs ar zalta i sudobra spolvom. Celā jī satyka vylku i vysi trejs nūbraucá iz tureini, kur beja lobīs zyrgs. Tá vylks pōrzataisāja par kienená mģqitu ar spieļom,

glōzjom i putineni. Tod vylks teicá: «Tagad īsim pi kienená i tu mani atdūsi par zyrgu, a kod táv maņš vajdzās, pasoki: «Kur esi, muns viļcens?» i as b̄yšu klōt pi tevš!»

Muļkeiṡ ar vylku, kurs pōrzataisāja par kienená maitu, īgōja pi kienená, pajámá zyrgu, vylku atstōja i aizbraucá prūjom ar kienená maitu i dōrgū zyrgu. Pibraucá pi tō kienená pilš, kurā beja zalta putinenš. Žāl muļkeišan vástš zyrgu i atdūt kienenam par putineni. Tá jys īgōdōja vylka vōrdus i soka: «Kur esi, muns viļcens?»

Vylks beja klōt, pōrzataisāja par zyrgu i īgōja pi kienená. Muļkeiṡ pajámá putineni, a vylku atstōja. Tagad muļkeiṡ brauc iz sātu ar kienená maitu, dōrgū zyrgu i zalta putineni. Celā pi jīm pīskrāja vylks i jī vysi pibraucá leidz tam kaļnenám, kur vylks apādá muļkeiša zyrga. Vylks soka: «Tagad m̄ysim jōzašķir, a tu, muļkeiṡ, naaizmiersti maņš ni prīcā, ni bādōs!»

Tod jī atsasveicynōja i izaškeira. Muļkeiṡ ar vysu sovu montu pibraucá pī tim krystcelim, kur nazkod vysi trejs brōli izaškeira, i tagad taišni vysi trejs otkon sazatyka. Palyka vacōkī brōli skaudeigi, jo jīm nabeja nikō, a muļkeišan beja daudz monta. Sazarunōja vacōkī brōli nūkauṡ muļkeiti. Ceļš gōja pa upis krostu. Vacōkī brōli nūkōvā muļkeiti, sagraizāja gobolūs i aproka upis krostā, a kienená maitai pīsacāja nascāt tāvam, ka jī nūkōvā muļkeiti. «Ka tu pasceisi tāvam, ka mās nūkōvám muļkeiti, tod tevi pašu nūkausim!»

Putinenš pōrstōja dzidōṡ, zyrgs nūlaidá golvu, i spielis vairs naspielāja. Tai aizbraucá vacōkī brōli iz sātu. Tāvs vaicoj: «Kur palyka trešis brōlš?»

«Voi mās zynom, kur muļkis palyka?» atbīdāja dāly.

Pec tō progōja trejs nedelis, kai muļkeiti nūkōvā vacōkī brōli. Vylks vysu laiku staigōja i gaidāja, kod jō draugs jū īgōdōš, a muļkeiṡ naīgōdōja. Sadūmōja vylks īṡ cīmā pi muļkeiša i īṡ pa upis krostu. Gōja, gōja vylks pa upis krostu i saūdā, ka jō draugs aprokts

zámī. Vylks izkosa savu draugu, salykā sacierstūs gobolus kotru sovā vītā i gaida. Kaidis zemniks atvādā iz teirumu zyrgu i patš aizgōja iz sātu. Vylks nūgrīzā zyrgu, izrōvā zyrga vādaru, patš īleida īškā i gul. Natōli, kūkā beja mozi krauklāni i, pamaniejuši nadzeivū zyrgu, klīdzā: «Bjš loba galā!»

A leljš krauklis klīdzā: «Bādu galā!»

Kod leljš krauklis aizskrāja prūjom, mozi krauklāni pīskrāja pi gulūšō zyrga i sōka āst. Tá vylks sagiva vysus krauklānus i nalaiž valī. Atskrāja iz perekli leljš krauklis i rādž, ka bārnū nav nivīna perekli. Krauklis nūskrāja iz vylku i prosa, lai vylks atdūd bārnus. Vylks sacāja: «Atnāš maņ dzeivō i myrušō iudinā, tod as tāv atdūšu tovus bārnus!»

Krauklis aizskrāja i atnásā pa buteleitāi dzeivō i myrušō iudinā. Vylks pajāmā ar myrušū iudini aplaistāja vysus galis gobolus i tī saauga kūpā. Tod pilāja dzeivō iudinā muļkeišam ausīs, mutī i dagunā. Muļkeiņš tryukōs kōjōs i prosa vylkam: «Voi ilgi as gulieju?»

Vylks atbiļdāja: «Tu, draugs, beji iz vysim laikim nūguldynōts!»

Tod vylks izstōstāja, kas ar jū beja nūticš. Muļkeiņš varāja dzeivs i vasals īt iz mōjom, a nabeja kū apviļkt mugorā. Beja sastdīnis dīna i ļaudš jau beja izkurynōjuši piertš. Vylks aizskrāja iz pierti. Puiši jau beja atgōjuši iz pierti i, nūzagierbuši namenī, mozgōjās pierti. Vylks pajāmā drābis, atskrāja iz muļkeiti i apgierbā jū. Tai apzagierbīs, muļkeiņš pakōrā mugorā kuli i gōja par ubogu iz sātu. Kod jys īspārā pyrmū sūli sova tāva ustobā, putinenš sasyta spōrnus i sōka dzīdōt, glōzjōs lājās nalejams, dzārās nadzerams i spielis spielājās naspielejamys. Kienenā maita pazyna muļkeiti, apzācārā ap koklu i bučōja jū. Īgōja ustobā, i niu muļkeiņš izstōstāja vysu tāvam, kū jam izdarāja vacōkī brōli. Tāvs cīži sažadusmōja iz vacōkim dālym, pajāmā i padzyna jūs nu sātys, a muļkeiņš apzāprecāja ar kienenā maitu i šudiņ dzeivoj laimeigi.

33. Zalta zivtená

Dzeivova řaizi veirs ar sīvu, jō ustabená beja jau nūzaškibusās iz sōnim. Váceitá nūzadorbovōs ar vierpšonu, veirs beja slyms. Sīva prosa veiram: «Iztaisi sileiti!»

A veirs soka: «Īšu giutu zylvu.»

Jys nūgivš labi daudz zylvu i vīnu zalta zivteni. Zivtená īsōka prasātis, lai palaiž, tūlaik jei jam dūš, kū tik jys gribās.

Veceitš soka: «Maņ vajaga sileitis.»

Tod zivtená atbīldāja: «Āj iz mōjom, sileitá bēs sataiseita.»

Veceitš atīt ar zivim da ustobys durovom, verās: pi durovom stōv sileitá. Sīva pajem tū sileiti, breinojās i soka: «Kur tu tū jiemi?»

Tūlaik veirs soka: «As sagivu taidu zivteni, jei maņ pavaicōja, kō vajaga. As paprasieju sileiti, jei maņ i īdává.»

Tūlaik sīva soka: «Kam tu napalyudzi, lai jei īdūd ustabeni?»

Tūlaik veceitš nūit da zivtenái i soka: «Atáj šur, kū as nu tevš grybu. Īdūd maņ ustabeni.»

Zivtená soka iz jō: «Āj tik iz mōjom, vyss kas bēs padareits.»

Veceitš atīt iz mōjom i rádž, ka sīva vierp jaunā ustobā, i klietenī ir daudzi maizeitis. Tod sīva soka: «Navarieji tu nu zivtenis paprasāt gūteni i zirdzeni, rotus.»

Tūlaik veceits aizīt da tai zivtenái i soka: «Zivteņ, maņ nav ni gūtenis, ni zyrga, ni rotu.»

Zivtená soka: «Āj tik mōjōs, vyss kas bēs gotovs.»

Veceitš, daīdams da mōjom, verās: pi mōjom stōv zyrgs, gūvš i roti. Partū veceitš ļūti nūzapricova. Tūlaik veceitš ar zyrgu nūbrauc pi rodu i rodus palyudzá iz mōjom. Veceitš īsōka stōstāt: «Mēsīm ir taida zivtená, jei mēsīm īdává ustobu, gūvi, zyrgu itt.»

Tod váceitá soka: «Vajag palyugt zivteni, lai atīt da mēsū i lai izvōrej āst.»

Veceiņš nūgōja da zivtenái i soka: «Zivteņ, moņ tu varātu izvōrāt āšt.»

Zivtená tik pamola ar ásti i ískrāja iudinī. Veceiņš atgōja iz mōjom, verās: ustabená vaca, nav ni zyrga, ni gūtenis, ni rotu, nikō. Tagad veceiņš ar gostim nūskuma i bādojās, ka tai nūtyka.

34. Breinuma lampa

Dzeivōja vīns veirs viers zámis, saučš, vōrdā Jōņš. Jys jau beja vacs i deļ tō ōtri nūmyra. Palyka jō dāls. Dāla krystāvs beja nu cytys piļsātys. Raizi krystāvs grōmotā izlosa, ka vīnā olā asūt divpadsmit lampu, nu kurom vīnpadsmit dag gaiši, a vīna tik kū dag. Tei lampa, kurai vōji dag, tei ir laimis lampa. Izlasāja i, ka tū lampu var dabōt tik saučeiša Jōneiša dāls.

Krystāvs tivleņ aizgōja iz sovu krysdālu, a krysdāla nabeja mōjōs. Jys beja aizgōjš iz tū piļsātu, kur dzeivō krystāvs. Nūgōja krystāvs mekleitu krysdāla. Krystāvs it pa ilu skotōs: it bārnu puļcenš. Jys prosa: «Nu, bārni, voi nav itá saučeiša Jōneiša dāla?»

Vysi bārni aizbāg, kur kuris. Skotōs: nōk ūtrs bārnu pulks. Prasa jīm: «Voi nav pi jūs saučeiša Jōneiša dāla?»

Otkon vysi izkleist, kurs iz sovu molu. Nōk trešs bārnu puļcenš. Sauc iz bārnim: «Voi ir itá saučeiša Jōneiša dāls?»

Vysi otkon izkleida, a vīns nu jīm palyka. Tys beja saučeiša Jōneiša dāls. Jam krystāvs pībārā pylmys kabatys ar konfektom i sacāja iz krysdālu: «Īsim iz olu, tī dag divpadsmit lampu, nu kurom vīna ir, kura dag vōjōk. Áj tu iškā olā i pajám tū vōjōk dagušū lampu.»

Saučeiša dāls lein olā i palyka tī ilgōku laiku. Staigōja jys pa olu i nūnōcá pi kambara, kur atsarūn tōs divpadsmit lampys. Pajiemš tū vōjōk dagušū lampu, it ōrā nu olys. Krystāvs soka iz krysdālu: «Kō pec tik ilgi kaviejis? Voi atrodi lampu?»

«Atrodu,» sacāja krysdāls.

Krystāvs soka: «Dūd maņ lampu!»

Puisāns soka: «Pyrmōk izvāļc mani nu olys!»

Krystāvs soka: «Pyrmōk dūd, tod vilkšu!»

«Izvāļc, tūlaik dūšu!»

Krystāvs sadusmōjš, pajāmá ar akmini aizvālá tū olu. Puisāns īt atpakaļ, olys dybynā i atrūn tī vysa, kas tī beja. Staigōja, staigōja — apskota lampys styklu. Sōka grabynōt styklu ar pierstim. Kai tik paskrybynoj, tivleņ izskrīn divpadsmit gudrinīki i soka: «Kū, kungs, grybi?»

«As grybu, lai mani iznastu nu olys ōrā.»

Jī tivleņ tī tai pajem i tivleņ kai ar vieji ōrā iznas. Krysdāls vāļ paskrybynoj, otkon izskrīn tī poši divpadsmit gudrinīki i vaicoj: «Kū, kungs, grybi?»

«As grybu, lai mani aiznastu leidz muna tāva mōjai.»

Tī gudrinīki pajem i aiznas tū puiku i vaicoj: «Itá voi nā?»

«Itá!» soka puika.

Kod jau beja divdesmit godu, jys apprecājās i lampu tū, kuru jys beja papiemš nu olys, izlīk iz kaptura. Ŗaizi pošā krysdāla nabeja mōjōs, taišni tymā paņ dīnā atbrauc krystāvs ar smukom lampom i apmej ar tū, kura stōvāja kapturī. Atsagrīzīs mōjōs, veirenš vaicoj sīvai: «Kur tei lampa, kura beja iz kaptura?»

Sīva soka: «Nazkaidš cylvāks braukōja i meja vacōs ar jaunom, as īraudzieju: vīna lampa iz kaptura guļ apputiejusá, papiemu i sameju.»

Krystāvs, aizbraucš mōjōs, paskrybynoj drusku ar pierstim i atskrīn divpadsmit veiri i vaicoj: «Kō tāv vajag?»

Atbiļd krystāvs: «As grybu, lai vysa pilš atnōktu šeit!»

Tī gudrinīki pajāmá tū pili i atnásá. Tymā pilī dzeivōja krysdāls ar sovu sīvu, bet veira tymā laikā nabeja mōjōs: jys koč kur beja

aizgōjš. Nōk iz mōjom, skotōs: pilš jau pavysam cytā vītā. Veirs soka sīvai: «Ka tū lampu pajimsi, to atdūd maņ.»

Īt veirs caur tū pili, kurā beja jō sīva. Sīva pajem attaisa lūgu i sasīn vysus ručinikus, dečus, vāļ tūmār mozlīt tryukst. Tod veirs soka iz sīvu: «Pīsīņ vāļ bizi, tod pītiks!»

Tod sīva pajem bizi, atgrīž, pīsīn, i tai izvylka veiru ūtrā stōvā, īlyka skreini i aizslādžā. Atskrīn krystāvs, soka: «Kur tá taida smoka!»

«Nav nikaidys smokys,» sīva soka. «Tu laikam, pa pasauli skraideidams, pilasieji vysaidu smoku. Nōč, siestīs pi golda izdzārsim!»

«Dzārsim!» soka krystāvs.

Krystāvam sīva īdávā daudzi styprūs dzierīņu. Kod jau krystāvs beja stypri pīdziers, tod sīva soka krystāvam: «Dūd lampu, lai as tū nūliku skreini i aizslādžu.»

Krystāvs atdūd lampu krysdāla sīvai i tei īlīk tū skreini, kur guļ krysdāls. Nu to veiram omots beja rūkā. Pajiemš lampu i paskrybynōja — tivleņ atskrīn divpadsmīt veiri i vaicoj: «Kō vajag, kungs?»

Tod soka veirs: «Vajag šū veiru nūsvīšt zāmī caur lūgu!»

Tī gudriniki pajem nūsvīž krystāvu zāmī i nūsyt. I tagad jī labi dzeivoj i laimi pīdzeivoj.

35. Gaļdeņ, klōjis!

Dzeivōja veirs ar sīvu, jīm beja trejs dāly. Pec mōtis nōvis tāvs apprecāja cytu sīvu, kas beja rogona. Rogona beja ļūti borga. Jei sacāja: «Kausim zāmī bārnus!»

A tāvam beja žāl sovu bārnu. Tāvs lobōk bārnus aizvādā iz mežu. Jī staigōja vysu dīnu i zam vokora īraudzāja ustabeni. Īgōjuši īškā, jī īraudzāja veceiti. Bārni prasāja naktšmōju, a veceitš atteicā:

«Pi maná b̄yš v̄ita tik v̄inam.» V̄ins br̄oļš palyka pi veceiša, divi aizḡoja. J̄i v̄aļ r̄ádz̄aja ustabeni i ḡoja išk̄a, t̄i palyka ūtrs br̄oļš. Trešis br̄oļš palyka pi treš̄o veceiša.

Pec treju godu br̄oļi gribāja tik̄t m̄oj̄os, veceiši j̄ūs palaidá. Pyrmam d̄alam idává gaļdeni, ūtram kozlānu, trešam rungu.

Pyrmis dūdās celā, a tá p̄in̄ok vokors i jys apzamatās v̄ina krūgā iz naktšm̄ojom. Pyrmis br̄oļš soka krūdzinīkam, lai sataisa lobys vakarinis. Krūdzinīks sataisa. Tá br̄oļš gryb p̄orzalīcyn̄ōt par sovu gaļdeni i soka: «Gaļden̄, kl̄ojis!»

I gaļdenš apzاكل̄oj ar vysaidim ied̄inim. Krūdzinīks gaļdeni pajámá sáv i ilyka cytu v̄itā. Reitā d̄als pajem gaļdeni i it iz m̄ojom. Jys soka t̄avam, lai sasauc vysus rodus i pazeistamus, šam asūt breinuma golds. Kod vysi saḡoja, d̄als soka: «Gaļden̄, kl̄ojis».

A gaļdenš nazاكل̄oj, d̄als nūzakaunāja prosa, lai nazadusmoj iz j̄o. Ūtram d̄alam taipāt krūdzinīks nūzūg kozlānu, i rodi sazasyrda, ka niv̄ins naasūt nik̄o loba atnasuši.

Tagad it trešis br̄oļš iz m̄ojom. Jys ari iit krūgā. Br̄oļš ar krūdzinīku obi ād k̄upā. Krūdzinīks lilejās, ka šys asūt nūzadzš breinuma litys: gaļdeni i kozlānu. Br̄oļš tagad labi zyna, ka j̄o br̄oļi apzogti. Jys soka rungai, lai jei labi atper krūdzinīku. Runga atper i jys ar lobu atdūd gaļdeni i kozlānu.

Reitā br̄oļš dūdās iz m̄oju. M̄oj̄os jys sasauc vysus rodus i pazeistamus. Niu trešis br̄oļš soka: «Gaļden̄, kl̄ojis!»

I gaļdenš apzاكل̄oj ar vysaidim ied̄inim i dzier̄inim. Vysi ād, cik viņ gryb. Tod soka iz kozlānu: «Kozlāns, paloksti!»

Kozlāns s̄oka lakstāt i s̄oka birt̄ zalta nauda. D̄als vysim idūd naudys. Vysi aizbrauc iz m̄ojom. Vokorā vysi trejs br̄oļi, pamōtá i t̄avs k̄op iz ustobys augšys gulātu. Divi vacōk̄i br̄oļi aizmīgst, a jaunōk̄is klaus̄os, k̄u runōš pamōtá. Pec kaida laicená soka rogona: «Dūd n̄azi, as j̄ūs nūkaušu.»

T̄avs soka: «Pagaid, lai imīgst.»

Pec laicena tāvs atdává nāzi pamōtái. Tik tei gribāja kaut vīnu brōli, jaunōkīs pasoka: «Rundzeņ, sadūd!»

I runga sōka siš rogona. A rogona sōka prasāt, lai atnas tū pūdeni, kur zam gultys. Tymā pūdenī beja stypruma iudinš. Dāls atnas, bet nadūd vairōk dzart par pusi. Rogona drusku atspierga, jei sādōs iz slūtys i aizskrāja pa gaisu. A dāly ar tāvu sōka dzeivot laimeigi.

36. Burvju dziernavenis

Beja saiminīks, cīži bednys, i idává jam kungs teiruma gabaleni, kimā zierņu apsāt. Apsāja jys, a bolūži atskrāja i izādá tūs zierņš. Iz ūtra gods otkon jys apsāja — atskrāja zūšš i izmeidāja. Apsāja jys i trešū godu — atskrāja vystys i izkosa, otkon jam nikō natyka. Tūlaik atskrāja gailš nu meža — nazynoms, nu kureinis jys beja, taidš gailš — atnásá jam dziernovys i soka tai: «Pajám tu gryudeni labeibys, isvid̄ dziernovōs, samal̄ i byš táv myltu gon!»

Jys isvidá gryudeni kvīšu i jam beja kvīšu mylty; isvidá rudzu gryudeni i beja jam rudzu mylty; isvidá mižu gryudeni i beja jam mižu mylty. Nu tō jys palyka cīži bogots. Atbrauc kungs iz jū i breinis, ka šam nabeja nikō, a tagad taidš bogots palyka — vaicoj: «Nu kureinis tu dabōji itū montu?»

Jys soka: «Nu dziernovu!»

Kungs aizjámá tōs dziernovys i nūvádá iz muižu. Atit gailš — kai dazynōja, aizasirdāja brīsmēigi — soka: «Kam tu jam devi?»

Nu, kai ta jam nadūt? Ka beja kungu laiki, kū kungs lyka, tū vajdzāja mužykam klausāt.

Gailš soka: «As īšu, atjimšu nu kunga tōs dziernovys!»

Jys i nūgōja iz muižu i satyka lopsu. Vaicoj: «Kur tu ejmi, gaileit?»

«Iz kunga pec dziernovu!»

«Pajám mani leidza!»

«Īleīņ maņ čūkstā! Ka ģleissi, to ģimšu!»

Lopsa ģleida čūkstā. Īt — sateik vylku, vaicoj vylks: «Kur tu ejmi, gaileiņ?»

«Īz kunga pec dziernovu!»

«Pajám mani leidza!»

«Leiņ čūkstā! Ka ģleissi, to ģimšu!»

Vylks ģleida, nūit tōļok, sateik lōci, lōčš vaicoj: «Kur ejmi, gaileiņ?»

«Īz kungu pec dziernovu!»

«Pajám mani leidza!»

«Leiņ čūkstā! Ka ģleissi, to ģimšu!»

Lōčš ģleida, nūģoja gaileiņš pa ceļu, atģoņš iz muižu, izstōja iz gaņku i aizdzīdōja: «Kikirigī! Kungs atdūd mużyka dziernavenis!»

Bejuši gosti pi kunga, jam kauns beja, aizasirdāja jys cīži. Lyka nūģiuņ gaileiti i svīš katukā vystu. Nūģiva jū i aizslādzá katukā vystu; a lopsa izleida nu čūksta i nūžņaudzá vysys vystys, zūsš i peilis. Iz reita verās, ka gailš padarāja cik izgaisynōšonys, pajámá, izsvídá jū nu tīnis. Jys nūskrāja, izstōja iz gaņku i otkon dzīd: «Kikirigī! Kungs, atdūd mużyka dziernavenis!»

Kungs aizasirdāja, lyka sagiuņ jū, ģsvīš vušku klāvā. Sagiva jū, ģsvídá vušku klāvā; a vylks izleida nu čūksta i apģrízá vysys vuškys. Iz reita verās, ka gailš cik bādys padarāja, pajámá izsvídá jū ōrā. A jys nūskrāja iz gaņku i otkon dzīd: «Kikirigī! Kungs, atdūd mużyka dziernavenis!»

Kungs lyka sagiuņ jū i dīndōrzā aizslāģt. Aizslādzá dīndōrzā, lōčš izleida nu čūksta, apģrízá vysys ģūvš i vysys zyrgus. Iz reita verās, ka gailš otkon cik bādys padarāja, pajámá izsvídá jū ōrā, a jys tivleņ iz gaņku dzīd: «Kikirigī! Kungs, atdūd mużyka dziernavenis!»

Kungs tai cīži aizasirdāja, ka mots plieš nu golvys — lyka sagiuņ jū ģsvīš okā. Īsvídá okā, a jys dzārā, dzārā — vysu iudini izdzārā,

izlācā i otkon dzīd iz gaņku: «Kikirigī! Kungs, atdūd mužyka dziernavenis!»

Kungs soka: «Voi natureiškys mīra nu to gailā? Īsvīst jū gunī, sadadzynōt!»

Īsvīdā gunī, a jys izlaidā tū iudini, kur izdzārā okā, guni apdzāsā i otkon dzīd iz gaņku: «Kikirigī! Kungs, atdūd mužyka dziernavenis!»

Kungs lyka sagiuṭ jū, nūkauṭ, izvōrāt pušdīnom. Soka, ka apiesškys, to nabōdeiškys šam! Apādā jū — vāļ jam sliškōk: dzīd gailš vīnmāru vādarā: «Kikirigī! Kungs, atdūd mužyka dziernavenis! Kikirigī! Kungs, atdūd mužyka dziernavenis!»

Nu, kū dareiškys tagad? Īt kungs ōrā, a sulainām īdávā zūbynu i lyka, kod gailš pazarōdās, kab jam tivleņ atcierst golvu ai zūbynu. Gaileitš izlācā mudri, a sulainš kai ciertā ai zūbynu, atciertā kungam čūkstu, a gailš stōja pret jū i otkon aizdzīdōja: «Kikirigī! Kungs, atdūd mužyka dziernavenis!»

Rādž kungs, ka jys navar nikō padarāt, atdávā dziernovys i pascāja jam, kab jys ītu iz valnu i napazarōdeitu jam vaira!

37. Divi brōli

Atraitnái beja divi dāly. Viņa īdūmojās otkon precātis. Vīnu ŗaizi pīgōja pi jōs skaists kungs i prasāja: «Voi tu jimsi mani par veiru?»

Atraitnā jū ari pajámā par veiru, bet dzeivōdama rádž, ka jam ir gūvš kōjis, apaugušys ar spolvom.

Ŗaiz atraitnis veirs atnásā iz mōjom divys zūsš i soka: «Kas apāsš vīnu zūsi, tys palikš par kieneni, i kas apāsš ūtru zūsi, tam zalts bierš nu golvys.»

Atraitnis divi dāly beja atgōjuši nu gonim i jīm īgōja prōtā, lai jīm dūd zūsš āst. Atraitnā beidōs dūt zūsš āst, jo atiš jōs veirs ar gūvš

kōjom i jū nūsiss. Dāly napacīsdami prosa, lai na vairōk, kai vīnu gabaleni atgrīž nu kotrys zūsš. Atnōčš atraitnis veirs, pazavieris zūsš i soka: «Kas tōs ir aizticš?»

Brucš iz sīvu jys otkon klīdz: «Kas tōs ir jiemš?»

Atraitnā, globōdamīs nu smiertš, stōsta, ka atnōkuši nu gonim dāly i nūgrīzuši kotrs nu vīnys zūsš pa gobolam i apāduši.

Valns sazadusmōjās i sūlājās obus dālus nūsist, voi nūkauč. Valna maitinā, nūzaklausiejusās tāva vōrdus, aizskrāja iz gonim i pasacāja, ka jūs valns sūliejis nūkauč, kam jī aiztyka zūsš, lai jī bāg lobōk prūjom. Dāly, atstōjuši lūpus, bāga; kur viņ varāja, pa mežim i kolnim. Jī nūbāga pi vīnys upis, par kuru gōja tylts. Kai jī gōja pa tyltu, tai vīsulš sagrōbā vīnu dālu i aiznásā prūjom. Palicš vīns patš, ūtrs brōlš gōja, kur acš rādžāja, beigōs jys īgōja vīnā piļsātā. Īgōja tī vīnā ustabenī, kur dzeivōja vaca vāceitā, kas meicāja maizi mozā trauceni. Jys prasāja vāceitāi: «Par kū tik mozā trauceni meici maizi?»

Vāceitā atteicā: «Nav naudys, par kū nūpierkt baļveni.»

Dāls vaicōja vāceitāi naktš mōju. Vāceitā beja loba i atļōvā nakti pi jōs pōrgulāt. Jys reitā pīzacielis rādž, ka iz jō spylvyna ir lela guba zalta naudys. Sabierš naudu kulī, jys samoksoj vāceitāi par naktš mōjom, idāvā jai zalta naudys gobolus, lai nūpierktu sāv lelu baļveni i trejs maisi kvīšu myltu, lai bētu lobōka tiergōšonōs. Vāceitā beja prīceiga, ka pi jōs atgōja taidš cylvāks, kurs dūd naudu.

Piļsātā jys rādžāja, ka žydi tiergojās lelōs būdōs ar daudzi prečom, par kurom prosa lelu naudu. Jam naudys beja pa pylnam, jo tei byra kotru reitu. Jys, nūpiecš lelu būdi, ari sōka tiergōtīs ar seikom prečom: kalašom, zaltu, sudobru i kūrpom. Jys pōrdāvā sovu preci par pušcenu, nakai žydi, i pi jō ļaužu beja vīnmār pylna būdā. Ka īgōja būdi kaidi kungi, tod jys preci satyn pakā i izšķiņkoj par veļti.

Vīnu ņaizi žydi tai sazasirdājās iz jū, ka gribāja jū nūnōvāt. Vosorys skaistā dīnā žydi, sazapuļciejušis braukņ ar kuģi pa jyuru, pīlyudzā ari jū. Pībraukuši pi vīnys solys, iz kurys nadzeivōja nivīns cylvāks, žydi jū izmōnāja nu kugā iz solys, i, kod jys īgōja dziļōk solā pastaigōt, žydi sasāda kuģi i aizbraucā iz mōjom.

Palicš vīns iz solys, jys nazynōja, kur īt, bet gōja tik dziļōk. Tī jys īraudzāja ōbeli, iz kurys auga skaisti ōbuli. Jys nūrōvā vīnu ōbuli, apādā tū i palyka par kozu. Nūrōvš otkon nu ūtrys ōbelis ōbuli, jys tū apādā i palyka par cylvāku. Īgōjš dziļōk solā, jys otkon nūrōvā vīnu ōbuli, tū apādā i palyka par kraukli. Pajiemš vysus trejs ōbuļus, laidās par jyuru iz mōjom. Atskriejš mōjōs, jys apādā cylvāka ōbuli i palyka par cylvāku.

Aizgōjš iz sovu būdi, jys īraudzāja, ka divys skaistys maitys tiergojās būdī. Pōrgrīzš ōbuli iz pušom, padāvā jōm apāst, tod jōs palyka par kozom. Žydi, itū rādzādami, gribāja īlikņ jū cītumā. Īdams iz cītumu, jys īlyka ōbuli kuleitī, naradzūt apiedš ōbuli, jys palyka par kraukli i izskrāja pa cauru lūgu nu cītuma, apiedš ūtru ōbuli, palyka par cylvāku. Jys otkon aizgōja iz sovu būdi i tiergovōs.

Vysi žydi jū apsyudzāja tīsā i jū nūtīsōja iz nōvi. Jū atvādā pi karōtovom, bet bez kienená paroksta navarāja navīnu kōrņ. Kienēš atgōjš, īraudziejš sovu eistū brōli, dagōja pi jō, nūzaskūpstāja i lyka pakōrņ tūs žyodus, kas jō brōli gribāja kōrņ.

38. Navaldamys vuškys

Tāvam beja divi dāly, vīns beja vōju protu i paklauseigs puisāns, ūtrs gudrs, bet slynks. Vīnu dīn atgōja patš lelkungs i soka tāvam: «Atsyuti maņ tovus dālus paganāņ munys vuškys, vīnu šudiņ, ūtru reit!»

Tāvs paprišku syuta paklauseigū dālu. Īdams iz muižu car lelu pūru, jys rādž, ka vacs veceits īstidžs leidz pozusim teirelī. Veceitš, jū īraudziejš, soka: «Mīl̄š dielen, izpestāj mani nu nalaimis!»

Paklauseigīs puika izvylka veceiti nu pūra, i veceitš dabōja nu ozūtš stabuli, īdává puikai.

Puika ar stabuleiti nūgōja iz muižu. Muižys lelskungs soka iz puikys: «Ka nūganeisi labi munys vuškys — aizmoksōšu; a ka nanūganeisi, likšu deirōt, ōdu par mugoru i ar sōli apbōrstāt!»

Puika izdzyna vuškys gonūs; a vuškys nazaklausa gona, skrīn mežā, i golā pīkuss, pec vušku dzonōdamīs, puika izvalk stabuleiti i sōc stabulāt. Tivleņ vuškys saskrāja nu meža atpakaļ iz teiruma i nabāga nikur leidz vokoram. Vokorā atdziņš vuškys iz muižu, puika gōja pi lelkunga, kurs breinōjās i navarāja nūzabreinōt tam, kai puika varāja nūganāt jō vuškys, kurys leidz šam nivīna gona nazaklausāja. Darāt nav kō, īdává kungs gonam apsūleitū moku i pascāja, lai reit atīt ūtrs brōlš vušku ganeitu.

Reitā ūtrs brōlš īt iz muižu i sateik tūpaļ veci pūrā sastygušu. Veceitš otkon lyudz izvilkt jū ōrā, a puika atbiļd: «Lein patš ōrā, maņ nav valis!» i aizīt iz muižu. Lelkungs dūd puikai tūpaļ dorbu. Puika izdzyna vuškys gonūs, a vuškys nūskrīn iz mežu. Napaklauseigīs puika dzynōs pec vušku pakaļ, bet navarāja vušku kūpā sadabōt. Tod nūgōja bez vušku iz muižu. Lelkungs vaicoj: «Kur vuškys?»

Puika nikō naatbiļd, tik raud, Tod lelkungs pasauc ļaudš, lai slynkam gonam deiroj trejs slūksnis par mugoru, apbōrsta ar sōli i dzan nu muižys.

Aizgōja puika raudōdams iz sātu, mugora viņ dag kai gunš. Pi pūra puika ar saplāstu mugoru sateik tūpaļ veceiti. Veceitš tys smīdamīs soka iz slynkō puikys: «Naasi par slyнку, navajdzās cīst i raudōt i ar saplāstu mugoru staigōt!»

39. Akmiņš, atdaris!

Vīnu ņaizi dzeivōja divi brōli: vīns bogots, a ūtrys nabogs. Atgōja zīmys svātki. Nabogs aizgōja iz bogotū brōli i lyudzā, lai tys īdūd jam naudys, ar kū nūpierkt bārnim drābis i maizis. Bogotis par tū i dzierdāt nagribāja. Kur šys varūt vysus paborot i apgierbt? Lai ejmūt plašā pasaulī, i parōdāja jam durovys. Nikō darāt.

Nabogs gauži nūraudōja i slauceidams osorys, izgōja nu mōjis ōrā. Atgōjš iz sātu, jys sōka dūmōt, kai izpaleidzāt sovai bādai. Dūmōja, dūmōja, i lobōk nikō navarāja sadūmōt, kai aizjiugt sovu leikū kāveiti i braukt iz mežu pec zorim, lai tūs piļsātā pōrdūtu. Nabogs braucā, braucā i, ībrauķ mežā, aizmaļdājās. Tá iz ņaizis skotōs: meža vydā stōv lels, lels akmiņš. Nabogs izkōpā nu rogovom ōrā, piģōja akminām klōt i apskatiejš gribāja jau dūtis prūjom, kai pi pieži klausōs: aiz kryumim runoj. Nabogu pōrjāmā bailis i tys sōka taisātis iz bieģšonu, bet skotōs: akminā tyvumā aug lela āglā. Daudz nadūmōdams, jys īkōpā āglī i klausōs, kas nūtikš tōļōk.

Caur kryumim steidzās gleiši gierbušis i ar zūbynim pi sōnim divpadsmit slapkovu. Vīns, kai radzams vacōkīs, par vysim beja skaistōki gierbīs. Vysi piģōja pi akminā i vacōkīs pasaucā akmini vōrdā. Akmiņš atsataisā i vysi īģōja vydā. Nabogs sād āglis golūtnī i breinōdamis skotōs, kas nūtikš. Akmini atskaņ muzyka, doncōšona i dzīsmis. Par kaidu laiku vysi izgōja nu akminā ōrā i pasaucā tū vōrdā. Akmiņš aizataisā i slapkovys izgaisa mežā.

Tagad nabogs nūkōpā zāmī, piģōja pi akminā i nu ari pasaucā akmini. Akmiņš atsataisā i nabogs īģōja vydā. I kas par breinumim tá beja! Kō tī tik nabeja! Iz golda stōvāja dōrgu-dōrgī iedīni i dzierīni, a pi sīnys karinej seši maisi naudys. Nabogs sādōs pi golda, labi paādā i padzārā, tod papiemš divus maisus naudys, īlyka tūs rogovōs i braucā taišni iz sovu sātu. Tagad nabogs dzeivoj kai Dīva

kliepī: sataisāja skaistu pili, sapierka lobys drābis i staigōja kai kungs. Kō tik vajag — vyss ir.

Bogotīs nanūcītá i aizgōjš iz nabogu vaicōja: «Kur tu jiemi tik daudz naudys?»

Nabogs, nikō naslāpdams, izstōstāja vysu leidz seikumam i beigōs nūsauca akmini vōrdā.

Bogotīs nu prīcys ōtri aizjiudzá zyrgu i dzeidams steidzās iz akmini. Ilgi nabeja jōmeklej i dreīži jau bogotīs dzeivōja kai nikod. Bet tovu nalaimi! Dzardams i leiksmōdāmīs aizmiersa akminā vōrdu. Par veļti jys pyulājās izlauztīs ōrā. Nikō darāť — jōsād akminī, lai tī ir, kas būdams. Par kaidu laiku klausōs: runōdami īt slapkovys. Jī pasauca akmini vōrdā i tys atsataisāja. Īgōja vydā i, rādžādami aiz maisa cylvāku, kur bogotīs nu baiļom beja aizleidš, prīceigi īsauca: «Tá nu ir tys, kas zoga mýsu naudu. Gon máš tevi pōrmōcāsim!» I tai jī ar zūbynim saciertá bogotū iz smolkom daļom.

Sīva sātā pa tū laiku gaida, a tys kai nabrauc, tai nabrauc. Golu golā rādžādama, ka ar veiru býš nūtikusá nalaimá, syuta nabogu, lai tys brauc i atvad koč veira kaulus. Nabogs paklausa i aizbraucš skotōs: bogotīs guļ saciersts iz greidys. Nabogs ōtri sasviž tū maisā i aizvad iz sātu.

Vokorā saīt slapkovys — rádž: nav nūsystō, i naudys atlicš pavysam moz. Nabogs beja pajiems i ūtru řaizi lobu dali naudys. Kū darāť slapkovom? Svīž tai, svīž šai, bet vys nikō naiznōk. «Ka tai īš tōļōk», teicá vīns slapkova, «tod mýsus vysā izputynōš. Koč kas jōdora.»

Gudrōja, gudrōja i beigōs nūsprīdā tai, ka kotru nakti īš pa vīnam meklāť zaglá.

Pyrmū nakti īt patš jaunōkīs. Tys īt, īt, izīt nu meža — skotōs: meža molā speid gunš. Pīīt klōt — mežsorga mōjená. Prosōs gulāť, a mežsorgs atbiļd: «Kur lai tevi guldu, kod maņ pošam nav kur gulāť?»

Áj lobök — tápať natōli ir ļūti bogots saiminīks, kura bogoteiba kai iz miļom aug. Jys naseņ sataisāja lelu pili. Tī sáv dabōsi nakšmōjis!»

Slapkova saprota, ka tī ir tys, kas jūs naudu zoga, i aizgōjš izrakstāja ar kreitu iz durovom, lai ūtru nakti atīť vysus apkauť. Bet patš aizgōja iz akmini, kur lileidamīs izstōsta, ka šam gon izadevīs atrašť zagli i ka reit jau bỹšūt jō bāris.

Ūtrā naktī vysi slapkovys apzakōrá ar zūbynim i gōja kauť zemņiku. Par laimi saiminīkam beja ļūti čakla kolpyuná. Tei kotru reitu nūmozgōja goldus, beņčus, lūgus. Tei i šūreit īraudziejusá, ka iz durovom pīzīsts ar kreitu, jámá tū i nūmozgōja. Slapkovys meklej, meklej, i nikai navar atrašť izraksteitō ar kreitu. Beigōs, jī tai sazadusmoj, ka aizgōjuši iz akmini, sacārt meklātōju gobolūs.

Ūtru nakti īť ūtrys slapkova, bet i tam nūteik na lobök.

Golu golā palik tik seši. Vacōkīs rádž, ka tai nikas naiznōkš i ka tai sakopōš vysus sovus brōļus, tō pec jys nūspridá zagli meklāť cytaidi. Dabōjš pīcys bucys i ībōzš kotrā pa slapkovai, jys labi apgierbās i braucá par bogotu tiergōtōju. Par kaidu laiku ībrauc pi mežsorga i lyudz nakšmōjis, Mežsorgs atbiļd, ka šam pošam naasom kur gulāť, lai brauc iz bogotū saiminīku, tī drūši viņ bỹšūt nakšmōjis. Slapkova nu prīcys pať nūstōvāť navar. Tagad dūmoj slapkova: «Gon mās ar tevim izariekinōsim!» I mudeigi laidās celā.

Ībraucš saiminīka pogolmā, tys sōka lyuť nakšmōjis ar nūdūmu, lai naktī izlaistu sovus draugus i nūsystu saiminīku. Saiminīks, ni vōrda nateikdams, īrōdāja jam kambari, a bucys tyka sastateitys dōrzā pi piertš. Iz lobys laimis saiminīka čaklō kolpyuná vokorā gōja iz pierti drābis sutynōť. Īdama klausōs, nazkas bucā vaicoj: «Mož jau bỹš vysi aizmyguši?»

Ūtrs atbiļd: «Nā, vāļ pagaidāsim!»

Kolpyuná klausōs, klausōs i dzierd, ka tī nav lobi ļaudš. Kū jai darāť? Kai řaiz zam rūkys palykta skrūzá, tei pasmālā korsta sōrma i pīgōjusá, pīlāja pa spuņdi bucōs. A slapkovys elpōdami beja pīlykuši

mutis pi spuņdis, tai ka tī izražis dabōja golu. Kolpyuná ōtri aizasteidzās iz sātu i pastōstāja par nūtykušū saiminīkam. Sacalti tyka vysī ļaudš. Par veļti ceņtās slapkova nūbāgť, tys iz vītys beja beigts. Reitā saiminīks aizbraucá iz lelū akmini i, atvedš vysu montu, dzeivōja kai patš lelēs kungs.

40. Krimšs ar sīvu

Gōja mōtis maita ūgōs. Pamōtá nūsyutāja i bōrineiti leidza. Jōs losa ūgys — losa, losa; tá — kur bejš-nabejš — tōrps i apzатыn bōrineitái ap kōji. Jei sōc raudōť, klīgť i sauktť mōtis maitu paleigā. A tei pavysam i nazaklausa. Mōtis maita aizskrīn prūjom. Tod tōrps soka iz bōrineitis: «Voi bysi maņ par sīvu, tod tevá naaiztikšu?»

Bōrineitái nikō darāť, jei pasūlej. Jī nūit pi taida lela akminá, tōrps dasyt trejs řaizis ar ásti i soka: «Ola, mola, atsataisa, Krimšs ar sīvu vydā it.»

Tivleitť atsataisa skaistys durovys i jī iit brīsmeiģi skaištā ustobā, taidā kai pilī. Tei ir bejusá kienená dāla pilš, a tōrps tī bejš patš kienená dāls, prolōdeits par tōrpu. Kai olā jī iit, tivleitť tōrps palik par skaistu puisi. Jī dzeivoj ar bōrineiti. Jīm jau atsarūn divi maitinis. Jī dzeivoj, dzeivoj — bōrineitái gribis aizit pi pamōtis i mōsom, a veirs jōs nagryb palaistť.

Řaizi jei, veiram nazynūt, kluseņom pajem obejis maitinis i aizit pi pamōtis. Pamōtá nūzabreinoj, kod īrauga, ka pamaita dzeiva. Izzynōjusá, ka pamaita lobi dzeivoj, jei gryb izzynōť, kur ir tys akmiņš i kai tikť vydā. Tō pec pamōtá izmiļoj pamaitu i jōs maitinis i tod soka: «Tagad bārni lai paguļ, lai atsapyuš, a tu ar mōsom aizáj iz cytu cīmu.»

Pamaita paklausa i aizit. Pamōtá tod sōc nu maitiņom vaicōť, kai tikť tymā akminī. Maitinis nagryb stōstātť. Tod pamōtá atnas

blučī i ciervi i līk máitiņom likt golvys iz bluča, i ka nasceiškūt, tod tivleit atciersškūt.

Tod máitinis pasoka, ka vajagūt sacāt: «Ola, mola, atsataisa, Krimša bārni vydā it.»

Tivleit pamotā ar máitiņom skrīn iz mežu. Pīskrīn pi akminā, dasyt trejs ņaizis i soka: «Ola, mola, atsataisa, Krimša bārni vydā it.»

Ola tivleit atsataisa, máitinis dreizi īskrīn i ola otkon aizataisa. Pamotā navar vys tik ņ vydā. Sadusmōta aizskrīn iz sātu. Bōrineitā atgōjusā nu cīma, vaicoj sovu máitiņu. Pamotā soka, ka jōm bejš gars laiks i par tū jōs nūgōjušys iz sātu. Bōrineitā skrīn dreizōk pi akminā, pīsyt trejs ņaizis i soka: «Ola mola, atsataisa, Krimša sīva vydā it.»

A ola naatsataisa. Tik tōrps nu tīnis jai atsoka: «Ka tu nagribiejusā dzeivōt olā, i tai tik kū naizgubiejusā bārnu, tod maņ tevā vairs navajaga. Vari it, kur gribi».

Bōrineitā aizgōja raudōdama prūjom.

41. Breinuma dāly

Vīnam kupčam beja trejs máityš, i jōš dzeivōja piļsātā. Tōš trejs kupča máityš, vīnu ņaizi staigōdamys pa piļsātu, runoj. Pymō soka: «Ka as bŷtu par kienená sīvu, as ar vīnu grydu paborōtu vysu pasauli.»

Ūtrō soka: «Ka as bŷtu par kienená sīvu, as ar vīnu lynu šķīznu aptārptu vysu pasauli!»

A trešō soka: «Ka as bŷtu par kienená sīvu, maņ bŷtu trejs ņaizis pa trejs dāly, jīm bŷtu zalta i sudobra moti i zvaigznis pīrī»

Kienená dāls, nūzaklausiejš kupča máitu sarunu, apprecāja trešū, kurai bŷš trejs ņaizis dāly: zalta i sudobra motim i ar zvaigzni pīrī. Nūdzārā bogotys kōzys i sōka dzeivōt laimeigi.

Celās kari i kienená dālam vajdzāja ar zyrgim brauk̄ iz cytu kienisti, kai jau seņōk mašīnu celá nabeja. Pagōja laiks, kienená sīvai Dīvs dāvá trejs dieleņus, zalta i sudobra motim, vysī beja breinum skaisti! Kienenītis apkūpieja beja ļauna i viļteiga sīvitá, jei pajámá vysus trejs dieleņus i tūs vītā pi jōs dalyka trejs kucalānus klōt. Atbraucá kienens̄ i vaicoj: «Kas jiusim ir?»

«Kienenīnái atsaroda trejs kucalāni», atsoka apkūpieja.

Padzeivōjš kaidu laiku, jys otkon aizbraucá karā. Napagōja ilgs laiks, kienenīnái Dīvs dāvá trejs dālus ar zalta i sudobra motim. Apkūpieja dālus pajámá i dalyka kienenīnái kačalānus klōt i roksta kienenám viestuli, ka jō sīvai atsaroduši trejs kačalāni.

«Kū darāt», dūmōja kienens̄ i pīroksta atpakaļ, «lai dzeivoj vysī, cikam as patš aizbraukšu.»

Atbrauc kienens̄, rádž: sīvai trejs kačalāni, bet jys par tū nikō naatlīk i dzeivoj tōļōk i vāļ aizbrauc. Pec kaida laika kienenīnái Dīvs dāvá vāļ trejs dālus ar zalta i sudobra motim. Vīnu jei paglobōja i tō apkūpieja napamanāja. Apkūpieja, kai agrōk, pajámá obejus dieleņus i dalyka pi kienenīnis divi kucalānus. Apkūpieja tivleņ roksta kienenám, ka jō sīvai ir atsaroduši otkon divi kucalāni. Kienenám tys napatyka i jys pīroksta apkūpiejai, lai kienenīnái padora golu, lai nūsleicynoj voi kū cytu padora. Jei ilgi nadūmōja. Kienenīni ībōzá bucā i palaidá iz iudiná. Cytim namonūt, kienenīnái beja pajāmusá leidza ar sevīm bucā sovu vīneigū dieleni. Buca ar kienenīni peldāja pa upi i aizpeldāja leidz jyurai, pagōja vairōk godi, buca apstōja iz vīnys solys jyurys vydā, tūražis dāls soka: «Māmeņ, atļauņ maņ bucai izgrīz̄t caurumeni, as grybu rádžāt sauleiti i vysu, kas pasaulī irā.»

«Labi, dāls», atsoka mōtá.

Puika, kurs bucā auga na stuņdom, a minotim, pajámá ar nāzeiti izgrīzá bucai mozu caurumeni i sacāja: «Oi, māmeņ, tá

stypri labi, sauleitá speid, kūki zaļoj, atļauņ maņ pazastīpt, mož buca pōrpleišš i mās tiksīm nu bucys ōrā.»

«Nu stīpīs viņ, dāls, ar Dīva paleigu!» pascāja mōtá.

Puika stīpās i bucai steipys viņ nūbrakšāja, dreiz viņ bucai izlácá dybyns, i jī obeji tyka nu bucys ōrā. Niu apleik jīm beja skaists mežš, dzidōja putineni, zīdāja pučēitis i jī borōjās ar sakneītom i ūgom. Kod jau jī beja nūdzeivōjuši ilgōku laiku iz solys, tá atgōja vīns vacs veceitš ar siermu bōrdu, ar vāzu rūkā i soka: «Ša dāls, táv tei vāza; kū tu pasceisi, tū táv tei vāza padarās.»

Tū pasciejš, veceitš izgaisa. Tys beja patš Dīvs. Pa tū laiku kienēš jau seņ beja apzapreciejš ar apkūpiejis, rogonys, maitu i pavysam aizmiersš par pyrmū sīvu. Mōtái ar dālu gribājās tikņ pi ļaudim. Dāls soka: «Vāza, vāza, iztāisi maņ tyltu par jyuru, lai as varātu tikņ iz ūtra krosta.»

Tik jys tū pascāja, izražis pazataisāja tylts i jys pōrgōja pa tyltu iz ūtrū pusi, izgōja iz skaistu kaļneni i otkon soka: «Vāza, vāza, iztāisi tik skaistu pili, kaida pasaulī nav rādžāta. I lai tī bytu vysakō gona.»

Tivleņ izataisāja skaista pilš, kaidys pasaulī nabeja, tī vysakō beja papylnam. Dzeivōja dāls ar moti i prīcōjās. Raizi brauc gar tū pili gosti, dāls izskrīn nu pilš i soka: «Kas pyrmū raiz brauc gar pili, tam jōmoksoj, cytaidi garum natiksīt.»

Kienená cylvāks izjem gobolus naudys, samoksoj i brauc tōļōk; atbraucš pi kienená pastōstāja: «As, braucūt pyrmū raizi, īraudzieju celá molā tik skaistu pili, tymā pilī staigōja vīna skaista madāma i stypri skaists jauneklis ar zalta i sudobra motim i zvaigzni pīrī.»

Kienenám gribājās rādžāt skaistū pili i jys soka: «Brauksim iz pili!»

A kienená sīva soka: «Kō jiuš tī brauksīt? Lobōk nūbraucit iz mežu, tī ir vepris ar zalta spolvu, i atvedit tū,»

«Labi», atsoka kienēš. Sarunu nūzaklausāja kienēnā dāls, kurs iz vāzys beja atbraučš nu pilš. Kod jys braucá iz vāzys, tod jō navarāja nivīns rādžāt. Jys izgōja ōrā, prosa nu vāzys: «Voi zyni, kur dzeivoj meža vepri ar zalta spolvu?»

«Zynu», atsoka vāza. Tūražiz jys sāstās vāzai viersā i aizbrauc iz mežu, tá atrūn vāza vepri ar zalta spolvu i aizvad iz pili. Pec kaida laicēnā atbrauc iz mežu kienēš, rādž: vīta i pādi, a meža vepri ar zalta spolvu navā.

Ūtražiz brauc otkon vīns bogots veirs gar pili pi kienēnā cīmūs, jys izgōjš i soka: «Kas pyrmū ŗaizi brauc gar pili, tam jōmoksoj, cytaidi garum nalaižu.»

Bogotņiks nūsvidá daudzi naudys, aizbraucá pi kienēnā i stōsta: «As pyrmū ŗaizi īraudzieju celā molā tik skaistu pili, tymā pili staigoj vīna skaista madāma i stypri skaists jauneklis ar zalta i sudobra motim i vepri ar zalta spolvu.»

«Brauksim», soka kienēš, «as grybu rādžāt skaistū pili.»

«Kō jiuš tī brauksit? Lobōk aizbraucit iz mežu, tī mozā ustabenī ir viersš ar vīnu zalta i ūtru sudobra rogu. Atvād, jū!» soka rogonā.

Tū vysu nūzaklausiejš, kienēnā dāls izgōja ōrā i prosa nu sovys vāzys: «Vāza, voi tu zyni, kur dzeivoj viersš ar vīnu zalta i ūtru sudobra rogu?»

«Zynu», atsoka vāza i laižās celā. Atbraukuši iz mežu, jī atroda viersī ar zalta i sudobra rogam, pajāmā tū i nūdzyna iz pili.

Aizbraucá iz mežu kienēš, atradš tukšu ustabeni, dusmeigs atbraucá atpakaļ.

Trešū ŗaizi brauc gar pili vīns generals, jys verās i breinīs, kur tik skaista pilš, jauneklis, vepri i vierss.

Kienēnām stypri gribājās rādžāt skaistū pili, madāmu, vepri ar zalta spolvu, viersī ar vīnu zalta i ūtru sudobra rogu.

«Brauksim», soka kienēš, «as grybu pazavārt!»

«Kō jiuš tī brauksit? Lobōk nūbraucit iz mežu, tī ir moza kūka mōjená, tymā kūka mōjenī ir ostoini brōli, atvedit tūs.»

«Labi», atsoka kienēš. Kienēná dāls otkon vysu nūzaklausāja i izgōjš soka iz vāzu: «Vāza, vāza, voi tu zyni, kur ir mežā mōjená, kurā dzeivoj ostoini brōli?»

«Zynu», atsoka vāza, «tik pyrms braukšonys pasoki mōtái, lai jei izcap, deveinus kukuleišus, i tūs pajám leidza, kū izlikļ ustabenī iz golda.»

Jys sāstās iz vāzys i dreiši atbrauc iz pili, pasoka mōtái, lai izcap deveinus kukuleišus. Mōtá dreiši viņ izcápá kukuleišus, jys tūs pajámá leidza i laidās iz ustabenī. Atbraučš pi ustabenis, jys īgōja īškā, izlyka maizis kukuleišus iz golda, a patš aizleida aiz ceplá, lai nūzavārtu, kas īš tūs kukuleišu āstu. Napagōja ilgs laiks, atīt ostoini brōli, apzasāst ap goldu i sok āst kukuleišus. Jys nūzavārā, ka vysi brōli kai vīns ar zalta i sudobra motim, jys pazyna, ka jī ir taidi poši kai jys. Āsdami ostoini brōli runoj: «Vīns kukuleitš ir līks, mýsim býš vāļ vīns ādōjs.»

Tūražis jys izleida nu kokta i soka: «Jiuš asot muni brōli, dīsgon jau asot smokuši mozijā meža ustabenī, niu īsim dzeivōļ iz monu pili!» I vysi aizgōja.

Atbrauc kienēš otkon iz mežu, atrūn mozū ustabenī tukšu, jys sažadusmōjis, ka kotru řaizi jū mōnej, i aizbraucá iz pili. Kienēníná, īraudziejusá drusku kienēni, pazyna sovu veiru, a jys jōs napazyna ni druskys. Kod apzavārā skaistū pili, vepri ar zalta spolvu, viersi ar vīnu zalta i ūtru sudobra rogu i vysus deveinus dālus, tod kienēníná dāvá jam āst. Kod vysi sasāda ap goldu, tod jei pastōstāja vysu pagōtni, ka jei beja kienēná sīva, ka jai beja deveini dāly, ka apkūpieja lyka klōt pi jōs suņus i kačus, a dālus paglobōja, kai jī dzeivōja bucā, iz solys, pilī i vysu, vysu seiki izstōstāja. Tūražis kienēš saprota i pazyna sovu eistū sīvu. Jys cālās nu golda, kryta

jai pi kōjom i soka: «Pīdūd, sīveņ, as sliķši darieju, ka tyvōk tevā napīzavieru i nūticieju palaidneigom sīvītom.»

Jeī izklausāja kienená lyugšonu i vysu pīdává. Kienens, atbraucš iz sātu, pajámá apkūpieju-rogonu i jōs máitu, pīsāja sešim zyrgim pi áštom i palaidá pa teirumu. Tai zyrgi rogonys i máitys kaulus izraustāja, kur kurū gobolu. Tod kienens ūtņraiz sataisāja brangys kōzys, vysī dāly prīcojās.

42. Laimis mōtá

Vīnu ŗaizi senejūs laikūs dzeivōja veirs ar sīvu i jīm beja divi bārni: puišķins i máitiná. Cik jī tī ilgi dzeivōja, a golu golā sīva nūmyra. «Kū ta darāť», dūmoj veirs, «palykušam vīnam pošam ar divim mozim bārnim?»

Golu golā sadūmōja, ka vajaga precātis, bēs lobōk dzeivōť divejūs ar sīvu, kai vīnam pošam. Tai i padarāja, apzaprecāja i pajámá vīnu rogonys máitu. Tai cik laika jī prodzeivōja, vyss beja labi. Vīnu ŗaizi sīva sažadusmōja iz sovu pameitu i gribāja kai nibejš jū nūvást nu šō pasaulá, bet níkai navarāja. Beja zīma i cīži solta i dziļš snīgs. Jeī sadūmōja, lai veirs vad sovu máitu iz mežu i tī lai pamat. jeī tī sasalš taidā lelā soltumā. Tūņraiz sīva sōka veiram runōť, lai jys nūvad sovu máitu iz mežu i lai tī pamat jū. Veirs dūmoj, kū tá darāť. Žāl jam sovys máitys, bet sīvys ar vajaga klausāť. Tai sadūmōja: vajaga vást máitu iz mežu, níkō nabēs. Tai i padarāja, nūvadá sovu máitu iz mežu, ívadá lelā mežā, kur beja cīži dziļš snīgs, patš nūzaglobōja aiz rasnu kūku, tai ka máitiná vairōk narádzāja sova tāva. Sōka jeī saukť tāvu pa vōrdam i raudōť, a níkas vairōk naatsaucá. Tagad máitiná palyka vīna pošā mežā i nazyna, kū darāť. Jai tyka solts i baišť. Tūņraiz máitiná sōka íť iz vīnu pusi mežā i dūmōja, ka nūiš iz sātu sovu. Gōja, gōja máitiná, bet tai kai snīgs beja cīži dziļš, to navarāja mudri paīt. Beja jau vokors, kod máitiná

izgōja nu meža i verās, ka priškā lela pļova, ar snīgu pīkrytusá, a aiz tōs lelōs pļovys stōv moza ustabená i moza guntená vydā dag. Tod maitiná laidās īt iz tū ustabeni, dagōja i īgōja vydā. Verās: tī sād, vaca váceitá. Váceitá sōka vaicoņ nu jōs, kai jei tá patyka itymā mežā zīmys laikā. Maitiná sōka stōstāt raudōdama váceitái, kai jei atgōja ar tāvu iz mežu i palyka mežā vīna poša.

Váceitái tyka žāl tōs maitinis i jei pajámá maitini pi sevá par zīmu, lai dzeivoj. Bet maitiná nazynōja, ka tei váceitá beja Laimis mōtá. I tai maitiná dajiuka pi váceitis i dzeivōja par vysu zīmu mīreigi i laimeigi. Progōja soltō zīma i atnōcá pavasarš. Váceitá vīnu ņaizi sadūmōja nazkur aizīt, a maitini atstōja mōjōs. Váceitá pajámá mozu pūdeni, nazkū taidu īlyka vydā, cīži aptyna ar lupotom, nūlyka ceplá priškā i pascāja maitinái, kab jei tymā pūdeni nazavārtu, kas tī irā nūlykts.

Tagad maitiná, palykusá vīna poša mōjōs, sadūmōja pazavārtīs tymā pūdenī, kas tī irā vydā. Jei atraisāja pūdeni i ībōzā vīnu piersteni vydā. A kod jei izvyllka piersteni ōrā, to pierstenš beja vyss nu zalta i vysa ustabená palyka pazeļteita. Tod maitiná cīži nūzabeida i dūmoj, kū tá bjš darāņ. Jei apsāja pūdeni taipaņ, kai beja apsīts váceitái, i piersteni apsāja ar lupotom. Na par garu laiku atgōja váceitá iz sātu i vaicoj maitinái, voi jei vārās tymā pūdenī, a maitiná napīzazynōs jai, ka vārās pūdeni i ka jai pierstenš palyka nu zalta.

Váceitái napatyka maitinis malōšona, jei sazadusmōja i prodzyna maitini paceli, lai jei īt, kur gryb. Maitiná gōja, gōja — palyka pavysam bez spāka i sadūmōja atsapyust. Natōli nu celá beja lels ōbeļu dōrzs i tymā dōrzā beja oka. Maitiná dagōja pi okys, atsasādusá iz okys molys, sadūmōja atraisāņ piersteni i pazavārtīs.

Kai tik maitiná atraisāja piersteni, tivleņ jei palyka cīži skaista i moti palyka kai zaltā. Pa tū laiku braucá pa ceļu vīns kienená dāls i braukdams īzavārā, ka dōrzā kas speid, kai zalts. Jys verās i rádž, ka

dōrzā iz okys molys sād, cīži šmuka maitinā. Kienenā dāls dagōja klōt pi maitinis i vaicoj: «Kū tu dori?»

Maitinā nazynōja, kas jys taidis ir par cylvāku, i sōka jam stōstāt vysu, kai jei dzeivōja. Tod kienenā dāls vaicoj otkon maitināi: «A kur tu tagad īsi?»

Maitinā soka: «Nazynu poša, kur as īšu.»

Kienenā dāls sadūmōja pajimt itū maitini sāv par sīvu, tai ka jei beja cīži šmuka i jam cīži patyka. Jys pasādynōja maitini sovūs gūda rotūs i laidās braukt iz sovu pili. Tī kienenā dāls sōka stōstāt sovam tāvam, kai jys itū maitini atroda. Vacīs kienenš beja cīži prīceigs i sōka sovam dālam taisāt kōzys i prasāt gostus iz kōzom. Kienenā dāls ar sovu sīvu dzeivōja prīceigi i laimeigi. Cik jī tī ilgi dzeivōja — atsaroda jō sīvai dāls cīži šmuks. Kod jau sataisāja krystobys i sōka krystāt tū bārnu, mōtā izavārā, ka pi durovu stōv tei vāceitā, pi kurōs jei dzeivōja par zīmu. Kienenā sīva pasādynōja tū vāceiti vīnā kūpā ar vysim gostim i tai dzārā vysys krystobys. Kod jau beidzā vysu tū gūdu, vāceitā pīzazyna kienenā sīvai, ka jei ir Laimis mōtā i atgōja iz jōs dāla krystobu, kab nūvielāt jīm lobu laimi. Tod poša aizgōja paceļu. Tai palyka tei maitinā ar sovu dālu i veiru laimeigi dzeivōdami.

43. Paregōšona

Ŗaiz dzeivova veirs ar sīvu i jīm beja vīns dāls, kurs saprota putnu volūdys. Vīnu dīnu dāls ora teirumā, a tāvs atnásā jam palaunadzi. Kod jys ādā, tā skrāja krauklis i krācā. Dāls gon zynōja, kū tys krācā. Beidzūt dāls arī pasacāja: «Tu izdzersi tū iudini, kurā as kōjis nūmozgōšu.»

Tāvs palyka par tū dusmeigs i sasiejš dālu, īsvīdā jjurā. Pec moza laicena dāls izacālās iz viersa i īraudzāja mozu laiveni i ierkļus. Īkōpš laivenī, jys pōrbraucā ūtrā molā. Tagad jys dūmōja,

kū jam darāt. Tá jys īraudzāja jyurys molā smiļktīs valzivi. Valzivái izgrīzš sōnkaulūs, jys sataisāja sáv budkeni. Natōli nu jō beja ierģlā perekli. Pa laikim ierģlis nazkur aizskrāja i naatskrāja ilgu laiku, a perekli beja jō bārni. Tod jys pīgrizá valzivš galis i ar tū paborova vairōkys řaizis ierģlānus. Gōja lela leita tyučš. Jys pīgrīzš valzivš galis, aizgōja da ierģlānim, i palyka leidz tam laikam, koleidz atskrin patš ierģlis. Atradš jū sovā perekli, ierģlis prasāja: «Voi tu nagribi iť iz vīnu kienisti, kur pošulaik ir vajdzeigs kienensš?»

«Grybu gon, par kū nā?» Jys atbiļdāja.

Tod ierģlis jam sacāja, lai pīgrīžūt tik daudzi galis, ka šam pīteik, koleidz pōrskrīt par jyuru. Pīgrīzš galis, jys sādōs ierģlām mugorā. I ierģlis jū násá iz tū vītu. Kod ierģlis pagrīzá golvu, kotru řaizi jys jam mátá pa galis gabalenám mutī. Bet pi pošom beigom pītryuka galis — kū jam darāt? Niu jys mudri izgrīzá nu kōjom ikrus i īsvīdá ierģlām mutī. Ierģlis jū laimeigi pōrnásá par jyurom. Ar ierģli atsasveicynovš, jys patš aizgōja iz pili, kur beja vajdzeigs kienensš. Tá jū pījámá ar lelu gūdu i jys palyka par kieneni. Jys beja cīži žālsirdeigs: kod atgōja kaidi ubadzeni, tod jys jūs vysod lobi pījámá. Dává jīm āšt i nakts mōjis.

Řaizi pi jō atgōja divi veceiši: veirs ar sīvu. Kienensš jūs tivleņ pazyna, a jī jō napazyna. Kienensš sacāja sulainim, lai jī dūd šim veceišim tū pašu āšt, kū jys ādá, i pataisa jīm vītu, kur jys patš gul. Vokorā, gulāt īdams, kienensš nūmozgōja kōjis i trauku ar iudini palyka zam sovys gultys. Veči beja dūšeigi saāduši i jīm gribājās dzárt. Vácá sacāja: «Áj, veireņ, atnāš maņ tō iudiná, ar kuru kienensš mozgova kōjis, jō kōjis ir teirys i mās varāsim tū dzárt.»

Vecš tai i padarāja. Padzāruši obi jī otkon trauku nūlyka tīpať. Reitā jī obi apzavylkōs i gribāja jau iť paceļu, a kienensš sovim kolpim beja pīsciejš, lai nalaiž jūs, cikom jys patš pīzacāļsīs. Kienensš cālās tik divpadsmit stuņdōs. Tod jys pīsacāja sovim kolpim, lai tī atsauc večus da jō kambaram. Tod kienensš pīzazyna,

ka jys ir jūs dāls. Niu jys sacāja sovam tāvam: «Voi nabeja taisneiba, kai as táv nazkod sacieju, ka tu dzersi tū iudini, kurā as nūmozgōšu kōjis?»

Veceitš sōka raudōt: «As jiusu napazeistu, žieleigs kungs» i ka šō dāls asūt jau seņ izgaiss.

Kienenš tod soka: «As asu tovs dāls, kurū tu īsvīdi jjurā. I voi nabeja taisneiba, kai as tūraži sacieju?»

Tagad tāvs pīgōja pi jō klōt i prasāja pīdūšonys. Dāls jam pīdává i pajámá jū pi sevá. I jī dzeivōja laimeigi tymā pilī.

44. Laimá i nalaimá

Senejūs laikūs dzeivōja divi brōli: vīns bogots, ūtrys pavysam biedeigs. Ŗazi bogotīs beja sataisiejš balli; brōlá jys nikod pi sevá naaicynōja. Kod brōlš nūgōja lyugt, nadává ni maizis druponys, tai i itū Ŗazi beja. Biedeigs brōlš ar sovu sīvu i divejim bārnim pušbodā myruši runojās: «Kū ta bjš darāt? Ak Dīveņ, niu jau daiš boda nōvī nūmierť! Strōdōjam, pyulājamās caurom dīnom, naktim, kai nikō, tai nikō»

Sarunōja, lai īt iz balli pi sova brōlá, koč maizis kimūseni dabōš deļ sevá i deļ bārnu. Sarunōts i padareits. Tys beja laiks pret Jōņu dīnu. Iz balli sōcá lasātis gosti nu vysom molom, sōcās dzeršona, iesšona, spieleišona i vysaida ulávōšona. Nūit biedeigīs brōlš, sād, sād — nikas ni klōt pi jō nadaīt. Prosād vysu nakti, jau gaismená aust, ir Jōná dīnys reits, jys celās īt iz sātu. Tá brōlš sateik jū kuknis durovōs i pasnādz lelu i plyku kaulu, saceidams: «Ša i táv dalá! Voi to tu īsi tukšom rūkom iz sātu?»

Pajiemš biedeigīs kaulu, īt pa celeni iz sātu, laizeidams i raudōdams. Tá pa tymsu verās nazkaida bōbená rōpoj gar rudzu teirumu celá molā, taida malna i nūvōrgusá, pīit tyvōk i vaicoj: «Kas tá rōpoj i kas tu esi?»

Tei atbiļd: «Asmu nalaimá, i naasmu trejs mieneši nikō ādusá, asmu nūvōrgusá cīži, lyudzams, cylvāks, īdūd maņ koč tō kaula palaizāt.»

Nailgi dūmōdams, jys padūd i verās, kas nūtikš. Laizāja, laizāja kaulu, apleik, i sōcá nu gola rubynōt smedziņus i pec smedzinim leiš kaulā dziļōk, jau leidz pusái saleida kaulā. Tá tys biedeigīs mudri dabōja kūceni i nāzi, nūdrōzā kūcenám голу i tik tei pošu řaizi vysa kaulā, tai dreiši ar kūceni kaulam голу aizbōž i nas kaulu dzili dzili staigā pūrā i sadzan tū ar kōjom dybynā. Sauleitá tam laikam pateciejusá gabaleni, īdams nu pūra īit pi cyta kaiminá ar Jōņu zōļu nasteni, tī jū pījem kai gostu i īdūd sīvai ar bārnim atnást sīra pa gobolam. Niu prīceigōks būdams, īit pi bogotō brōlá ar zōļu nasteni, tī jū pījem kai brōli, izmīloj, izdzyrda i ejmūt iz sātu, īdūd nūnást sīvai ar bārnim sīru, svīkstu i peirāgu. Nu tō laika jīm sōka lobi klētīs i lobi jī izadzeivōja par nagaru laiku.

Par divi godi palyka vāļ bogotōks par bogotū brōli; koč i tys nabogōks napalyka. A brōļš vāļ nikō nazynōja, ka jō biedeigīs brōļš par jū bogotōks. Sadūmōja tá iztaisāt balli iz Jōnā dīnys i pīgatavēja vysakō vairōk i lobōk kai pi bogotō brōlá tūlaik beja. Nūsyuta bārnus īlyugt cīmā iz balli sovu bogotū brōli. Tys īraudziejš biedeigō brōlá bārnus kai kundzalānus, i vāļ vairs, ka aicynoj iz balli, nūzabreinoja, kas tī nūticš, pazajámá nūiņ. Bogotnīki ilgi sprīdā sovā storpā, kas tī ir, golā nūsprīdā: «Vajag nūiņ koč řaizi, jys da mýsu staigōja ik mieneša lyugdams, a mās jūs tyvumā naasom bejuši jau godu divpadsmīt. Īsim par špāsu.»

Nūgōjuši leidz brōlá sātai ažna apstulba. Biedeigīs brōļš patš, sīva, labi gierbušīs, ar veina glōzjom iz škeiva i ar muzykantim izgōja prīškā osu divdesmit, sirsneigi apsveicá i īvādā ustobā. Tá otkon bogotijam breinums: vysš pi lobys kōrteibys i piļneibys, daudz lelōkā mārā kai pi jīm, bogotijīm. Nūulāvōja trejs dīnys, bez nikaidu pītryukumu, palyka drūsōki i bogotī rādž, ka nikaida vairs

smīkla ar biedeigū brōli. Pec trejom dīnom gosti izstaigōja, bet vēl brōlā nalaiz iz sātu, pīrunōdams, ka ar brōli šam asūtá nedelá jōnūulávoj. Palykuši draudzeigi, izalaiž vysaidōs sarunōs, голу golá izadrūsynoju bogotis pavaicōt: «Nu kureinis táv, brōļ, cālās taida bogoteiba? Agrōk maizis nabeja, a tagad vysa trejskōrt vairōk kai pi maná.»

Atbiļdjam biedeigīs: «Zyni, brōļ, divi godi atpakaļ beju īgōjš pi tevá ballī. Tu maņ īdevi — paļdis — lelu plyku kaulu, vysu gūvš stuļpi. Īdams iz sātu, sagivu pi sova rudzu teiruma nalaimi, sabōžu tymā kaulā i nūnešu tōli pūrā, pošā dziļumā, sadzynu dyuņōs, i nu tō laika — paļdis Dīvam — vyss sōka īt labi. Pi tevá beju īgōjš ar Jōnā zōļu nasteni, jau cyts kas beja, kai cytom ņaizjom. Voi pīmini, brōļ?»

«Da, pīminu gon,» atsoka brōļš, a sirdī sōcá jam tai i kitynōt i golva dūmōs īt: «Pa, pa, redzeisi, kas tōļōk bēs.»

Biedeigīs niu bučoj bogotū i teic: «Paļdis par kaulu!»

Tai padzārā i izaškeira brōli. Nūgōjš bogotōs iz sātu, moz dūmōdams, nūvyļka svātku drābis i dāvās iz pūru. Nūgōjš tī, maucá biksis zámī i leida pūrā kaula mekleitu. Brodōdams ar aili vysu pūru, ka nivīns pāds napalyktu namekleits, голу golá par trejs dīnys atroda. Izviļčš nu dyunis, izgōja molā, attaisāja aizbōztū kaula голу, nūlicš zámī, verās, kas nūtikš, gaideidams ar napačēteibu. Tá golá īraudzāja, ka lein nu kaulā nazkas naspieceigs i malns. Nūzapricōjās, ka bēs otkon brōlā nalaimi izlaidš breivu. Šaļteni nūgaidāja, izleida vysa nu tō kaula nalaimá, breisneni atsapyutusās, soka: «Ak paļdis symtim ņaizū táv, ciļvieceņ, ka tu mani ratavōji, a to ka vēl godu, i maná iz pasaulá nabytu vairs pavysam. Niu as nu tevá ni nūst naatsastōšūs.»

Itū dzierzūt, pōrjámá bailá bogotū i jys soka: «Nā, as izlaižu, kab tu ītu atpakaļ pi muna brōlā.»

«O nā, niparkū,» soka nalaimá, «jys mani gribāja nūnōvāt. Niparkū vaira. Tu pestieji mani, as bēsū vysod pi tevá.»

Tai bogotīs nūzabeida, ka gribāja sagiūt i sabōz̄t kaulā, a par veļti. Cikom tī pyulājās, namanāja patš, kur tei nalaimá palyka, tik aiz kolna iraudzāja lelu dyumu mutuli, izkōpš kolnā, rádž, ka sāta dag. Nu tō laika i bikšu vairs navarāja izadzeivōt, kurys nūmaucá kaula mekleidams, a biedeigīs brōlš ar vīnu palyka bogotōks. Ka atgōja senejīs bogotīs, to nikod bez maizis kimūsená napalaidá.

45. Nagaideita laimá

Dzeivōja iz pasaulá divi brōli: vīnu saucá par Dominīku, ūtru par Donotu. Donots beja cīži biedeigs i jam beja lela saimá, a strōdnīku nabeja. Tai jys dzeivōja, vīnu dīnu ādā, ūtru naādā. Dominīks beja bogots i cīži skūps, vys gribāja nu cyta nūjimt̄ pādejū gabaleni maizis.

Vīnu ŗaizi, Jōnā dīnys naktī, Dominīks sazasāja ar sovīm draugim iť meklāt̄ naudys i pasaucá sovu brōli Donotu leidz. Donots nagōja, pascāja: «Dīvs gribās, patš maņ lūgā īsvīšš naudu!»

Dominīks ar sovīm draugim prostaigōja vysu nakti i kod gōja atpakaļ jau iz sovu sātu, celā atroda nūsprōgušu suni. Sadūmōja jī pazasmīť par Donotu. Pajāmá tū nūsprōgušu suni i īsvídá par lūgu Donota ustobā.

Kod sunš kryta iz zámis, nu tō izbyra daudz zalta naudys. Pazamūda Donots i rádž, ka iz greidys daudz zalta. Donots izaklīdzá: «Paļdis Dīvam!» i sōka lasāť naudu. Salasāja naudu i gōja otkon gulātu. Reitā atīt Dominīks pi brōlā i smejās: «Nu kai, Dīvs īsvídá táv pa lūgu naudu?»

«Da, īsvídá!» soka Donots, «verīs cik zalta!»

Dominīks kai iraudzāja, jam nu ŗaizis tyka žāl, ka jys īsvídá brōlām nūsprōgušu suni, a tī beja zalta nauda. Dominīks sadūmōja nu dusmom koč kū padarāť. Vīnu ŗaizi Dominīks atīt pi brōlā i prosa nu jō zyrga aizbraukť iz mīsteni. Donots beja lobys sirdš cylvāks i

īdává brólám zyrgu aizbrauk̄t iz mīstēni. Dominīks aizbraucá iz mīstēni, tī pōrdává zyrgu i atgōja iz sātu kōjom. Sātā Dominīks pascāja brólám, ka nu jō zyrgu nūjámá vylki i apādá. Donotam koč beja žāl zyrga, a kū darāt — nūpierka jys cytu zyrgu, vāļ lobōku. Dominīkam vāļ lelōkys dusmys beja iz brólá i jys sadūmōja naktī aizdāgt̄ Donota ustobu. Kai jys sadūmōja, tai izdarāja — aizdadzynōja Donota ustobu. Kod guņš apjámá ustobu, Dominīks sōka klīḡt brólám, ka jō ustoba dag. Donots izbāga nu ustobys, izvylka vysus bārnus i taipať naudu, a vyss cyts, kas jam beja, sadaga. Pazacālá lels viejš i aiznásá dzierksti ar guni taišni iz Dominīka ustobu. Ustoba aizadaga i koleidz Dominīks atskrāja, jau vyss nūdaga. Kū jam darāt tagad? Dominīkam vajag iť ar vysu saimi par ubogu maizis prasāt, a Donotam beja nauda, jys izcālá jaunu ustobu i dzeivōja otkon laimeigi.

46. Saticeigī brōli

Senejūs laikūs vīnā cīmā dzeivōja div brōli, jī aba diveji beja preciejušis, jaunōkam brólám beja četri bāрни, a vacōkam bārnū nabeja. Brōli dzeivōja mīreigi tāva zámī i ādā sovu maizi vīnuvīt.

Vīnu řaizi brōli sapļōvā rudzus, pajámá padalāja iz diveju pušu, kotram pa dalái. Vacōkīs brōļš guļ nakti i dūmoj paťš sevī: «Labi, máš tū salaseitū maizi padalājam, a brólám saimá lelōka, jam vajag vairōk maizis, as ar sīvu asom tik diveji. Īšu i ībieršu brólám sovys maizis, kab jys nazynōtu.»

Tymā pať laikā jaunōkīs brōļš ar taipať dūmōja: «As asmu jaunōks i muna sīva jaunōka, bāрни jau dreīži peļnās, a brōļš vacōks. Daīš vacums, kas jam paleidzās? Īšu i ībieršu vacōkam brólám sovys maizis, kab jys nazynōtu.»

Pazacālá jaunōkīs brōļš nu reita agri i ībārā nu sovys maizis vacōkam brólám. Dīnu brōli verās, ka maizá jīm kai beja kotram pa

vīnaidai dalái, tai ir. Jī stōv i breinojās, bet nivīns narunoj nikō. Ūtrā naktī brōli otkon pībārā vīns ūtram maizis, otkon verās dīnu: kai beja maizá, tai ir pa vīnaidai dalái. Tai brōli ilgi nosōja tū maizi, koleidz nasazatyka. Tūlaik jī pazyna, kam maizá jīm stōv pa vīnaidai dalái. Nu tō laika jī sōka dzeivōt cīži labi, vīns ūtru žālōt i nikod nadalāja i naskaitāja, kas vairōk apād, kas mozōk.

47. Laimeigs i nalaimeigs bārns

Jau nu seņ-senejim laikim viers zámis dzeivōja dažaidi cylvāki: i lobi, i ļauni, i vaci, i jauni, i bogoti, i nabogi. I vysim tīm cylvākim dzeivī gadājās lelu bādu i osoru dīnys, gadājās i lelu, jauku prīcu dīnys. Seviški lelu prīcu pīdzeivōja vysnabadzeigōkī, bet lobys sirdš cylvāki.

Seņ seņ — paļ muns vactāvs tūs laiku napīmiņ i stōsta, ka i jō vactāvs i sapynā nabeja tūs redziejš, pa pasauli staigōja Dīva eņgeli i vysaižōk paleidzāja nabadzeigim cylvākim. Bet kas var bīt nabadzeigōks par nūvōrgušu mōti, kura dorbā ejmūt jem bierneni leidza, jo mōjōs nav, kas tū sorgōtu. Teirumā jei nūlik bierneni zōlī, a poša strōdoj, cikom bārna raudys naatsauc jū nu dorba.

Tai, ŗaizi kaidā vīnsātā bogota saiminīka piertenī, dzeivōja ļūti nabadzeigs kolps ar sovu sīvu i mozu šyupelá bārnu. Tāvs vysu dīnu strōdōja saiminīka teirumā, a sīva, bārna mōtá, dīn-dīnā gōja gonūs. Biernená nabeja kur atstōt, tō pec jei vysod násá tū leidza. Lai izsorgōtu moziņkū nu brīsmom, tāvs nūpyna klūgu peitini, mōtá ilyka tī drusku sīna, apklōja tū ar vacu drābeiti i taidā šyupelī gulđāja sovu bārnu. Pakōrusá peitini kryumūs, poša mīreigi ganāja saiminīka lūpus. Vokorā jāmá bierneni i gōja iz mōjom. Tai gōja dīna pec dīnys.

Ŗaizi iznōcā pōrōk korsta dīna; lūpi navaldami byzōja i bārna mōtā tik beja pīkususā, ka gondreiz naspāja staigōt. Sagaidiejusā vokoru, dzyna lūpus sātā, kryta iz lōvys i aizmyga.

Sīva nūlācā nu lōvys i sōka raudōt: bārns palyka kryumūs. Nakavejūt laika, veirs ar sīvu sōka skrīt iz mežu.

Umai ganeibys kryumūs atskanāja šyupelā dzīsmenā: «Čučī guli, zalta bierneņ!»

Kryumūs narādžāja nivīna cylvāka, tik klūgu šyupelā vītā jī atroda skaistu zalta šyupeleiti. Tymā gulāja jūs biernenš soldā mīgā.

Vacōki apzavārā vysapleik i naatrosdami, kam pazateikt par tik lelu dōvynu, pajāmā zalta šyupeleiti i gōja iz sovu pierteni.

Mōjis saiminīks īt reitā piertenī i rādž suplōk kolpa lōvys skaistu zalta šyupeleiti. Kolps jam vysa izstōstāja par šū šyupeli. Saiminīks par tū stōstāja sovai sīvai, jei nūsprīdā poša tū laimi sasnīgūt. Pi vokora jei teišom pajāmā sovu bārnu i teišom atstōja jū kryumūs, vacijā skalinī. Ap pušnakti kūpā ar sovu veiru jei gōja pec bārna i jau prīcōjās, ka atrass tū vāļ skaistōkā zalta šyupelī. Bet kryumūs, kur jei atstōja bārnu skalinī, nazkas baileigā bolsā ryucā: «Uči, ļuli, skaugju bārns!»

Saiminīki gōja klōt, bet skalinis vītā atroda vacu, lelu postolu, a tymā bārna kauleņus.

48. Laimā i bagateiba

Dzeivōja vīns veirs, jam beja sīva i tāvs ar moti. Šys veirs beja pōrticš zemnīcenš.

Vīnu Ŗaizi jys ora kryumu molā zāmi. Kai tik jys pīar pi kryumu molys klōtu, tivleņ izdzierst nazkū raužūt: «Bāda, maņ bāda.»

Pīarš vāļ vīnu Ŗaizi pi pošys molys, veirs pavaicoj: «Kas tu par taidu bādu esi?»

«As asmu tova bāda,» kryumūs nazkas atbiļdāja i golā zemnīku pavaicōja: «Kod tu gribi sovu bādu nást; tagad, voi ka vacs paliksi?»

Zemnīks, nalelu breidi padūmōjš, atbiļdāja: «Nosōšu lobōk tagad sovu bādu. Vacam maņ b̄jš gryuts panást nalaimi.»

Tagad otkon zemnīks ora zāmi kryumu molā, bet nikō vairs nadzierdāja vaižūt. Pec nazcik dīnom nūmyra šam veiram tāvs. Bažājās šō veira sīva, ka lela bāda, a veirs tik atbiļdāja: «Nasok nikō, sīveņ! B̄jš vāļ lelōka bāda!»

Nūmierst pec dažom dīnom nu tāva nōvis i mōtá. Otkon sīva bažājās, ka lela bāda, a veirs tik atbiļdāja: «Nasok nikō, sīveņ! B̄jš vāļ lelōka bāda!»

Pec tāva i mōtis nōvis veirs otkon aizgōja ortu. Paarš kaidys pušstuņdis, jys rādžāja atejmūt pārkiuná nagaisu. Moz dūmōjš, nūjiudzá veirs zyrgu i atjōj iz sātu. Kod atgōja pārkiuná nagaiss, tod īspārā jō mōjī. Sadaga veiram i klāvs ar vysim lūpenim, sadaga ustoba i škiuņš, sadaga vyss jō monts, tik patš ar sīvu palyka dzeivs.

Kaidys cylvāks īdává naboga veiram vacu greizu kāvi i leidz pusái salauztus, vacus rotus. Lauzāja naboga sīva rūkys i raudōdama sacāja iz veira: «Tagad ir vyslelōkō bāda.»

Veirs ar sovu sīvu sōka braukalāť pa pasauli, laseidami maizi. Braukdami obi divi pa ceľu, satyka vīnu kungu. Īzavierš kungs bādys nesieja sīvu, kas beja cīži skaista, sacāja: «Pōrdūd maņ sovu sīvu!»

Veirs padūmōjš, sacāja iz sīvys: «Áj, sīveņ, dzeivōtu pi šō kunga! Táv b̄jš labi, i maņ b̄jš nauda.»

Īdává kungs veiram vasalu kuleiti naudys i papiemš jō sīvu, aizbraucá. Palyka veirs vīns patš. Braukdams vysu dīnu, jys beja pīkuss, dūmōja atsagulť i atsapyust. Atskrāja pi veira putyns i aihnásá naudu ar vysu kuleiti. Kod veirs pazamūda, tod īraudzāja, ka naudys nav, zyrgs guľ iz sōna i napyuš. Bāda tagad jam beja vyslelōkō. Nabeja ni sīvys, ni naudys, ni zyrga. Atstōjš vacūs

salyuzušus rotus, veirs, aizgōja pi vīna saiminīka i pastōja par grōvraci. Tai jys, īpeļnāja brangi naudys. Atstōjš šū saiminīku, veirs aizgōja iz vīnu tōlejū muižu i pastōja par padrasčīku. Šōs muižys gaspažai beja nūmirš veirs. Palykusá par atraitni, jei pajámá sovōs rūkōs muižys pōrvaldeibu. Sadūmōja šei gaspaža ciersť zámī vīnu gobolu meža. Padrasčīks beja par golvonū vadūni pi meža ciersšonys. Nūgrīzuši lelu kūku, kurá beja pereklis, meža ciertieji i padrasčīks izavārá perekli kuleiti naudys. Padrasčīks tivleņ soka, tei nauda asūt šō. Meža ciertieji streidājās, kai šam taipať šei nauda pīdarūt.

Padrasčīks i meža ciertieji aizgōja pi lelys mōtis iz syudzeibom. Podrasčīks vysu izstōstāja, kai jam vyss itys nūtyka. Tagad lela mōtá pazyna, ka šys padrasčīks ir jōs senejīs veirs. Jei nu prīcys apzačārá sovam eistijam veiram ap koklu i prīcys osorom raudōdama sacāja: «Muns veirs! Muns veirs! Nadūmoju, ka vareišu ar tevi tiktīs, bet tykūs. Tagad mýsim vysys bādys ir pōrcīstys i máš varāsim dzeivōť laimeigi.»

Tū runōdama, lela mōtá pasyutāja sulaini, lai atnas naudu, jo tai patiši beja eistō veira nauda, par kuru beja atdevš sovu vīneigū draudzini sīvu.

49. Dīvs žāloj sūda

Tōli aiz lelu jyuru i augstu kolnu ir vīns azars. Ļaudš stōstāja, ka iz vītys, kur itys azars, nazkod dzeivōja div sīvītis: vīna cīži loba i mīlsirdeiga, ūtra cīži dusmeiga i skūpa.

Vīnu řaizi vokorā beja lels leits i pārkiuņš. Tymāpať dīnā pi dusmeigōs sīvītis īgōja vīns ubogs, paprasāja paāšť i pōrgulāť nakti. Dusmeigō sīvītá beja cīži bogota i nadává vacam ubogam nikō, a izdzyna jū ōrā. Ubogs izgōja nu bogotys i dusmeigys sīvītis ōrā i atgōja pi ūtrys sīvītis, kura beja cīži mīlsirdeiga. Biedeigō sīvītá

pījāmá ubogu, idává jam paäst i sataisāja vītu, kur pōrgulāṭ. Ubogs pōrgulāja nakti, iz reita jei otkon paborōja ubogu, idává jam gobolu maizis. Ubogs, idams prūjom, pascāja: «Par tovu lobumu b̄yṣ táv paleigs pyrmā tovā dareišonā, kuru tu šudiņ dareisi.»

Pasceidams itūs vōrdus ubogs izgōja ōrā i nūgōja pa sovu celi tōļōk. Sīvītá nikō nadūmōdama, pījāmá vōrdus par smīklu. Pec uboga izīšonys sīvītá dagōja pi sovys skreinis, gribāja dabōṭ ti jaunys drābis šyuṭ dālam kraklu. Kod jei izjāmá tū drābi i sōka mierāṭ, drābis atsaroda tai daudz, ka jei pīmierāja pylnu ustobu i pylnu pogolmu. Sīvītá strōdōja da vokora i pīmierāja cik drābju, ka pōrdává i nu řaizis palyka bogota.

Dreiži izzynōja par itū bogotō sīvītá, jai tyka žāl taidys laimis. Jei nūskrāja meklāṭ tū vacū ubogu, dreiži i atroda jū, atvadá pi sevá, idává jam äṣṭ i paklōja lobu vītu, kur pōrgulāṭ. Iz reita pazacālá ubogs, losōs iṭ tōļōk i idams runoj iz bogotū sīvīti: «Lai b̄yṣ táv laimá pyrmā tovā dareišonā, kuru tu sōksi strōdōṭ!»

Pasceidams itūs vōrdus, ubogs nūgōja pa sovu ceļu tōļōk, a sīvītá tivleņ nūskrāja pi sovys naudys, dūmōdama, ka jei sōkṣ skaitāṭ naudu i pīskaitās pylnu ustobu. Bet paprišku jei sadūmoj izmozgōṭ tū naudu, kab tei speidātu. Sīvītá pajāmá skrūzi i sōka liṭ iudini iz naudys. Iudinṣ lājās tai daudz, ka pīzalājās pylna ustoba i pogolms. Dreiži iz tōs vītys sazataisājās lels azars, tei dusmeigō sīvītá tīpaṭ nūsleika, a tei lobō sīvītá dzeivōja laimeigi i bogoti.

50. Svāti rejī

Senejūs laikūs, kod vāļ Dīvs staigova pa m̄ysu pasauli, atgōja da vīnam saiminīkam Dīvs, Pīters i Jurs. Jī beja kai ubogi: atgōja da saiminīka i prosa, lai jūs palaižūt pa nakti pōrgulāṭ.

«Labi!» soka saiminīks, «as jiusus palaisšu gulāṭ i dūšu jiusim äṣṭ, tik jiusim b̄yṣ reit agri jōzaceļ i jōit munā rejī labeibu kulṭ.»

«Labi!» soka jam svātī.

Saiminiks dává jīm vakarinis i jī aizgōja gulātu. Nu reita agri mūdynoņ jūs saiminīks: «Celitās,» soka, «īsim labeibu kultu!»

«Labi!» atsoka jam Dīvs.

Bet jī nazacālā, a vys vāļ gulāja. Pīterš iz molys, Jurš vydā i Dīvs pi paņ sīnys. Atīt ūtru ņaizi saiminiks i soka: «Cāļsitās jiuš, voi nā? A to as atīšu ar pōtogu.»

«Labi, labi!» soka Dīvs, bet vys vāļ nazacālā.

Īt trešū ņaizi saiminiks ar pōtogu i dūd, i dūd Pīteram, kurs gulāja pi molys, i aizīt pīdraudeidams, ka nazacāļsīs, to nōkūšū ņaizi dabōš ūtrīs. A jī vys vāļ gulāja.

Atgōja vāļ i sadává videjam, Juram, teikdams: «Ka vāļ nazacāļsīs, to sovu dali dabōš i trešīs.»

Tagad jī pīzacālā i aizgōja iz reji labeibu kultu. Aizgōjuši — Dīvs izjāmā nu krōsnis šakauņus, izlyka pa vysim styurim dagūšūs šakauņus i tod vysi trejs svaida ar sokumim labeibu nu vīnys vītys iz ūtru. Dīvs soka: «Klusu sorkons, klusu sorkons!»

Vysu labeibu, cikom beja, par ņaizi izkiulā i atteirāja nu palovom. Tū padariejuši, jī vysi trejs aizgōja. Saiminiks rādžādams, cik pamateigi itī ubogi izkiulā labeibu, dūmoj: «As ar tai kuļšu.»

Izjāmā nu krōsnis šakauņus, izlyka pa vysim styurim i tod svaida labeibu nu vīnys vītys iz ūtru i klīdz: «Klusu sorkons, klusu sorkons!»

Cysys nu guņš aizadaga, sōka dāgļ. Jys tik klīdz. Tik kū izbāga nu guņš, vyss apdaga, monts sadaga, jys izņaiz palyka par ubogu.

51. Breinumu kaliejs

Vīns kaliejs izkola valnu ar roġim i pakōrā smādī iz sīnys. Pīpard kaliejs rūkā; pīlīk rūku valnam pi daguna i soka: «Valns, ša paūd! Valns, ša tāv muna dvāselā!»

Valnam tys napatyka i jys vys prasāja kalieju palaist̄ jū valī, a kaliejs dora sovu. Kaidu řaizi valns soka: «Kaliej, izsvīd̄ mani aiz smādis iz zyrga māslu gubys i as tāv par tū pylnu capuri zalta idūšu!»

Kaliejs beja ar mīru i valns aizskrāja pec zalta. Pa tū laiku kaliejs izroka dūbi, izgrīzā capurāi dybynu, pastatāja capuri iz dūbis i gaida. Atstīp valns maisu zalta i sabārā capurī, a capurā nabeja pylna. Valns aizskrāja pec ūtra maisa i atstīpā ūtru maisu zalta, sabārā capurī, a capurā kai nav, tai nav pylna. Sazadusmōja valns, ka kaliejam tik lela capurā, i aizskrāja pec trešō maisa. Atstīpā valns trešū maisu i sabārā capurī. Capurā beja pylna. Kaliejs pōrkrystāja zaltu, pajāmā iz sīnys pakōrtū valnu i izsvīdā aiz smādis iz zyrgu māslu gubys. Pec kaida laicená kaliejs pazavārā i rādžāja, ka valna iz māsla gubys jau nabeja. Dzeivoj kaliejs i kaļ sovā smādī.

Vīnu řaiz atgōja iz smādi vīns svešs cylvāks i soka: «Pījam mani par strōdnīku, as napraseišu nu tevā nikaidys moksys. Patš āj iz krūgu i dzār, a as par tevi strōdōšu vysu! As asmu lobs kaliejs, mōku vacu cylvāku par jaunu pōrkaļt̄!»

Kaliejs padūmōja, padūmōja i pījāmā svešū cylvāku par strōdnīku. Tys beja tyspaļ valns, kuru kaliejs izsvīdā aiz smādis. Tai zellā kaliejam strōdoj, a patš kaliejs vairōk krūgā sād,

Atbraucā iz smādi vīns vacs, vacs kungs i prosa pōrkaļt̄ jū par jaunu. Tys kungs beja ari valns. Zellā atbiļdāja: «As tū varu izdarāt̄!»

Zellā pajāmā vacū kungu, lyka iz gunš, dadzynōja, dadzynōja i lyka iz loktys koltu. Pyrmōk izkola kōjis, tod rūkys, tod vādaru i tod cytu vysu. Pastatāja zellā kungu kōjōs i tys beja par jaunu cylvāku. Kungs samoksōja zellāi, sādōs rotūs i aizbraucā. Smādī bejuši vysim izstōstāja i ļaudš runōja: «O, lobs kaliejs! O, lobs kaliejs!»

Runys aizgōja leidz vacijam grāfam, iz kura zāmis beja pastateita smādā. Pa tū laiku zellā beja aizgōjš prūjom i kaliejs strōdōja otkon vīns patš. Atbraucā vacīs grāfs iz smādi i prosa kalieji

pōrkalt̄ jū par jaunu. Kaliejs saprota, ka tá beja tō valna dorbi, kur jys izsvīdā aiz smādis, i tō deļ soka grāfam: «As namōku pōrkalt̄ vacus cylvākus par jaunim, tū mōcāja, muns zellá!»

«As tevi varu nūpār̄t̄» atbiļdāja grāfs. «Ka tovs zellá mōcāja, tu ari vari!»

Nikō cyta naatlyka kaliejam darāt̄ i jys lyka grāfu iz gunš. Daga, daga grāfs, taurājās, taurājās, švierkstāja, švierkstāja i sadaga tai, ka kauly viņ palyka. Kaliejs nūzabeida, izrausá nu gunš grāfa kaulus i pascāja: «As namōcieju kalt̄, tō deļ i nazajiemu!»

52. Atsagrīzīs razboinīks

Beja cīži lels razboinīks lelā mežā. Jys — kas viņ gōja — kōvā zámī. Jys nūkōvā sovu tāvu i mōti dzeivōdams. Pāč tō nūgōja jys iz mežu, dzeivōja celá molā i naprolaidá nivīna cylvāka.

Vajaga vīnam puikam iņ iz sātu pa tū ceļu. Jys zyna, ka jū nūkauš, jys tai īdams i dzīd; «Lobōk izjukt̄ iz palnim, kai vysu myužu kolpōt̄ valnim.»

Izdzierd, tys razboinīks, aizīt̄ priškā tam puikam — aizgōjš i vaicoj: «Kū tu dzīdōji īdams?»

Jys atsoka, šys dzīdōjš tai, ka lobōk šam iz palnim izjukt̄, kai vysu myužu valnam kolpōt̄. Prosa razboinīks iz tū puiku, lai jam atdūd sovus pōtors. Tys puisš atdūd jam, a jys nakaun jū zámī i laiž jū iņ sáv pa ceļu.

Brauc bazneickungs, aizīt̄ jys bazneickungam priškā, tys razboinīks, i soka: «Izspovedáj tu mani!»

Bazneickungs pajem sausu vāzu, īsprauž zámī i soka: «Táv laistāt̄ itū vāzu, iz celá nāš ar muti iudini nu olūta, cikom tys kūks zaļš palikš ar lopom. Tūražis as tevi izspovedeīšu!»

Bazneickungam baiš beja, kab jū nanūkautu, tai jys i pascāja jam, tai i nūbraucá pa ceļu.

Vys nas iz ceļu, tys razboinīks, iudini mutī nu olūta i laista vys tū kūceni. Jam nūit jau vysa oda nu ceļu, palik bednys kauls ar ašni i navar vaira paīṭ. Cik godu progōja jau. Nu to kūcená izauga lela ōbuļneica, vysa ar vīnim ōbulim. Tī ōbuli beja dvāselis ļaužu, kur jys nūkōvā.

Atsasediejš zam tō kūcená, raud, jys cīži. I brauc otkaiṭ tyspaṭ bazneickungs tymā mežā. Vāļ jys tōli, a cik lobs smōrds it! Jys cik ŗaižu tī braucá, a itaida smōrda loba nabeja kai tān! Dabrauc jys da tōs vītys, it jys pazavārtu i rādž, ka cīži šmuka ōbuļneica ar vīnim ōbulim, a zam tōs ōbuļneicys sād, vacs vecš, raud, i ar osorom laista kūku. Bazneickungs vaicoj: «Kō ta tu raudi?»

Vecš sōk stōstāṭ, ka braucá bazneickungs i nagribāja izspovedāṭ šū, īspraudá sausu vāzu i pascāja laistāṭ, cikom izaugš zaļš kūks. Jau šys navar paīṭ i narādž šys i moža šam cik osoru pītikš, kai tū kūceni palaistāṭ, a bazneickunga narādž vāļ! Bazneickungs soka, šys patš i esš — i jem jū spovedāṭ. Kū jys tik pasciejš, ka jys kōvā cylvāku, tivleņ vīns ōbuļš kreit zāmī. Vysi ōbuli apkryta, a div palyka pošā viersyunī. Vaicoj bazneickungs: «Soki vāļ, kū nabejš!»

Jys atsoka: ā — šys nūkōvā sovu tāvu ar moti. Tūlaik nūkryta tī divi ōbuleiši zāmī. Bazneickungs atlaidá jam vyss agrōkūs grākus, i Dīvs atsyutā eņgeli, kab pajymtu jō dvāseli, a jys patš, tys veceitš, tys razboinīks, par palnim palyka. Ōbuļneica izgaisa i ōbuleiši izgaisa. Otkaiṭ tymā vītā gulāja sausa vāza, a mežš kai beja, tai beja mežš.

53. Nateiris valna kolps

Seņ-senejūs laikūs karaveiram vajdzāja ilgus godus dīnāṭ kienenám. Vīns karaveirs, atdīniejš sovu laiku kienenám, gōja iz sātu, bet jam izgrizá nu sveitys vysys pūgys. It jys iz sātu, viejš beja ļūti lels i jam vīnumār platāja sveitu: cik jys tū samīdz, viejš otkon tū

izplieš. Tod karaveirs aizadusmōja i soka: «Ka pi valna bŷtu dīniejš, to gon pŷgys bŷtu.»

Tam laikam atskrīn valns i soka iz karaveiru: «Āj da manim dīnātu iz treju godu! Tik naškiuņ bōrdys, nagrīz nogu, nacierp motu i namozgoj mutis!»

«Labi!» atbiļd karaveirs.

Valns tivleņ nŷvad jŷ iz sevim i īdūd jam dorbu, mežā cierst molku. Karaveirs atstrōdoj valnam vysu godu. Tymā laikā nŷmierst kienens, pi kura dīnāja karaveirs. Tod ūtrā godā īdūd valns karaveiram malnu zyrgu, ar kŷ molku vāsť nu meža, i pīsoka, ka var sist zyrģu, cik gryb, tik aizlīdz zyrgam ausī dŷrt. Karaveirs aizbrauc iz mežu, pīlik vazumu i nŷvad iz sātu. Tod atbrauc ūtru řaizi, pīkraun vāl lelōku vazumu, tai ka tik kŷ zyrgs var pavīļķť. Nŷbrauc trešŷ řaizi iz mežu i pīkraun taidu vazumu, ka jau zyrgs naspiej pavīļķť. Tod jys syt, syt zyrgu, a zyrgs nī nu vītyš. Tod aizadusmoj karaveirs i dur zyrgam ausī; zyrgs tivleņ palīk par cylvāku i soka iz karaveiru: «Nasiť tu manā, as asmu tys kienens, pi kura tu dīnieji!»

Tod kienens pīroksta grōmotu iz sovu dālu i palyudz karaveiru atdŷť tŷ dālam. Tagad karaveirs vaicoj: «Kai tevi otkon pataisāť par zyrgu?»

Kienens soka: «Īduř vāl ausī, i as palīkšŷ par zyrgu.» Karaveirs paklausa, īdur ar vāzu ausī i kienens palīk par zyrgu, tod nŷbrauc iz sovu saiminīku i nŷvad molku.

Valns syta karaveiru iz vīnu cylvāku, kuram beja trejš řaitys, pierķť kvīšus i soka: «Ka grybi, vari pajimť kurŷ naviņ nu řaitom i apzaprecātīs.»

Karaveirs sazalosa braukť, valns īlik jam rogovōš maisu naudys i karaveirs aizbrauc. Atbraucš iz tŷ cylvāku, karaveirs nŷpierķ kvīšŷ, samoksoj daudzi naudys i aizbrauc iz sovu saiminīku. Tod valns vaicoj: «Voi redzieji řaitys?»

Karaveirs atbiļd: «Redzieju.»

Tūlaik valns syuta karaveiru svōtūs, īdūd jam lobus zyrgus i karaveirs aizbrauc. Atbraucš vaicoj nu vacōkōs mōsys: «Voi īsi pi maná?»

Jeī atbiļd; «Lai tu esi bogots, bet taidš baileigs, lobōk pazakōrt; nakai pi tevá iziņ.»

Karaveirs nūbrauc i pastōsta valnam, ka nagryb iņ pi jō, deļ tō ka jys nasmuks, ka lobōk pazakōrtis. Tod valns padūmoj: «Itei bỹš maņ», i nūsyuta karaveiru iz ūtru mōsu. I ūtra naīt saceidama, ka lobōk nūzasleicynōt, nakai pi taida baileiga iziņ.

Karaveirs brauc atpakaļ i pastōsta valnam; tod valns otkon nūdūmoj: «I itei maņ.» Syuta tod karaveiru vāļ da jaunōkai mōsai. Brauc karaveirs i vaicoj nu jaunōkōs mōsys: «Voi īsi pi maná?»

Jaunōkō mōsa atbiļd; «Īšu, lai gon baileigs, bet bogots.»

Karaveirs nu brauc prīceigs iz valnu, kurs izdzierdš, ka jaunōkō mōsa it pi jō kolpa, pīsylda kubulu iudiná, apgrīž karaveiram nogus, apcierp motus, līk kubulā, izmozgoj i karaveirs palīk ļūti smuks. Nūbrauc tod karaveirs iz sovu mārģu i vad jū iz bazneicu. Vacōkō mōsa īrauga, ka taidš smuks bryugons, bet na jōš; teik jai žāl, jei pajem stryči i pazakar kūkā. Ūtra mōsa taipaņ napaciš, skrīn iz azaru i nūzasleicynoj.

Karaveirs sazalauloj i vairs naīt par kolpu pi valna. Nūnas tagad grōmotu kienená dālam, kurs proskaita tū i pamat vysu sovu kienisti karaveiram, a patš nūit iz tuksnesi i dzeivoj tī leidz nōvái.

54. Dīvs sūda ļaunu cylvāku

Tymūs laikūs, kai vāļ beja prigons, dzeivōja bogots muižņiks, pi jō beja cīži sirdeigs voits. Voits kotru dīnu vys gribāja, kab jam kotru dīnu izcierstu vys kaidu mužiceni. Ļaudš vys ciertá agruzdym, i lāja viersā sōleji iudini. Vīns mužicēš Jurka jau dzeivova godu sešdesmit, ali jys nikur nabeja aprākōjīs, i voits tikai navarāja jō

atcierš. Vīnu ņaizi voits sadūmova lobu lītu. Jys zynova, ka pi Jurkys lobi zyrgi, i lai jys nūvad jū ar kungu iz āļni. Voits dūmova, ka Jurka tagad b̄yš atciersts. Voits pastōstāja taidys lītyš kungam. Kungs nu ņaizis nagribāja a pāčōk pascāja: «Labi, lai m̄ysus Jurka pavyzyno!»

Voits iz reita sacā Jurkam: «Tu nūáj da kungam, kungs gryb ar tevi parunōt.»

Jurka cīž nūzabeida, jam ōda tai i aiznīzā, jys dūmova, ka jam jau možē tagad i tikš. Jurka nūit da kungam, kungs soka: «Tu, Jurka, m̄ysus reit nūvessi iz āļni.»

Jurka sōka prasātīs: «Kur as jiusus nūvesšu, as nazynu, kur tei āļnā. Kungs, as lobōk kotru dīnu iz ceļu staigōšu nakai vesšu jiusus iz āļni.»

Voits sacāja: «Tu kai gribi, a m̄ysus reit nūvessi iz āļni, a ka nā, to b̄yš čūksts atciersts.»

Jurka raudōdams nūgōja da sātai. Pa celi jys sateik nazkaidu kundzeišu. Kundzeišš vaicoj: «Kas tī, Jurka raud.»

«Kai naraudōt, ka reit kungu ar voitu vajaga vāsš iz āļni?»

Kundzeišš sacāja: «Nabādoj, as itū izdareišu. Tu nūáj da kaiminā i paprosi nu jō karapaškys, bet lai sābris patš da tevā atdzan, tod tu zyrgus aizjiugsi, pazaviersi par lūku, as b̄yšu priškā, i tu pec manā pakaļ, mās jūs nūvāssim da āļnāi.»

Jurka nūgōja da sābram, prasāja jam karapaškys, sābris prasāja: «Kū tu vessi?»

Jurka sacāja: «Vesšu kunga i voitu iz āļni.»

«To tu salauzeisi munu karapašku.»

Saiminika bōba sacāja: «Ka jys vāsš kungu ar voitu, tak i nav žāl,»

«Nu labi!» sacāja sābris, «as tāv idūšu.»

Iz reita agri, Jurka aizjiudzā zyrgus i nūbraucā da kungam iz muižu. Voits nūskrāja da kungam, kurs vāļ gulāja i cīž nagribāja braukt. Kungs pīzacālā, paādā, taisājās braukt. Kungs ar voitu

atsasādōs, i Jurka pīzacielis īraudzāja car lūku, ka tys kundzeišs skrīn pa prišku. Zyrgi skrāja troki, voits ar kungu tik smājās. Zyrgi nūstōja i īkryta zāmī. Kungs ar voitu cīž nūzabeida. Tá dagōja nazkaidis kungs i vaicoj: «Kū jiuš pascāsīt?»

Kungs ar voitu nikō narunova, jī rādzāja, ka ībraucá álņi. Tivleiņ kungu aizvādá i parōdāja, ka jū vōrās tymā kotlā, smalā, par tū, ka jys nikō nasacāja, ka voits ļaudš syta. Voitam parōdāja ūtru kotlu, i pascāja: «Tevi vōrās itymā kotlā, par tū, ka tu ļauteņus cīž syti i mūcieji.»

Paš leļš álņis kungs pascā, lai Jurka brauc pec kunga sīvys, i lai tū atvad iz šani. Jurka nūbraucá, jū izcālá tyspaļ kundzeišs, i jys otkon braucá pa zāmī.

Atbraucš da gaspažai, jys vysaiž pīmalova, ka tī spielej cīž skaista muzyka, i jī tī prīcojās. «Kungs prasā, kab i tu nūbrauktim da jam.»

Gaspaža apzavylkōs, atsasādá řaizi ar Jurku. Jys tik pazavārá par lūku: tyspaļ kundzeišs priškā. Zyrgi nūskrāja kai vātra. Tymāpaļ vītā izkryta car zāmī. Jurkam tagad baiļu nabeja. Gaspažu ībōzā pīna pūdā vyrtīs, partū, kai jei ļaudš nikod naborova ar lobu pīnu.

Jurka pazacālá ar zyrgim iz augšu, atbraucá da sātai i palyka par tōs muižys kungu.

55. Svātīs celáveirs

Vīnā kienistī, cīži tōli, dzeivōja vīns cylvāks, kurs vysu sovu myžu lyudzās Dīvu i ubogim dāvá sovu paleigu. Kod jys gōja gulāt, vysod lyudzās Dīvu, i kod cālās, par tū jō Dīvs naaplaidá. Vīnu řaizi sadūmōja itys cylvāks iņ pa pasauli pastaigōt, apnyka jam itei dzeivá iz vītys, jam gribājās pazavārt, kai dzeivoj ļaudš.

Itys cylvāks sazasāja i gōja celā. Cik itys cylvāks ilgi gōja, a iz celā nikō narādzāja. Īdams pa ceļu cylvāks dāvā paleigu tīm biedeigīm ļaudim, kurim beja lelys bādys.

Vīnu ņaizi īdams pa ceļu, itys cylvāks sazatyka ar vylkim, kuri kryta iz celā veira. Cylvāks sōka lyugt Dīvu. Vylki, kai narādzādami, aizgōja sovu ceļu. Cylvāks runōja patš sevī: «Paļdis tāv, Dīven, ka ratavōji mani nu vylku.»

Tod itys cylvāks gōja otkon tōļōk. Laiks beja jau pi vokora i celāveiram vajdzāja dabōt naktšmōju, partū, ka jys vysu dīnu gōja i cīži pīkusa. Verās celāveirs, ka pi poša meža stōv ustabenā. Celāveirs pīit pi tōs ustabenis. Tymā ustabenī dzeivōja meža sorgs. Celāveirs īgōja tymā ustabenī i vaicoj nu saiminīka naktšmōju. Saiminīks īlaidā celāveiru sovā ustobā, labi paborōja i iz škiuni gulāt aizvādā. Meža sorgs itys nabeja cylvāks lobs, jys syta ļaudš, kuri pi jō palyka iz naktšmōju. Taipat meža sorgs gribāja nūsist i itū cylvāku i atjimt nu jō, kas ir, jys skaitāja itū celāveiru par bogotu cylvāku. Celāveirs, nikō nadūmōdams, sōka skaitāt lyugšonu i jū tai mīgs apjāmā, ka jys nabeidzā tōs lyugšonys i aizmyga. Meža sorgs pa kluseņom īgōja škiunī, kur gulāja aizmidzš celāveirs, i gribāja jam atcierst ar ciervi golvu. Aiznāsā meža sorgs ciervi i kai lyka celāveiram par koklu, ciervš iz ņaizis atkryta, kai nu dzeļža. Razboinīks mežā sorgs īrōvā guni i gribāja pazavart. Verās, gul celāveirs i ir pušdzeļža. Nūzabeida meža sorgs i dreizōk aizgōja iz sovu sātu. Reitā pazacālā celāveirs i atit iz ustobu. Meža sorgs tivleņ kryta ceļus celāveiram i pīzazyna, ka jys gribāja jū nūsist. Tūlaik celāveirs pascāja: «As par sovu myužu nikam i nikod napadarieju slykta, par tū mani Dīvs naaizmiersa.»

«Par kū tu nakti beji pušdzeļža?» vaicōja meža sorgs.

Celāveirs jam atbildāja: «Par tū as beju pušdzeļža, ka nabeidžu vokora lyugšonys; maņ cīži gōja mīgs. Ka bētu beidzš, tūlaik bētu vyss dzeļža.»

Tai nu tō laika meža sorgs atstōja sovus nalobūs dorbus, a celāveirs tai vysu laiku staigōja pa pasauli i mōcāja ļauds, kuri napīzyna Dīva.

56. Stabulá, kas dzid

Vīnai mōtái beja trejs máitinis. Vacōkōs beja skaistys, a jaunōkō vysskaistōka. Mōtá mīļōja vysys, a tei pastareitá jai beja gon mīlōka, jo tei, pi vysa skaistuma, beja loba, strōdeiga i paklauseiga. Vacōkōs máitys tik pyuru krōja i svōtu gaidāja, a jaunōkō vysus dorbus strōdōja. Par svōtim i pyuru tai nabeja kod dūmōt.

Vīnā skaistā vosorys dīnā, kod pļovys sleika pučōs i kod calmūs sorka zemneicys, treju máitu mōtis pogolmā ībraucá bryugons ar svōtu. Vacōkōs mōsys skaisti īzarūza i gōja gostus sajimt, a jaunōkō dorba drābjēs turpynōja savu dorbu. Tūmār svōts i bryugons vīnumār mátá acš iz Pastareitis pusi.

Vacōkōm mōsom tys beja kai sōļš acī i jōs lykōs pīrunōt mōti, lai Pastareitis nadūd. Mōtá i nagribāja sovys pastareitis laist, bet svōti palyka pi sovā. Golā, lai izbeigt streidu, bryugons teicá: «Vysys dzaltoneitis skaistys, bet vīna maņ ir mīlōka. Tūmār niu as nateikšu kura, tū parōdās dorbs.»

Mōsys vaicōja: «Kas ta tys bēs par dorbu?»

«Jiusim bēs jōit ūgōs:. Kura pyrmō pīlasās ūgu vōceleiti, tei bēs muna ļaudavená.»

Máitinis ōtri pagiva pa vōceletái i laidās leidumā. Bet kas slynkam dūš veiksmi? Jaunōkōs mōsys vōceletá seņ pylna, a jōm vāļ pūsis nav.

Pastareitá aicynōja mōsys iz sātu, a tōs rádzādamys, ka taipat bēs jōpalik kaunā, laidá skaudeibu i dusmi valī. Vacōkō izrōvā teišom pajymtū nāzi i gryudá Pastareitis sirdī. Ūtra mōsa syta ar akmini golvā. Mōsys soltu sirdi pabōzā mōsys mīsu zam veitula

sakņom, sabārā ūgys sovōs vōceļōs i ōtri skrāja iz sātu. A tā beja laimái gols: bryugons, rádzādams, ka jaunōkōs nav, vaicōja: «Kur ta Pastareitá?»

«Voi mās zynom, kur jei moldōs?» atbiļdāja mōsys.

«Ak tai?» To īsim mekleitu», teicá bryugons.

Nikō darāt, gribi — nagribi, jōit. I vacōkōs mōsys gōja meklāt, bet jōs teišom nūvadá pa cytu ceļu. Atstaigōjuši leidz vokoram, meklātōji tukšom rūkom grīzās iz sātu. Niu vacōkōs dūmōja, ka bryugons jimš vīnu nu jōm, a tys teicá: «Ka nav Pastareitis, to as preceibys atliku leidz cytai ŗaizái.»

I braucá iz sātu. Ceļš gōja pa mežu i veituls ar Pastareitis kopu beja natōļ. Mežā braucieji padzierdá skaistu dzīdōšonu. Dūmōdami, ka tī dzīd Pastareitá, jī nūlácá nu zyrgim i dávās mežā. Tik pagōja pōrs sūļu, kai dzīdōšona nūklusa. Jūs priškā niu stōvāja kupls veituls i apleik auga skaistys nīdreitis.

«Kazyn, kas tī dzīdōja», teicá svōts. «Vokors tyvojās, lobōk brauksim iz sātu!»

«Labi, ka nav pošys dzīdōtōjis, to lai maņ nīdreitá dzīd», teicá bryugons i nūgrīzš skaistōkū nīdri, iztaisāja stabuleiti. Bet tovu breinumu: Kai tik jys pyutá stabuleitī, tai tei gauži dzīdōja:

«Pyuti, tautīt, voi napyuti,
Sōp muna sirsnená nāzeiša dūrta;
Sōp muna gaļvená akminá systa!»

«Kū tys zeimōj?» Teicá bryugons. «Tá nazkas ir nūticš. Svōts, ša, pyuť tu.»

Svōts pajámá stabuleiti i pyutá, i stabuleitá otkon žāly žālōjās:

«Pyuti, svōteņ, voi napyuti,
Sōp muna sirsnená nāzeiša dūrta;
Sōp muna gaļvená akminá systa!»

«Sovaidi gon jei skaņ», runōja svōts.

«Voi nazagrīzsim atpakaļ? Var bīt maitu mōtá, kai vacōka, mōcás paskaidrōt.»

I jī obi laidás atpakaļ. Ībraukuši leigaveņu mōjī, dūd mōtái breineigu stabuleiti. Kod tik mōtá pilyka pi lyupom, stabuleitá otkon skanāja:

«Pyuti, māmeņ, voi napyuti,
Sōp muna sirsnená nāzeiša dūrta;
Sōp muna gaļvená akminá systa!»

Mōtá nūzabeida. Dzísmá stōstāja lelu nalaimi. Gribādama vāļ kū izzynot, dává stabuli vacōkijai maitai i lyka pyust. Kai tik jei lyka stabuli pi mutis, tai stabulá skanāja:

«Pyuti, mōsená, voi napyuti,
Sōp muna sirsnená nāzeiša dūrta;
Sōp muna gaļvená akminá systa!»

Niu vysī saprota, kū tys zeimoj. Tivleņ sasāja vacōkōm mōsom rūkys i aizvadá iz tū vītu, kur gulāja Pastareitis mīsa. Vāļ nabeja vysā sastyngusá i nāzš, kai dūrts, stōvāja kryutis. Bryugons ōtri izrōvá nāzi. Nu kryutim izplyudá ašná straujená. Pastareitá nabeja vysā nūkauta, vāļ varāja jū atdzeivynōt, bet kai? Klōt stōvūši jau ari nazynōja, ka maitiná vāļ var atsadzeivynōt. Cikom tai stōvāja i, golvys nūlaiduši dūmōja — kur bejš-nabejš — nūzalaidá saulis spaitenš, nūskūpstāja Pastareitis vaigu, spūžā lūkā apjámá mīsu i Pastareitá paplātá acš. Tymāpať breidī mōsīs nūzīdzneicys kryta nadzeivys.

Bryugons ar gaviļom pacālā izbōliejušū Pastareiti, izcālā iz sova zyrga i vīgli dāvās iz sātu.

57. Eņgelá sūds

Vīnā mīstenī dzeivōja vīns pops, jys turāja vysod sáv kolpu, bet kolpi navarāja pi itō popa ilgi dzeivōt. Cik kolps pi jō na dzeivoj, golu

golā jys tū izlomoj, dūd kolpam par pakali divdesmit pīcys voi pīcdesmit reikšu i nasamoksōjš aizdzan jū paceļu. Vīnu ņaizi sadūmōja eņgelš īt pi popa par kolpu. Atīt eņgelš pi popa i pazajāmá pi par kolpu. Tai eņgelš kolpoj popam jau garu laiceni, kū pops jam līk strōdōt, eņgelš vysu kōrteigi izpylda. Vīnu ņaizi pops dabōja zynōt, ka jō tāvs nūmyra. Pops runoj sovam kolpam — eņgelám: «Aizjiudz zyrgu, ņaizī ar mani brauksi iz tū cīmu, kur dzeivōja muns tāvs, kur tagad nūmyra, vajag jū paglobōt.»

Kolps aizjiudzá zyrgu, sādōs obadiveji i brauc. Celā jī rādž, ka iz vīna kūka pi tiltená sād krauklis i klīdz. Eņgelš sōka cīži smītis i gribāja ar pōtogu tū nu kūka nūmášt. Pops vysu rādžāja i nikō napascāja. Brauc jī tōļōk — verás: pi vīna cīma stōv krysts. Kolps sōka smītis i rōvá ar pōtogu krystam. Pops sōka iz jō klīgť, a kolps vys smejās. Brauc jī tōļōk, jau taisōs tymss. Verás: pi poša celá stōv vīns krūgs, tymā spielej i doncoj. Pops runoj kolpam: «Aizīsim itymā krūgā pōrgulāť.»

Kolps soka: «As nīparkū tá naišu.»

Brauc jī vāļ tōļōk — verás: otkon pi celá stōv krūgs. Kolps soka: «Itymā krūgā īsim.»

Pops ar sovu kolpu pībraucá pi krūga, pastatāja zyrgu klāvā, a poši īgōja krūgā. Verás jī: krūgā sād trejs zemnīki, dzer braņđīnu i runoj par pļovom, kai vīns nu ūtra vairōk nūplōvá, i tai tōļōk.

Tai itī zemnīki izdzārá i nūgōja iz sovom satom. Pops ar sovu kolpu paádá vakariņu i nūgōja gulātu. Reitā agri jī izbraucá. Brauc taišni caur vīnu mīsteni, tymā mīsteni beja lels tiergs. Pops soka kolpam: «Pastatāsīsim zyrgu, as īišu bazneicā, nūtureišu pōtorus.»

«Labi», pascāja kolps i pībraucá pi bazneicys. Pops nūturāja pōtorus i gōja ar kolpu pazavārt, kū pōrdūd iz tierga. Pops ar kolpu īt i verás, ka vīns zemnīks zūg nu ūtra zemnīka mōla traukus. Kolps sōka smītis. Pops vysu rādžāja i nikō napascāja. Īt jī tōļōk i verás, kai

vīns zemnīks pierk sāv zōbokus. Nu zemnīka prosa trejs rubli, a jys runoj: «As grybu, kab par trejs rubli nūpierkt i nosōt trejs godi.»

Izdzierd kolps, kū zemnīks soka, sōka smītis. Pops soka kolpam: «Kaidis tu muļkis, brauksim lobōk.»

Tai pops ar sovu kolpu nūbraucá. Atbrauc jī iz cīmu, kurá dzeivōja tāvs. Pops paglobōja sovu tāvu, labi vysi izdzārá. Ūtrā dīnā pops soka sovam kolpam: «Aizjiudž zyrgu, vajag braukt iz sātu.»

Kolps aizjiudzá zyrgu i jī nūbraucá iz sātu. Celā pops iz kolpa beja cīži dusmeigs. Braucūt par tū tiļteni, kur sādāja krauklis, zyrgs izlauzá kōji. Jī ar lelom mūkom atgōja kōjom iz sovu sātu i kolps atdzyna zyrgu iz treju kōju. Pops beja cīži dusmeigs iz sova kolpa i pascāja, kab kolpam īdūtu pīcdesmit reikšu par pakali. Atīt voits i runoj kolpam: «Pops lyka tāv dūt pīcdesmit reikšu, as atgōju tū pavieli izpīldāt.»

Kolps atbiļdāja voitam: «As ni par kū nadūšu sāv pārť, as asmu navaineigs! Lai pops patš atīt i pasoka, par kaidu vaini manī vajag pārť.»

Atīt pops i soka kolpam: «Tevi vajag izpārť par tū, ka tu vysam izasmiejīs, navarieji labi braukt i izlauzi zyrgam kōji.»

Kolps soka popam: «Kod mās braucám iz tovu sātu, pi tō tiļtená rādžājam, ka sād i klīdz krauklis. Jys klīdzá, ka jiuš atpakaļ braukdami izlauzsit zyrgam kōji, partū as jam gribieju ar pōtogu sist.» liejīs

«Par kū tu smiejīs i syti krystam ar pōtogu?»

«As smiejūs i isytu na krystam, a valnam partū, ka viersā iz krysta sādāja valns, as ar pōtogu jū nu krysta nūsytu.

«Parkū tu nagribieji it pyrmā krūgā?»

«Tymā krūgā spielāja i doncōja daudz valnu i as tymā ālni it nagribieju.»

«A parkū tu ūtrā krūgā īgōji, kur zemnīki dzārā i lomōjās?»

«Tymā ūtrā krūgā īgōja patš Dīvs, partū as īgōju, a tī zemnīki, kuri dzārā i lomōja vīns ūtru, jī beja lobi ļaudš, jī par sovom pļovom i zāmi vīns ūtram darāja kaunu, kab vairōk itō nadarāt.»

«Par kū tu smiejīs iz tierga, kod vīns zemnīks nu ūtra zoga mōla traukus?»

«Maņ beja smikleigi, ka zámá nu zámis zūg zāmi!»

«Labi — a parkū tu smiejīs, kod zemnīks pierka sáv zōbokus?»

«As smiejūs, ka tys zemnīks pierk zōbokus iz trejs godi, a jam vysa dzeivá iz itō pasaulá ir trejs dīnys!»

Pasceidams itūs vōrdus, eņgelš popam acīs pazacālá i nūgōja iz dabasim. Tai pops ar voitu palyka iz zámis i navarāja vairōk pārt sova kolpa.

58. Lobīs dāls dabasūs

Dzeivōja pasaulī vaca bōba ar sovu dālu. Váciná beja cīži skūpa i naloba, a jōs dāls beja cylvāks ar lobu sirdi. Raiz zīmys svātku vokorā váciná ar sovu dālu sādōs pi golda āšt vakarinis, taišni tymā laikā nazkas sōka sistīs pi durovu. Váciná izgōja ōrā i pavaicōja. Tī beja vacs vecš, kurīs prasājās pi jūs pōrgulāt nakti. Váciná nagribāja laiš veča, pasceidama: «Mýsim nav vītys».

Jōs dāls sōka prasāt mōti i golu golā īrunōja, jei īlaidá veci sovā sātā iz naktš pōrgulāt. Vecš nūvyllka drābis, dāls pasādynōja jū pi golda tyvi pi sevá i beja cīži prīceigs, ka pi jūs golda beja gosts taidōs lelōs svātdīņōs.

Vecš pōrgulāja nakti i reitā gribāja iņ, a dāls jū nalaidá i paturāja kai gostu trejs dīnys. Catūrtā dīnā vecš īdams pascāja: «Itū godu as pi tevá pavadieju svātdīnis, a iz cytam godam tu pi maná býsi gostūs. Kod tu cytā godā řaizi siessīs pi golda, pīmini mani, ka as beju itū svātdīņ pi tevá, as tivleņ atsyuteišu pec tevá zyrgu i tu atbrauksi pi maná!»

Vecš nūgōja, dāls ar sovu mōti pōrdzeivōja vosoru, sagaidāja otkon kūčys dīnu i sādōs pi golda. Dāls soka sovai mōtāi: «Pīmiņ, muna māmeņ, kai progōjušū gođu beja pi mýsu vecš gostūs, saucá mani pi sevá i pascāja, ka atsyutās zyrgu. Īšu as pazavártūs ōrā.»

Dāls bez capuris izgōja ōrā — verās: pi sātys stōv zyrgs ar zalta karīti. Jys dagōja pi tō zyrga i nagrybādams sādōs karīti i narádzāja, kai zyrgs nūskrāja, cik beja jam spāka. Zyrgs apstōja pi vīnys vacys ustabenis, nu ustobys izgōja tyspaļ vecš i prīceigs īvádá gostu ustobā. Jī obadiveji sādōs pi golda āst, tai jī paádá vakarinis i nūgōja gulātu. Reitā gosts gribāja īt iz sātu, a vecš jū napalaidá. Tai jys beja pi veča sešys dīnys, bet tī nabeja sešys dīnys, a beja seši godi. Septeitā dīnā vecš nūgōja iz dorbu, a gosts palyka sātā vīns patš. Dālam nav kū darāt, jys sadūmōja pastaigōt pa ustobu i pazavártīs pa kambarim. Īgōja jys vīnā kambarī — verās: tī lels kotlys ar degti, a tymā kotlā daudz ļaužu vard. Tī jys īraudzāja sovu mōti i mōtá pazyna sovu dālu, jei sōka prasāt ratovōt jū. Dāls padává mōtāi rūku, bet nikai navarāja izvīļķt. Atīt vecš nu dorba i vaicoj gostam, kū jys taidš skumeigs. Dāls izstōsta večam vysu. Vecš īdává dālam viezeni i pascāja, lai jys tū padūd sovai mōtāi rūkōs, jys tūlaik jū nu kotla izvīļķš. Dāls pajámá nu veča viezeni i padává sovai mōtāi i gribāja izvīļķt jū nu kotla. Kod mōtá tvārās aiz viezenis i dāls sōka jū vīļķt, vysī tī ļaudš ari tvārās aiz jō mōtis, kab jūs ar taipaļ izvylktu, a mōtá beja cīži dusmeiga i sytōs ar kōjom i nagribāja kab cytus ar izvylktu. Tymā laikā viezená salauza i mōtá īkryta atpakaļ kotlā. Dāls nūgōja i izstōstāja večam i vecš jam atbiļdāja: «Tova mōtá ir naloba, a tai kai tu esi lobs cylvāks, as gribieju ratavōt tovu mōti. Bet jei ir taida dusmeiga i gryb, kab jū vīnu ratavōtu, a cyti lai vōrejš kotlā. Koleidz tova mōtá napalikš par lobu, lai jei sād, kotlā, a tu dzeivoj pi maná.»

Nu tō laika lobīs dāls sōka dzeivōt ar veci, a vaca sirdeiga mōtá tagan vāļ vard tymā kotlā, kurymā jei tyka pa tū laiku, kod dāls beja

gostūs. Jei nūmyra i jōs dvāselá tyka álnī. Koč jei sazatyka ar sovu dālu, bet jys navarāja jū nu tōs álnis ratavōt. Vecš itys beja patš Dīvs, kas dzeivoj dabasūs.

59. Taisneiga i grieceiga cylvāka nōvā

Vīns puika, kurs nikod nabeja redziejš, kai cylvāks mierst, ganāja lūpus, i gonūt jam ļūti izagribāja rādžāt, kai tys nūteik. Daīt pi jō vecelš i soka: «Áj iz tū ustabeni, kura pi meža, redzeisi, kai mierst cylvāks!» Puika palik ļūti prīceigs, ka izapildās jō dūmys, tá otkon bāda: kai pamásť lūpus? Vecelš, kai zynōdams jō dūmys, soka: «Áj, as paganeišu!»

Nūit puika iz tū ustabeni i rādž, ka pylna ustabená valnu. Vīns nu valnim izrōvš cylvāka dvāseli, aizskrīn prūjom, cyti valni pakalī. Puika nūzabeist, atskrīn raudōdams. Vecelš vaicoj: «Deļkō tu raudi?»

Puika izstōsta, kaidu baili jys rādžāja.

Vecelš syuta otkon puiku iz ūtru ustabeni; a puika tagad beistās iť i napōrstōj raudōt. Tod vecelš pastōsta puikai, ka na vysi ļaudš tai mierst, ka ir i laimeigī, i ka jys gryb rādžāt laimeiga cylvāka nōvi, to lai iť iz ūtru ustabeni. Puika apdrūsynōts ar vecelá vōrdim nūit iz ūtru ustabeni i īgōjš, rādž, ka pylna ustobā ļaužu. Gultā gul jauns puika i pi jō golvys stōv jauks eņgeleitš. Kod puikys dvāseleitá atsaškeira nu mīsys, tod eņgeleitš tū pajámá i nūnásá iz dabasim. Puika tai beja aizgrōbts ar šū biļdi, ka aizmiersa par vysu i ilgu laiku stōvāja vārdamīs iz tū vītu, kur izgaisa eņgeleitš.

Atgōjš iz sovim lūpim, puika narādžāja vecelá, lūpi beja kōrteibā. Tagad puikai beja tik vīna gribeišona, kab nūmierť tai, kai nūmyra tys puika. Jaukīs eņgeleitš tagad vysod jam stōvāja prōtā i jys apzajāmās, bỹť par paklauseigu i gūdeigu, ka varātu otkon kod naviņ rādžāt šū jaukū eņgeleiti.

60. Dzārōjs i jō sīva

Dzeivōja kaļvš ar sovu sīvu, dālu i maitu, jys beja cīži lels dzārōjs.

Dzeršona jū beja davadusá da lelys nabadzeibys. Kaļvš gotovs nūdzárť pādejū sovu montu. Kaļvš gōja pa ceļu, kab satyktu i atrostu kūnibejš, kab kas nūpierktu jō kaļvi ar vysim strumentim. Pa ceļu īdams, kaļvš satyka nalaimniku, nalaimniks vaicoj: «Kur tu īsi?»

Kaļvš soka: «Īšu, kab atrast kŭ nibejš, kas nūpierktu munu kaļvi, navā par kŭ dzárť.»

«Ka tu maņ atdŭsi sovu dālu, to as tāv īdŭšu, cik gribi naudys.»

Kaļvš padŭmova, padŭmova i sacāja: «Dālu as navaru atdŭť.»

«Nu to atdŭd sovu maitu!»

Kaļvš vāļ padŭmova, padŭmova i sacāja: «Maitys as navaru atdŭť.»

«To atdŭd maņ sovu sīvu.»

«Sīvu as varu atdŭť.»

«Labi, tagad tu maņ pazaraksteisi, i as tāv dŭšu vysod, cik tāv vajdzās naudys.»

Nalaimniks ar kaļvi īgōja nalobā ustabenī, kurei beja natoļ nu celá. Nalaimniks īdává kaļvam naudys, i pascā, kab jys ar sovu ašni pazaraksteitu. Kaļvš īgrízá pierstā, i pazarakstāja ar sovu ašni. Kaļvš ar naudu laidās i nŭgōja iz sātu. Kaļva sīva beja cīži dīvbejeiga i vys lyudzá Dīvu. Kaļvš tŭ rādžādams, palyka cīži skumeigs, ali nav kō darāť. Kas padareits, tys padareits. Kaļvš par nalaimnika naudu pīpierka vysakō, i sovai bōbai i dālam ar maitu pīpierka vysaidu drābju, vysakō. Kaļvš palyka ciž bogots, a jō sīva vys lyudzá Dīvu, kotru dīnu gōja iz bazneicu. Nalaimniks kaļva bōbys vys najámá, jys dŭmova, ka moža vāļ var pīdzimť bōbai bārns i tys bŭtu jam. Vīnu

ŗaizi, kai kaŗvs nŗgŗja pec naudys, nalaimnŗks sacŗja: «Reit atvessi sovu sŗvu.»

Kaŗvs atgŗja iz sŗtu, jam cŗzi ųŗl sŗvys, ali nikŗ darŗt. Reitŗ kaŗvs sacŗja :«Brauksim, sŗvenŗ, ųudiŗ gostŗ!»

Sŗva apzavylka i nŗbraucŗ ar veiru. Pa celŗm bazneicŗ zvanŗja misi, sŗva sacŗja: «Tu tŗ pŗsiŗ zyrŗu, lai atsapyuŗsŗ, a as iŗu bazneicŗ!»

Sŗva iŗgŗja bazneicŗ, i cŗzi lyudzŗ Dŗvu, a nalaimnŗks nŗzagaidŗja i laidŗs kaŗvam pŗŗskŗ. Kaŗva sŗva izgŗja nu bazneicys, i iŗaudzŗja, ka ar veiru runova nazkaidys puisŗ. Nalaimnŗks lomova kaŗvi, kam jys laikŗ naatbraucŗ. Itymŗ laikŗ pazarŗdŗja jumprova Marija i sŗka nalaimnŗku vysaiŗ lomŗt. Kaŗvs kryta ceŗus pret jumprovu Mariju i lyudzŗ pŗdŗŗonys. Nalaimnŗks nu kauna laidŗs i nŗgŗja i jumprova Marija izgaisa. Kaŗvs beja cŗzi pŗceigs, ar nalaimnŗka naudu beja palicŗ bogots. Sŗva ar pŗtorim beja jŗ i sevi izglŗbusŗ.

61. Valns par pŗŗvieji

Pi vŗna kunga dzeivŗja kolps, kas beja ľŗti nabogs, bet lels strŗodnŗks. Vŗnu ųŗaizi kungs nŗpierka jam izkapti, bet kolps teicŗ, ka naasŗt loba. Tod kungs nŗpierka jam ũtru izkapti, i ųei kolpam napatyka. Tod kungs teicŗ: «Kaidys to tŗv vajag?»

Kolps teicŗ: «Dŗd maŗ symtu rubŗu, as patŗ nŗpierkŗu, kaidys maŗ vajdzŗs.»

Kungs idŗvŗ jam tŗ naudu, i kolps aizgŗja i nŗpierka sŗv pa pŗŗtam izkapti. Kungs vaicŗja: «Voi tagad bŗŗ loba?»

«Da!» atbiŗdŗja kolps. «Poŗam valnam papŗŗus nŗŗŗauŗu.»

Kod kolps nŗgŗja pŗŗautu, tod atgŗja valns i teicŗ: «Tu gribi maŗ papŗŗus apŗŗŗt!»

«Da», teicá kolps. «Bet ka pļausim, to nūzarunōsim tai, ka kurs pļauš pa prišku, lai nazaver atpakaļ.»

«Labi!» atsoka valns. «Ka jau tai, to tai.»

Valns stōjās pa prišku i pļauņ, a kolps pakaļ.

«Tu pļaudams atpakaļ nazaver, cytaidi golvu atgrīzšu», soka kolps.

Valns vysim spākim sperās iz prišku, nikō naatsaceidams.

«Ōtrōk! ōtrōk!» soka kolps.

Valnam jau svīdri par pīri tak, a kolps svilpōdams īt pa tukšu vōlu sūlim iz prišku. Valns jau nūgurš, a vōla vāļ gara.

«Atsapyusim, aizpeipāsim», soka valns.

«Nā», atteicá kolps, «vajag beigť vōlu i tod varāsim aizpeipāť.»

Tod soka valns: «Palaidť mani valī nu vōllys, as tāv samoksōšu par tū!»

«A kŭ tu maņ moksōsi?» soka kolps.

Tod valns pateicš sovim bārnim, lai īt atnas zaltu. Kod zalts beja atnasts, valns nūmetš zāmī naudu, aizskrāja kai apreibš pa ceļu. A kolps palyka ļūti bogots i nakolpōja vairs kungam.

62. Sakūsta auss

Vīnu řaizi dzeivōja iz pasaulā vīna mōtá, atraitná, jai beja vīns dāls, kurs nu mozu dīnu sōka zagť i nosōť vysu mōtái. Kod jōs dāls izauga lels, jys vāļ vairōk sōka zagť, i vīnu řaizi tīsa jam nūsprīdá nōvi caur pakōršonu. Kod itys dāls jau stōvāja zam kōrtuvis, i jam lyka cyľpu koklā, jys pamanāja sovu mōti ļaužu pulkā gauži raudūšu. Tod zagľis lyudzá beņdi, atļauť jam pādejū laiku ar moti parunōť. Beņdá atļōvá. Tŭlaik zagľis gōja pi sovys mōtis i pazarōdāja, ka jys gryb sovai mōtái nazkŭ ausī pascāť. Tymā pošā šaľťi mōtá stypri aizklīdzá, jō dāls nažieleigi jai īkŭdá ausī.

«Tys cylvāks patiši ir lels bliedis», runōja sovā storpā ļauds, «kod jys pi nōvis sovai mōtái tik ļaunu sōpi padarāja!»

Dāls jīm atbiļdāja: «Mīlỹ ļauteni, nazabreinojit par munu dorbu, saprūtīt, ka muna mōtá ir vaineiga pi muna kauna. Kod as beju vāļ mozs puika, as jau dajiuku pi zagšonys, i muna mōtá nastrōpāja mani par itū. Kod as staigōju gonūs, as nu sova saiminīka vysod zogu, vysaidus mozus lītus. Kod atnešu iz sātu, mōtá prīcōjās par munim dorbim i nūzogtōs lītus jei pōrdává. Ka muna mōtá nu mozu dīnu mani bỹtu strōpiejusá, as nabỹtu pīdzeivōjš taidu kaunu. Deļtō as īkūžu jai ausī, lai vysi zyna, kas ir vaineigs pi munys nōvis. Vysi ļaudš niu klīdzá iz beņdi, kab zagli apžālōt, a pakōrtj jō mōti. Tai itū zagli apžālōja i izlaidá, a mōti pakōrá. Nu tō laika itys zaglis památá itūs vysus nalobūs dorbus i sōka dzeivōtj cīži labi, i nikod nadūmōja par slyktim dorbim, kaidus jam mōtá nu mozu dīnu mōcāja.

63. Cylvāku sūdi

Vīnu řaizi dzeivōja trejs symti godu vacs vecš. Lai gon jys beja jau vacs, miertj nagribāja, gribāja vāļ laiku padzeivōtj i pīlasāt pa pasauli gudreibys. Řaizi šys vecš laidās brauktj pa pasauli i meklāt gudreibys. Braucá vīnu dīnu, loba nikō napanōcá; braucá, braucá ūtru, dīnu, ari nikō, tik trešōs dīnys pušdīņōs jys pībraucá pi vīnys mōjenis. Tá jys nūsprīdá par nakti pōrgulāt. Pīsiejš zyrgu pi stūpa, veceitš īgōja ustobā. Ustabeni iz ceplá gulāja na jaunōks vecš kai gudreibys meklātōjs. Vecš, gudreibys meklātōjs, sacāja iz ūtru veci: «Loba dīna! Voi navarātu maņ tá pōrgulāt?»

«Loba dīna, loba! Kō pec nā, vītys pītīkš!» atbiļdāja ceplá vecš.

Vokorā pyrmijam večam ustabenis saimineica pīgatavōja vysaidu iedīņu i dzierīņu. A kod jys gribāja dzártj, tod īraudzāja, ka traukā stāipōs tōrpi. Vecš vysus iedīņus i dzierīņus atstōja iz golda i

aizgōja gulātu. Gulāt jys navarāja, tō pec ka ustobā pi ceplá nazkas klīdzá: «Apsádz mani! Apsádz mani!»

Vecš dūmōja sevī: «Kas gon tá varātu kligt, dīnā as tá naredzieju nivīna bārna?»

Vecš tivleņ pīzacālā nu gultys i gribāja iť iz pogolmu gulātu, bet tá jys īraudzāja, ka ustobā pa greidu staipōs tōrpi i jam baiš beja iť, jys dūmōja, ka tōrpi kūšš. Lai gon beidōs, tūmār pa sīnys maleni izgōja ōrā. Iz pogolma jys atsagula sovūs rotūs, i tá navarāja atrast mīra, taipať kai pyrmū ŗaizi nazkas klīdzá: «Īnāš mani! Īnāš mani!»

Tagad vecš gōja gulātu iz teirumu, tō pec ka iz pogolma gulāt beidōs.

Vecš atsagula rudzūs. I rudzūs jys navarāja gulāt, jo nazkaids bolss runōja: «Aprauš mani! Aprauš mani!» a ūtrīs bolss klīdzá: «Nūciert mani! Nūciert mani!»

Tagad vecš gōja gulātu pi kula. Pi kula jys ari navarāja gulāt, taipať kai pyrmōs ŗaizjōs nazkas klīdzá: «Pakar mani! Pakar mani!»

Tai vecš pavadāja vysu nakti. Reitā jys aizgōja iz ustabeni i prasāja ūtram večam: «Kas tá pi jiusu par breinumu? Vokorā kod as gribieju dzárt tū dzierīni, kuru tova saimineica maņ padává, tod īraudzieju, ka traukā staipōs tōrpi.»

«Redzi, tá vysam tam ir vaineiga saimineica. Jai pīnōkums ir vīnmār, kod viņ kas padzer voi paād, vysus traukus izmozgōt, a jei tō nadora, i tai, lejūt nateirā traukā dzierīni, pīaug vysaidys nateireibys i táv tī izalyka, ka staipōs tōrpi.»

«I ustobā pa greidu staipājās tōrpi.»

«Tam ari vaineiga saimineica, jai reitā i vokorā vysod ir pīnōkums izslaucāt ustobu, a jei naizslaucāja i māsly táv naktī pazarōdāja par tōrpim.»

«A pi ceplá nazkas klīdzá: «Apsádz mani! Apsádz mani!»

«Da, šū ʀaizi ari saimineica beja vaineiga. Jai vokorā vajdzāja ceplī guni apdzāst, a jei tō naizdarāja, i gunš klīdzá: «Apsádž mani, Apsádž mani! Tys nūzeimoj, ka tū vajdzāja apdzāst.»

«Nu, a iz pogolma, kod as izgōju gulātu, tī nazkas klīdzá: «Īnás mani! Īnás mani!»

«Šū ʀaizi klīdzá slūta. Slūtai vysod vajdzeigs bīt, īnastai siņčōs, a tei beja iz pogolma i tō pec klīdzá, lai tū inas siņčōs.»

«I iz teiruma rudzūs ari nazkas klīdzá: «Aprauš mani! Nūciert mani!»

«Iz teiruma klīdzá rudzi. Tī rudzi, kas beja izbyruši nu vōrpeņom, klīdzá, lai tūs aprauš, tō pec, ka vajdzāja deigt. A tī rudzi, kas beja jau nūzagatavōjuši, klīdzá, lai tūs nūcārt, nūpļau!»

«A kod maņ tyka baiš gulāt, rudzūs, tod as aizgōju gulātu pi kula. I tī navarāja aizmig, jo nazkas klīdzá: «Pakar mani! Pakar mani!»

«Pi kula klīdzá sprygulš. Sprygulám vajdzeigs bīt, vysod pakōrtam, a šūʀaizi pec kuļšonys tys beja nūsvīsts zámī i tō pec klīdzá, lai tū pakar.

Tai šys izzynōja, ka vysam vajdzeigs bīt teiram i atsaras, sovā vītā, kur jau ir vysod jōstōv. Tagad jam gudreibys pītyka, jys otkon atsagrīzā iz sovu sātu i nūmyra.

64. Laimeiga cylvāka kraklys

Vīnam lelam i bogotam kienenam beja máita, kura cīži saslymōja. Nikas nazynōja, kai jū izdzīdāt. Vīnu ʀaizi kienens sasauca vysaidus ļaudš nu vysys sovys kienistis i pasacāja: «Kas izdzīdās munu máitu, tū as apbieršu ar zaltu.»

Itūs kienená vōrdus izdzierdāja vīns vecš i sōka runōt: «Vajag atrast taidu cylvāku, kas cīži labi dzeivoj pasaulī, kas ir pavysam nabogs, bet laimeigs. Tam cylvākam vajaga nūmaukt kraklu i

apvilkt tū slymai kienená maitai. Kienená maita nu řaizis palikš vasala.»

Kienensš paklausāja, kū runōja vecš, i nūsyutāja sovus kolpus meklāt taidu cylvāku. Kolpi meklāja, meklāja, i nikai navarāja atrast taidu laimeigu cylvāku. Kienensš ilgi gaidāja, a jō maita jau pavysam mierst zāmī. Taišni tymāpať dinā iz vokorim vīns kolps, idams iz vīnu vacu ustabeni, izdzierdá vīna cylvāka bolsu, kurīs runōja: «Pastrōdōju, paiežu i išu gulāt. Kō maņ vairōk vajag?»

Kolps, dzierdādams itūs vōrdus, nu řaizis palyka prīceigs, ka atroda taidu laimeigu cylvāku. Jys tivleņ pasaucá itū cylvāku i nūvadá jū iz pili pi kienená. Izgōja kienensš i runōja iz itō cylvāka: «As tāv idūšu daudz zalta, pōrdūd tu maņ sovu kraklu.»

Cylvāks atbiļđ kienenam: «Gareigs tāvs kienensš, maņ nav krakla. Beja nazkod seņ, bet as tū tai nūnosoju, ka lupotu napalyka.»

Sazadusmōja kienensš i izdzyna itū cylvāku nu pilš ōrā i par pušstuņdis jō maita nūmyra. Kienensš cīži bādojās. Tymā strāči tyspať vecš i soka iz kieneni: «Tu mani padzyni, ka maņ nabeja krakla, bet as sameklieju muna krakla lupotys i atnešu.»

«Kū maņ tagan, ka jau maita nūmyra?» soka kienensš.

«Nikas!» atbiļdāja vecš, «muns kraklys jū atdzeivynōš.»

Kienensš ar veci apvyļka maitai tū vacū saplāstū kraklu. Maita nu řaizis cālās, sōka staigōť i dzismis dzīdōť. Kienensš gribāja dūt večam daudz zalta, a vecš iz vītys iznyka. Tai kienená maita tagan dzeivoj, a par tū veci vāļ tagan nikas nazyna, kaidš jys beja: voi patš Dīvs, voi valns.

65. Gudrō maita

Vīnam zemņīkam beja jauna i cīži smuka maita. Jai jau beja ostoinpadsmīt godu. Jei nu sovys dzimšonys navarāja staigōť i

sādāja iz vītys, bet beja cīži gudra, gudrōkys nabeja iz šo pasaulá. Iz jū braukōja ļaudš pec vysaidys gudreibys. Vīnu ņaizi vīns kungs atsyuta itai maitai divpadsmit vōreitu ūlu i pīscāja, kab leidz reitam jei izsādātu cōļus. Ka jei itō napadarās, tūlaik jai bŷš izņaizis nōvá. Itei maita pajem ūlys, pazavārá, ka tōs vōreitys, i runoj sovam vacijam tāvam: «Tāteit, pajam trejs garči zierņu i izvōrāj!»

«Labi!» pascāja tāvs, izvōrāja trejs garči zierņu i atnásá sovai maitai.

Maita runoj tāvam: «Tāteit, aizjiudž zyrgu i vād, mani pi kunga.»

Tāvs paklausāja maitys, aizjiudz á zyrgu, sādōs ar sovū maitu i nūbraucá pi kunga. Atbrauc pi kunga, i padūd jam trejs garči vōreitu zierņu. Kungs jam vaicoj: «Kū vajag darāt ar itīm ziernim?»

«Itūs zierņus vajag īsāt, kab izaugtu vairōk i bŷtu ar kū borōt cōļus.»

«Itī zierni vōreiti, tī augt navar.»

«As tivleņ atnessū sovū maitu, kura sād, ōrā rotūs, lai jei kū gryb, tū dora.»

«Labi!» pascāja kungs. Atnásá tāvs sovū sādātōji maitu i kungs jai vaicoj:

«Jiūs atnását maņ vōreitus zierņus i gribit, kab as tūs īsātu i izaugtu vairōk. Tī vōreiti i izaugt navar.»

«Labi!» pascāja maita, «zierni vōreiti, izaugt navar, a ūlys arī vōreitys, izsādāt navar.»

Kungs verās, ka itei maita cīži gudra, i pajāmá jū sáv par sīvu. Sataisāja lelys i bogotys kōzys. Tai dzeivoj kungs ar sovū sīvu. Jō draugi daudz ņaizu jam smejas, ka jys dzeivoj ar taidu sīvu, kura navar staigōt. Kungs paklausāja sovū draugu i soka sovai sīvai: «As navaru ar tevi dzeivōt, as grybu ar tevi izaškiert. Jam tu nu maná, cik gribi sudobra i zalta, bet as ar tevi nadzeivōšu!»

Sīva jō pascāja: «As nagrybu nikō, ni sudobra, ni zalta, as pajimšu, kū as grybu.»

Kungs, kai bogots cylvāks, beja ar itū mīrā i dāvā sovu parokstu: kū sīva gryb, tū lai jem. Naktī sīva pascāja aizjiugt̄ zyrgus i iznāst̄ gulūšū kungu iz rotim. Iznásá kungu i lyka rotūs. Sīva nūvadá jū iz sova tāva mozū ustabeni. Reitā, kod kungs pazamūda nu mīga, verās, ka jys ir mozā ustabeni i vaicoj: «Kai as tá patyku?»

Sīva jam atbīldāja: «As napajiemu ni zalta, ni sudobra, a pajiemu tū, kū as gribieju. As tevi mīloju i tevi pajiemu.»

Tūlaik kungs verās, ka nu sīvys navar atsaškiert̄, lyka mīru i dzeivōja ar jū vysu myžu.

66. Eistī draugi

Vacūs laikūs dzeivōja iz šō pasaulá vīns cīži bogots kienens̄. Itū kieneni ļaudš namīļoja. Tymāpaṭ pusī dzeivōja vīns puisš, vōrds jō beja Jōneitš. Itū Jōni ari vysī cīži naļūbāja. Vīnu ņaizi dusmeigi ļaudš danásá kienenam par Jōni, ka jys gryb nūsist̄ kieneni. Kienens̄ kod itū dabōja zynōṭ, sadusmōjās i teicá, lai Jōnš nōk pi jō tivleṅ. Jōnš atnōcá pi kienená, kienens̄ sōka jautōṭ, voi tys taisneiba, kū ļaudš runoj par jū. Jōnš atbīldāja: «Nā, as nikō nadūmoju darāt̄ ar jiusim, tik teicu, ka mýsu kienens̄ nav tik lobs i ir sirdeigs.»

Rozadusmōjās kienens̄ iz Jōnā i lyka kolpim dasist̄ Jōni ar noglom pi kūka krysta. Jōnš teicá: «As nazabeistūs nōvi, tik vīnu prosu nu jiusim: palaidit̄ mani iz sātu atvadātīs nu sovīm radinīkim. Tai kai as pec trim dīnom atnōkšu, iz sovys vītys, pagaidams as atstōšu sovu draugu Andrivu. Ka as naatišu par trim dīnom, tūražiz pīsysts býš muns Andrivs.»

Kienens̄, dūmōdams nailgi, lyka kolpim tivleṅ pasaukt̄ vīnu vácini, kura beja rogonā. Kolpi atvadá tū rogonu i jei sōka mást̄ kartys i vysu ar dusmom pīrunōja iz navaineigō Jōnā, i taipat̄

pascāja, ka Jōni vajag pīsisť pi krysta i naticāť jam, ka jys iŗ atvadātis nu sovim radinīkim. Kod rogonā itū runōja kienēnām, vīnā pālā daskrāja pi Jōnā i soka jam: «Nazabeistīs, as tāv paleidzeišu.»

Jōņš sōka raudōť, ka ļaudŗ jam nagryb paleidzāť, a pālā tai apsūlājās jam dūť sovu paleigu. Kienēnŗ ilgi dūmōja i pascāja: «Labi, Jōņŗ! Āj iz sātu atvadeitūs nu sovim draugim, a iz sovys vītys pamāť sovu draugu Andrivu. Ka tu par trejs dīnys naatīsī, draugs tovs Andrivs iz tovys vītys bŗŗ pīsysts pi krysta.»

«Labi!» pascāja Jōņŗ i dreizōk nūskrāja iz sovu sātu. Napōrgōja div dīnys, atskrīn pi Jōnā pālā i soka: «Mīlŗŗ Jōņŗ, āj dreizōk pi kienēnā, ratavoj sovu draugu! Jū ŗudiņ losōs pīsisť pi krysta.»

Nūzabeida Jōņŗ i dreizōk nūskrāja ratavōť sovu draugu. Daskrāja jys pi kienēnā pilŗ — verās, ka Andrivs jau pīsysts pi krysta. Jys ar lelu ŗāluma klīgdams daskrāja pi tō krysta i lykōs bez vysaidys nūmanis iz zāmīs. Par kaidu mozu strāči prozamūda i verās: jō draugs Andrivs staigoj dzeivs, a patŗ kienēnŗ pīsysts pi krysta, a vacō rogonā, sarausteita iz puŗom, guļ zam krysta. Kas Andrivu nu itōs nōvis ratavōja, vāļ da ŗam laikam nikas nikō nazyna.

67. Strodadaguns

Vīnam kienēnām beja vīnā maita. Kienēnŗ gribāja maitu apprecāť, bet jai napatyka nivīns bryugons, jei vys smōdāja vysus. Kienēnŗ aizadusmōja i paziņova, ka dūŗ sovu maitu pi veira. Sabraucā seŗu kienēņu dāly y nūstōja dōrzenī. Kienēnā maita īgōja dōrzenī i vysus seŗus kienēnā dālus nūsmōdāja: vīns aŗŗ leiks i gars kai meŗa bārzs, ūtrs tīvs i gars kai teiruma lyns, treŗs cik gars tik rasns, catūrts sorkons kai batviņŗ, pīkts bōls kai nōvā, sastam stroda daguns.

Strodadaguns beja cīži bogots i kienenš, pasaučš jō, soka: «Reitā pōrzataiš par ubogu, atāj pi munom durovom i dzīdi, tod as tāv atdūšu sovu maitu!»

Atgōja reits. Strodadaguns pōrzataisāja par ubogu, atgōja pi kienená durovom i dzīd. Kienenš prosa: «Kū dūsim ubogam?»

«Kū naviņ lobōku, jys labi dzīd,» atbiļdāja kienená maita.

Tod kienenš soka: «As jam īdūšu lobu dōvynu,» i pajiems atdává sovu maitu.

Ubogs pajámá kienená maitu, aizgōja iz bazneicu, sazalaulōja i īt iz ubogu tāva sātu. Celā jīm vajdzāja īt par skaistu mežu. Kod kienená maita īgōja mežā, jei prosa: «Kam itys mežš pīdar?»

«Strodadagunam,» atbiļdāja ubogs.

«Ai, ka as bītu gōjusá pi Strodadaguna, maņ bītu itys skaistīs mežš!» soka kienená maita.

Ubogs saklīdzá: «Tu labōk narunoj par Strodadagunu!»

Tai jī īt i pīit pi Strodadaguna teiruma. Kienená maita otkon soka: «Ka as bītu preciejusās ar Strodadagunu, maņ bītu itys teirums!»

Ubogs otkon sazabōrá i gōja tōļōk. Pīit jī pi vīnys piļsātys i kienená maita prosa: «Kō itei piļsāta?»

«Strodadaguna!» atbiļdāja ubogs.

«Ka as bītu gōjusá pi Strodadaguna, maņ itei piļsāta bītu!» soka kienená maita.

Ubogs sabōrá kienená maitu i jī īt tōļōk i pīit pi vīnys vacys ustabenis.

«Kō itei nalāga ustabená?» prosa kienená maita.

«Tei ir muna i tova,» atbiļdāja ubogs.

Īgōja jī tymā ustabenī, nūlyka kulis i ubogs soka: «Vajag izkurynōt cepli i pīvōrāt āšt!»

Ubogs pīplásá skolu i dūd skolus kienená maitai, lai jei īkur guni, a kienená maita namōk īkūrť gunš.

«Kai tu peļneisi maizi, ka namōki strōdōt?» saklīdzá ubogs.

Kienená máita nikō naatbiļdāja. Tod ubogs atnásá rateni i lyka kūdali rūkōs kienená máitai, lai spriež, a kienená máita namōk ari kūdalis sprāšt.

Ūtrā dīnā ubogs pīlik vazumu pūdu i syuta kienená máitu iz piļsātu, lai jei pōrdūd pūdus, a patš ar leikumu aizskrīn iz sovu pili, pōrzagierb, sāstās iz zyrga i panōčš kienená máitu, apgōž jōs pūdu vazumu. Pūdi saduza i kienená máita brauc atpakaļ. Strodadaguns otkon aizskrīn iz sovu pili, pōrzavalk par ubogu, aizīt iz mōjeni i gaida kienená máitys. Atbraucá kienená máita i stōsta sovam veiram, ka jai vazumu apgōzá i pūdi saduza. Veirs otkon sabōrá sīvu. Tod ubogs soka: «As dzierdieju, ka Strodadagunam vajdzeiga kolpyuná, tu aizáj i pazajám par kolpyuni!»

Kienená máita aizgōja iz Strodadaguna pili. Pa tū laiku ubogs ar leikumu aizskrāja iz sovu pili i gaida, kod atīš kienená máita. Atīt jei i prosa, lai jys jū pījem par kolpyuni, a jei nimos napazyna, ka jys ir jōs veirs. Strodadaguns pījámá jū par kolpyuni. Tai jei dzeivoj pili i šū tū dora.

Vīnā svātdīnis reitā vysys kolpyunis runoj, ka šū vokor kienenš preceišūtīs i jimšūt sáv par sīvu vīnu kolpyuni. Kienená máita nūdūmōja poša sevī: «Ka mani pajymtu tagad Strodadaguns par sīvu, cik as b̄ytu laimeiga! Ni par kū naītum atpakaļ pi sova veira uboga!»

Atgōja vokors. Sabraucá daudz gostu, sasaucá vysys kolpyunis i sastatāja ryndā. Strodadaguns pīgōja pi kienená máitys i pascāja: «Itei b̄jš muna sīva!»

Tod kienená máita apvyļka dōrgys drābis i nūdzārā kōzys. Kienená máita beja laimeiga i prīceiga, ka tyka valī nu sova veira uboga, kurs jū syutāja pi vysaidim gryutim dorbim. Tai kienená máita dzeivoj i šudiņ nazyna, ka Strodadaguns ir tys patš ubogs, kurs jai izrōdāja gryutū dzeivi.

68. Slynkō sīva

Dzeivōja dzeds i baba. Jīm beja vīna maita, maitai braucá daudz svōtu. Jei nagribāja iṭ pi taida veira, kuram beja jōstrōdoj dorbs. Iz mārgu atbraucá vīns taidš bryugons, kurs pascāja: «Pi maná navajdzās strōdōṭ, as asu šaucš.»

Tāvs atdává maitu. Kod sataisāja kōzys, jī braucá iz bazneicu, a zyrgš navalk braucieju, jys klīdz iz zyrga: «Nagaidi, valns, kab aizklīgtu trejs řaizis, váļç!»

A zyrgš navalk, bryugons izlāc nu rotu, pajem nāzi, ar kurū nūgrīž zyrgu. Bryugons soka iz mārgys: «Turi kōjis, as odu pliesšu.»

Mārga soka: «Nūtraipeišu drābis ar ašni!»

«Nagaidi treju řaižu!»

Mārga tur kōjis i bryugons pasoka: «Kab bṽtu oda nūvyłkta iz sātu, as vīłkšu rotus!»

Mārga nagryb ōdys vīłkṭ iz mōjom, ka var nūtraipāṭ vysys drābis, a bryugons soka: «Ka navīłksi — nagaidi treju řaižu!»

Tai mārga nūvalk ōdu, bryugons rotus iz mōjom. Bryugons atsasāst zōboku šyutu, taišni tymā breidī dzīd gailš.

Šaucš soka: «Nadzīd!»

Gailš otkon dzīdōja, šaucš izskrāja iz ustobu, atgrīzá gailám golvu.

Pa tū laiku atgōja sīvys mōtá apcīmōtu. Znūts soka iz sīvys: «Izvōrāj gaili, apcáp, a as skrīšu iz krūgu pec brandiveina.»

Mōtá palyka ustobā ar maitu, znūts klausōs aiz durovu, kū jōš runōš. Mōtá vaicoj maitai: «Kai, mait, labi dzeivōṭ?»

Maita soka: «Labi bṽtu, ka nabṽtu dusmeigs, gailš sōcá dzīdōṭ divi řaizis, jys pascāja iz gaili: nadzīdi. Tys kai sōcá dzīdōṭ, tai nūsyta pādejū gaili.»

Znūts, tū vysu nūzaklausiejīs, īskrāja ustobā, aizklīdzá iz sīvys mōtis: «Dreizōk īsim buļvu ortu!»

Sīvys mōtá gryb kai atrunōtis, a znūts soka: «Nagaidi trešōs řaizis!»

Ímaita soka iz mōtis: «Áj lobōk, cytaiži nūsiss.»

Znūts soka iz mōtis: «Jiudzīs orklā, nagaidi treju řaizu!»

Sīvys mōtá aizjiudzās, a mītai lyka vodōt, patš turāja orklu, tai atora vysus buļvus. Tik kū izjiudzá sīvys mōti nu orkla, jei kai troka aizskrāja iz mōjom. Nūskriejusá iz sātu, pastōsta sovam veiram, kaida dzeivá mītai.

Atīt tāvs apzavārtu mītys, tod znūts soka iz sīvys: «Nūkaun vystu, as īšu pec brandiveina.»

Znūts izgōja ōrā i aizīt aiz durovu klausātis, kū tāvs runōš ar mītu. Tāvs vaicoj mītai: «Kai dzeivoj?»

«Labi bŷtu dzeivōt, ka nabŷtu dusmeigs.»

«Vajaga klausāt!» tāvs pavielej mītai.

Znūts, izdzierdš tāva runu, ka vysu runoj pa jō prōtam, nu lelys prīcys aizskrāja iz krūgu pec brandiveina. Sīva jau beja pīvōriejusá, jys atnásá brandiveinu. Jī sōka āst i dzárt, tai tāvs pi znūta nūdzeivōja divys dīnys, a sīvys sātā nabeja mīra, jei dūmōja: «Ar munu veiru vysu teirumu aparš.»

Znūts, sīvys tāvu pīdzirdiejš, īdává divys butelis leidza, kurys pōrlyka par placim. Sīva īraudziejusá veiru, padūmōja, ka veirs ir sprucš i bāg ar vysu komotu, bet tī butelis brandiveina. Atgōjš iz sātu, soka iz sīvys: «Itaida znūta vaira nav iz pasaulá, kai itys znūts.»

Tai jī dzeivōja pa šudiņ mīreigi i jō sīva palyka strōdeiga.

69. Tāva padūmi

Vīnu ņaizi dzeivōja tāvs, mōtā i dāls. Tāvs jau bejš ļūti vacs i navariejš strōdōt. Dāls vīnu ņaizi ļūti nūzastrōdōjš, atgōjš nu teiruma i soka iz tāvu: «Oi, as šudiņ cīži nūzastrōdōju!»

Tāvs sacāja: «Patš deļ sevá, dielen.»

Vīnu dīnu dāls vedš labeibu nu teiruma iz mōjom. Vokorā atgōjš iz ustobu i soka: «Oi, as šudiņ otkon nūzastrōdōju!»

Tāvs otkon sacāja: «Patš deļ sevá, dielen.»

Savedš i apkiuļš vysu labeibu, atgōjš iz mōjom i soka: «Oi, as šudiņ nūzakiulu!»

Tāvs taipať soka: «Patš deļ sevá, dielen!»

Tod jys aizasirdiejš, gōjš i licš guni kulā i sadadzynōjš. Atskriejš iz mōjom i soka iz tāva: «Lyku i sadadzynōju kulu.»

Tāvs teicá: «Patš deļ sevá, dielen.»

Vīnu ņaizi saslimš tāvs, dāls dagōjš pi tāva i vaicoj: «Kai maņ dzeivōť?»

Tāvs atbiļdāja: «Dzeivoj tai kai as, i bysi bogots. Kod arsi, tod pi kotrys šņūris nūmozgoj lemešus, audziekná par dālu naskait, sīvai vysys taisneibys nasok, ar kungim pi vīna golda nasied!»

Jys palyka nabadzeigs i aizgōja iz muižu par kolpu, kungs jū ļūti miļōja. Kod kungs braucá kur, tod atstōja vysu muižu iz jō rūkom. Tam kungam beja taidš ļūti dōrgš putyns, jys vysu kū rádžāja, tū stōstāja. Kolps ņaizi sadūmōja, pajámá tū putynu, aiznásá iz sovom mōjom i palyka zam kubula. Tod kolps aizgōja iz mežu i nūsōvá rubynu i atdává tū sīvai: «Šei izvárd šū putynu!» Sīva vaicoj: «Kas tys par putynu?»

Kolps atsoka sovai sīvai: «Tys, ir muižys dōrgiš putyns. Izvárd i apāsim, tik nadūd nikam i nasoki nikam.»

Atgōja kūma i sīva idává āst jai gali. Kūma vaicoj: «Kur tik gorda galá?»

«As tāv, kūmeņ, pasaceitu, tik tu nasok nikam. Šei galá ir tō putyna nu muižys.»

Atbrauc kungs iz sovu muižu i vaicoj: «Kur ir putyns?»

Kungs aizadusmōja i sacāja: «As pušmuižys atdevu par tū putynu.»

Kungs sōcá meklāt pa vysom molom i sūlāja ļūti daudz naudys. Sasaucá iz muižu vysus ļaudš i vaicoj: «Kas pasacās, tam bjš lela moksa.»

Kūma aizgōja iz muižu i pasacāja: «Tovs kolps nūnásá. As beju tī i iežu gali, maņ dává kūma tō putyna gali.»

Tod atsaucá kolpu i vaicoj: «Voi tu pareizi pajiemi putynu?»

Kolps vaicoj kungam: «Kas tāv tū sacāja?»

«Tova kūma. Áj i atsauc pi maná jū.»

Atvádá tū kūmu, tod vaicoj kolps: «Kur tu redzieji tū putnu?»

«As iežu poša to putyna gali i tova sīva vāļ sacāja: «Tu nikam nasoki.»

Kungs palyka dusmeigs iz kolpa i sacāja: «Vajaga jū pakōrť.»

Sasaucá vysus ļaudš, lai verās, kai jū pakōrá. Jys aizgōja ari pi kunga, lai kar. Nivīns nagribāja jū kōrť, viņ poša audzieknis sacāja: «Dūd maņ, as jū pakōršu.»

Tod kolps lyudzá: «Dūd maņ izstōstāt, kai maņ tāvs sacāja mierdams. Dzeivoj, dielē, kai as tāv saceišu. Sīvai vysys taisneibys nasoki, audziekná par dālu naskaiť, tys tāv cyľpu likš ap koklu. Aiz kunga golda nasied i ar kungim draudzeibu navád. Tagad as atrodu tāva taisneibu. Putns maņ ir mōjōs dzeivs, as tū atnessu.»

Kungs niu atlaidá kolpu, a audziekni ilyka cītumā.

70. Dōrgi padūmi

Dzeivōja zemņiks ar sīvu, jys ļūti nagribāja strōdōť i vys vārās, lai sīva koč kū dora, a patš vys gulāja iz cepļu i klīdzá sīvai, lai dūd

koč kū lobōku paāšt. Sīva mīļōja sovū veiru i no pošā reita leidz vālam vokoram vārpá voi šyva koč kū. Tod pōrdává dorbu i nu tai jī dzeivōja. Vīnu ŗaizi sīva soka veiram: «Aizáj iz piļsātu i pōrdūd, golda pologu, tī dūš vairōk naudys kai tá!»

Zemņiks paklausāja, pajámá pologu i aizgōja. Īt, Īt jys i rádž: stōv veceitš i runoj: «Atdūd maņ šū pologu, as tāv teikšu nazkū!»

Padūmōja zemņiks i atdává pologu veceišam. Veceitš jam teicá tai: «Ka paceļsi rūku, tūlaik vāļ tū nanūlaid!»

Tai veceitš izgaisa, a zemņiks aizgōja iz sātu i vysu izstōstāja sīvai. Sīva dusmeiga sōka sprāšt otkon ūtru golda pologu i kod beja gotovs, syuta zemņiku iz piļsātu pōrdūt. Īt jys otkon, sateik veceiti. Veceitš sād zam ūzula i prosa, lai atdūd jam pologu. «Tūlaik as tāv vāļ nazkū teikšu!»

Zemņiks atdává i ūtru pologu veceišam. Veceitš jam pascāja: «Kod ĩkrissi iudinī, nikod nanūsleiksi!» i patš tivleņ izgaisa.

Zemņiks atgōja pi sīvys i kod izstōstāja jai vysu, sīva vāļ vairōk dusmeiga sōka sprāšt trešū pologu. A tai kai naudys jīm nabeja, dzeivōja bez maizis i ar tukšu vādaru; zemņiks vys gulāja iz ceplá leidz tam, kod pologs gotovs. Īt jys otkon iz piļsātu i dūmoj: «Tagad naatdūšu pologu, jo vairōk nav, ar kū dzeivōt!»

Bet kod pīgōja tī, kur sādāja veceitš — verās: jys otkon tī ir i lyudz, lai atdūd trešū, jo pasceišūt nazkū. Zemņiks nabeja ar mīru i gōja tōļōk, a veceitš vys klidzá jam: «Atdūd, jo tūlaik nazynōsi pādejūs burvju vōrdus!»

Zemņiks atdává trešū pologu i váceitá jam teicá: «Kur ĩva aug, tī iudinš ir!» i patš izgaisa.

Zemņikam beja baiš ĩt iz sātu, vairōk nabeja ni kapeikys, par kū dālam maizis nūpierkt, na vāļ vārpt pologus. Tod jys sadūmōja ĩt par kolpu pi kienená. Tī kienená dālam vajdzāja dabōt pazaudātō gradzyna vīnai princesái, kuru jys gribāja pajimtš sáv par sīvu. Gradzyns tys gulāja jyurys dybynā, taišni jyurys vydā. Patš kienená

dāls nagribāja meklāt, i teicá zemnikam, ka jys dabōš gradzyna, tūlaik kolpōš vysu myužu jam par vyslobōkū kolpu. Zemniks beja ar mīru, jo vīna olga iz sātu iņ nabeja vārťš. Pīgōja jys pi jyurys i pīmināja veceiša vōrdus. «Kod ikrissi iudini, nikod nanūsleiksi!»

Tai jys pīgōja pi tōš vītys, kur gulāja gradzyns, dabōja tō i laimeigi atnōcá kienistī i atdává kienená dālam. Tys atstōja zemniku dzeivōť sovā pilī. Tai progōja daudz godu! Vīnu řaizi ūtrā kienistī pītryuka iudiná i kienenš teicá tai: «Ka kas dabōš iudini, as idūšu pusi nu sova monta!»

Tū dzierdādams, zemniks aizbraucá pi tō kienená i teicá: «As dabōšu!» a patš dūmōja par tīm vōrdim, kurus veceitš teicá: «Kur īva aug, tī ir iudinš!»

Kienenš beja ar mīru i ilaidá sovā dōrzā zemniku. Zemniks dabōja īvu, izrōvá tū ar sakņom i rādž, ka tī tak iudinš. Kienenš idává pusi sova monta zemnikam i aizsyutāja iz sātu. Kod zemniks atbraucá pi sīvys, verās: iz ceplá guļ nazkaidš cylvāks. Jys sōkumā dūmōja, ka tys ir, laikam, ūtrs veirs sīvys, i tik pacálá rūku, lai jū nūsystu, tivleņ jam prōtā īgōja veceiša vōrdi: «Ka paceļsi rūku, vāļ tū nanūlaid!»

Tai jys stōvāja, koleidz sīva atskrāja i pascāja, ka tys cylvāks ir jō dāls, kurs tūřaiz vāļ beja moziņks. Tai jys laimeigi sōka dzeivōť ar sovu sīvu leidz pošai nōvái.

71. Tāva nūslāptō nauda

Vīnā muižā dzeivōja bogots muižniks, kam beja vīns dāls, kuru jys ciži žālōja. Dāls beja lels natiklis, naklausāja sova tāva, ciži dzārā i provádá daudz naudys. Tāvs jam daudz řaizu runōja: «Māť molā tu, dielen, taidus draugus, nadzár tu tō brandiveina.»

A dāls jō naklausāja. Vīnu řaizi saslyma vacōš tāvs i dūmoj patš sevi: «Maņ ir vāļ daudz zalta naudys, kai tū nūglobōť?»

Guļūt jam īgōja prōtā sataisāt skreineiti, pītaisāt pi grīstu, izgrīzīt caurumu i caurumā īgrīzīt dzeļža kōsi, tai kab varātu pajimt aiz kōša i tūlaik krystu no tōs skreineitis nauda. Kai sadūmōja slymīs tāvs, tai padarāja. Vīnu ņaizi atīt dāls pīdziers, tāvs jau beja pavysam vōjs. Pasauca tāvs sovu milū dālu pi sevā i sōk runōt jam tai: «Dielen jau var bīt maņ dreīzi mierť zāmī. Paklauš tu mani, māt molā tu sovus draugus i tū dzeršonu. Ka tu napaklauseisi mani, tu vysu itū montu prodzersi i iz itō kōša pazakōrsi.»

Pateikdams itūs vōrdus, vacīs tāvs nūmyra. Dāls paglobōja sovu tāvu i sōka ar draugim dzart vāļ vairōk kai pi tāva dzeivis, i vysī draugi deļ jō beja cīži lobi. Tai dzardams, jys prodzārā vysu atstōtū tāva montu i palyka par ubogu.

Rādź draugi, ka jau vysu prodzārā, nivīns ar jū nagryb runōt. Kod rādźāja, ka jys it, jī vysod pagrīzā golvu iz cytu pusi, kab napazavasalōt ar jū. Dūmoj dāls: «Kū darāt? Jau as palyku par ubogu par tū, ka naklausieju sova tāva. Īšu iz pādejōs, nūpierkšu brandiveina, izdzeršu i pazakōršu iz to kōša, par kuru runōja maņ tāvs!»

Tai jys i padarāja. Izdzārā brandiveinu, pajāmā viervi i gribāja aizmāst aiz kōša viervi. Kai dalyka rūku pi kōša, pabyra nu viersa nauda. Nūzabreinōja dāls: «Nu,» dūmoj, «tagad as otkon bogots.»

Pōrstōja dāls vairōk dzart i aizdzeivōja otkon bogoti. Īraudzāja jō draugi, otkon jam nūjem capuri kai lelam kungam, bet jys jīm roda tik naudys moku. Tai jys rōdāja sovīm draugim vysod, kod jī ar jū vasalōjās. Sazasirdāja iz jō draugi, ka jys vys ar jīm kārdynoņās, i padává jū tīsā. Izsauc jūs vysus tīsā i vaicoj tīsness muižņika dālam: «Par kū jiuš draugus kārdynoņit, rōdūt naudys moku?»

Muižņīks runoj tīsai: «Kod as beju nabogs, nikas ar mani nagribāja vasalōtīs, kod as otkon tyku bogots, otkon vasalōjās. Tai jī vasalōjās ar munu naudu, a na ar mani.»

Tīsa pīzyna, ka itys ir pareizi, i attaisnōja muižņiku.

72. Gudrōs atbīldis

Dzeivōja vīns zemnīks, kam beja trejs dāly, vysī dāly beja preceiti i dzeivōja vīnuvīt. Dāly klausāja sovu tāvu i dzeivōja mīreigi, vyss namīrs beja nu dālu sīvu. Jōs navarāja dzeivōt mīreigi, kotra nu jūs gribāja bīt par lelōkū saimineicu. Jōs vysys strōdōja labi, bet jūs pliesšonōs i lomōšonōs cīži napatyka vacam tāvam. Jys pasaucá pi sevá vysus trejs dālus i runoj: «Pi jiusu sīvu kotru dīnu lomōšonōs i pleiššonōs kai dyumi īt, vajag, dāly, sataisāt, kab itō nabīt. As sadūmōju vīnu meikli, i kurei nu jūs atgōdōš, tei bīt par lelōkū saimineicu i jū vysī klausās.» Brōli pascāja iz tāvu: «labi.» Tūlaik vecš pasaucá vysys trejs vadaklys i runoj jōm: «As jiusim pasceišu vīnu meikli i jiuš par itū nakti atgōdojit. Kas nu jiusu atgōdōš, tei bīt par lelōkū saimineicu i vysī jū klausās.»

«Labi!» pascāja iz veča vadaklys.

Vecš pascāja meikli: «Kas tōļōk skaņ? Kas atgōdōš, tei bīt maņ i vysim par lelōkū saimineicu.»

Iz reita pazacālā vecš, pasaucá dālus i jūs sīvys, vaicoj pyrmū vacōkū dālu.

«Nu, kas tōli skaņ?»

Jys atbīldā: «Agri nu reita tōli skaņ gailš.»

«Labi!» pascāja vecš i vaicoj vyduskai vadaklai: «Nu tu runoj, kas tōli skaņ.»

Tei jam atbīldā: «Sunš tōļōk skaņ.»

«Labi!» pascāja vecš i vaicoj nu jaunōkōs vadaklys: «Kas tōli skaņ?»

Tei jam atbīldā: «Maizá i sōlš.»

«Da!» atbīldāja vecš, «maizá ar sōli tōli skaņ». Tai jaunōkō vadakla palyka par saimineicu i vodoj vysu saimnīceibu, vysī jū klausa i dzeivoj mīreigi.

73. Nu pārkiuná izglóbtis kienená dāls

Vīnam kienenam ir dāls, kuru kienens mīļoja i globōja kai aci pīri. Vīnu dīnu pili īzarodōs zeileitōja, kura apzajāmās izstōstāt kienená dāla liktini. Kienens ar mīru, lai tik zeilej, i apsūla labi samoksōt. Zeileitōja pastōsta, ka kienená dālu nūspārš pārkiunš. Kienens pavieļ sovīm ļaudim byuvāt stypru akminá pili ar pārkiuná nūvadeitōju. Ļaudš dreizi viņ iztaisa lelu stypru akminá pili. Kienená dāls niu dzeivoj vīns patš pili. Tāvs jū izlaiž pastaigōtīs tik taidōs dīnōs, kod pi dabasim nabeja nivīna mōkūneiša. Dālam beja jau ostoiņpadsmīt godu, jys pastaigōjās pa ceļu. Tá nu vokorim pazaceļ mozs, malns mōkūneitš, sōk leiļ leits i graušt pārkiunš. Dāls ļūti pōrzabeistās i nazyna, kur jam glóbtīs. Jys īrauga bazneicu i skrīn tī, nūkreit pi Dīva golda i lyudz Dīvu. Pārkiunš dreizi pōrīt i dāls prīceigs dūdās iz mōjom. Mōjōs jys rádž, ka tei pilš, kura jam calta, ir sasparta gobol-gobolūs.

74. Valns par precinīku

Vīnā pili dzeivōja vīns valns. Tam valnam beja jau vīnpadsmīt sīvu, i jys vāļ pajāmá vīnu jaunu sīvu. Valna pili beja daudz kambaru i nu tīm vīnā kambarī beja nūkauts jō bejušōs vīnpadsmīt sīvys. I kod jys tagad otkon beja apzapreciejš, tod vīnu řaizi jys padává sīvai atslāgys i jai sacāja: «Tu vari vysur īt skatātīs, bet itymā kambarī tāv ir aizlīgts īt.»

I tai jys aizskrāja pa pasauli meklāt sáv bareibys. I kod jys aizskrāja, jei sōka staigōt pa kambarim i golu golā jau daīt pi tō kambara, kurs jai beja aizlīgts. Jei pajāmá atslāgys, atslādzá i īgōja vydā. Rádž: tymā kambarī beja ļūti daudz kaulu i ašná. Tymā šaltī jai nu rūkys izkreit atslāga i palīk ašnī. Jei nūzabeidōs i aizskrāja tū

mozgōt. Mozgōja i nikai navarāja atmozgōt i tai palyka. Tod par nalelu laiku sōka tricāṭ vysa pilš, atbraucá valns. Tivleņ jys gōja pi jōs, pajámá atslāgys. Rádž, ka jei beja aizlīgtā kambarī. Tod jys sacāja: «Dūdu tāv tik trejs stuņdis dzeivōt iz šō pasaulá. Lai tu par trejs stuņdis bŷtu gotova iz nōvis.»

Natōli beja sīvys brōli i jei dává jīm zini, lai jī atskrīn jū glōbt nu nōvis. Valns jū pajámá aiz bizjom i jau gribāja ar zūbynu atcieršt jai golvu, bet izražis iskrāja pili jōs brōli. Jī sajjámá valnu i nūnōvāja. Tai mōsa palyka dzeiva. I pec tō laika tei pilš prokryta car zámi i tōs pilš vītā izataisāja lels, lels azars.

75. Pogrobā paslāptis tāvs

Vysi ļaudš soka, ka kotrā molā sovs īrodums, kotram cylvākam irā sovs prōts. Vīnā vītā beja īrodums nūsist vacus cylvākus, lai jī par veļti maizi naāstum, ka navar strōdōt. Laikam i poši vacī cylvāki lyudzās, zynoms jīm gryuši beja dzeivōt. — Gaidi, cikam tāv idūš āstu voi dzartu. Dzeivōjš vīns cylvāks, jam beja daudz bārnu, i vysī taidi lobi. Pavysam vacs palyka tāvs, a jī jō klausōs, i jū tur gūdā. Kaimini sōka runōt jīm, lai jī sovu vacū tāvu nūsystu, lai par veļti maizi naād, tō pec ka jys ļūti vacs i nikam vaira dereigs.

Žāl jīm sova vaca tāva. Nūglobōja jū pogrobā, i slapani nosoj iz tīnīti jam āšt i dzárt. Ilgi dzeivōja vacīs pogrobā. Guļ sáv iz cysom i lyudz Dīvu, a kod kaimini aizīt pi dorba, jys tod izlein nu pogroba i pazaver iz spūžys sauleitis, pazasyldōs i otkon lein pogrobā. Mozi dālu dāly, atnas jam ūgu, a jys ād i stōsta jīm pōsokys. Vāļ atīt da jō jaunys máitys, padzīd dzīsmu. I dāly jau ar bōrdom biži atīt pi vaca tāva parunōt ar jū par saimisteibu i paprosa vacam: «Kod i kur kū sāt, kai lobōk apstrōdōt laukus, kai dazavārt par lūpim.»

Vacīs vysu kū jīm pateic, vysu pamōca. Dzeivōja sáv vacīs tāvs, a bārni i bārnu bārni prīceigi. Bet tymā molā izastōjās lels bods.

Vysi lūpi apsprōga. Navā vaira nu boda cylvākim kū äšt. Nas bārni vacam tāvam pādejū maizi, a jys jīm soka, lai nu ākom nūplieš jumtus i izkuļ tōs cysys. Paklausāja bārni vaca tāva, nūplāsá jumtus i sōka kuļt. Verās — rejī tik daudz gryudu, ka pītikš maizis leidz jaunai ražai.

Prosa kaimini, nu kureinis pi jīm ir maizá. Jī pastōstāja, ka jūs izmōcāja vacīs tāvs, kuru jī nūglobōjuši pogrobā. Aizīt vysī kaimini, vaci i jauni, iz pogrobu pi vacō i iznásá jū nu tīnītis iz rūkom. Ilgi vāļ pec tō dzeivōja vacīs tāvs. Nu tō laika pōrstōja kauļt vacus cylvākus, i sōka jīm kolpōt, dazavārtj jūs i gūdynōt.

III JŪKU PŌSOKYS

76. Akminá saspīšona

Aiz trejdeveinom zámom, kaut kur tī tōlumā dzeivōja kienensš, kura vaļsti sādža, kurai mīra nadává valni. Vīnu ņazi valni pavysam apádá tōs sādžys īdzeivōtōjus. Iz tū sādžu vairs nīkas nabraucá dzeivōt, beidōs valnu. Vīnā dīnā atbraucá čygans iz tū sādžu ī apzamátās iz dzeivōšonu. Vīns garam braucīeys pasoka čyganam, ka lai tys lobōk dreīžōk izbrauc nu šōs sādžys, cytaidi jū apāsš valns.

«Nīkō,» atbīldāja čygans, «as jau kaut kai iztikšu ar valnu.»

«Dori, kai gribi,» pateicá garam braucīeys ī aizbraucá tōļōk. Krāslai matūtīs, atskrīn valns ī klīdz iz čyganu: «As tevi tivleņ apiesšu.»

«Pazavārsimās, kas kū apāsš,» atbīldāja čygans.

Valns iz ņazi palyka meīkstōks, jo nūvārōja, ka čygans jō nazabeīstās.

«Ka tu tai soki, to paraudzāsīm cīneītīs, tod rādzāsīm, kas kū izvarās,» soka valns.

«Raudzāsīm!»

Jī sazarunojās: ka čygans valnu izvarās akminá mīgšonā, smoguma ceļšonā, skrīšonā, tod čygans palīkš dzeivs. Pajāmá kotrs pa akminám. Valns kai samīdzá akminī, tai tys ī sabyra smīļktīs.

«Nu kas tys īr? As tai samīgšu, ka īudinš īztácās,» līlājās čygans.

«Nu paraugi!»

Čygans pajāmá bīzpīna drusceiti, īlyka tū lakatenī ī tai samīdzá, ka īudinš īztácāja.

«Nu labī!» breīnōjās valns. «Tagad paraudzāsīm smogumu cált.»

Natoļ stōvāja lobs i lels čygana zyrgs. «Nu pacāļ munu zyrgu!» teicā čygans.

Valns pīgōja pi zyrga, paleida zam tō; stenāja, stenāja, tūmār pacālā.

«Nu, a as šū ībōzšu storp kōjom, i tevi apdzeišu,» lilājās čygans. Čygans izlāc zyrgam viersā, sadávā tam pamateigi pa sōnim i aizauļōja. Valns dzynōs, dzynōs pakaļ — nadadzyna čyganu. Pec kaida laicená atsagrīzās jī atpakaļ sādžā.

«Nu, tu esi lels styprinīks i lels skriejiejis, teicā valns. «Tai kai tu mani izvarieji, to mās dzeivōsim draudzeigi.»

I jī apzamātās iz dzeivōšonu tymāpaļ sādžā. Valns atnásá iz tū sādžu vysus sovus pīdarumus.

«Tu āj pec iudiná, a as kūršu guni i taiseišu gali iz vōreišonu,» pavielāja valns čyganam.

Valna spaņus čygans navarāja nikai pacāļt, tō pec jys pajāmá vierša ōdu i aizgōja iz oku.

Bōž, bōž jys ōdu okā, nalein nikai. Valns, gaidāja — nav čygana ar iudini. Sadusmōjās valns i aizskrāja kai zibinš iz oku.

«Kū tu tá dori?» jautōja valns.

«A vot grybu izsmāļt vysu oku izražis i aiznásť iz vītu, tod navajdzātu pec iudiná staigōť,» prōtōja čygans.

«Nássim dreizōk iudini, maņ āšť gribīs,» skubynōja valns.

«Nás, ka tāv gribīs,» sacāja lapni čygans.

Valns kai smālā, tai izražis pušokys ōrā. Aiznásá iz vītys iudini, izvōrāja vakarinis, paadá i aizgōja gulāť. Nu reita pazacālās, valns pasyutāja čyganu iz mežu pec molkys, a patš gōja pec iudiná. Valns atnásá iudini, nūkōrtōja vysu, kai vajaga, i gaida čyganu.

Atskrāja otkon iz mežu pec čygana. Čygans, atradš trejs ūzulus kūpā i tai kai jau taisōs násť.

«Dreizōk, tu!» klīdzá valns.

«Pagaid, vāļ draudzen, ka jau násť, to násť,» prōtōja čygans.

«Nu áj nu pakalis, pastum, as vilkšu,» apzajámá valns.

Valns kai sačará vysus trejs ūzulus i sōka stīpt, a čygans izleida iz vīna ūzula i sād, sáv mīreigi. Kod beja tykuši golā, tod čygans, nūkōpš nu ūzulym, breinōjās: «Stīpiejs to tu naasi lels, as styumu i pavysam pīkusu.»

«Nu nikas, atsapyusi,» aizbyldynōjās valns.

Tai čygans mōnāja valnu kotru dīnu. Kod vysi tivleji meži beja aplauceiti i sadadzynōti, čygans pavielāja valnam: «Tagad áj iz áļni i siedi tī mīreigi, a as išu pasaulī.»

«Na, naišu!» atbīldāja valns.

«As táv soku, to táv ir jōit!» soka čygans.

Nu tō laika valns aizgōja iz áļni i sād, tī leidz paņ šai dīnai, a čygans volkojās pa pasauli ari līdz šai boltai dīnai i mōnej na viņ valnus, a i cylvākus.

77. Ocu lišona

Vīnā jaukā dīnā izgōja valns pastaigōt, lai nūzavārt cylvāku dorbus. Tá jys īraudzāja kalieji, kurs kausāja svynu.

«Kū tu dori?» vaicōja valns.

«As leju jaunys acš.»

«Tys i maņ dereitu,» nūdūmōja valns. «Kai tevi sauc?»

«Mani sauc: as patš.»

«Nu to īlej maņ jaunys acš!»

Kaliejs padūmōja i soka: «Cik tu maņ moksōsi?»

«Cik táv vajag?»

«Vīnu maisu zalta samoksōsi i as táv īlišu jaunys acš.»

«Labi,» pascāja valns i aizskriejš, atnásá vīnu maisu zalta i samoksōja kaliejam. Tod kaliejs soka: «Táv vajag pīzasīt pi beņča!»

Valns pīzasāja pi beņča. Kaliejs pajāmá izkauseitū svynu i aizlāja valnam acš. Valns nu baiļom i sōpom aizskrāja pi cytim valnim syudzātīs, tī prosa: «Kas tāv itū izdarāja?»

«As patš!» atbiļdāja valns. «Nu, ka tu patš izdadzynōji, to mās nikō navarom tāv paleidzāt» atbiļdāja cyti valni.

78. Kod kūkim lopys biers

Vacijūs laikūs tāpať mýsu zámī beja vīns azars. Pi tō azara gōja lelýš ceļš, a pi poša celá stōvāja lels akminš. Vīnu řaizi gōja pa itū ceļu zemņiks i, cīži pīkusš, dūmōja: «Labi býtu pasādāt iz itō akminá.»

Dagōja pi poša akminá i sādōs iz tō. Sād zemņiks i dūmoj. Tymā laikā izīt nu azara dziļuma valns ar rogim, lelu ásti, vyss slápnš. Zemņiks sādāja i nimoz nasazabeida. Valns daīt pi zemņika klōt i runoj: «Tu, zemņiks, aizjiemi munu tronu i vāl bez vysaidys zinis!»

Zemņiks runoj iz valna: «Ak, tai tu gribi, kab as tevi smiļktīs satreitu? As tivleņ itū varu padarāt.»

Valns aizadūmōja i sōcá otkon runōť: «Kaidš tāv, zemņik, nu itō býš lobums?»

Zemņiks atbiļdāja: «Lobums taidš, ka tu navari mīreigi dzeivōť! As tevi naaiztyku pa prišku, gribieju atsapyust drusku i iť iz sātu. Tai as tōli gōju, gribieju aizjimť nu sābra naudys, bet naatrodu jō sātā i ejmu atpakaļ. Pa celám cīži pīkusu i gribieju atsapyust, a tu vāl mani trycynoj, soki, ka as aizjemu tovu tronu bez vysaidys zinis. As tāv nīparkū napīdūšu. Tivleņ satreišu smiļktīs!»

Sazabeida valns, sōcá prasāt pīdūt jam itū řaizi i pazajāmá idūt jam porōdā naudys. Zemņiks lyka mīrā i valns idává jam naudys iz laika, bet rudinī, kod bierst nu kūkim lopys, kab zemņiks jam atnastu tū naudu iz itōs vītyš.

«Labi!» pazajāmá zemnīks, i sajiemš nu valna naudu, nūgōja iz sātu. Laiks gōja. Jau rudinš, a zemnīks par porōdim nicik nadūmoj. Valns vys gaida, kod jys atnásš. Jau zīma. Zemnīkam gribīs sabraukōt pi sābra cīmā. Vīnu ņaizi zemnīks sazalasāja braukť. Aizjiudzā komonōs zyrgu i brauc pa tō azara ladu. Brauc zemnīks i verās iz tū pusi, kur stōv valna trons. Izīt valns preteim i soka zemnīkam: «Jau laiks progōja, a tu vāļ vacū parodu nasamoksōji.»

Zemnīks īdams rōda valnam iz kūkim: «Vāļ kūki naapbyra. Gaidi!»

Apleik azaram aug āglis i prīdis, kurys nikod nabierst. Tai valns vāļ tagad gaida nu zemnīka porōdu.

79. Zyrga pereišona

Vīnu ņaizi brauc zemnīks i celā sateik žydu, kas staigōjš nu vīna cīma leidz ūtram, paunu iz mugorys. Žyds sōčš lyugtīs, lai jū pavad. Zemnīks jū pavad. Žyds braukdams īsōčš runōt par zemnīka skaistū zyrgu: «Kur tu taidu skaistu, opolu kai ogūrci zyrgu jiemi?»

Zemnīks atbiļd: «As tū izperieju nu ogūrča.»

«Kai tu tū izperieji, kai tys nūtyka?»

«As beju dziediejš, kai muni cyti kaimini izperiejuši nu ogūrča zyrgus. Tai i as dabōju nu saimineicys lela ogūrča i izperieju.»

Žyds nūgōjš iz sovu dzeivūkli, līk saimineicai meklāť lelu ogūrci. Saimineica atnas vyslelōkū ogūrci, padavusá aizīt. Žyds ītaisa koktā deļ pereišonys vītu, līk tymā ogūrci i stōjās pi dorba. Žyds atsiediejš vīnu nedeli, atsād ūtru iz ogūrča — nikas naizīt, ni zyrgs, ni kumelš. Žyds iz saiminīka sazadusmōjš, iznesš ogūrci ōrā i svīž zoru koponā. Nu zoru koponys izskrīn začš. Žyds, dūmōdams, ka ogūrčš pōrpleisa i nu tō izskriejš kumelš, sōk klīgť: «Šugul, šugul, as tova mōtá!»

Tai začš aizskrīn iz mežu i žyds palik bez zyrga.

80. Baranku leits

Vīnu ņaizi vīns veirs atrūn naudu i gryb pascāt sīvai, bet beistās, ka sīvītis, bēdamys lelys pļōpys, nikō navar saturāt, kab naizstōsteitu cytam. Jys nūbraucá iz tiergu i nūpierka maisu baranku, kurus atvadūt izkaisāja natōli nu meža molys, kur auga daudz apšu. Tys beja vacūs kungu laikūs. Partū tys veirs i beidōs parōdāt sīvai naudu, partū ka sīva kai tik aizasyrdōs iz veira, iz ņaizi it iz kungu i pīmaloj kungam pa veiru.

Atgōjš iz sātu, veirs soka: «Īsim, sīveņ, pastaigōt, var bēt kū naviņ atrassim!» Ka dagōja natoļ pi meža, kur tōs barankys beja izbōrsteitys, veirs otkon soka iz sīvu: «Verīs, bōbeņ, losi barankys, as redzieju pirmēņ, ka baranku tyučš gōja, i redzi cik tū daudz tá pībārā.»

Kod bōba barankys salasāja, soka veirs: «Īsim tōļōk»

Kod dagōja pi apšu meža, tod veirs soka iz sīvys, rōdeidams iz apsis, kurai lopys brīsmēigi treisāja: «Skotīs, bōbeņ, itá valns krota mýsu kunga dvāseli!»

A bōba nabeja apsis meža redziejusá i tam nūticāja. Tūlaik veirs otkon soka: «Īsim, bōbeņ, tōļōk!»

Davedš da tōs vītys, kur beja atrosta nauda, veirs soka: «Skotīs, bōbeņ, mās naudu atrodom!»

Pajāmuši tū naudu, nūgōja iz sātu.

Par kaidu laiku veirs sōka bōrt sīvu par naizpildeitu dorbu. Tod sīva sažadusmōja iz veira, nūskrāja iz kunga i pastōstāja, ka veirs atroda naudu i kungam napasludynōja. Kungs atsaucá obejus da sevim i sōka klīgť iz veira, vaicōdams: «Kur tei nauda, kū tu atrodi?»

Veirs sōka līgītis, ka jys nikaidys naudys naatroda, saceidams, ka jō sīva ir napylnā prōta. Sōka vaicōt̄ nu sīvys: «Voi tu, sīveņ, esi troka, kur as tāv asu naudu atradš?»

Sīva atbiļd̄: «Kod? Pīmiņ, kod tu sacieji: «Īsim pastaigōt̄!» i tūlaik gōja baranku tyučš, i as pylnu maisu pīlasieju.»

Veirs vaicoj: «Kod ta tys beja, kū tu maloļ?»

«Kū as maloļu? Tūpaļ dīnu vāļ ka mās gōjam car meženi, a valns m̄ysu kunga dvāseli kratāja, tūlaik i naudu atrodom.»

Kungs viņ klausōs, a veirs soka kungam: «Redzi, kundzeņ, muna sīva ir troka palykusā i nu prōta izgōja, as nikaidys naudys naatrodu,»

Kungs sažadusmoj brīsmēigi iz sīvys, a veiram nauda tai i palyka.

Nikod navajag sīvai sacāt̄ taisneibu.

81. Galá pi kōpustim

Vīns saiminīks apzaprecāja i pajāmá sáv sīvu, dūmōdams, ka jei ļūti gudra, tai kai jei poša sevi skaitāja, a patīseibā pavysam beja muļká. Raizi saiminīks, āsdams kōpustus, soka: «Vajag kōpustim pīlik̄t̄ vairōk cyukys tauku, tod b̄yš lobōk.» Gudrō saimineica tivleņ pajem cyukys tuklys galis, sagrīž škāleiņom, nūnas iz dōrzu i izlīk̄ iz kotrys kōpustu golvys pa škāleitái. Tai padariejusá, dūmoj, ka tagad kōpusti augš gordōki. Tam laikam kaimiņu suni skraideidami teik dōrzā i aplosa: gali nu kōpustu. Gudrō saimineica īrauga, sōc dzonōt̄ suņus i vīnu ļūbās jai īdzeiņ kļietī. Īdzynusá suni kļietī, pajem pīsīn pi ols bucys topys. Sunš rausteidamīs izraun topu i ols sōc lītīs kļietī iz greidys. Tod saimineica aizbōž caurumu ar pierstu, bet nanūcīš, palaiž olu i poša otkon nūskrīn pec suná. Golā nasagiun suná i ols vyss iztak nu bucys. Kū darāt̄? Kab dreizōk izkolstu greida, saimineica pajem i izkaisa iz greidu puš pyura myltu.

Vokorā atgōja saiminīks nu teiruma, i izzynōjš, kaidu lārumu pataisāja jō gudrō saimineica, nazynōja kū darāt: voi bōrt, voi smītis.

82. Veirs sīvys dorbūs

Vīnai sīvai beja veirs dzārōjs. Bōba kotru ņaizi veiru izlomōja, kod beja pīdziers.

«Koč as īdzeru, bet redž, cik teikumā pastrōdōju? A kū tu mōjōs pastrōdōj? Ap pakšim viņ trynīs.»

Sīva teicá: «As īšu rudzu pļauņ, a tāv bēs gūvš jōslauc, gonūs jōizdzan, maizá jōmeica, ceplis jōkurynoj, maizá jōsacap, svīsts jōsanej, vysta ar cōlim jōsorgoj.»

Labi. Bōba aizgōja rudzu pļauņ.

«Kū vāļ agri. Ir jōguļ; koleidz saulá izlākš.»

Veirs atsagulstās gulāņ. Pazamūstās — rādž: jau saulá gobolā. Veirs pagiuņ slauktivi, skrīn gūvš slauķ. Jau kū nabeidzš pyrmū gūvi slauķ, tá gūvš sper ar kōji i izlej pīnu. Pag, pag — apmāukšu bōbys jaunū lyndraku. Apmaucá, izslaucá nadašlauktū gūvi, izslaucá ūtru gūvi, tá beidzūt trešū slauķ — gūvš sper ar kōji i izlej pīnu. Veirs, moz dūmōdams, lyka gūvái ar slauktivi pa golvu.

«Ša tāv, rogonā, izlieji pīnu.»

Sytūt gūvái par roгим, slauktivá sabierst. Sīvys jaunīs lyndraks nu māslym palīk slāpnys. Puika izdzan gūvš gonūs. Veirs, rādžādams, ka sīva lomōsīs par lyndraku, izsvīdá ōrā lyndraku.

«Voi maizi meicāņ, voi cepli kūrt? Meiceišu lobōk maizi.»

Sōc meicāņ maizi, izņaiz izdzierš vystys klīdzīni. Veirs izskrīn ōrā, i kab cōli naizkleistu, sasīn cōļus ar stryči i pīsīn vystai pi kōju. Skrīnūt īdūmoj par svīsta neišonu. Kriejuma pūdeni apsīn ar stryčeiti i pīsīn sáv pi kokla, lai meicūt maizi sazaneitu svīsts. Sōc

meicāt, meicūt kriejums tai lākalej nu pūdená. Otkon izdzierst vystys klīdzīni. Skrīnūt veiram aizamat kōjis aiz sliķšná.

Veirs pakreit i pūdenš salyuzt, kriejums izalej. Izskrīn ōrā i rādž, ka vonogs salaidš nogus vystai mugorā i nas vystu ar vysim cōlim prūjom. Ni cōļu, ni vystys, ni svīsta, ni pīna — kū padareisi?

«As gon svīstu dabōšu klieti.»

Aizīt i rādž, ka svīsts stōv gorā i teirā baļģī. Nikai navar dabōt. Lein iz golvys baļģī, bet kai īleida baļģī, tai nikai navarēja izleist ōrā. Ap pušdīņu laiku atīt bōba ar nazkaidu cytu pļōvieji. Veiram kauns kligt. Pīit bōba pi okys i rādž, ka jōs lyndraks okā. Īt pa dōrzu, nikur narādž cōļu, varbūt vonogs nūnásá. Bōba staigoj, staigoj i nikur naatrūn veira. Beidzūt sōcá saukt veira. Veirs atsasaucá svīsta bucā. Sīva apgōzá baļģi i veirs izleida ōrā. Nu tō laika veirs ar sīvu sōcá dzeivōt sadereigi.

83. Putyns vāļ mežā, īsmu jau drōž

Vīnu ŗaizi senejūs laikūs dzeivōja iz šō pasaulá vīns ubogs, jau jam beja godu vairōk par symtu. Jys vysu sovu myužu staigōja nu cīma da cīma, laseidams gabaleņu maizis. Vīnu ŗaizi agri nu reita izgōja ubogs nu vīna cīma, īt pa teiruma i verās, ka preteim jō īt vīns zemniks i nas nūsautus trejs začus. Ubogs īt i patš sevī dūmoj. Kai itam cylvākam labi! Jys tagan itūs začus pōrdūš i jam būs daudz naudys. Ak, Dīveņ, kab maņ bētu koč vīns začēitš, as tū pōrdūtu i par tū naudu nūpierktu zyrgu i tūlaik braukōtu nu cīma da cīma. Ok, kaida maņ tūlaik bētu dzeivá!»

Tik ubogs patš sevī itū pōrrunōja, īdams pi poša meža, verās: guļ pi ágleitis začš. Ubogs dagōja pa kluseņom tyvōk i satvārā dzeivu zači. Tivleņ ar lelu prīcu ubogs īlyka zači kuli i aizsāja. Īt jys tōļōk iz cīmu. Dagōja ubogs pi vīna cīma teiruma, apsāda celá maleni, rozraisāja kuli i patš sevī runoj: «As itū zači nūkaušu, nūpliesšu nu

tō ōdu i pōrdūšu ōdu vīnā gobolā, a gali iz mārceņom, sajimšu lelu naudu. Par tū naudu nūpierkšu zyrgu i rotus, braukōšu kai lels kungs. Tik as ībraukšu cīmā, kai klīgšu: tprū! Kai klīdzá ubogs, tymā strāčī začeitš nūzabeida i nu kulis ōrā, dreizōk iz mežu. A ubogs kai beja par ubogu, tai palyka, staigōdams nu cīma iz cīmu.

84. Kam bjš lobōks sapyns

Vīnu ņaizi gōja pa ceļu divi cylvāki: čygans i zemņiks. Īdami pa ceļu jī runōja, kaida kuram ir laimá. Jī sarunōja, kas kū pa prišku atrasš iz celá, tys bjš laimeigōks. Tai jī it i verás. Čygans īraudzāja: iz zámis guļ komulenš, nazkas nūgaisynōja. Tymā komulenī beja aizsīti tauki i svīksts. Čygans soka iz zemņiku: «As asmu laimeigs i iesšu vīns patš, a táv nikō nav.»

Zemņikam ar cīži gribājās āšt, jys runoj iz čyganu: «Īsim tōļōk, as varbýt ar dabōšu koč kō.»

«Labi!» pascāja čygans, i jī nūgōja tōļōk, Gōja jī, gōja — verás čygans: guļ iz celá butelá braņdīna. Čygans pacālá buteli ar braņdīnu i runoj: «As tōļōk naišu, jau taisōs tymss, as guleišu zam ágleitis, tagan maņ ir braņdīns i svīksts ar taukim, a táv nikō nadūšu, tu esi nalaimeigs.»

Atsasāda čygans pi kryumeņu i gryb dzárt tū braņdīnu i taipat āšt tū svīkstu ar taukim. Zemņiks ar atsasāda i soka iz čyganu: «Zyni kū, draugs? Itū nakti pōrgulāsīm taipat naāduši. Tod rádžāsīm sapynā, kai itū braņdīnu dzárt, táv vīnam pošam voi obadivejim, taipat ar itīm taukim i svīkstu.»

Čygans ilgi dūmōja i golu golā pascāja: «Labi!» Tai jī atsagula zam kryumeņu. Čygans dreizi aizmyga, a zemņiks apādá vysus taukus, svīkstu i izdzārā braņdīnu. Tod jys atsagula gulāt. Iz reita pazacālā čygans i zemņiks. Zemņiks vaicoj čyganam: «Nu, draugs, kū tu redzieji sapynā?»

Čygans sōka stōstāt, ka jys rādžāja, ka beja dabasūs pi poša Dīva i ar Dīvu labi izdzārā dōrgus veinus. Zemņiks pōrtraucá čygana runu i soka: «As ar tūpaž redzieju, ka tu staigōji ar Dīvu pa dabasim i labi ar Dīvu dzieri braņdīnu i iedi lobys pušdīnis. As padūmoju, ka tu vairōk naīsi pi maná, pajiemu itūs taukus ar svikstu apiežu i izdzieru braņdīnu.»

Čygans palyka pavysam naiedš, památá itū draugu zemņiku i patš nūgōja iz cīmu prasāt koč gabaleni maizis. A zemņiks atgōja iz sovu sātu smīdamīs.

85. Nabogs i bogotņiks

Dzeivōja divi brōli: bogots i nabogs. Vīnu řaizi bogotīs idává nabogam teļu. Naboga brōlá maitiná tū teļu dzirdāja i borōja, i nu telá izauga ļūti loba gūvš. Řaizi bogotīs, atgōjš iz nabogū brōli, īrauga itū gūvi, tei jam ļūti pateik i jys sadūmoj atjimž nu naboga šū gūvi. A nabogs nadūd, saceidams, ka jys izaudzāja i jō gūvš. Streidājās, streidājās i golā nūgōja iz tīsu.

Tīsys veirs izdzierdš, kimā dareišona, sok iz jīm: «Atminīt, kas iz pasaulá vysutuklōks? Kurs nu jiusu, itū meikli atminās, tō bjš gūvš.»

Atīt jī iz sātu, deļtō ka nivīns nazynōja. Reitā otkon losōs iž iz tīsu. Nabogs atgōjš pastōsta sovai maitai, i maita soka iz tāva: «Vysutuklōka ir zámá, deļtō ka iz zámis aug vysaidi augli.»

Reitā nūit otkon obi brōli iz tīsu. Bogotīs soka iz tīsys veira: «Pi mani ir vepris taidš tukls, ka par jū navar bjt nikas tuklōks.» Tīsys veirs nu vaicoj nu naboga brōlá i tys soka: «Maņ rádžīs, ka zámá vysutuklōkō, deļtō, ka iz zámis aug vysaidi augli.»

Tīsys veiram pateik naboga brōlá atbiļdá i jys vaicoj: «Kas tāv tū sacāja?»

Nabogs, nadūmōdams nikō slāpt, atbiļd; «Maņ tai pasacāja muna maita.»

Tod tīsys veirs památá nabogam gūvi i patš apzaprecāja ar naboga maitu. Bogotū brōli vāļ vairōk jámá skaudeiba, a nikō navarāja padarāt.

86. Gudrīs mōneitōjs

Seņōk pi vīna kunga dzeivōja kolps ar sovu sīvu. Tys kolps prota izdūmōt vysaidus jūkus. Kolps izstōsta vysā apkortnī, ka jam ir taidis pūds, kurā var bez gunš izvōrāt. Zinis daīt da kunga ausim, jys vīnu ņaizi atīt pi kolpa i soka: «Parōdi maņ tū pūdu, kurā var bez gunš izvōrāt!»

«Pagaid, kungs, tivleņ», atsoka kolps, pīlej pūdu pylnu iudiná, īmat myltus, samaisa, līk iz gunš, savōrej, tūražis nūrōvš pūdu ar bīzu putru nu plitys, izlīk pūdu iz stūpa, pasauc kungu i soka: «Redzi, kai vard!»

Kungs pazabreinoja, rádžādams, ka iz stūpa pūdā vōrejās putra i soka: «Pōrdūd maņ itū pūdu.»

«Par kū nā? As varu pōrdūt, ka tik maņ samoksōsi daudzi naudys», atsacāja kolps.

Kungam cīži gribājās nūpierkt breineigū pūdu, kurā vōrājās bez gunš, i jys samoksōja kolpam par pūdu lelu naudu. Nūpierktū pūdu kungs aiznas pi sevá, pīlej iudiná, izlīk iz stūpa i gaida, kod iudinš sōkš vōrātīs, pasauc sovu kundzi, lai pazaver breinumus. Stōv niu kungs i kundzá pi pūda, vārdamīs i gaideidami, kod sōkš vōrātīs, bet par veļti, pūds iz stūpa nūstōvāja leidz ūtrai dīnai, a iudinš solts kai bejš.

Par taidu kolpa malōšonu kungs cīži sazadusmōja i nūdūmōja kolpu nūstrōpāt. Par kunga nūdūmim kolps beja jau agrōk dabōjš zynot, jys nūkaun vucynu, izjem pyusli, izteirej i pīlej pyusli ašná,

apkar tū sovai sīvai ap koklu. Sīva apvalk kopku mugorā i navar pazeiņ, ka jai kas ap koklu. Ūtrā dīnā atīt pi kolpa kungs i cīži tū lomoj, kam jū pīmōniejš, i prosa atpakaļ naudys. Kolps niu skraida pa ustobu kai apsvilš i soka kungam, ka šys jau naudu iztieriejš i šam vairs naasūt kū atdūt i tai svaidōs nu vīna kokta iz ūtru kai bētu gunšgrāks nūticš. Kolps pagiun tutynu i gryuž sīvai kryutis, tei par řaizi nūkreit pi zāmis i nu jōs straumī plyust ašnis pa greidu. Kungs nūzabeida i tik verās, kai dreizōk aizmaukņ prūjom, lai aptrokušis kolps i jū nanūdur. Kolps pajem stabuleiti, pastabulej sīvai ausī i jō sīva tivleņ pīzaceļ i ir piļneigi vasala. Tod kungs soka: Pōrdūd maņ tū stabuleiti.»

«Par kū nā? As varu pōrdūt, ka tik tu maņ labi samoksōsi», atsacāja kolps.

Kungam cīži gribājās nūpierķt stabuleiti, ar kurū var pīcālņ nūmyrušūs, i jys samoksōja kolpam par stabuleiti lelu naudu. Atīt niu kungs iz sovu muižu, iīt ustobā, pajem tutynu, gryuž sīvai kryutis, tei iz řaizis nūkreit i pazaudej samani. Jys papiemš stabuleiti, sviļp, sviļp jai ausī, a sīva nazaceļ. Ilgōku laiku jys sviļpōja sīvai pi vīnys i pi ūtrys ausš, a vys nazacālā. Kungs brīsmēigi sažadusmōja i lyka muižys ļaudim ībōzņ kolpu ōdys maisā, aiznāsņ jū iz upi i nūsleicynōņ. Muižys ļaudš kunga pavieli izpīldāja, ībōzá kolpu ōdys maisā, aizsāja голу, aiznāsá i īsvīdá upī. Kolps niu sād iudinī ōdys maisā, jys dziedņ, ka nazkas brauc pa ceļu, sōk jys klīgņ: «Ai, cik iudiná pīli daudzi zalta, sudobra i vysaidu dōrgu lītu!»

Pa ceļu braucá ar skaistim zyrgim bogots tiergōtōjs, dzyna daudzi lūpu iz tiergu. Izdzierdis par zaltu i sudobru, piīt pi upis i vāļ klausōs, a kolps vys klīdz: «Ai, cik iudiná pīli daudz zalta, sudobra i cytu dōrgu lītu!»

TiERGōTōjs izvalk kolpu ar maisu nu iudiná, atraisa maisam голу i soka: «Laid mani maisā īškā, aizsīn голу i īlaid iudinī.»

Jys dūmōja, ka jys pajimš vysu zaltu i sudobru, kurs ir iudinā pili.

Kolps tivleņ izleida nu maisa, ībōzā tymā tiergōtōji, aizsāja drusku maisa golu i īsvīdā upī. Tiergōtōjs burbuļōdams viņ aizgōja iz upis dybynu, a patš sādās iz tiergōtōja vazuma i dzan vysus lūpus iz sovu sātu. Īraudziejš kungs, ka jō kolps dzan tik daudzi lūpu i brauc ar skaistim zyrgim, prosa: «Kur tu jiemi tūs lūpus?»

«Tūs lūpus as pajiemu nu iudinā pilš, tī vāļ palyka daudzi vysaida monta.»

Kungam īzagribāja rādžāt iudinā pili i pajimt palykušū montu, jys prasāja kolpa, lai jū ībōž ōdys maisā i īsvīž upī. Kolps ar mīru kungam pakolpōt, jys pajāmā ōdys maisu, ībōzā kungu īškā, aizsāja maisam golu, aizvādā kungu i īsvīdā upī, pošā dziļōkijā vītā. Kungs dreizi viņ nūgryma dybynā. Tam kungam nabeja ni vīna bārna, a sīvu jys jau beja agrōk nūdyurš, niu palyka kolps par muižys kungu i dzeivoj laimeigs!

87. Garō dīna

Dzeivōja veirs ar sīvu, jīm nabeja bārnu. Veirs strōdōja vīnā fabrikā, vysu naudu, kū tik nūpeļnāja, atdávā sīvai, saceidams: «Naudu nūlič skreini, lai stōv deļ garōs dīnys.»

Tai veirs ar sīvu jau beja sakrōjuši prōvu naudys summu deļ garōs dīnys. Par naudys krōšonu beja dabōjuši zynōt divi zagli, kuri vīnu reitu, kai veirs nūgōja iz dorba, sādōs vīns ūtram mugorā, apklōjās ar boltu pologu i gōja pi sīvys saceidami: «Seņ gaideitō garō dīna ir klōt, dūd tik šur naudu!»

Sīva ar priku atdūd vysu naudu i gaida ar napačīteibu, lai veiram pastōsteitu sovu laimi. Ilgi sīvai navajdzāja gaidāt, dreiz veirs pōrnōk nu dorba. Sīva jau par gobolu izskrīn veiram preteim i

soka: «Zyni, veireņ, seņ gaideitō garō dīna šudiņ beja pi maná i as jai atdevu vysu naudu.»

Veirs ļūti sadusmojās par sovys sīvys muļķeibu, i soka jai: «As išu pasauli i ka atrassu par tevi vāļ glupōkus cylvākus, to as atsagrīzšūs pi tevá; a ka naatrasšu, to tu mani vairōk naredzeisi.»

Veirs tū pošu vokoru laižās plašā pasauli. Īt jys dīnu, Īt ūtru — par tū mýsim pōsoka skaidri nasoka — pec nacik ilga laika veirs pīgōja pi vīnys mōjis, kur pošražiz saimá ādá brūkoškys. Veirs, kaidu laiceni pazabreinōjš i prasāja nu saiminīka: «Soki, mīlýš cylvāks, kū jiuš tá dorot?»

«Brūkoškys ādom», drūši atbīldāja saiminīks.

«A parkū jiuš ar putrys karūtī skrīnit iz pogrobu i tod atpakaļ?» prasāja breinōdamīs veirs.

«Redzit, putra ir ustobā, a pīns pogrobā, nivīns nagryb putru āšņ bez pīna i skrīn iz pogrobu. Māš tai brūkoškys ādom leidz pošom pušdīņom», nūkauniejis paskaidrōja saiminīks.

«Cik jiuš maņ moksōsit, as jiusus izmōceišu par pušstunđi paāšņ pušdīnis», sacāja veirs.

«Symtu rubļu», atbīldāja saiminīks. Veirs tivleņ sasaucá vysu saimi pi golda, pasnādzá kotram krāslu i lyka sādāņ, tod pajámá blūdu, pīlyka pylnu putrys i nūlyka iz golda. Tod aizgōja iz pogrobu, atnásá pūdu pīna, pīlāja vīnā blūdā i nūlyka iz golda blokus putrai. Tod beidzūt īdává kotram karūtī i lyka āšņ. Pec pušstunđis teišam vysa saimá beja paādusá. Veirs sajámá symtu rubļu i gōja tōļōk sovu ceļu. Pec nazcik ilga laika jys pīgōja pi vīna cīma, kurā cālá vīnu jaunu mōji. Veirs pīgōja pi budavōtōjim i prasāja nu tīm: «Kū jiuš tá dorit?»

«Redzit, māš grybom cālņ jaunu mōji, a tei bolka ir strupōka par pōrejom. Māš jau catūrtū godu stīpom tū, smierejom ar taukim, svīstu, cerādami caur tū panōkņ, ka bolka palikš meikstōka i tū

pastīpt. Jau asom izsmieriejuši vysa cīma taukus, svīstu, i tik par mozu gabaleni asom pastīpuši», atbiļdāja budavōtōji.

«Sokit, cik maņ moksōsit, as jiusim tū vīnys stuņdis laikā pastīpšu», sacāja drūši veirs.

«Pīci symti rubļu, atbiļdāja budavōtōji prīceigi.

«Lobi, ejmit vysi iz mōjom i pec stuņdis nōcit šur», sacāja veirs.

Budavōtōji tivleņ aizīt iz mōjom. Veirs izlīk bolku iz īsōktō vaiņuka, nūgrīž nu cytys bolkys голу, izcārt tymā vajdzeigūs rūbus i bolka palīk garōka, i lobi stōv iz vaiņuka. Vāļ izlīk vīnu bolku viersā i dorbs ir gotovs. Dreīži atnōk budavōtōji i breinojās, kai veirs tik ōtri variejš veikļ taidu dorbu, pi kura jī mūciejušīs četri godi i nikō navariejuši panōkļ. Budavōtōji samoksoj veiram pīci symti rubļu, i jys dūdās tōļōk plašā pasaulī. Pec nazcik ilga laika veirs pīnōk pi vīnys muižys. Caur muižu īdams, veirs skotōs gaisā. Jū īrauga muižnīka sīva i prosa nu veira: «Mīlēs cylvāks, kō pec skotīs gaisā?»

«Maņ nu dabasim atsyutās rotus, jo as asmu tō pasaulā cylvāks, i braukšu iz dabasim», paskaidrōja veirs.

«To soki maņ, kai tī munim nūmyrušim bārnim klōjās», prasāja muižnīka sīva.

«Ļūti slykti klōjās jīm tymā pasaulī. Staigoj nūpleisuši, naudys tryukst», sacāja veirs.

Muižnīka sīvai palyka žāl sovu dālu i jei salasāja vysys lobōkōs drābis i īdávā ļūti daudz naudys, lai jys nūnas jōs bārnim. Veirs vysu sajāmā i prīceigs dāvās tōļōk. Pec kaida laika atbraucā patš muižys kungs. Sīva jam pastōsta, ka jei atdavusā vysys lobōkōs drābis i vysu naudu vīnam cylvākam, kurs skatājās iz dabasim i teicā, ka pec jō dreīž atbraukš nu dabasim pakaļ, jo jys asūt nu tō pasaulā!» Veirs ļūti sazasirdājās iz sīvys, tivleņ jys lyka kučeram jiuģt zyrģus, lai dzeitūs bliedim pakaļ. Dreīž zyrģi beja sajiugti i muižnīks ar kučeri obi dzynōs pakaļ. Pec nailga laika īšonys, veirs dziedāja, ka jam

dzanās pakaļ. Jys nūjāmá capuri, nūlyka tū iz celá a patš sādōs pi capuris klōt. Dreizi muižnīks ar kučeri klōt i prosa nu veira: «Mīlŷš svešinīk, voi naredzieji tá kaidu veiru, kurs gōja skateidamīs gaisā?»

«Redzieju gon, tik kū tik nūgōja pa šū ceļu», atbiļdāja ar vyltu veirs.

«Voi tu navari kūpā braukť i parōdāt tū cylvāku?» prasāja muižys kungs.

«Apbār mani ar zaltu i to as naišu. As sagivu tik skaistu putnu, ka ūtra taida pasaulī nav», atbiļdāja veirs.

«Ša, jem munus zyrgus i brauĉ vīns tam cylvākam pakaļ, a mās ar kučeri paliksim tá i sorgōsim dōrgū putnu», sacāja muižys kungs.

Veirs ar tivleņ sāstās rotūs i laiž iz mōjom. Muižys kungs ar kučeri gaida vīnu stuņdi, gaida ūtru stuņdi, i nikō navar sagaidāt. Beidzūt nūlem apskatāt skaistū putnu. Patš muižys kungs pacel capuri, tai kučers kreit iz zámis i atsasytās ar pīri pret akmini. Muižys kungs rádž, ka jī pīmōneiti, soka kučeram: «Ša tāv desmit rubļu, tik nasoki mōjōs, kai mŷsus tys bleidš pīšmaucá, soki, ka tū cylvāku panōcám i zyrgus atdávám, lai nūvad dālym, ar kū pa jūs pasauli braukōť.»

Kučers beja mīrā ar desmit rublim i niu pastōsta muižys kunga sīvai, ka zyrgus atdavuši dālym braukōť pa jūs pasauli. Sīvai tys pateik i jei prīcojās, ka navajdzās jōs bārnim tymā pasaulī staigōť kōjom, a varās braukōť ar zyrgim.

Veirs atbrauc mōjōs i soka sovai sīvai: «As iz pasaulá atrodu vāļ glupōkus cylvākus par tevi, par tū as atgrīžūs mōjōs.»

Sīva palyka gudrōka, i labi zynōja, kas ir tei garō dīna.

88. As ar taipať dūmoju

Senejūs laikūs dzeivōja šai pasaulī vīns cīži bogots i gudrs muižnīks. Vīnu ņaizi jys pajāmá sáv muižā pōrzini, kurīs pi vysu

dorbu staigōja i vārās, kai strōdoj strōdniki. Muižņiks gribāja zynōt, voi jō muižys pōrziņš ir gudrs. Kod muižņiks kū pōrzinām pavaicōja, pōrziņš vys runōja: «As ar tai dūmoju darāt, kungs!»

Vīnu ņaizi dūmōja muižņiks: «As pavaicōšu sovam pōrzinām taidu lītu, kuru nikas šai pasaulī nazyna padarāt.»

Tai muižņiks pasaucá sovū pōrziņi i vaicoj jam: «Zini kū? As sadūmoju — mūsīm tagad daudz naudys izīt par sōli. Māš aizvássim sovū sōli, īstrōdōsim lobu vītu i pīsāsim. Mūsīm izaugš vāļ lobōks sōļš, kai māš pierkom.»

«Da, kungs, as ar taipaļ dūmoju», atbiļdāja pōrziņš. Muižņiks nikō napascāja, bet vīnu māru smājās, ka jō gudrīs pōrziņš vysod runoj: «Da, as taipaļ dūmoju!» Otkon muižņiks soka iz sovū pōrziņi: «As dūmoju, ka māš sāsīm lobus zierņus, paprišku izvōrāsim, a pāčōk sāsīm, tod mūsīm izaugš taidi zierni, kaidu nikod šai pasaulī nikas narādžāja.»

Pōrziņš jam atbiļdā: «Da, kungs, as jau seņ tai dūmoju darāt.»

Muižņiks iz ņaizi palyka cīži dusmeigs, satvārā lelu vāzu i sōka plyukōt pōrziņi par mugoru, runōdams: «Tu tai dūmōji, a as tai nadūmoju. Sōli sāt navar, vōreiti zierni naaug.»

Pōrziņš gon klīdz: «As, kungs, ar tai dūmoju, ka naaug», a muižņiks atplyukōja sovū pōrziņi i padzyna nu muižys. Nu tō laika tū pōrziņi vysi zemņiki labi zyna i nagryb jimt i par cyuku gonu.

89. Pimōneitis padūma deviejs

Seņ-senejūs laikūs, Pīterburgā dzeivova nazkaidš kungs, kam beja pazeļteits ōzš. Dagō laiks izbraukt iz dačys. Pi kunga beja pajymts skapskija Vaņka, dazavārt sātys, borōt i mozgōt ōzi. Žyds Jankelš pi kunga prasāja mōjis vītys, a kungs nagribāja jō īlaist. Vaņka sacāja: «Maņ ar Jankeli bjš vāšolōk.»

Tod kungs žydu ilaidš. Kungs aizbraucá iz dačys, jys izdává Vaņkam grōmotu, lai jī tū, kū vajdzās, jem iz grōmotys laukā. Nu ņaizis Vaņka ar Jankeļi dzeivova saticeigi. Vaņka cīš pazalaidá i sōka jimt̄ iz grōmotys tū, kū i navajag. Pajymtū tavaru jys pōrdavova, i par tū naudu dzārá brandiveini. Vaņka palyka par cīž lelu dzārōji, dzārá dīnu i nakti: Jankelš palyka cīš sirdeigs iz Vaņkys, i sacīja: «Vaņka, tu izgaissi!»

Ōzi Vaņka i nadūmova mozgōt̄, tys dzeivova pa sovai valái. Jankelš sacāje Vaņkam: «Tu koč ņaizi pamozgoj tū ōzi!»

Vaņka lomovōs i sacāja iz Jankelá: «Áj prūjom, a to as tevi nūsisšu.»

Pāčōk Vaņka saprota, ka var bīt̄ slykti, būdams labi viņ girts, jys nūdūmova ōzi nūvást̄ iz upi pamozgot̄. Ōzi jys īgryudá upī, i da tō tū damaudova, kamēr tys nūsleika. Nūsleikušū ōzi Vaņka atnásá da sātai, nūplásá jam ōdu, i pakōrá tū pi kunga ustobys. Jankelš sacāja iz Vaņkys: «Vaņka, kū tu padarieji? Kai atbraukš kungs, tai táv bīš cīž slykti, pīmini munus vōrdus! Tu, Vaņka, dūd̄ maņ pīcdesmit rubļu, as tevi glōbšu, a to táv bīš cītums.»

Vaņka jam apzajámá īdūt̄ tūs pīcdesmit rubļu. Jankelš sacāja: «Kai tu īsi da tīsys, tod as tevi pavuiceišu, kū runōt̄, i as ar tevi ņaizi nūišu.»

Par nazcik lelu laiku atbrauc kungs iz dačys, nakti pōrgulādams, jys pamanāja, ka ōža navā. Kungs vaicoj pi Vaņkys: «Kur tu lyki ōzi: nūsyti, ci nūkōvi?»

Vaņka pōrzabeidis sacāja: «As ōzi kai mozgovu, tys i nūsleika.»

Kungs cīž aizasirdāja, i izdzyna Vaņku nu ustobys. Tod jys pasaucá policejis, sastatāja protokolu. Kai jau kunga litā, dreīž vajdzā īt̄ iz tīsys. Vaņka īdams da tīsys, īgō pi Jankelá, kap jys jū pavuiceitu. Žyds Vaņku pīvuicāja: «Kai tīsness kū nibejš vaicōš, tod tu tik pamūrdi: «Buļu — buļu — buļu.»

Tisness Vaņku pasaucá, i vaicoj: «Nu kū tu tam ōžam padarieji?»

Vaņka pizapyutis dagō da tisneša, i nikō narunova, tik nūmurmynoja: «Būļu — buļu — buļu»

Tisness vāļ pavaicova, Vaņka nikō nascāja, stōvā pizapyutis i murmynova. Tisness rādžā, ka nikō naizīs, Vaņkam nikō napīspridá. Jankelš pajámá Vaņku zam rūkys i izvádá ōrā.

Jankelš prasāja naudys, a Vaņka vys narunova tik murmynova. Žyds tai vaicova, i tai, a Vaņka nikō narunova. Jankelš památá Vaņku i nūgō. Tai Vaņka beja attaisnōts, i židenám naudys naatdává.

90. Daleitō olga

Senejūs laikūs vīnā cīmā dzeivōja vīns nabogs zemņiks. Itys zemņiks beja taidš nabogs, ka jam nikō vairōk nabeja, kai vīna vaca ustabená. Jys tī dzeivōja vīns patš i vāļ turāja vīnu suneiti.

Vīnu ŗaizi vosorys laikā itys nabogs zemņiks nūgōja iz mežu atnásť kaidu sausu zoru, ar kū izkurynōť ustobu i izvōrāť buļbis. Zemņikam leidz nūskrāja iz mežu i sunš. Mežā zemņiks īraudzāja perekli ar nazkaidim smukim putynim. Jys izjámá nu pereklá vīnu pošu skaistōkū putynu i sadūmōja, ka putinenš ir cīži dōrgs. Jys nas putynu dōvynōť sovam kungam i atgōja iz muižu.

Kunga kolps, kuram jys pastōstāja sovu nūdūmu, sūlājās tik tūlaik laišť jū pi kunga, kod jam nabogs zemņiks atdūš pusi dabōtōš olgys par tū smukū putynu. Zemņiks palyka mīrā ar tū.

Kungs, kuram itys putyns brīsmēigi patyka, lyka izmoksōť zemņikam par putnu symtu rubļu. Bet zemņiks atbiļdāja kungam: «Na symtu rubļu, cīneigs kungs, a symtu žogoru maņ dūd!»

Kod kungs sōka breinōtīs, ka nabogs zemņiks nagryb jimť symtu rubļu, zemņiks pastōstāja jam sovu nūrunu ar kunga kolpu.

«Ar taidu naudys kōreigu cylvāku», runōja zemņiks, «as grybu sadalāt lobōk symtu žogoru, nikai symtu rubļu!»

«Labi!» atbiļdāja muižņiks, «as tāv dūšu divi symti i sadaleišu storp jiusim itai: tāv symtu rubļu, a kolpam symtu žogoru!»

Tai muižņiks pasaucá sovu kolpu pi sevá i taipat tū nabogu zemņiku. Kungs padūd zemņikam symtu rubļu runōdams: «Ša tāv symtu rubļu, bet tai kai jiusim vajag dalāt, as dūmu sovam kolpam symtu žogoru.»

Tai zemņiks, dabōdams nu kunga symtu rubļu, nūgōja prīceigs iz sātu, a kolps, raudōdams, ka jam tikš par pakali symtu žogoru, nūgōja iz sovu kambari.

91. Laimeigīs zeileitōjs

Vīnā molā dzeivōja vīns nabadzeigs veceitš, kuru saucá par Ciercini. Jys dzeivōja ļūti nabadzeigi, jo naturāja ni mōju, ni zámis i ni kaida cyta monta, ar vīnu vōrdu sokūt: beja leidzeigs ubogam. Jys dzeivōja sābru mōjōs par bobuli, nu kō sābri jū nūsaucá par Ciercini, jo jys pi saiminīka dzeivōja mozā kaktenī kūpā ar ciercinim. Ciercinš nabadzeibā dzeivōdams i rādžādams, ka cytaidā kōrtā nikai bogoteibys nasasnāgt, tod sadūmōja Dīvu lyugt. Jys sōka dīnom i naktim Dīvu lyugt, lai jam Dīvs dūd lobūs zyrgūs braukt, labi paāšt i labi meikstā gultā pagulāt. Tik šūs treju lītu lyudzá Ciercinš nu Dīva. Jys tai ikkotru dīnu lyugdams nu Dīva šūs treju lobū lītu, sadūmōja iņ paceļu laimis mekleitu. Ciercinš pagōjš nu sova saiminīka mōjom kaidu puš verstu, rádž, ka atbrauc kungs ar sovu vedieju, kai tūražiz tū saucá par kučeri. Kungam jys īrauga iz svōrkim kaidi div medali, vīnu krystu i capurī oficera nūzeimi, i gūda rotūs sajiugtus div boltus, vīna auguma zyrgus. Nu jau nu itō skota vacū Ciercini pōrjem dīsgon lela bailá. Ciercinš jau agrōk beja dzierdiejš, ka jō kienēš brauc vīns patš bez aizsardzeibys

karaveirim, to sateikūt iz celá kaidu vīnkōršu veiru, tivleņ var likt sovam kučeram tū nūsist tīpaļ iz vītys, a voi vāsļ iz kaidim gryutim spaidu dorbim. Tai tod Ciercinám nabeja vairs dūmu par šū boltū pasauli. Rádzādams sastynga Cierciņš i stōv iz vītys i dūmoj: tagad ir gols grākim. Kungs pībraucá pi veča klōtu, apturēja zyrgus i vaicoj nu Cierciná: «Kō tu tá stōvi, veceit? Laikam tu esi lels dyuradznīks. Maņ ir lela nauda nūzogta, tu laikam varātu izdyuradzāt, kas tū ir nūzadzš.»

Veceišam itys tivleņ pa prōtam, jys tivleņ atsajādzās i rádzādams, ka līta ir pavysam cyta, soka iz kunga: «Muni kungi, as jau asmu daudzi kō izdyuradziejš sovā eisā kača myuzā. Seviški tagad iz vacuma asmu palicš tik ognis iz dyuradzeišonys, ka vysys lītys varu izzynōt. Vot, kungi, kaidis as asmu.»

Kungs jū īsādynōja sovūs rotūs i vad iz sovu muižu. Cierciņš braucūt soka: «Jau vīns ir, kō nu Dīva prasieju.»

Jō vōrdus izdzierdis kučerš nu nūzabeida. Kučerš pyrmīs beja vaineigs kunga naudys zagšonā, i jys dūmōja, ka dyuradznīks par jū nūrunoj. A Cierciņš par kučeri ni palāka vōrda nazynōja, ka ir kunga naudu zadzš. Jys tik sacāja tū, ka jau vīns ir, kū nu Dīva lyudzš, tys lobus zyrgus braukļ, a pavysam na par zaglim.

Nūbraucš Cierciņš iz kunga mōjom, jū tī vysi labi sajām'á, jys nūzagierbá i kieká saimineica jū dasādynōja pi vakariņu golda, iz kura jau daudz daž-dažaidu iediņu beja pīgatavōts. Jys labi paidš ejmūt nu golda, sokš: «Vot, tagad jau ir ūtrs, kō nu Dīva lyudzu.»

Saimineica izdzierdusá jō vōrdus nu nūzabeida, jo jei ari beja jāmusá daleibu naudys zagšonā, a Cierciņš tik beja dūmōjš sovu lyugšonu, ka varātu labi paāšļ. Pec tō kolpyuná pataisiejusá meikstu gultu i lyugusá Ciercini iļ gulātu. Atsagulš jys soka: «Jau ir trešis, kō nu Dīva prasieju.»

Kolpyuná ari izdzierdusá Cierciná vōrdus nūzabeida, jo tagad jau ir vysi trejs rūkā. Cierciņš otkon dūmōja tik par sovys lyugšonys vōrdim, lai varātu meikstā gultā gulāt.

Jau vālā vokorā vysi trejs šī vaineigī: kučers, saimineica i kolpyuná, sagōja kūpā i apspridá, ka vajagūt dyuradznīkam samoksōt par nasceišonu kungam, kaidi beja naudys zagli, i tū naudu nūlikť tīpať, kur tei agrōk beja. Kai sarunōja, tai nu padarāja; samoksōja dyuradznīkam i naudu nūlyka, kur beja pajāmuši. Nu a Ciercinám tagad lela prīca, jo namōcādams dyuradzāt, izzynōja zagļus, nu kurūs vāļ nauda tyka. Gulādams patš sevī sadūmōja: «Par izdyuradzeišonu praseišu pusī nu jō atrostōs naudys.»

Reitā agri pīzacielis, kungs nu atīt iz dyuradznīku i vaicoj nu dyuradznīka kungs: «Nauda ir?»

Cierciņš soka: «Nauda to, kungs, ir, bet nabeja tik vīgli izzynoma, deļtō pusá nu tōs pīdar maņ par dorbu.»

Kungs soka iz jū: «Nu, kas pīdar, tys pīdar, nikō napadareisi, soki, kur ir nauda.»

Cierciņš jam atbīldāja: «Kur beja, áj tī i bīš.»

Kungs nūgōjš atradš naudu i atgōjš iz dyuradznīku soka: «Šūraž gon as naticieišu, ka tu esi lels dyuradznīks. Izdori vāļ ūtru munu nūsaciejumu, tod jau gon ticeišu.»

Pajāmá kungs škeivi i podlyka zam tō ciecini i soka: «Nu, dyuradznīk, dyuradznīk, kas zam škeiva?»

Veceitš, pakasiejš golvu, i soka patš iz sevá: «Ciecini, ciecini, kur tu tá tyki?»

Kungs nazynōdams, ka veča sauc par Ciecini, dūmōja, ka jys pareizi runōja par itū ciecini, kurs ir zam škeiva. Tai kungam grybūt nagrybūt beja jōmoksoj pusá nu sovys naudys vacijam Ciercinám. Cierciņš samekļiejš sovys laimis vāļ šū boltu dīnu dzeivoj laimeigs i bogots.

92. Laimeigis cylvāks

Senejūs laikūs dzeivōja dāls ar moti, jīm beja vīna gūvš i zyrgs, aitu i cyuku nabeja, paṭ suná ar kači nabeja. Vīnu dīnu dāls soka mōtái: «Klausīs, māmeņ, kam mýsim tōs gūvš vajag, iztiksim gon i bez tōs.»

Mōtá gon stypri pretōjās dāla runai, bet nikas naleidzāja, dāls reitā gūvi vādá iz tiergu i apmeja iz kača, kuru atvadá prīceigs mōjōs. Mōjōs mōtá īraudziejusá jaunu dzeivinīku, ar kuru samaineita jōs lobō gūtená, paṭ samani zaudāja, a dāls jū prīcynoj: «Nikas, māmeņ, gon tu pāčōk redzeisi, kai kačš lobs dzeivinīks i varbýt vāļ býš lobōks kai gūvš.»

Ūtrā dīnā otkon dāls vad iz tiergu zyrgu i apmej iz suná, tei nu otkon mōtái beja lela sirdš sōpá, a kū lai dora, ka dāls mōtis naklausa.

«Voi zyni kū, māmeņ? Tagad táv vīnai býš jōpadzeivoj sātā, a as īšu pa pasauli laimis mekleitu i leidza jīmšu suni ar kači.»

Mōtá gon nu sōkuma nagribāja laiš, lai palīkūt sātā, bet dāls nabeja pīrunojams, nōkušā reitā atstōja sātu i laidās celā. Pec vairōk dīnu īšonys laimis meklātōjs nūgōja leidz vīnam krūgam, beja jau vokors, i tō pec prasāja nu krūdzinīka, lai īdūdūt jam par nakti pōrgulāt krūgā.

«O, da, lobprōt dūdu vītu, tik beistūs, voi tu tá nūguleisi: tá par nakti pīskrin tik daudz páļu, ka cylvāku izražiz apād.»

«Par tū jiuš nabādojit», soka laimis meklātōjs, «dūdit viņ, ar páļom as zynōšu kai naviņ tikṭ golā.»

«Nu ka jau nagribi dzeivōt, guli.»

Kod atgōja gulāt īšonys laiks, tod laimis meklātōjs suni atstōja ustobā, a kaču ōrā, kai lobōkū karōtōji, a patš atsagula iz golda. Dreiži sōka nu vysim koktim lasātīs pālis, tik drūsys, ka nazabeida ni kača, ni suná, drōzās jam taišni viersā. Kačam ar suni dorba beja

pylnys rūkys, dreīži vyss pogolms i greida beja pylni ar jōm, a vys vāļ leida jaunys klōt. Tūlaik pi kača daskrāja patš pāļu kienens ar krūni golvā i prasāja, kō kačš tá meklejūt.

Kačš dagōjš pi jō, drūši sacāja: «Zyni, ka tu gribi palikt dzeivs, to atdūd maņ sovu zalta krūni, a nā — nōvā.»

Peļu kienens sōka smītis i vysā reiklī sauc pāļu, lai jōs kačam parōdūt nōvis brīsmys. Vysys drūsōs pālis beja apkautys, a palykušōs beidōs rōdātis kača acīs. Kačš tivleit nūrōvā pāļu kienenam krūni nu golvys i īspārā tai pa pakausi, ka tys nadzeivs nūkryta iz zāmis. Kod izausa reits, jys gōja apzavārtu sovu bīdru. Sunš gulāja izastīpīs iz greidys cīži nūzamūciejīs tik kū ar dzeiveibu, a peļu gulāja naskaitoms daudzums. Laimis meklātōjs gōja vārtūs, kai jō kačam labi gōjš i īrauga: kačš nūzamūciejš i lapns staigoj pa pogolmu ar krūni golvā. Īraudziejš sovu saiminīku, kačš izstōstāja, kai jys ticš pi krūnā i kai kōvis ar pāļom. Jys beja nūkūdš vāļ vairōk peļu nakai sunš. Kod sauleitā gobolā, krūdzinīks ar lōpstu rūkā gōja iz krūgu, lai aprauš zāmī gulātōja kaulus, bet atroda pavysam nagaideitus breinumus. Jys vaicōja: voi jys tik daudz pāļu nūsītš, iz sunā ar kači nadūmōja, tō pec ka pi jūs nabeja taidu zvieru.

«As patš naasu nivīnys pālis nūsītš, itū izdarāja muni celā bīdri», atsacāja laimis meklātōjs. Krūdzinīkam jī tai patyka i jys gribāja jūs nūpierkt, dūdams laimis meklātōjam tik daudz zalta, cik jys vareiškūt panāšt. Laimis meklātōjs gon nagribāja pōrdūt, bet par tik daudz zalta atdāvā. Krūdzinīks pībārā pylnu maisu naudys i palaidā jū iz sātu. Tagad jys prīceigs steidzās pi mōtis, nūpierka daudz zāmis, lūpu i dzeivōja da siermu motu.

93. Dōrgis kačš

Beja vīns veirs, Brencis, kam nabeja nikur ryumis. Jys palyka pi vīna bogota kunga. Brencis cyta dorba darāt namōcāja, viņ iudini

násť i molku cieršť. Pi jō nikaida monta nabeja, tik vīns kačš, kuru jys stypri mīļōja. Ŗaizi kungs izbyuvāja kugi, i jō saimá vielāja kungam laimi i dōvōja, kas kam beja, Brencis dōvōja sovu kači. Tys kungs, aizbraucá iz svešu zámi precis pierkť. Vīnā svešā zámī kungam aizgōja priškā jauna policeja ar pōtogom cytu īrūču vītā. Jys vaicōja vīnam prišknīkam: «Deļ kō pi jiusu taida policeja?»

Prišknīks atbildāja: «Mýsim ir pulka páļu i navar nikai cytaiži glōbtis, kai tik ar peickom, tod tōs nakōp iz golda.»

Kungs soka: «Maņ ir taidš zvierš, kurs var itōš pális pīvarāť.»

Sveši kungi lyudzá atnásť zvieri. Kungs atnásá tū kači i izlaidá jū valī. Kačš par pušťuņdis laiku pīgiva smogi daudz páļu. Tod vysi kungi lyudzá jū, kab jys pōrdūtu itū zvieri, jī moksōtu, cik jys gribātu. Bet kungs atbildāja, ka itys kačš naasūt jō, bet Brenča. Cik jī dūšūt, ar tū býšūt mirā. Tod sveši kungi jam par kači atnásá četri maiši zalta. Kungs sapierka cytu preci i braucá iz mōjom. Mōjōš jys dōvōja kotram dōvynys. Kungs teicá i Brenčam, lai pajem moksū par sovu kači. Brencis breinovōš, ka par kači moksoj naudu. Jys nūnásá vysus četrus maisus i aizgōja.

Tod par nazcik godim Brencis atbraucá da tō kunga máitom svōtūs ar četrim zyrgim dōrgā ekipažā. Kunga máityš cīži breinovōš, ka nu taida muľka var iznōkť taidš kungs. Dreiš beja kōzys i Brencis dzeivōja ar jaunū sīvu laimeigi.

94. Pivīlis tisness

Senejūs laikūs dzeivōja iz pasaulá divi zemnīki. Vīns beja bogots, ūtrs beja nabogs. Vīnu Ŗaizi nabogs zemnīks aizgōja pi bogotō i prosa nu jō zyrga aizbraukť iz mežu pec molkys. Bogotīs zemnīks idává naboga zemnīkam zyrgu aizbraukť iz mežu, a rogovu nadává. Naboga zemnīks pajámá zyrgu i aizgōja iz mežu pec molkys. Mežā zemnīks pilasāja vasalu vazumu molkys, sasāja ar

viervi i pīsāja zyrgam pi ástis. Kai zemņiks braucá pa ceļu iz sātu, atrōvá zyrgam ásti. Kū darāť zemņikam? Jys pajámá zyrgu, aizvádá bogotam zemņikam i pascāja: «Paļdis táv par zyrgu!»

Reitā iraudzāja bogotīs zemņiks, ka jō zyrgam atrauta ástá. Jys tivleņ nūdává naboga zemņiku tīsá. Atīt tei dīna, kod jōit jīm iz tīsys. Bogotīs zemņiks it ar sovu sīvu i dālu, a nabogs it vīns patš. Daīt jī vysī da vīna krūga i īgōja tymā krūgā vysī pazasiļdāť. Bogotīs zemņiks pajámá braņdīna, ols; sād i dzer, a nabogs izleida iz ceplá i verás. Pi ceplá iz beņča sādāja bogotō zemņika dāls. Naboga zemņiks gribāja jau kōpť nu ceplá i kai kōpá tai nūkryta taišni iz bogotō zemņika dāla i nūsyta leidz nōvái.

«Kū tagad darāť?» dūmoj naboga zemņiks, «tagad beidzās muna dzeivá!»

Sadūmōja zemņiks, ka tīsness jū nūtīsōš, deļtō vajag nūsist tīsnesi. Zemņiks pajámá sáv kārmanā akmini i aizgōja iz tīsys. Tīsá zemņiks stōv i verás, kai tīsness runoj. Tod izjámá nu kārmana akmini, i rūkā turādams, sōka kratāť i runōť: «Dabōsi itū gastiņču!»

Tīsness rādžāja, ka naboga zemņiks nazkū tur rūkā i runoj: «Dabōsi gastiņču!»

Jys padūmōja, ka zemņiks jam runoj, ka idūš trejs symti rubļu. Tīsness sōka tīsōť i nūtīsōja naboga zemņiku pajimť nu bogotō zyrgu i turāť leidz tam laikam, koleidz ataugš zyrgam ástá. Taipať nūsprīdá pajimť bogotō zemņika sīvu i turāť pi sevá leidz tam laikam, koleidz bỹš ūtrs dāls.

Tai tīsa beidzās i jī vysī aizgōja iz sovu sātu. Reitā naboga zemņiks atīt pi bogotō i vaicoj, kū jam vakar tīsa pīsprīdá. Bogotīs soka: «As jau patš kai nabejs pīdzeivōšu ūtru dālu.»

A naboga zemņiks soka: «As pajimšu, maņ tīsness pīsprīdá!»

Kū darāť bogotam zemņikam? Jys idává nabogam zyrgu i trejs symti rubļu. Nabogs palyka ar itū mīrā i aizgōja priceigs iz sovu sātu.

Pec kaida laika tīsnešs syuta sovu kolpu pi itō naboga zemnīka pec tūs, kur jys dūmōja, gastiņču. Atīt kolps pi itō zemnīka i vaicoj tīsnešam gastiņča. Zemnīks jam atbiļdā: «Maņ naudys nav, a deļkō as dūšu tīsnešam trejs symti rubļu?»

Kolps soka: «Tu patš tīsā rōdieji rūkā naudu.»

Zemnīks jam otkon soka: «As tīsā turieju rūkā akmini i dūmōju: ka tīsnešs nalabi mani tīsōš, as jū izražizis nūsystu. Nikaidys naudys as jam nazajiemūs dūt!»

Kolps aizgōja atpakaļ pi tīsneša i izstōstāja jam, ka zemnīks nikaidys naudys naapsūlāja, a tūlaik rūkā turāja akmini, kuru rōdāja, «ka jiuš nalabi tīsōsit, jys jiusus izražizis nūsystu.»

Izklausāja tīsnešs sova kolpa i pasacāja: «Paļdis Dīvam, ka as tai jū tisoju, par tū as palyku dzeivs!»

95. Izškolōtīs viersš

Dzeivōja vīns zemnīks. Pi jō beja lels viersš, bet beja taidš sirdeigs i nicik naklausāja sova saiminīka. Vīnu ņaizi it zemnīks, sateik sovu sābri i runoj jam par sovu viersi, ka jys taidš i taidš, «mani naklausa, as jō nikai navaru izmōcāt.»

Sābris jam atbiļdāja: «Dūd maņ sovu, viersi, as jū izmōceišu par cylvāku.»

«Labi,» pascāja zemnīks i atdávā sovu viersi sābram izmōcāt par cylvāku. Sābris pajāmā viersi, atvādā iz sovu sātu, nūkōvā i gali apādā. Tai pōrit daudz laika. Zemnīks vys gaida, kod sābris jō viersi izmōcās par cylvāku i atdūš. Nasagaida zemnīks, it pi sābra vaicōtu. Atīt zemnīks pi sābra i vaicoj: «Nu, sābri, kai ta bēs ar munu viersi, mōcōš jys par cylvāku voi nā?»

Sābris jam atbiļdāja: «Jys jau tagad ir cylvāks i vāļ kaidš lels — barons. Dzeivoj piļsātā cīži bogots, vysaida monta pi jō daudz ir. Ka grybi, nūbrauļ iz jū gostūs.»

Prīceigs palyka zemnīks, ka jō viersš palyka par cylvāku, i vāl par baronu i tai bogoti dzeivoj. Nūit zemnīks iz sātu i stōsta sovai sīvai: «Viersš mýsu jau izmōceits par lelu cylvāku, par baronu, i dzeivoj piļsātā cīži bogots.»

Sadūmōja zemnīks: «Braukšu as iz piļsātu pi sova vierša gostūs.»

Aizjiudzá zyrgu, sādōs rotūs i nūbrauc iz piļsātu. Piļsātā jys sōka vaicōt nu ļaužu, kur dzeivoj viersš — barons. Piļsātā baronu vysi ļaudš zynōja i jam parōdāja, ka taidā i taidā mōji jys dzeivoj. Atīt zemnīks iz tū mōji, kur dzeivoj viersš — barons. Izīt kolps i runoj zemnīkam: «Uzgaidit kaidu pušstuņdi, partū, ka barons vāl guļ.»

Zemnīks sōka lomōtis ar kolpu, par kū jū nalaiž pi vierša, runōdams: «Kū, as navaru bez pīzateikšonys iit pi sova vierša?»

Tymā laikā, kod zemnīks ar kolpu klīdzá, izdzierdā barons i izgōja. Verās, ka nazkaidis, napazeistams jam zemnīks, lomojās ar jō kolpu i skaita baronu par sovu viersi. Sazadusmōja barons iz itō zemnīka, satvārā jū aiz apaklis i izgryudá ōrā.

Stōv izgryusts zemnīks nu ōrīnis pi barona lūga i rōda ar kulāku, runōdams tai «Vot tāv, barons — viersš! Seņōk tu pi maná sytis ar roгим, a tagad ar nogim...»

Tai zemnīks, nūlaidš golvu, nūgōja iz sovu zyrgu i nūbraucá iz sovu sātu. Dzeivoj i tagad pīmiņ izmōceitū viersi.

96. Laimeigī zagli

Vīnu řaizi dzeivōja ļūti bogots vacticeibnīks. Vīnu nakti pi jō atgōja divi zagli. Vīns ileida klieti pec mada, ūtrs klāvā pec vierša. Šam vacticeibnīkam beja sunš, kuru saucá Corobežu. Kolpyuná, iznasusá sunám āšt, saucá tū pec vōrda: Corobež. Zaglis, kurs klieti

īleida, dūmōja, «ka jū draugs sauc, jys atbīldāja: «Madu jemu, madu jemu.»»

Nu kolpyuná dūmōja, ka jūs sātā dzeivoj sātans. Šī īgōjusá ustobā, pastōstāja sovam saiminīkam. Saiminīks teicá: «Āj dreīžōk atsauc popu.»»

Kolpyuná paklausāja i nūgōja. Nūgōjusá pi popa, pastōstāja, kas nūtičš, i lyudzá popa pi sevīm. Pops teicá: «As jau asmu vacs cylvāks i tagad ir naktš laiks, dubli lely, deļtō navaru nūit.»»

Kolpyuná teicá: «As tevi nūnesšu iz mōjom, izlyktu iz placim.»»

Popam nabeja vairōk kū teiktš, grybūt nagrybūt vajdzāja īt. Kolpyuná pajámá jū iz placim i násá iz mōjom. Tys zaglis, kurs beja pec mada īleidš, jau sovu beja izdariejš i stōvāja iz celá. Jys dūmōja, ka tá jō draugs atnas viersi. Šys teicá: «Šur dreīžōk kausim zámī!»

Pops dūmōja, ka tá iz jō runoj, i pōrzabeidīs, cik kōjis viņ spiej, skrāja iz sovom mōjom i kolpyuná pōrzabeidusá skrāja jam pakaļ. Šys vāl vairōk skrāja. Beidzūt sagōja obi draugi kūpā, vīns ar viersi, ūtrs ar madu i nūgōja sovu ceļu.

97. Svātī kanepōs

Dzeivōja pops, pi popa beja kolps, jys dzeivōja pi jō, i jam paslykti beja: dorba gona, āštš pamos, paslykti. Jys, kur atosdams pi popa sīvys, voi tī svīksta, voi kriejuma, voi galis, pa kimūsam atgrīž i aizkūž, kriejumu izdzer. I vys jau tei popa sīva nūjādz, ka ir aiztykts. Jei popam pasoka, ka aiztykts, a kolpam nasoka nikō, ka vāl nabeja jō dajāgusá. Kolps sadūmoj, ka bīšš slykti, ka jei merkavoj pilnavōtš, kas tū dora. Jys nūit iz bazneicu, pajem vysīm svātīm izzīž mutis i bōrdys, kuram ar kriejumu, kuram ar svīkstu, a kuram galis gobolu īspīž zūbūs.

Atīt pops iz bazneicu reitā, verās, ka svātī vysī apzatušīs āsdami jau. Nu i pasauc jys sīvys, šī dūmōjuši, ka kolps, a tá svātī

šim tū dorūši. Kai jāmá peicku pops, aizasirdāja stypri iz tūs, ka šam cik ņaižu vysu izāduši, kai sōka pārṭ — pārá, pārá, cik viņ sirdš násá. Izpārá tūs, cik gribāja.

Beja popam dōrzs kanēpu apsāts, lels. Jys naimavōṭ strōdnīku nagryb, kolpam jōplieš vīnam pošam. Vot jys pajem i sanas tūs svātūs kanēpōs, tys kolps jau. Īt otkon reitā pops bazneicā, verās, ka nivīna svātō navā, vaicoj iz kolpu: «Moža tu redzieji, kur nūgōja svāti tī?»

Kolps soka: «A vot šys iudini nessṭ, dzierdāja, ka kanēpōs murkš nazkas!»

Nūīt pops vārtūs i atrūn svātūs, jys prosa, prosa jūs, lyudzās, lai ĩt iz bazneicu, atīš svātdīnā, saiš ļaudš, a nivīna svātō bazneicā! Jī naklausa popa, naiṭ iz bazneicu. Vot jys prosa kolpa, lai ĩt jūs pōrprasāṭ, ka jo naklausa. A kolps atsoka: šys dzierdiejš, ka cīži aizasirdāja iz jō, kam jūs pārá, ka jī tai runōjuši: «šī pasiedeiskys par dīnu kanēpōs, a par nakti šmaukšūt gobolā!»

Pops nūzabeida, sōk lyugṭ kolpa, šys symtu rubļu moksōškys, tik savád jūs bazneicā! Kolps cikom par nakti sanásá jūs bazneicā, kanēpis vyss izlauzāja, nivīnys napamátá, ka jau tī svāti tai padarāja nu siržu. Pec tō symtu rubļu dabōja nu popa, popu i bez kanēpu i bez naudys památá.

98. Laimeigō vōrdōtōja

ņaizi dzeivōja dzeds ar babu i divejim bārnim. Vīnu dīn dzeds sakvorova i dreīži pec tam nūmyra. Palyka toļka atraitnā ar divejim bārnim. Tagad atraitnái ĩsōcās gryutys dīnys, nabeja paṭ kū āstṭ: ni bārnim, ni pošai. Dūmōja jei: tagad vajdzātu ĩṭ zogtu, lai varātu pōrtiktṭ pošai i bārnim, bet ari nalobīs var sagiuṭ i ĩlīkṭ cītumā. Lobōk ĩšu sleiktṭ, kū as tá dareišu?

Nūgōja atraitnā paprišku da popa i sōka vysu, vysu stōstāt, kai labi jai it, kū jei dūmōja darāt. Pops atraitnāi pascā, lai nait zogtu, ni sleiktu; lobōk lai bŷnūt par doktori, jys tevi lobi izvuicās. Tu pīlosi vysaidu zōļu i soki itūs vōrdus: «Sunš skrīn par tyltu. Četrys kōjis, pīktō ástá!»

Tagad atraitnā beja apmīrynōta ar sovu dzeivi. Atraitnā atgōja da sātai, salasāja zōlis i sōka lečāt ļaudš. Tagad ļaužu pi atraitnis kotru dīn natryuka. Beja pōrtykys pa pylnam pošai i bārnim. Tys pops, kur jū beja izvuiciejš par doktori, beja nūgōjš dzeivōt pavysam iz cytu molu, i par atraitni jau beja i aizmiersš. Svešā molā dzeivōdams, pops sakvorova ar vōti, kura beja koklā izaugusá, i nikaidi doktori navarāja izlečāt. Tá popam pascāja, ka asūt tī i tī bōba, kura vareišūt itū vōti izlečāt. Tivleņ pops lyka atvást itū bōbu. Kod bōba beja atvasta, jei pajāmá zōlis i sōka skaitāt itūs vōrdus: «Sunš skrīn par tyltu. Četrys kōjis, pīktō ástá!»

Pops dagōdova, ka jei iraida nu jō izvuiceita i sōka smītis. Tymā laikā, kai smājās, jam pōrpleisa vōtš i palyka jys vasals. Pops jai idává daudz naudys i bōba dzeivōja ar bārnim laimeigu dzeivi.